

FYODOR MİHAYLOVIÇ

DOSTOYEVSKI

Kumarbaz

ÇEVİREN
Ergin Altay

JOSEPH FRANK'İN ÖNSÖZÜ VE
GÜNÖZ YASSAF'IN SONSÖZÜYLE

İLETİŞİM KLASİKLERİ

Kumarbaz

Çeviren: Nesrin ALTINOVA

2. Basým

BEYAZIT DEVLE T KÜTÜPHANESÝ

Tasnif No. Demirbağ No.

891.733 327855

Remzi Kitabevi

Ankara Caddesi, 93 istanbulMICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

2. Basým: Temmuz 1993

ISBN975-14-0399-5 KTB 93.34.Y.0030.0600

Remzi Kitabevi A.Ş.

Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-Istanbul, 1993

Tel. 522 0583 - 522 7248

Evrin Matbaacýlık Ltd. Şti.

Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-Istanbul, 1993

Dostoievski Batý'ya ilk kez 1862 yýlým haziran bařlarýnda gitti. Planladýđy ilk uđradý Paris'tir ama, o günlerde Alman kaplýcalarýndan Baden-Baden, Hombourg ye Ems gibi, Avrupanyn kumar bařkentlerinden biri olan Wiesbadenden geđerken, trenden iner, Rus gazetelerinde okuduđu ve kahramanýnýn daha sonra acý acý yakýnacadıđy, betimlemelere aldanarak rulette řansýný denemeye gider. '

Kahramaný şöyle der ya:

ŞBütün dünya gazetelerinin, özellikle de bizim Rus gazetelerinin, ve hemen hemen her yýlým ilkbahar bařlarýnda makale yazarlarýmýzýn günlük yazýlarýnda daima iki konuyu ele almalarýndaki o köle ruhluluđa dayanamýyorum: Önce Rhin' in kaplýca kentlerindeki oyun salonlarýnýn görkem ve lüksü, ikinci olarak da, sözümona masalarýn üzerine yýđýlan altýn kümeleri. Oysa onlara bunun için para da ödenmiyor: Onlar sadece çýkar gütmeyen bir dostluk kanýtý veriyorlar. Bu berbat salonlar her türlü ihtiyađdan yoksundurlar ve altýn oralarda masalarýn üzerine yýđýlmadıđy gibi. ucundan kýyýsýndan ya görünür, ya görünmez.'

Bir süre geđerince, sara nöbetleri gitgide sýklařan Dostoievski hekimin ödütleri üzerine yeniden Avrupa gezisine çýkmaya karar verir. Verem olan karýsý ölmek üzeredir, yazar da Paris' te dostu Pauline Souslova'nýn yanýna gitmek zorundadıđy. Yolculuk hep ertelendiđinden Pauline sabýrsýzlanýr ve bir Ýspanyol öđrenciye ařık olur. Fena halde öfkelenen Dostoievski yola koyulur ama, VViesbaden'den geđerken, yeniden gidip rulette řansýný denemekten kendini alamaz.

Parise geldiđinde onu mutlu bir sürpriz bekler: Ýspanyol öđrenci, Paulineden ayrýlmýttýr. Böylece, kazanma bařarýsýný gösterdiđi bütün parayý çok dođaldý ki yitirdiđi Wiesbaden ve Baden-Baden'den geđererek, birlikte Ýtalya'ya gidebileceklerdir.

6 " KUMARBAZ

İşte o zaman kumar konusunda bir roman yazmayý düřünür. 18 Eylül 1863'de Roma'dan arkadařý Strakhov'a řunlarý yazar:

ŞTımdilik elimde hazýr hiçbir řey yok ama, (bana göre) oldukça mutlu bir öykü planý tasarladým. Büyük bölümünü kâđýt parçalarýnýn üzerine not ettim. Hatta yazmaya bile bařladým. Ama, önce burasý çok sýcak: Ýkincisi de, Romada ancak sekiz gün kalabileceđim; insan Roma gibi bir kentte bir hafta geđirecekse, roman yazmayý düřünebilir mi? Bütün bu gidit geliřler beni son derece yoruyor. Konu řu: Bir tip, gurbetteki Rus. Biliyorsunuz, geđen yaz, bizim gazetede yabancý ülkelerde yařayan Ruslardan sýk sýk söz edildi. Romana bütün bunlar da alýnacak. Yurt içi yařamýmýzýn bugünkü halinin olabildiđince oraya yansýdıđýný görmeleri gerek. Apaçýk karakterli bir adamý çiziyorum, pek çok konuda yetenekli ama, her řeyde yarým kalmýř bir adam bu. Bütün inancýný yitirmiř, ayný zamanda da, imansýz, inançsýz olmaya cesaret edemiyor. Yetkiye karřý hem isyan ediyor, hem de onun karřsýnda korkuyor. Rusyada kendisi için yapacak hiçbir řey bulunmadýđýný düřünerek avunuyor, bu yüzden de yabancý ülkelerde yařayan Ruslarý vatanlarýna geri çadırmak isteyen herkesi acýmasýzca mahkúm ediyor. Ama, sana hepsini burada anlatamam.

ŞAsýl kahraman çok canlý, onu karřýmda görür gibiyim. Öyküm bittidi zaman okunmaya dedecektir. Temel nokta řu ki, bütün yařamsal özsuynunu, tařkýnlýđýný, bütün cüretini rulet sođurmuř. Bu bir kumarbaz ama, Pouchkine'in Cimri řövalyesi alelade bir cimri olmadýđy gibi, bu da sýradan bir kumarbaz dedił. Kendimi Pouchkine'le karřýlařtırmak istediđimi sanma sakýn, bu karřýlařtırmayý sadece olayý daha iyi aydýnlatmak için yaptým. Kahraman kendine göre bir ozan ama, bayalýđýný derinlemesine hissettidi bu řiirden utanýyor. Bununla birlikte, bir řeyleri tehlikeye atma gereksinimi onu kendi gözünde yükseltiyor. Öykü sadece rulet oynadıđy üç yýly itleyecek.

ŞÖlüler Evi, daha önce hiç kimsenin gözüyle görüp de anlatmadýđy forsalarýn bir resmi gibi halkýn dikkatini çek-tiyse. bu öykü de hiç kuřkusuz ruletin gözle görüldükten sonra, ayrýntýlý anlatýlması olarak dikkati çekecektir. Bu tür öykülerin bizde her zaman iyi karřýlandýđýný saymazsak, řu da

MICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

var ki, kumar sahneleri bir yabancý ülkenin kaplýca kentinde geçiyor ve yabancý bir ülkede yařayan bir Rus söz konusu ediliyor. Bu ayrýntýnýn, evet dođrudur, ikinci derecede ama, gerçek bir önemi vardýr.

ŞKýsacasý, işte ilginç řeyler. Duygu ve akýlla, fazla 'uzatmadan, bunlarý çizmeyi bařaracadıđým umabilirim.

‘Ola ki romaným çok iyi olur. Benim ölümler Evi gerçekten ilginçti.

‘Kürek mahkûmluğu etüvü türünden bir çeşit cehennemini tarifi bu. Bütün bunlara çarpıcı bir biçim vermeye çalışııacadıım.’

Dostoievski bunu ancak yıllar sonra, dört ülkelere bir hayli gidip geldikten, Almanya’daki kumar masalarında bir hayli zaman geçirdikten, karısının ve erkek kardeşinin ölümünden sonra gerçekleştirebildi. Alacaklıları sıkıttırınca, yayımcısı Stelowski’yle tüm yapıtlarının yayınlanması için anlaşma imzalayarak, henüz basılmamış bir romanı 1 Kasım 1866’dan önce vermek üzere anlaştı tersi bir durumda bu basım üzerindeki bütün haklarını yitirecekti ve aldığı paralarını da hepsini geri ödeyecekti. Oysa, Suç ve Ceza için başka bir yayımcıdan avans aldığı için, her iki kitabı da en kısa sürede tamamlamak zorunda kalıyordu.

‘İşte o zaman 17 Haziran 1866’da Bn. Corvine-Kroukovskaia’ya mektupları yazdı:

‘Çok garip ve şimdiye kadar hiç görülmemiş bir şey yapacadıım. Tam dört ayda, birini sabah, öbürünü akşam yazacadıım iki ayrı roman için otuz baskı provasını yazacadıım; ancak böylelikle zamanında bitirmiş olabileceğim... Eminim ki geçmiş ve şimdiki yazarlarımızdan hiçbiri benim sürekli içinde yaşadığıım koşullarda yazmamıştır; bunun sadece ‘düşüncesi bile Tourgueniev’i öldürdü. Ama, içinde doğan, sizi coşkuyla, heyecanla dolduran düşünceleri baştan savma yapıp berbat etmek bilerseniz ne kadar üzücüdür... Onun güzel olduğunu biliyorsunuz... ve onu bile bile berbat etmek zorundasınız.’

Dostoievski, bu akıl almaz çığıncı için altından kalkabilmek için, arkadaşlarının ödülleri üzerine, bir stenograf tutmaya karar verir: Anna Grigorievna Snitkine. Kumarbaz’ın kesin metnini ona 4-29 Ekim 1866’da yazdırır. Yayıncı Stel—

lowski yolculuđa yktýđýndan, yazý polis komiserine teslim edilir, o da bu verilit tarihini belgelerle dođrular.

8 kasýmda Dostoievski, Anna Snitkine'e evlenme teklifinde bulunur, 15 Ťubat 1867'de evlenirler.

Demek ki, Dostoievski öyküsünü en sonunda yazmaya koyulduđunda, son kozunu oynuyordu. Eđer bu metni yazma bahsini kazanamazsa, her şeyi yitiriyordu. Onun için ele aldýđý tema yazma kođullarýyla çok iyi uyum sađlýyordu. Bøylesine bir konuyu ele almayý uzun yıllardan beri tasarlýyordu, bunu da salt biraz para kazanma umuduyla deđil de asýl para yitmeye son vermek umuduyla yapýyordu: Çünkü bu kitap bir beladan kurtulma yoluuydu. Gerçi bu Ťtecimselt' bir düřünüydü. Rus halkýnýn hođlanacađý bir düřünü. Dostoievski bu düřünüyü anlatýrken kendisini sürükleyen kumar tutkusunu felce uđratmaya, etkisiz hale getirmeye abalýyor. Bizim için bu sayfalarda yařamadan önce yazarý için öylesine güçlü biçimde yařayan (Ťonu kartýmda görüyor gibiyim') kiřildi, kendisinininkinden ayýrmak istiyor, onu kemiren, onu mahveden bu kopyadan, týpatýp benzerden kurtulmak istiyordu. Elbette ki konuřan kendisidir ama, kahramanýný sakýnanla ayýrt edecektir, onu belirleyecek, kendinden ayýracak pek belirgin durumlarla evreleyecektir, öyle ki, kitabýn son satýrlarýnda, öyküyü askýda býrakarak, bize: ŤYarýn, yarýn, her şey bitmiř olacak!..t' diyecektir, bu sözcüklerin Piodor Dostoievski için gerçek olacađýný umut edebilir, yani o andan sonra, nihayet bir daha kumar oynamama akýllýlýđýný gösterecektir, oysa, o ana kadar kurtulmak için boř yere abaladýđý ruletin bütün uđursuzluđu o zavallý vur abalıya Alexis Ivanovitch'in üzerine yýkýlmýttýr. Çünkü o sözcükleri yazarken kendini aldattýđýndan emin olabilirsiniz; o her zamankinden daha bađýmlýdýr, daha aldanmýttýr.

Demek ki, Dostoievski. Kumarbaz'ý yazarken kumar oynuyor, kumardan kurtulmak için kumar oynuyor, içindeki kumarbazý yatýttýrmak için, susturmak için kumar oynuyor. O da bunu çok iyi biliyor. Dedikmek için insanýn kendini suçlamasý yeterli deđildir. Ýçinizdeki Ťöbürüt' böylece daha güçlenmek, sizin nedenlerinize alay etmek olanađýný bulur. Onun hakkým teslim etmek, yakýnmalarýný, sitelerini bütün güçleriyle aýklamasýna izin vermek gereklidir. Dođal olarak bu-MICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ 9

nün sonucunda da suçlu, suçlayýcý kimliđine bürünür ve en sonunda kaçýnýlmaz olarak üzerine yüklenecek olan mahkúmiyette, bizler hepimiz bir parça mahkúm olacađýz, yani biraz maskeleri dütecek olan bütün namuslu kiřiler, ve söz konusu edilip sarsýlacak olan içinde bulunduđumuz durum mahkúm olacak. Kurtulma bizi iblisten ancak bunun aýklanmasýný bulduđumuz oranda kurtaracaktır. Yýkýmýnda yanýlsamalarýmýzýn kimi kýrpýntýlarýný da sürükleyerek kaybolacaktır ancak.

Dostoievski için söz konusu olan, kumarbazýn deneysel görünüřünü, yüksek sosyetedeki kiřilerin, onun deyimiyile Ťcentilmenlersin deđer vermek istemedikleri ve varlýđý kendilerine pek yüz kýzartýcý göründüđünden olabildiđince küçültmek istedikleri bu kahramanýn katkýsýný gözlerimizin önüne sermektir:

ŤElbette ya, bütün bu ayak takýmýnýn içinde ýrpýndýđý çamuru ve dekoru bilmezlikten gelmek son derece soylu bir davranýttýr. Bununla birlikte, kartýt davranýt da kimi zaman onun kadar kibardýr: Fark etmek, yani cep dürbününün ucuyla da olsa, bütün bu hařarata bakmak ve hatta onu incelemek ama, bütün bu kalabađý ve bütün bu çamuru bir çeřit edlence gibi, centilmenlerin dinlenmesi için düzenlenmiř bir temsil gibi görerek. Ýnsan kendisi de bu kalabađýda karýtabilir ama, orada bir seyirci olarak bulunduđu ve onun bileđimine zerre kadar katýlmadýđý kesin inancýyla çevresine bakabilir. Zaten, ařýrý ýsrarla incelemek de uygun düřmez: Bu da gene bir centilmene yakýtmaz, çünkü her ne olursa olsun, bu gösteri sürekli bir dikkate deđmez.t'

Elbette ki söylemeye bile gerek yok: Alexis Ivanovitch, ya da Dostoievski, tamamiyle farklı bir kaný belirtir:

ŤOysa bana öyle geliyordu ki, tam tersine, bütün bunlar son derece ýsrarlı bir dikkate deđerdi, özellikle de sadece incelemek için deđil de, kendisi de içtenlikle ve iyi niyetle bütün bu ayak takýmýna katýlmaya gelen bir kimse için.t'

Az sonra yazarýmýz için onun kumarbaz yařamýný tanıtlayan řu olgudur: Bu. onun bir gün kumarbazýn romanýný yazmasýný sađlayacaktır ama, bu geçiřimi ancak, kumarda insan yařamýnýn ayrıcalýklý bir edretilme bulabilecek hale geldiđi, kumarbazýn kumarbaz olmayaný ortaya ýkardýđýný fark ettiđi, birini incelerken öbürünün gizlediđini ortaya ýkarmaya . bařladýđý andan itibaren gerçekleřtirebildi.10

Centilmenler kumarbazın kendilerinden tamamiyle, dipten doruğa farklı bir kişi oldudunu ileri sürerler, o kadar apayrı, o kadar uzaktır ki bir temsil gibi onunla edlenebilirler, hatta hiçbir bulaşma tehlikesiyle kartı kartıya kalmadan onun hareketlerine ve davranışlarına öykünebilirler. Ÿtte Dostoievski dikkati çekecek etkin bir sahne düzenlemesiyle bu kökten ayrıldığın yalanını açıkça ortaya serecektir.

Ruletin bilyesinin özelliği, onu bütün gözlerin hedefi haline getirecek olan şey, hareketinin kesinlikle önceden kestirilemez olmasındır. Oysa, kişi bu fikre alışamaz, gerçekte kartı düşünmekten kendini alamaz, kaçınılmaz olarak hiçe inecek yöntemler hazırlamaktan kendini alamaz. O kadar ki, o küçücük nesne büyülediği gözlere durmadan bitmez tükenmez bir acı alay fırlatır.

Kitabın başlangıcında bu alçalmalara ağıkça boyun edenlerle, kumarbazlarla bu alçalmanın kendilerine ulaşamayacağım iddia edenler, centilmenler arasındaki ayırım son derece belirgindir. Kumar salonuna ilk kez girdiğinde Alexis Ivanovitch'i en çok etkileyen bu oldu iře., O sırada, kendi için dedi, generalin üvey kızđ Pauline Alexandrovna için oynuyordu. Kuramsal olarak, o anda tanımladığı ve çýkar gütmekten kumar oynayan o centilmenler durumundadır. Ne var ki, genç kızđın kazanacağı paraya ne kadar önem verdiğini çok iyi bildiğinden, o da bulaşıcı kumar hastalığına yakalanır. Hizmet ettiği ve kendisini sinsi .yetkilendiren o aile içinde ona kumarbaz, dolayısıyla da kuşkulu yoldan çýkmıř bir insan gözüyle bakılıyor. O aile ki aslında tıpkı onun gibi yapıyor, istencinin tamamiyle dışında bir olaydan, bir büyükannenin ölümünden para bekleyen, bu bekleyişe parayı tehlikeye atan, her řeyi o iskambilin üzerine oynayan o aile tıpkı onun gibi davranıyor.

Önce general ve onun çevresindekiler hoř görünmeyi, aklı başında insanlar gibi davranmayı başarırlar. Oysa, hiç umulmadık ama, yine de ruletin kararından çok daha az önceden kestirilemeyen bir olay gelip bütün hesapları altüst eder: Büyükanne hiç haber vermeden çýkagelir ve yapacak başka iři yokmuş gibi, alelacele koşup kumar oynar. O andan sonra ve bütün orada kaldığı sürece onu o tutkusundan ayırmak olanaksız hale gelir, bütün aile bireylerinin aynı doymak bilmeyen gözlerle, masalarının çevresindeki kumarbazlarla aynı korkularla izlediği davranışlarını önceden kestirmek olanaksız hale gelir. Sehpanın üzerinde dönen küçük bilyenin bir acı alay olduğu gibi, büyükanne de bir acı alaya dönüştür. Onun gelişiyle kumar masasının insanları generalin ailesini tamamiyle ele geçirir. Kumarbazlarla kumarbaz olmayanlar arasındaki fark artık yok olmuştur.

Gazinoda yatlı hanıma eşlik eden Alexis, sakınımlı olmasđ için onu hâlâ inandırmaya çalışır ama, o hep aklına eseni yaptığından, Alexis'nin bütün öğütlerine kartın, bir kez daha sıfırın üzerine koyar ve hiç umulmadığı halde kazanır. Nesnede bulunan acı alay tımdı kendini duyurmak için bir ses sahibidir:

ŸBüyükanne utkulu ve saldýrgan bir halle bana dođru dönerek:

ŸBak, gördün mü!ť dedi.ť

O da şunu belirtir:

ŸBen bir kumarbazđım: Bunu tam o anda kesinlikle hissettim.ť Görüp ittiđi řeyler yüzünden, kořulların oluřturduđu surat yüzünden, tutkusunun dođmasına engel olan bütün kartı çýkmalar adýrlıklarınđn yitirirler.

Çünkü Dostoievski, Alexis'sini hemen kumarbazlar takımına katmaktan kaçınır. Gerçekten de, generalin ailesinin bütün öbür bireylerinin sinsi sinsi yaptığını onun herkesin içinde, ağıkça, kumar salonunun tiddetli ýtıđı altında ve kaba topluluğu altında yaptığını, gazino masasında olup bitenlerin, mirasları ve işleriyle, korkunç aynasının kartısında gözlerini kapatan bu yüksek sosyetenin dayandığı sistemin çýplak simgesi olduğunu göstermek ona yetmez, üstelik de bize falan, ya da filan kişinin, Alexis, ya da Fiodor'un rahat karanlıktan o mahvolma aydınlığına nasıl geçtiğini de göstermek ister.

Sorumluluk tamamiyle paylaşılmıştır, çünkü kumar ancak kendini ona kaptıran ihtiyaç içinde olduğu zaman, sefalet içinde, ya da sefaletin tehlikesi altında bulunduğu zaman ciddi ve korkunç bir hal alır, gerçekten kumara dönüştür ve iře kumarın yüzkarasđ vurguladığı bu sefaletten gelir. Kumar, saygıyla para arasındaki ilişkiyi, bu paranın çođu zaman çevrelendiği akla aykırı gelen karanlık en kuvvetli ýtık altında ortaya serer. Alexis'nin gerçekten kumar oynamasđ, mah-cubiyettendir, general tarafından kovulmuş olmasındandır ve küçük bilyenin kararlaştırdığı büyük paralar sayesinde saygının kumar masasđ çevresinde nasıl hızla elde edildiğini gör-mesindedir. Servetle birlikte saygınlığın da yıkılmasında ve şanssız kumarbazın talihsizliğine kartı artık gene ruletten başka çare býılamamasındandır. Kendisini mahcubiyetten kurtaracak parayı yeteri kadar çabucak elde etmek için bir tek çaresi vardı: Son meteliğine kadar řansınđ denemek. Kumarın kendini ona kaptırmaya başlayan bir kimse için uğursuz hale gelmesi, birkaç saat içinde toplumsal konumu dediştirdiğini göz kamaştırıcı bir gerçeklikle saptamış olmasındır, yitirdiğine, ya da kazandığına göre onun gazinodan çýkıřına bakanlar için artık gerçekten aynı insan olmamasındandır. Saygınlığın, paranın nereden geldiği sorulmadan, bu derece paraya bağlı olan bir toplumdaki, kumar masasđ çok kısa bir zamanda çok para kazanılan tek yer olduğundan, onuru kışılan, aşadıylan bir kimse için başvurulacak tek yer olduğu söylenebilir. Centilmerilerse, onlar bu şekilde oynamadışlarından (onlar ancak servetleri tehlikeye düştüğü zaman gerçekten kumar oynamaya başlarlar) durumlarınığn yitirenleri, sefalete doğru yuvarlanmalarınđn içediği o utancın yaklaştığını hissedenleri saygılarınığn yeniden kazanmaları için bedenme-yip kınadışları ve asla dikkate almak istemedikleri bu çýkar yola sapmaya zorlarlar. Ama, bu çýkar yol bir tuzaktır, bir ýlgım bataklığıdır ki bu rahatsız ediciler iře batıp gömülürler.

Dostoievski için ruletle kürek mahkúmluđu arasındaki kartılaştırma işe bunun için zorunlu hale gelir. Kumarbazlar, gerçek kumarbazlar

oraya asla kendi istekleriyle gelmemişlerdir, onları oraya bütün bunlarda bir edlenceden başka bir şey görmeyen o centilmenler getirmiştir, talihleri ters dönme suçunu içtikleri için onları o içkence çarkına zincirle bağlayan o centilmenler.

Kumar oynuyorsa, bir oyuncak olduğu için oynuyordur. Onunla oynarlar, onunla alay ederler ve oryu oynatırlar. Alexis gazinoya sadece, generalin üvey kızı Pauline'in eder gerçekten kendisi oynarsa utanca gömüleceğinden kendi yerine oynamakla onu görevlendirdi için gider, sonra da büyükanneye eşlik ettiği için ve böylece de o canlı ruletin kartısında generalin bütün ailesinin delegesi haline gelir. Artık kazansa bile bir türlü paçasını kurtarmayacağı o çarka herkes onu itmişti, çünkü bu haksız, para, çünkü ona onca saygınlık kazandıran o para onu eski kişiliğinden tamamıyla koparıyor, alçalmanın, mahcubiyetin başlattığı o.kopmayı bu para tamamlar. Böyle saygı gösterilen kişi kendisi dedildir, sadece en ufak öykünün, en ufak bir ilintinin, en ufak bir gerçek sahip çıkma onu kendisine bağlamışmn. rastlantıyla gökten, ya da cehennemden düştü o büyük paranın taşıyıcısıdır. Demek ki, kendini güçlendirmek için, kişiliğini sadımlattırmak için, Yüksek sosyetenin içinde yer alabilmek için o paradan yararlanmayı başaramaz, çünkü kapısını açtığı o Yüksek sosyetenin hiç mi hiç önem vermediği o paranın kökeni, bütün bu Yüksek sosyetenin gözden geçirilmesi ve mahkûm edilmesidir ona göre. istencinin bir bakıma boynu vurulmuştur, kendisi kendi için hareketi önceden kestirilemeyen bilyeye dönmüştür. Generalin dairesine gider. O bölmeye yerleceğini herkes düşünbilirdi, kendisi de bunu düşünüyor:

“Ama... o zaman batıya dünyanın en garip ve en aptal serüveni geldi.

“Acele acele generalin dairesine giderken, ansızın onların dairesinin hemen yakınında bir kapı açıldı ve birisi bana seslendi. Dul Bayan Cominges'di bu. Mile Blanche'm emri üzerine beni çağırıyor. Genç kadının dairesine girdim.”

Bilye yandaki bölmeye yerleşti ve bunu kendisine fırlatan toplumun suratına fırlatmaktan başka bir şey yapamayacağı bir parayı gidip o Fransız kadıyla har vurup harman savurdu.

“Yaşamım ikiye parçalanıyordu ama, bir gün önceden beri, bir kâğıt üzerine oynamaya alışmıştım.”

Çünkü kumar, Dostoyevski'ye göre yalnızca parasal ilişkilerle saygınlık ilişkilerinin bir yansıması dedildir; Batı Avrupa'da ise bu ilişkiler yalnızca parasal ilişkilere indirgenmiştir. Kumar aydınlatıcı gücünü genel olarak insan ilişkilerine, özel olarak da erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilere yayar ve Dostoyevski'de de son açıklamasını atkın edilemesi olarak bulur. Demek ki, kumar masası bahsinin yerine bir gölgesi olduğu evlilik bahsini koyarak paçasını kurtarmayı umabilir.

Aslında, Alexis her şeyden önce Pauline kendisiyle oyna-14

dýdý için kumar salonuna dodru gidiyor. Yaşamým Pauline üzerine oynamýttýr; ister istemez makul bütün tahminleri aþan bir eylemdir bu.

ŤGeçen gün bana, Schlangenberg’de benim bir tek sözüm üzerine kendinizi tepetaklak aþadý atmaya hazýr olduðunuzu söylediniz ve biz de böyle bir bin ayak yükseklikte bulunuyorduk. Sadece söylediklerinizi gerçekleřtirip gerçekleřtirmediðinizi görmek için, bu sözü bir gün size söyleyeceðim ve emin olun ki yürekli davranacaðým.Ť

itte verilen bu söz nedeniyle, oyun olsun diye, Alman barona hakaret etmesini istediði zaman ona boyun eder, bu da onun büyük mahcubiyetine, onurunun kýrýlmasına neden olur. Kumar hapishanesinin kilidini onun üzerine kapatan Pauline’dir. kendisi de kumar oynadýdý, küçük Fransýzdan, Ýngiliz centilmenine geçtiðinden, kendisi de onu çirkeften kurtaracak durumda dedildir. Alexis bu kumarda yitirdi, onu öbürüne mahkúm eden de budur itte.

Dostoievski’nin kýzý Aimee, anýlarında, babasının yaşamýnda kumar tutkusuyla gerçek Pauline arasında var olan yakýn iliřkiyi vurgular:

ŤDostoievski daha ilk Avrupa yolculuðunda ruletle tanýtmýttý, hatta pek önemli bir para da kazanmýttý. Bařlangýçta kumar onu pek çekmiyordu. Ancak, Pauline’le birlikte yaptýdý ikinci yolculukta kumar tutkusu onu kýskývrak yakaladý.Ť

Eder Alexis kitabýn sonunda kurtulmadýysa, kumar cehennemine gömüldüyse, Pauline’in kendisine hâlâ gösterdiði kaprisli ve uzak badlýlýda kartýn yapayalnýz olmasýndandýr. Dostoievski, yazýyý tamamlarken, bařka bir kadýn üzerine oynadý, kendisine stenograftýk eden ve üç ay sonra evleneceði řu Anna üzerine oynadý. Son noktayý koyduðu, el yazmalarýný polis komiserine emanet ettiði zaman, bahtsýz kopyasýný ona kurduðu kafes içinde hapis býraktýdýný ve kendisinin kurtulacaðýný umar.

MICHEL BUTOR’UN ÖNSÖZÜ

15

mekten kendini alamaz ve böylece kumarbaz yaşamý yeniden bařlar. 1871 yýlýna kadar sürer bu. 28 Nisanda, Wiesbaden’de, kendisine gönderdiði bütün parayý yitirdikten sonra karýsýna řunlarý yazar.

ŤAnia, Ania, namussuz alçađın biri olmadýđýmý, kumar tutkusunun kemirdiði bir adam olmadýđýmý iyice aklýna koy; ama, bu ýlgýmýn řimdi artýk kesinlikle dađýldýđýný, yok olduðunu da aklýndan çýkarma... O diřten kurtulduðumu hissediyorum...Ť

Gerçekten de bir daha kumar oynamayacaktır. Beladan kurtulma yolu en sonunda etkisini göstermişti.

*

Bununla birlikte, evlendiğinden iki ay sonra, borç yüzünden hapisle tehdit edilince, Rusya'dan kaçmak zorunda kaldı. Hasta, zavallı ve sürgün olduğu Dresden'den Hombourg'a git-BYRÝNCÝ BÖLÜM

Neyse, on beş gün ayrılıktan sonra işte döndüm. Bizimkiler Roulettenbourg'a (1) gelesi üç gün oldu bile. Beni büyük bir sabırsızlıkla beklediklerini sanıyordum ama, yanılmıyım. Generalin son derece rahat, serbest bir hali vardı; tepeden bakarak, büyülenerek konuştu benimle, sonra da kız-kardeşine gönderdi. Ödünç para almanın bir yolunu buldukları açıkça belli. General benim varlığımdan rahatsız oluyormuş gibi geldi bana. Maria Philippova telaşlı, çok huzursuzdu; bana birkaç sözcük ya söyledi, ya söylemedi ama, hemen parayı aldı, saydı ve söylediklerimi sonuna kadar dinledi. Me-zeýlzov'ýý, küçük Fransız ve bir de İngiliz! akşam yemeğine bekliyorlardı. Her zamanki gibi, ellerine para geçer geçmez hemen onu-bunu yemeğe çağırırlar: Moskova alıtkanlığınca. Pauline Alexandrovna beni görünce, neden o kadar uzun zaman ortalarda olmadığımı sordu ve yanıtlımı beklemeden çekilip gitti. Elbette ki bunu bilerek yaptı. Bununla birlikte bir hesaplamamız gerek. Çünkü yüreğime oturdu bu.

Otelin dördüncü katında bana küçük bir oda verdiler. GENERALYN MAYYETYNDE olduğumu biliyorlar burada. Dikkati çekmeyi başarmışlar, apaçık belli. Burada herkes generalin altın babası zengin bir Rus soylusu sanıyor. Yemekten önce, daha başka bir sürü iş arasında, bozdurmam için

(1) Dostoevski önce bağık olarak: Roulettenbourg'ü seçmişti, yayımcısının ısrarı üzerine bunu dediğirdi.

bin franklýk iki banknot verdi. Onlarý otelin bürosunda bozdurdum. Ğimdi artýk, hiç deđilse, tam bir hafta bize milyoner gözüyle bakacaklar. Gezmeye götürmek için gidip Micha'yla Nadia'yý aldým ama, tam merdivendeyken, general beni çađýrttı; çocuklarý nereye götürdüdümü öđrenmesinin uygun olduđunu düřünmüřtü. Hep söylerim ya, bu adam dosdođru

yüzüme bakamaz; bunu o da isterdi ama, her seferinde ona

öylesine ýsrarlı, yani küstah bir bakýřla yanýt veririm ki, sođukkanlılýđýný yitirir, eli ayadıřna dolatýr.

Tumturaklı, parantezlerle dolu, sonunda iyice Arap saçıřna döndürüp bir türlü içinden çıkamadıđý bir konuřmayla, çocuklarý gazinodan oldukça uzakta, parkta gezdirmem gerektiđini anlattý. En sonunda da, öfkeleni ve sert bir sesle bana:

ĞYoksa, onlarý belki de rulete götürürdünüz.ř dedi. Sonra da: ĞBađýřlayýn beni ama,ř diye ekledi, ĞThenüz pek aklıńýz yerinde deđil de oyun sizi çekebilir, kendinizi kap-týrabilirsiniz. Her ne kadar, sizin akýl hocanız deđilsem, böyle bir rolü üstlenmeye de hiç niyetli olmasam da, gene de beni lekelememenizi istemek hakkýmđýr, hani dilim varýp da söy-leyebilsem...ř

ĞAma, pekâlâ biliyorsunuz ki param yok benimř diye yanýt verdim sakın sakın; Ğkumarda yitirebilmek için insanýn parasý olmalı.ř

Hafifçe kışzaran general:

ĞSize hemen para veririmř diye yanýtladı; bir süre çekmecelerini karýřtırdý, defterine baktý: Bana yüz yirmi rubleye yakýn borcu olduđu ortaya çıktı.

ĞBu hesabý nasýl kapatacađýz?ř diye sürdürdü. ĞBunlarý "taler"e (1) çevirmeli. Bakýn, řimdilik řu yüz taleri alýn,

yuvarlak bir hesap olur böylece; gerisini daha sonra veririm.ř

Tek söz söylemeden parayı aldým.

ĞSakýn benim sözlerimden alýnmayýn, rica ederim, o kadar alýngansýnýz ki... Size bu uyarýda bulýmdumsa, bu, denebilir ki, dikkatli olmanýřý sađlamak içindi; buna da biraz hakkým vardýr...ř

Akşam yemeđinden az önce, çocuklarla dönerken atlı, arabalı bir kafiye rastladým. Bizimkiler bilmem hangi öreni gezmeye gidiyorlardý. Ğahane iki araba, görkemli atlar! Madénoiselle Blanche (1), Marie Philippovna ve Pauline'le birlikte arabaların birindeydi; küçük Fransýz, Ýngiliz ve bizim general atla onlara eřlik ediyorlardý. Yöldan gelip geçenler onlara bakmak için duruyorlardý; büyük etki yapmýřlar, dikkatleri üzerlerine çekmiřlerdi; ne var ki bu general için kötü sonuç verecek. Ben hesapladým: Benim getirdiđim dört bin franga, ödünç almayı bařardýklarý açıkça belli olan parayı da ekleyerek řimdi yaklařık yedi, sekiz bin franklarý vardý; Madénoiselle Blanche için bu çok azdı.

Mile Blanche annesiyle birlikte, bizim kaldýđýmız otele indi; bizim küçük Fransýz da orada kalýyor. Garsonlar ona Sayýn Kont diyorlar; Mile Blanche'ýn annesi kendine Sayýn Kontes dedirtiyor. Sonunda, kimbilir, belki gerçekten de kont ve kontestirler, belli olmaz.

Yemekte bir araya geleceđimiz zaman Sayýn Kont'un beni tanımayacađýndan kesinlikle emindim. Elbette ki, general tanıtmamýřý, ya da en azýndan beni ona tanıtmayı aklıńýn ucuna bile getirmeyecekti; Sayýn Kont Rusya'da yařamýřtı, orada

(1) Eski bir gümüş Alman parasý. (Çeviren)

(1) Konuřmalarýn akýřına badlı kalarak, yabancı dilden sözcükleri italik olarak belirttik. Yazarýn vurgulamak istediđi kesimler büyük hamillerle belirtilmiřtir. (Çeviren)20

dedikleri gibi, bir ‘‘oyytchitel’in (1) t’e önemsiz bir kiři olduđunu bilir. Hem zaten, .beni çok iyi tanıyır. Ama, ııarasý bir gerçek ki, beni yemeđe beklemiyorlardý; general hiç kuřkusuz emir vermeyi unutmıtu, yoksa beni mutlaka otelin tabldotuna gönderirdi. Ben kendilidimden geldim ve generalin hiç de hořnut olmayan bakýtıyla kartýlaıtım. Zavallý Marie Philippovna bana hemen bir yer gösterdi; ne var ki B. Astley’le kartýlaıtımam beni bu kötü durumdan kurtardı, olayların zoruyla, ben de onların toplumuna katılmak zorunda kaldım.

Bu garip adamlarla ilk kez Prusya’da kartýlaıtım; bir kompartýmında kartýlýklý oturuyorduk; arkadaşlarımızın yanına gidiyordum; sonra onu Fransýz sýnırında, sonra da Ýsviçre’de gene gördüm: Demek ki on beř günde iki kez, iıte ııimdi de Roulettenbourg’da onu yeniden bulmuıtım! Ben ömrümde onun kadar utangaç bir adam görmedim; aptallýda vardýracak derecede utangaçtır, bunu da çok iyi bilir, çünkü hiç de aptal deđildir. Zaten son derece sakın huylu ve pek sevimlidir. Prus-ya’daki ilk kartýlaıtımamýzda onu konuıtırtmuıtım. Bana o yaz Kuzey Burnu’nu gezdiđini ve Nijni-Novgorod fuarını görmeyi pek arzu ettiđini söylemiıtti. Generalle nasýl iliři kurduđunu bilmiyorum; Paulinc’e deliler gibi âıık olduđunu sanýyorum. Paýýline içeri girince adam pancar gibi kýpkýrmızı oldu. Sofrada benim yanımda oturmaktan pek memnun ve öyle sanýyorum ki daha ııimdiden beni yakın bir dostu gibi görüyor.

Yemek sýrasýnda küçük Fransýz aıtın derecede kasýlıp kurumlandı. Herkese kartý horgörüyle ve saygýsızca davranýyor. Çok iyi anýmsarým, Moskova’da göz boyamaktan pek hořlanýrdý. Rus maliyesi ve siyasası üzerine bitmez tükenme/, konuıtımlar yaptı. General bir-iki kez ona kartý çýkmaya yel-

(1) Oyyılchitel: Evlerde eskiden gençleri yetiıtiren öğretmen ve eğitici. (Çeviren)

tendi ama, onun gözündeki saygınlığını büsbütün yitirmemek için pek çekinerek ve belli belirsiz bir biçimde.

Çok garip bir ruh durumu içinde bulunuyordum. Söylemeye gerek yok: Daha yemeğin ortasına varmadan kendi kendime tu alıtlımlı ve ezeli soruyu sormuğtum bile: 'Tu generalin peşinden ne diye sürüklenip duruyorum, kuzum? Bit hayli zaman var ki onlardan ayrılmı olmalıydım!' Arada sırada Pauline Alexandrovna'ya bir göz atıyordum; onun benimle zerre kadar ilgilendiği yoktu. En sonunda, sabrım tağtı, tepemin tası attı, bir saygısızlık yapmaya karar verdim.

Önce, pat, diye tepeden inme bir biçimde, bana soru yöneltilmeden, avaz avaz konuşarak söyletiye katıldım. Özellikle de küçük Fransızla dalağmaya çalıtyıyordum. Generale doğru döndüm ve bir giriş yapmadan, yüksek ve anlağılıyr bir sesle (hatta öyle sanıyorum ki onun sözünü bile kestim), ona bu yaz Rusların hemen hemen tabldotta yemek olanağından yoksun bulduklarını belirttim. General tağkın bakıtlarını bana dikti.

'Eđer kendinize tu kadarcık saygınız varsa' diye sürdürdüm, 'kaçınılmaz biçimde hakaretlere uğrarsınız, açık açık hakaretlere katlanmalısınız. Paris'te, Rhin kıyılarında ve hatta Ýsviçre'de, lokanta masalarım Polonyalılar ve tıpatıp onların benzeri olan küçük Fransızlar öylesine kapıtlıtlar ki, eđer Rıssanız, bir tek sözcük söyleme olanağını bulamazsınız bile.'

Bunları Fransızca söylemiğtim. General tağrıyp kalmıtl bir durumda bana bakıyordu, kızması mı, yoksa sadece bu derece kendimden geçmi olmana tağması mı gerektiğini bilemiyordu.

'Hiç kuťkusuz, birisi size bir ders vermi olmalı!' dedi küçük Fransız horgören ve ilgisiz bir tavrıla.

'Paris'te önce bir Polonyalıyla, sonra da Polonyalıyı destekleyen bir Fransız subayıyla kavga ettim' diye yanıt ver-22

dini. ŤSonra da, bir monsignor'un kahvesine tükürmeme ramak kaldıđým anlatýnca Fransýzlarýn bir bölümü benden yana oldu.Ť

General azametli bir tařkýnlýkla:

ŤTükürmek mi?Ť diye sordu; hafta bakýtlarýn odanýn çevresinde dolařtırdý. Küçük Fransýz kuřkulu bir gözle beni süzdü.

ŤElbette yat' diye yanýt verdim. ŤKýrk sekiz saat süresince, bizim olay için belki de Roma'ya bir sýçramam gerekeceđini sandým, bu nedenle de pasaportumu vize ettirmek amacıyla Paris'teki Papalýk büyükelçiliđine gittim. Orada, sýska mý sýska, ellisine merdiven dayamýř don yađý suratlý küçük bir papaz karřýladý beni. Beni dinledikten sonra, terbiyeli ama, son derece sođuk ve sert bir sesle beklememi rica etti. Acelem vardý ama, elbette ki oturdum, cebimden "Opinýon nationale" gazetesini çýkarýp, Rusya aleyhine zehir zemberek bir eleřtiriyi okumaya bařladým. Bu arada, birisinin yandaki odadan monsignor'un yanýna gittiđini iřttim; benim rahibin ona kandilli temennalar yaptýđýný gördüm. Ýsteđimi yineledim; daha da sert bir sesle, bana beklememi rica etti. Bir süre sonra içeri bir ziyaretçi girdi, bu bir Avusturyalýydý; onu dinledikten sonra, hemen, hiç beklemeden yukarý götürdüler. O zaman sinirlendim; ayada kalktým, rahibe yaklařýp, itiraz götürmez bir sesle mademki monsignor gelenleri kabul ediyordu, benim de iřimi yapýverir, dedim. Bunun üzerine, rahip sonsuz bir tařkýnlýk haliyle döndü. Beř para etmez bir Rus nasýl olur da kendini monsignor'un konuklarýyla bir tutar, iřte adamýn akly bunu bir türlü almýyordu. Daha küstah bir sesle ve bana hakaret edebilmekten zevk alýyormuř gibi, beni tepeden týrnađa süzdü ve: ŤMonsignor'un sizin hatýrýnız için kahvesinden vazgeçeceđini sanmýyorsunuzdur, herhalde?Ť diye diye haykýrdý. Bunun üzerine ben de bađýrdým, hem de ondan daha da yüksek sesle: ŤBilin ki sizin monsignor'unuzun kahvesinin içine tükürürüm ben! Umrumda bile dedil! Eđer be-KUMARBAZ

23

nim pasaport içini bir an önce bitirmezseniz, onu kendim gidip görürüm!Ť

ŤNasýl! Tam da bir kardinali huzuruna kabul ettiđi anda mý!Ť diye ciyak ciyak bađýran rahip deřtetle yanýmdan uzaklařtı; hemen kapýya kořtu ve beni içeri býrakmaktansa ölmeyi yeđlediđini anlatmak için kollarýnı haç gibi iki yana açtı. O zaman ben de sapkýn mezhepli ve barbar olduđumu, bütün piskoposlarý, kardinalleri, monsignor'larý gecelik kavuđuma dinletmesini haykýrdým yüzüne karřý. Kýsacasý, boyun eđmediđimi gösterdim. Rahip bana sonsuz kin dolu bir bakýř fırlattý, pasaportumu kaptý, yukarý götürdü. Bir dakikaya kalmadan, vizemi almýřtıým. ŤŤurada, yanýmda, görmek ister misiniz?Ť

Pasaportumu çýkarýp papalýk vizesini gösterdim. ŤBununla birlikte...Ť diye bařladý general.

ŤSizi asýl kurtaran, sapkýn mezhepli ve barbar olduđunuzu söylemenizdirŤ dedi küçük Fransýz hafif bir gülmeye. ŤBu hiç de aptalca dedildi.Ť

ŤCaným, elbette ki dut yemiř bülbül gibi duran, daha da olmazsa, vatanlarýný yadsýmaya hazýr, dikilip kalan řu sizin Ruslar gibi yapmam ya. Hiç dedilse Paris'te, rahiple dalařmalarýmý kendilerine anlattýđýmda, benim oteldeki kimseler bana daha da fazla saygý gösterdiler. Otelin lokantasýnda bana karřý en sevimsiz davranan kiři, çam yarmasý Polonyalý, arka planda kayboldu. Bir Fransýz avcýsýnýn sadece tüfeđini ateřleyip kurřunlan bořaltmak amacıyla 1812'de silah çektiđi bir adamý iki yýl önce gördüđümü söyledim zaman Fransýzlar gýk bile diyemediler. Bu adam o zamanlar on yařýnda bir çocukmuř; ailesi Moskova'dan ayrýlmaya vakit bulamamýřtı.Ť

ŤOlmaz öyle řey!Ť diye patladý küçük Fransýz; Ťbir Fransýz askeri bir çocuđa ateř etmez.Ť

ŤAma, yine de böyle bir řey olduŤ diye yanýtladým, Ťbunu24

bana saygıdeğer bir emekli binbaşı anlattı, yanadıındaki yara izini de kendi gözümle gördüm.t'

Fransız adız kalabalıdıyla konuşmaya başladı. General onu desteklemek istedi ama, bir örnek olarak, 1812'de Fransızlar tarafından tutsak edilen General Perovski'nin (1) Anılarını okumasını ödütledim ona. Sonunda, Marie Philippovna konuşmayı çevirmek amacıyla başka bir konuya geçti. General bana fena halde öfkelenmişti, çünkü Fransızla ben neredeyse avaz avaz bağırmaya bağlıyorduk. Buna kartıylık, kavgamız B. Astley' in pek hoşuna gitmiğe benziyordu; sofradan kalkınca kendisiyle birlikte bir kadeh içki içme önerisinde bulundu bana.

Gece, Pauline Alexandrovna'yla istediğim gibi on beş dakika konuşabildim. Söyleşimizi gezinti sırasında yaptık. Herkes parktan geçerek gazinoya gitmişti. Pauline fıskiyeinin kartısındaki sýraya oturdu, Nadia'nın da gidip biraz uzakta öbür çocuklarla oyun oynamasına izin verdi. Ben de Micha'yı havuzun yanına gönderdim, böylece en sonunda yalnız kalabildik.

Başlangıçta, elbette ki, işlerden söz ettik. Kendisine topu topu yedi yüz florin verince, Pauline bir iyice kızdı. Paris' te elmaslarına kartıylık en azından iki bin florin ödünç alabildiğime kesinlikle inanmıttı.

ŤHer ne pahasına olursa olsun, paraya ihtiyacım var* dedi. ŤNe yapıp edip, mutlaka para bulmalı, yoksa mahvolurum.t'

Yokluğum sırasında nelerin olup bittidini sordum ona.

ŤHiçbir şey olmadı, sadece Petersburg'dan iki haber aldık: Önce, büyükannenin adır hasta olduğunu, iki gün sonra da, belki ölmüş olduğunu. Bunları Timothee Petrovitch'den

(1) Dorodino savatından sonra Fransızlara tutsak dütmüştü, Anı-hin o sýralarda Moskova'da yayınlanmıttı.

öğrendikt' diye ekledi Pauline, Ťyalan yanıtt konuşmayan bir adamdır o. Haberini doğrulanmasını bekliyoruz.t'

ŤDemek ki burada herkes bekleyiş içinde?t' dedim.

ŤEvet, her şey ve herkes; altı aydan beri bundan başka umudumuz kalmadı.t'

ŤSiz de mi bunu umuyorsunuz?t' diye sordum.

ŤOh! Ben onun akrabası filan dedim ki, generalin üvey kızıyım ben. Ama, eminim, vasiyetnamesinde beni unutmaz.t'

ŤÖyle sanıyorum ki elinize büyük bir miktarda para geçecek,t' dedim destekleyici bir sesle.

ŤEvet, beni çok severdi ama, bu güvence nereden geliyor, kuzum?t'

ŤBuraya bakınt' diye sorusunu soruyla yanıtladıım. ŤBana öyle geliyor ki, markimiz sizin bütün aile gizlerinizi biliyor, ne dersiniz?t'

ŤBu sizi ilgilendiriyor mu?t' diye soran Pauline bana soğuk ve öfkeli bir halle baktı.

ŤElbette ilgilendirir; eğer yanılmıyorsam, general ondan ödünç para almanın bir yolunu buldu bile.t'

ŤTahminleriniz doğru.t'

ŤEđer büyükanne öyküsünü bilmeseydi, ona para verir miydi? Sofrada farkına vardınızmı? Büyükanneden söz ederken tam üç kez ona babouınka (1) dedi. Ne sevimli bir içtenlik, ne yakınlık!t'

ŤEvet, hakkınızmı var. Benim de mirasa konacadıımı öğrenir öğrenmez bana evlenme önerisinde bulunacak. Öğrenmek istediğiniz buydu, dedi mi?t'

ŤHenüz size evlenme önerisinde bulunma aşamasında mı? Uzun zamandan beri bu işe aday olduğunu sanıyordum.t'

Pauline:

ŤBöyle olmadığını siz de pekâlâ biliyorsunuz!t' diye kar-

(1) Büyükannenin sevecen küçültülmüştü.

KUMARBAZ

tylyk verdi ofkeyle. Bir dakika suskunluktan sonra: 'Bu Yngilize neredede rastladynyz?' diye sürdüdü.

'Bu soruyu bana soracadyniza kesinlikle emindim.' B. Astley'le, yolculuk syrasynnda, daha önceki kartylaşmalarymy ona anlattym.

'Çok çekingen ve duygusaldyr, elbette ki size de deli gibi atyk.'

Pauline: 'Evet, bana atykt' diye yanıt verdi.

'Üstelik Fransyzdan da on kez daha zengin. Hem bakalym Fransyzyn gerçekten serveti var my? Bu hiç de kuşku dıtyđ dedil.'

'Kesinlikle. Bir şatosu var. General dün bunu bana doğrudadı. Eh, öyleyse, bu size yeterli mi?'

'Sizin yerinizde olsam, Yngilizle evlenirdim.'

'Neden?' diye sordu Pauline.

'Fransyz daha yakıtykly bir genç ama, soysuz kopudun biri; oysa Yngiliz dürüst bir adam, üstelik de on kez daha zengint' dedim kesin bir sesle.

'Orasý dođru ama, Fransyz marki, daha da kafalyt' diye kartylık verdi sakin sakin.

'Buna kesinlikle emin misiniz?' diye sürdüdüüm ayný tonla.

'Kesinlikle eminim.'

Sorularym Pauline'in hiç hoşuna gitmiyordu, yanıtynyn tonu ve garipliğiyle beni ofkelendirmek istediğini anlyordum; bunu hemen ona söyledim.

'Dođru, sizi kudurtmak hořuma gidiyor. Sadece bütün bu sorularý ve varsayymлары bana yöneltmekte bir sakynca görmemiř olmanýzla bana bir ödün vermeniz gerekiyor.'

'Ýtte ben de istediđim bütün sorulan size sorma hakkyný kendimde görüyorumt' diye kartylık verdim sakin sakin, 'Çünkü onlara istediđiniz fiyatý ödemeye hazırym ve çünkü artyk kendi yařamýma hiç mi hiç önem vermiyorum.'

Pauline kahkahayla güldü:

‘Geçen gün bana, Schlangenberg’de, benim bir tek sözüm üzerine kendinizi tepetaklak atmayı hazır olduğunuzu söylediniz ve biz de böyle bir bin ayak yükseklikte bulunuyorduk. Sadece söylediklerinizi gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi görmek için, bu sözü bir gün size söyleyeceğim ve emin olun ki yürekli davranacağım. İşte tam da size onca şeyi izin verdiğim için sizden nefret ediyorum, bir de bana kaçınılmaz derecede gerekli olduğunuz için daha da nefret ediyorum. Ama, size gene ihtiyacım var. Demek ki sizin canınızı baktılamalıyım.’

Pauline ayağa kalktı. Pek öfkelenmiş benziyordu. Son zamanlarda konuşmalarımız hep bu öfke ve kin, yapmacıksız kin havasıyla noktalanıyordu.

Durumu açıklıyda kavuşturmadan gitmemesi istediyle ona:

‘Mile. Blanche’ın kim olduğunu sormama izin verir misiniz?’ dedim.

‘Bunu pekâlâ biliyorsunuz. Yeni hiçbir şey yok. Mile. Blanche hiç kuşkusuz generalle evlenecek, elbette ki büyükannenin ölümü doğrulanırsa. Çünkü hem Mile Blanche, hem annesi, hem de kardeş torunu olduğu marki, hepsi iflâs ettiğimizi pekâlâ biliyorlar.’

‘General de ona çalgınlar gibi âşk, dedi mi?’

‘İmdi söz konusu olan o dedi. Beni dinleyin ve şunu iyice aklınızda tutun: Tu yedi yüz florini alın, gidip kumar oynayın; rulette benim için elinizden geldiğince kazanın; şimdi her ne pahasına olursa olsun bana para gerek.’

Bu sözlerden sonra, Pauline, Nadia’yı çağırды ve bütün bizim kumpanyanın bulunduğu gazinoya gitti. Ben soldaki ilk patikaya saptım. Dalgındım, taşkınlıktan bir türlü kendimi kur-taramıyordum. Bu gidip rulet oynama buyruğu beni adeta ser-semietmişti. Garip ama, düünecek onca konu varken, kendimi bütünüyle Pauline’e kartı olan duygularımın incelenme-30

Oyun salonuna girdiğim zaman (ömrümde ilk kez), oynamaya karar vermeden bir süre kalakaldım. Üstelik, kalabalık da beni durduruyordu. Ama, kimse olmayıp da yalnız batıma kalsaydım bile, öyle sanıyorum ki oyuna başlayacak yerde çekilip giderdim. Yüredim çarpıyordu, itiraf ediyorum, soğukkanlıydım da yitirmiğtim. Uzun zamandan beri inanmığ ve karar vermiğtim ki Roulettenbourg'a geldiğim gibi oradan gitmeyecektim; yazgımda kaçınılmaz olarak kökten ve kesin bir olay meydana gelecekti. Bu gereklidir ve öyle de olacak. Rulete badladığım bu umut ne kadar gülünç olursa olsun, kumardan herhangi bir şey beklemeyi saçma bulan o genellikle kabul edilen kanıyı daha da gülünç buluyorum. Neden kumar para bulmanın herhangi bir başka yolundan, sözgelimi ticaretten, daha kötü, daha beter olacaktı? Yüz kiğiden birinin kazandığı bir gerçek. Ama, bütün bunlar benim umurumda mı, kuzum!

Her ne olursa olsun, o aktım önce iyice gözleyip incelemeye, ciddi hiçbir girişimde bulunmamaya karar vermiğtim. Eğer bir şey olursa, bu sadece rastlantıyla, ayaküstü geçerken olabilirdi, umduğum buydu benim. Üstelik de, asıl oyunu incelemem gerekiyordu; çünkü ruletin sayısız tanımlamalarına kartın bunları her zaman öyle büyük bir doymazlıkla okumuğumdur ki, kendi gözlerimle görmeden kullanılığından hiçbir şey anlayamazdım.

Yık anda, her şey bana pis, tinsel olarak pis ve idrenç göründü. Kumar masalarına onlarca, hatta yüzlerce saldıran o açgözlü ve kaygılı suratlardan söz etmek istemiyorum. Doğrusu ya, en kısa zamanda ve olabildiğince çok kazanma isteğinde kirliliği hiçbir şey görmüyorum. Kendisine küçük paralarla kumar oynadıklarını söyledikleri zaman: 'Bu daha da beter, çünkü bu ağadılık bir doymazlıktan gelirt' yanıtını veren o karnı tok sırtı pek ahlakçının fikrini hep aptalca bulmuğtım-dur. Sanki ağadılık doymazlıkla, üstün doymazlık tek ve aynı

şey dedilmiğ gibi! Bu bir orantı sorunudur. Rothschild'in gözünde ağadılık ve adi olan benim gözümde büyük zenginliktir, kazançlarla yitkilere gelince de, kişilerin, sadece rulette değil ama, her yerde, bir tek nedeni vardır: Kazanmak, ya da batkasından bir şey almak. Kazanç ve çýkarın kendisi idrenç midir? Bu da başka bir sorun. Bunu burada çözümlenecek değilim. Ben kendim de kazanma isteğine en üstün derecede tutkun olduğumdan, bütün bu açgözlülük, ya da isterseniz açgözlülüğün bütün o idrençliği, alçaklığı, daha kumar salonuna adım attığım anda, denebilir ki, bana daha yakın, daha ağınaydı. Batkalarının önünde sıkýlıp rahatsız olmadan, açıkça ve ölçüsüzce davranmaktan daha güzel bir şey yoktur. Kendi kendini aldatmak neye yarar ki? Yıtte bu uğatıların en yararsız, en yersizidir. Bütün bu ayak takımı arasında ilk bakıttta en hođa gitmeyen şey ağırbağlılık, ciddiyet, hatta kumar masalarını çevrelemekte bütün bu insanların gösterdikleri saygıydı. Yıtte bu yüzdendir ki burada kötü türden kumarla, rabıtalı bir adam için sakıncası bulunmayan kumar arasında pek belirli bir ayrım vardır. Yki tür kumar vardır: Centilmenlerin kumarıyla halk tabakasının kumarı, ayak takımına yarağan açgözlü kumar. Burada sınır çizgisi pek belirlidir, temelde o kadar da idrenç ve utanç vericidir ki! Sözgelimi, bir centilmen beş, ya da on altın sürebilir, pek ender olarak daha fazlasını oynar; eđer çok zenginse bin franga kadar çýkabilir ama, bu sadece kumar içindir, edlenmek için, kazanç, ya da yitik sürecini izlemek içindir; asıl kazanma olgusuyla zerre kadar ilgilenmez. Eđer kazanırsa, sözgelimi, kahkahayla gülmeye, çevresinde bulunanlardan birine düüncelerini söylemeye, ya da hatta sürülen parayı iki katına çýkararak bir kez daha oynamaya başlayabilir ama, sadece merak ettiği için, şansları gözlemek için, hesaplar yapmak içindir, adi bir kazanma isteğiyle değil. Kıscası, rulette, ya da otuz ve kırk'ia, bütün kumar masalarını sadece kendi keyfi için düzenlenmiğ bir edence

gibi görür. Bankonun dayandýđy istekleri ve tuzaklarý aklýna bile getirmiyordur. Hatta bütün öbür kumarbazlarýn, bir tek florin için tirtir titreyen bütün o cebi delik insanların kendisi gibi zengin olduklarýný ve sadece oyalanmak ve vakit geçirmek için oynadýklarýný düřünmek onun için çok ýk olurdu. Gerçeđin bu kesin bilisizliđi, insanlar konusunda bu yalýn görüřler, kuřkusuz ki en soylu görüřler ve düřünceler olurdu.

Kýzlarýný, on beř, on altý yařlarýnda dal gibi narin, masum çocuklarý, öne dođru iten, elerine birkaç altýn sýkýttýrýp* onlara kumarýn gidiřini öđreten anneler görüyordum. Küçük haným kazanýyor, ya da yitiriyordu ve sevinçten etekleri zil çalarak, dudaklarýnda hep gülümsemeyle çekiliyordu. Bizim general sadlam gerçeđlere dayanan bir güvenle kumar masasýna yaklařtı; kendisine bir sandalye uzatmak için bir uřak atýldý ama, aldýrýř etmedi; adýr adýr para kesesini çýkardý, içinden adýr adýr üç yüz frank tutarýnda altýn alýp karanýn üzerine koydu ve kazandý. Kazancýný toplamadý, masada býraktý. Yeniden kara çýktý; bu kez de gene sürdüdü parayý býraktý ve üçüncü seferinde kýrmýzý çýkýnca, bir çýrpýda bin iki yüz frank yitirdi. Kendine son derece hakim, gülümseyerek çekildi. Kesinlikle eminim ki yüredi allak bullaktý ve sürülen para iki, ya da üç katýna çýkmýř olsaydı buna dayanamaz, heyecaným belli ederdi. Zaten, benim yanýmdaki bir Fransýz dingin bir yüzle, kýlý bile kýpýrdamadan yaklařık otuz bin frangý önce kazandý, sonra da yitirdi. Gerçek bir centilmen bütün servetini yitirse bile, kesinlikle heyecanlanmamalıdır. Para centilmenin o kadar altýnda kalmalıdır ki bununla ilgilenmeyi hemen hemen düřünmez bile. Elbette ya, bütün bu ayak takýmýnýn içinde çýrpýndýđý çamuru ve dekoru bilmezlikten gelmek son derece soylu bir davranýřtır. Bununla birlikte, kartýt davranýř da kimi zaman onun kadar kibardýr: Fark etmek, yani cep düřbününün ucuyla da olsa, bütün bu hařarata bakmak ve hatta onu incelemek ama, bütün bu kalabalýđý ve bütün bu

çamuru bir çeřit edlence gibi, centilmenlerin dinlenmesi için düzenlenmiř bir temsil gibi görerek. Ýnsan kendisi de bu kalabalýda karýřabilir ama, orada bir seyirci olarak bulunduđu ve onun bileřimine zerre kadar katýlmadıđý kesin inancıyla çevresine bakabilir. Zaten, ařýrý ýsrarla incelemek de uygun düřmez: Bu da gene bir centilmene yakýřmaz, çünkü her ne olursa olsun, bu gösteri sürekli bir dikkate dedmez. Genellikle de, bir centilmen için fazla sürekli bir dikkate deder pek az gösteri vardýr. Oysa, bana öyle geliyordu ki, taný tersine, bütün bunlar son derece ýsrarlý bir dikkate dederde, özellikle de sadece incelemek için deđil de kendisi de içtenlikle ve iyi niyetle bütün bu ayak takýmýna katýlmaya gelen bir kiři için. Benim en gizli tinsel inançlarýma gelince, sözünü ettidim inançlar içinde elbette ki onlarýn yeri yok. Kabul; bunu vicdanýmý rahatlatmak için söylüyorum. Ama, řunu belirteceđim: řu son zamanlarda, düřüncelerimle eylemlerimi herhangi bir tinsel ölçüte uydurmakta řiddetli bir isteksizlik duyuyordum. Bařka bir yöne sürükleniyorum...

Ayak takýmý gerçeđten de pek ahlaksýz biçimde oynuyor. Hatta kumar masasýnýn çevresinde en adi gizli küçük hírsýzlyklarýn sýk sýk meydana geldiđini düřünmekten bile geri kalmýyorum. Masanýn uçlarýnda oturan krupiyeler sürülen paralarý gözetiyorlar ve hesaplar yapıyorlar, ezici bir çalyřma içindeler. Ýtte .bunlar da eřsiz ahlaksýzlardandýr! Çođunluđu Fran-sýzdýr bunlarýn. Hani bu gözlemleri yapıyorsam, ruletin bir tanýmlamasýný vermek için deđil; gelecekte nasýl davranacađýmý bilmek için ortama uymaya çalyřıyorum. Sözelimi, bir elin masanýn üzerinden ansýzýn uzanýp sizin kazandýklarýnýzý kendine mal ettiđini görmekten daha olađan bir řeyin bulunamayacađým fark ettim. Ardýndan 'bir kavga çýkýyor, çođu zaman da çýđlýklar kopuyor ve... siz siz olun sakýn tanýk filan göstererek paranýn size ait olduđunu kanýtlamaya kalkýřmayýn, sonra karýřmam haa!

Başlangıçta bütün bu komedi benim için anlaşılmaz, içinden çykılmaz bir şeydi; sadece iyi kötü anladım ki, sayıların üzerine, tek ve çiftlerin üzerine, bir de renklerin üzerine para konuyordu. O akşam Pauline Alexandrovna'nın parasından aldığım yüz florini sürmeye karar verdim. Kumara kendimden başkaları için yaklaştığım düşüncesi beni tahtına çeviriyordu. Bu son derece can sıkıcı bir duyguydu, bundan bir an önce kurtulmak istiyordum. Her an, Pauline için başlamakla kendi şansımı baltalıyordum izlenimine kapılıyordum. Hemencecik boş inanç salgınlına yakalanmadan kumar masasına yaklaşmak gerçekten de olanaksız mıydı, kuzum?

İlk olarak, beş frederik, yani elli florin çıkarıp çift sayının üzerine koydum. Sehpa döndü ve on üç çıktı... yitirmiştim. Acıly bir duygunun pençesinde kıvrılarak, sadece bu işi bir an önce bitirip de çekilip gitmek amacıyla kırmızının üzerine gene beş frederik koydum. Kırmızı çıktı. On frederik koydum... Gene kırmızı çıktı. Bütün parayı bıraktım... Gene kırmızı kazandı. Kırk frederik aldım, bunlardan yirmi tanesini ne çıkacağını bilmeden, ortadaki on iki numaranın üzerine koydum. Bana üç katını ödediler. Benim on frederik ansızın seksen oluvermişti. Ama, o zaman öylesine dayanılmaz garip bir duyguya kapıldım ki, hemen oradan ayrılmaya karar verdim. Kendim için oynanan böyle oynamazdım gibi geliyordu bana. Bununla birlikte seksen frederikimi gene çift sayının üzerine koydum. Bu kez dört çıktı: Bana gene seksen frederik verdiler, ben de yüz almıştım frederiki cebime koyarak Pauline Alexandrovna'yı aramaya gittim.

Hepsi parkta geziniyorlardı, Pauline'i ancak akşam yemeğinde görebildim. Bu kez Fransız orada yoktu, general de rahat rahat keyfine bakabili; bu arada, beni kumar masasında görmek istemediğini bana bir kez daha belirtmeyi gerekli gördü. Ona göre, eder büyük para yitirsem saygınlıy adırl şekilde lekelenirdi.

Çok kazansaydınız, ben gene lekelenirdim' diye ekledi büyük bir ciddiyet havası takılarak. Elbette ki, işlerinize karışmaya hakkım yok ama, kabul edin ki... Her zaman yaptığınız gibi, tümceyi havada bıraktı.

Ona sert bir şekilde çok az param olduğunu, bu nedenle de, kumar oynamaya başlasam bile, öyle gösterişli biçimde yitiremeyeceğimi söyledim. Odama, çıkarken, kazandığınız parayı Pauline'e verme fırsatını buldum ve bir daha onun için kumar oynamayacağımı kendisine bildirdim.

Kaygılı bir sesle: Neden, a canım?' diye sordu.

Ona tahtınlıkla bakarak: Çünkü kendim için oynamak istiyorum' diye kartılık verdim, Them de bu beni rahatsız ediyor.'

Demek ki ruletin sizin tek kurtuluş çareniz olduğuna inanmakta ayak diriyorsunuz, öyle mi?' diye sordu alaycı bir halle.

Ben de ona büyük bir ciddiyetle, bunun gerçek olduğunu söyledim; benim kesinlikle, tahtmaz bir biçimde kazanma inancıma gelince, bunun gülünç görüneceğini kabul ediyordum, Ama, beni rahat bıraksınlar, kuzum!'

Pauline Alexandrovna o günün kazancını benimle bölüşmek için direndi ve bu koşullar altında kumar oynamayı sürdürmemi önererek bana seksen frederik uzattı. Kesinlikle reddettim ve ona açıkça anlattım ki, başkaları için oynamadığım istemediğimden değil de yitireceğimden emin olduğum içindi.

Oysa, ben de ne kadar aptal olursam olayım, artık ruletten başka hiçbir umudum yok' dedi düşünceli bir halle. İşte bu yüzden mutlaka kumarı sürdürmelisiniz, benimle ortaklaşa oynarsınız, bunu elbette ki yapacaksınız.'

Bu sözler üzerine, itirazlarımı dinlemeden, yanımdan ayrıldı.36

KUMARBAZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bununla birlikte, dün, kumardan bana tek söz bile etmedi. Genellikle de benimle konuşmaktan kaçındı. Bana kartı tutumunu değittirmedi. Kartılaştığımız zaman hor gören ve kinci, bilmem nasıl bir şeyle karışık hep o aynı mutlak patavatsız, beni adam yerine koymayan davranış. Kısacası, bana kartı duyduğu tiksintiyi gizlemeye bile uğraşmıyor, bunu çok iyi görüyorum. Buna kartın, bana ihtiyacı olduğunu ve bilmediğim bir amaçla beni elinin altında bulundurduğunu da gizlemiyor. Aramızda garip ilişkiler kuruldu, herkese kartı gösterdiği kendini bedenmişlik ve hor görme göz önüne alınırsa, bu ilişkilerin çoğuna hiçbir anlam veremiyorum. Sözgelimi, kendisini çlgınlar gibi sevdiğimi çok iyi biliyor; hatta kendisine yakıcı tutkumdan söz etmeme bile izin veriyor; ona sevgimden serbestçe ve hiçbir engelsiz söz etmeme izin vermekle de beni adam yerine koymadığını, hor gördüğünü pek güzel belli ediyordu. Senin duygularına o kadar önem vermiyorum ki, bütün söylediklerin, bütün hissettiklerin umurunda bile değil der gibiydi. Eskiden de bana . işlerinden söz ederdi ama, hiçbir zaman bütünüyle açık yürekli değildi. Dahası, bana olan hor görüşüne tu türden incelikler de katardı: Sözgelimi, yaşamındaki filan olaydan, ya da kendisine ciddi korkular veren bir durumdan haberim olduğunu bildirdi; eder amacına ulaşmak için beni tutsak, ya da ulak olarak kullanma gereksinimini duyarsa bu olayların bir bölümünü kendisi anlatırdı bana. Ama, bana sadece ulak gibi kullanılan bir adamın bilmesi gereken kadarını açıklıyordu, olayların bütün badlantısını henüz bilmiyorsam, onun sıkıntılarını ve kaygılarıyla üzülip tasalandığını görse de dostça bir açık sözlülükle beni tamamiyle rahatlatma tenezzülünde bulunmazdı hiçbir zaman. Oysa, bana sık sık nazik ve hatta tehlikeli görev-KUMARBAZ

ler yüklediğine göre, bana kalırsa, benimle açık sözlü olmalıydı. Ama, benim duygularım, onun korku ve telaşlarına yürekten katılmayı, onun tasa ve başarısızlıklarının bana belki de onun için üç katını çektiği kaygılar onun umurunda mıydı!

Onun rulet oynama tasarýsýný öðreneli üç hafta olmuřtu. Hatta kendi yerine oynamam gerektiđini bana bildirmiřti, çünkü bunu onun yapması uygun deđilmiřti. Sesinin tonundan sadece kumar oynama isteđi deđil de ciddi kimi kaygýları bulunduđunu fark etmiřtim. Aslında para onu hiç ilgilendirmez. Bunun içinde tahmin edebileceđim ama, henüz bilmediđim bir amaç, ayrıntýlar var. Kuřkusuz ki, beni içinde tuttuđu küçük deđme ve tutsaklık durumları ona dolaysız ve çekinmeden soru yönelme olanadıny verebilirdi (sık sık da verir). Mademki ben onun için bir tutsadıym, mademki onun gözünde bir hiçim, ne kabalıđým, ne de merakým onu incitebilir. Ama, gerçekte, ona soru sormama izin vermekle birlikte, sorularýma kartýlık vermiyor. Kimi zaman da bunlara hiç dikkat bile etmiyor! Ýtte bizim iliřkilerimiz bu durumda!

Dün, dört gün önce Petersburg'a çekilen ve kartýlıksız kalan bir telgraftan çok söz edildi. Generalin heyecanlı ve deđünceli olduđu aýkça görölüyor. Bu hiç kuřkusuz büyükanne konusuyla ilgili. Fransız da heyecanlı. Sözelimi, dün, yemekten sonra, uzun bir süre büyük bir ciddiyetle konuřtular. Fransız bize kartý akýl almaz derecede gururlu, azametli ve umursamaz havalarda takýnyyor. Hani atasözünün dediđi gibi: 'Đadđan gelen, baddakini kovar.' Hatta Pauline'e kartý bile patavatsızlıđý kabalıđda kadar varýyor. Bu arada, gazinonun parkýndaki aile gezintilerine, dolaylardaki at ve kýr gezintilerine seve seve katýlýyordu. Generale Fransızý birbirine badlayan olayların bir bölümünü bir hayli zamandırl biliyorum: Rusya'da, birlikte bir fabrika kurmaya niyetlenmiřlerdi; bu tasan yüzüstü býrakıldıy mı, yoksa ondan hâlâ söz ediliyor38

mu, bilmiyorum. Bundan başka, onların aile gizlerinden bir bölümünü yakaladım: Fransız gerçekten de, geçen yıl görevinden istifa ettiği zaman çar'a borçlu olduğu miktarı tamamlaması için generale otuz bin ruble ödünç vererek onu sükıntıdan kurtarmış. Ve işte general onun ellerinde; ama, şimdi bütün bu oyunda baş rol Mile Blanche'da, bunu ileri sürerken yanılmadığımdan kesinlikle eminim.

Bu Mile Blanche kim? Burada, bizde, onun annesiyle yolculuk eden ve hesapsız bir servete sahip olan soylu bir Fransız hanımı olduğu söyleniyor. Bizim markinin uzak bir akrabası olduğu da biliniyor; kardeş torunları gibi bir şey hani. Anlattıklarına göre, benim Paris yolculuğumdan önce Fransızla Mile Blanche'ın ilişkileri daha törensel ve daha inceymiş; oysa şimdi, dostlukları ve akrabalıkları daha dolaysız biçimde ve daha yakın ve teklifsiz gibi görünüyor. Belki de işlerimiz onlara o kadar kötü durumda görünüyordur ki, artık bundan böyle yapmacıklı olmayı ve bizlere saygılı davranmayı gereksiz buluyorlardır, kimbilir. Önceki gün, B. Astley'in Mile Blanche'la annesine bakış biçimini fark ettim. O ikisini tanıyormuş gibi geldi bana. Hatta bizim Fransızın da B. Astley'e daha önce rastlamış olduğunu anlar gibi oldum. B. Astley öylesine çekingen, utangaç ve sessizdir ki, insan ondan bir şey koparmayı hiç mi hiç umamaz: Yine tıbağ kırılır fes içinde, kol kırılır yen içinde' deyimince işler sürüp gidecekti. Bu arada, Fransız ona böyle bir isteksizce selam veriyor, hemen hemen yüzüne bile bakmıyordu. Demek oluyor ki ondan bir korku'su yoktu. Gene bu anlatılabilir; ama, neden Mile Blanche da onu bilmezlikten geliyor? Üstelik de marki dün kendini ele verdi: Konuşma sırasında, ansızın, şimdi anımsayamadığım bir konuda, B. Astley'in son derece zengin olduğunu, bunu çok iyi bildiğini söyleyiverdi. Mile Blanche işte o zaman B. Astley'e bakmıydı! Sözün kısası, general kaygılı. Tezisinin ölümünü bildiren bir telgrafın şimdi onun için ne önem taşıyacağı iyice anlatılıyor!

Pauline'in benimle bir konuşmadan bilerek kaçındığına kesinlikle emin olmakla birlikte, soğuk ve ilgisiz bir hava takındım: Ansızın gelip beni bulmaya karar verdiğini düşünüyordum. Böylece, dün ve bugün bütün dikkatimi Mile Blanche'a yönelttim. Zavallı general, gerçekten de mahvoldu demektir! İnsanın elli beş yaşında böylesine şiddetle atık olması, hiç kuşkusuz büyük bir felakettir. Bir de buna dul oluşunu, çocuklarını, iflas durumunu, borçlarını, en sonunda da tutulduğu kadını ekleyin. Mile Blanche son derece güzel. Ama,, insana korku veren o yüzlerden birine sahip dersem, bilmem ne dedimi anlatabilir miyim? Hiç değilse ben, bu tür kadınlardan hep korkmuşumdur. Yaklaşık yirmi beş yaşlarında. Uzun boylu, şahane omuzları var, görkemli bir boynu ve göğüsleri, esmer bir teni, abanoz gibi kapkara ve gür (hemen hemen iki başa yetecek kadar gür) saçları vardı. Kapkara gözleri, gözlerinin beyazı sarımtıraktı, küstah bir bakışı, pırlıl pırlıl dişleri, hep boyalı dudakları var; misk kokuyor. Çarpıcı ve zengin biçimde ama, büyük bir zarafet ve zevkle giyiniyor. Elleri ve ayakları harikulade. Sesi boğuk bir kontralto. Kimi zaman bütün dişlerini göstererek kahkahayla güler ama, çödünlük küstah bir halle hiç değilse Pauline'le Marie Philippovna'nın yanında suskun durur. (Ortalıkta garip bir söylenti dolaıyor: Maria Philippovna Rusya'ya dönüyormuş.) Bana öyle geliyor ki, Mile Blanche hiçbir eğitim görmemiştir, hatta belki aptal da ama, buna kartıllık kuşkulu, güvensiz ve hilekârdı. Yaşamının oldukça serüvenli geçtiğini sanıyorum. Yani kısacası, belki de marki akrabası filan değildi, annesi de gerçekten annesi değildi. Ama, güya kendilerine rastladığımız Berlin'de, onun ve annesinin rabıtalı birkaç ahbabları varmış. Markiye gelince, şimdiye kadar onun markilidinden kuşkulanmış olmama kartın, bizde, sözgelimi Moskova'da olduğu40

kadar Almanya'da da yüksek sosyeteden olduđu kuřkusuz gibi görünüyor. Fransa'da durumun ne merkezde olduđunu bilmiyorum. Bir řatosu olduđu söyleniyor. Öyle sanıyorum ki řu on beř gün içinde köprülerin altýndan çok sular akacak ama, gene de Mile Blanche'la generalin kesin sözleri söyleyip söylemediklerini hâlâ tam olarak bilemiyorum. Sonunda, řimdi her řey durumumuza, yani generalin onlarýn önünde parýlatabileceđi paranýn miktarýna bađlý. Eder, sözgelimi, büyükannenin hâlâ hayatta olduđunu ödrenirlerse, hiç kuřkum yok Mile Blanche hemen ortadan yok olur. Bu kadar dedikoducu olduđuma ben bile hem řařyorum, hem de bunu pek gülünç buluyorum, dođrusu ya. Ah, bilseniz bütün bunlardan ne kadar idreniyorum! Bütün bu insanlardan ve bütün bunlardan ne büyük bir sevinçle ayrýlýrdým, bir bilseniz! Ama, Patýline' den ayrýlabilir miyim, çevresini ispiyonlamadan durabilir miyim? Ýspiyonlamak ařađýlık, idrenç bir řey hiç kuřkusuz ama, umurumda bile deđil!

Dün ve bugün, B. Astley de bana bir garip göründü. Evet, kesinlikle inanıyorum ki Pauline'e âřyk! Âřyk, çekingen ve hastalýk derecesinde utanmaç bir adamýn tam da bir sözcük, ya da bir bakýřla kendini ele vermektense yüz ayak yerin altýnda olmayý yedleyeceđi bir anda bu adamýn bakýřýnýn kimi zaman ifade ettiđi řey pek acayip ve gülünçtür. Gezintide sýk sýk B. Astley'le karřýlařıyoruz. Muhakkak ki bize katýlma isteđiyle yanıp tutuřarak, řapkasýný çýkarıyor ve yolunu sürdürüyor. Ve eder birlikte gezinmek ricasýnda bulunulursa, hemen öneriyi reddediyor. Gazinoda, konserde, ya da fýskiyenin önünde dinlenen yerlerde, hep bizim sýranýn yakýnlarýnda duruyor. Nerede olursak olalım, parkta, ormanda, Schlangenberg'in üzerinde, en yakýn patikada, ya da bir çalıyýđýn ardýnda B. Astley'in karaltýsýnýn kaçýnılmaz biçimde belirlediđini görmek için insanýn gözlerini çevresinde gezdirmesi yeterliydi. Bana öyle geliyor ki, benimle özel olarak konuřmak için fýrsat arıyor bu adam. Bu sabah karřýlařtýk ve bir iki söz konuřtuk. Kimi zaman, kesik tümcelerle konuřuyor. Daha bana günaydýn bile demeden, hemen:

řAh, Mile Blanche!..ř diye haykýrdý. řMile Blanche gibi çok kadýn gördüm!ř

Bana anlamlý bir bakýř yönelterek sustu. Bu sözlerle ne demek istiyordu, bilemiyorum, çünkü benim: řNe demek istiyorsunuz?ř diye sormam üzerine çok bilmiř bir gülümsemeyle bařýný sallayarak řunlarý ekledi:

řÝřte böyle. Mile Pauline çiçekleri çok mu sever?ř

řHiç bilmiyorumř diye karřýlık verdim.

řNasýl! Bunu bilmiyor musunuz?ř diye haykýrdý řařkýnlyktan neredeyse küçük dilini yutarak.

şHayır, hiçbir .fikrim yok, hiç dikkat etmedimş diye yineledim, gülerek.

řHýmmm! Bu aklıma bir fikir getirdi.ř

Bunun üzerine, bana bir bař řareti yapıp yolunu sürdürdü. Zaten pek hořnut bir hali vardý. Ýkimiz de berbat bir Fransýzca konuřuyoruz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

O gün pek gülünç, rezil ve saçmaydı. Akřamýn saat on biri. Küçük odamda oturmuř, anýlarýmý düzene sokmaya çalıřıyorum. Her řey bu sabah bařladı: Pauline Alexandrovna adýna oynamak üzere rulete gitmem gerekti. Onun yüz altmýř frederikini aldým ama, iki kořulla: Birincisi, yarý yarýya, ortaklařa oynamayı kabul etmiyordum, böylece de eder kazanýrsam kendim için hiçbir řey almayacaktým; ikincisi de, akřama,

Pauline neden kazanmaya bu kadar ihtiyacı olduğunu ve tam ne kadar para gerektiğini bana anlatacaktı. Bunun sadece para için olduğunu düşünemedim. Ývedi bir ihtiyacı olduğu açıkça belliydi ama, hangi amaçla olduğunu bilmiyordum. Açıklama yapacağına söz verdi, ben de gittim.

Kumar salonlarında herkes birbirini çidniyordu. Hepsi de ne kadar küstah ve açgözlü! Kalabalığı yardım ve krupiyenin yanma yerlettim. Sonra da, her seferinde sadece iki üç altın sürerek, çekine çekine başladım. Bu sırada inceliyordum ve gözlemlerde bulunuyordum. Bana öyle geliyor ki, bütün bu hesapların pek bir anlamı yok, pek çok kumarbazın onlara verdiği önemden de yoksundurlar. Orada oturmuşlar, ellerinde sayılarla kaplı kâğıtlar, notlar alıyorlar, hesaplıyorlar, şansları kestirmeye çalışıyorlar, son bir işlem daha yapıp en sonunda paralarını sürüyorlar... ve yitiriyorlardı tıpkı hiçbir hesap yapmadan oynayan fani kullar gibi. Buna kartılyık, doğruya benzeyen bir sonuç elde ettim: Gerçekten de, beklenmedik şansların ard arda gelişinde bir sistem dedilse de bir çeşit düzen var; bu elbette ki çok garip. Sözelimi, ortadaki on iki sayıdan sonra son on iki sayının çyktığı oluyordu; diyelim ki, iki kez bu son on iki sayı çykıyor ve ilk on ikiye geçiyor. İlk on ikinin üzerine düttükten sonra, yeniden ortadaki on ikiye dönüyor; üç, dört kez üst üste ortadaki sayılar çykıyor, sonra yeniden son on iki çykıyor; iki turdan sonra, yeniden ilk sayılara dönölüyor, bunlar sadece bir kez çykıyorlar, ortadakiler ise üç kez üst üste çykıyor. Bu böylece bir buçuk, iki saat kadar sürüyor. Bir, üç ve iki; bir, üç ve iki. Çok garip bir şey. Falan ödle sonrasında, ya da filan sabah, siyah hemen hemen düzensiz bir biçimde ve her an kırmızıyla nöbetle geliyor; her renk üst üste sadece iki, ya da üç kez çykar. Ertesi gün, ya da akşam, sözelimi, üst üste yirmiye kadar sadece kırmızı çykar ve bu böylece bir süre, kimi zaman bütün gün boyu sürer gider. Bu gözlemlerin önemli bir

bölümünü, öğleye kadar bütün zamanını hiç para sürmeden kumar masalarının yanında geçiren B. Astley'e borçluyum.

Bana gelince, hepsini son metelide kadar ve pek kısa bir zamanda yitirdim. Önce çift sayıya yirmi frederik koydum ve kazandım; bunları yeniden koydum ve gene kazandım, bu böylece iki üç kez sürdü. Öyle sanıyorum ki elimdeki paramın miktarı bir beş dakikanın içinde dört yüz frederike yükseldi. Ýtte o anda gitmem gerekirdi ama, içinde garip bir duygu uyandı: Yazgıya meydan okumak, ona bir çimdik atmak, dilimi çykarmak, nanik yapmak isteği kabardı. Ýzin verilen en yüksek parayı sürdüm: Dört bin florin ve yitirdim. Sonra da iyice coşarak, elimde kalanın hepsini çykardım, bir önceki gibi yerletirdim ve yeniden yitirdim. Bunun üzerine, adeta sersemlemiş bir halde masadan ayrıldım. Batıma geleni anlayamıyordum bile, talihsizliğimi ancak yemekten önce Pauline Alexandrovna'ya bildirdim. O zamana kadar parkta dolayıp durdum.

Yemekte, gene üç gün önceki gibi coşmuştum. Fransızla Mile Blanche gene bizimle yemek yiyorlardı. O sabah Mile Blanche da gazinodaydı ve benim gösterilerimi seyretmişti. Bu kez, daha saygılı bir biçimde konuştu benimle. Fransız daha bir kestirmeden giderek yitirdiğimin kendi param olup olmadığını sordu. Galiba Pauline'den kuşkuluyor. Kıscası, için içinde it vardı. Hemen bir yalan uydurdum ve bunun kendi param olduğunu söyledim.

General son derece şatırmıttı: Bu kadar parayı nereden bulmuştum? On frederikle başladığıymı, altı yedi kez üst üste iki katına çykararak beş, altı bin florine kadar yükseldiğimi ve hepsini iki elde yitirdiğimi anlattım.

Elbette ki bütün bunlar akla yakındı. Bu açıklamayı yaparken Pauline'e bakıyordum ama, yüzünden hiçbir şey oku-yamadım. Bununla birlikte, hiç sözümü kesmedi, ben de konuşmamı sürdürdüm. Bundan, yalan söylemem ve onun adına

oynadýđymý gizlemem gerektiđi sonucunu çýkardým. Her ne olursa olsun, diyordum içinden, bu sabah söz verdiđi açýklamayý mutlaka yapmalı.

Öyle sanýyorum ki, general biraz bana çýkýtacaktı ama, sesini çýkarmadı. Ama, ben gene de yüzünden onun heyecanlı ve kaygýlı olduđunu anladým. Belki de tu içinde bulunduđu sýkıntýlý durumda oldukça hatýrý sayýlýr bir altýn yýđýnýn, kađla göz arasýnda, benim gibi böylesine ihtiyatsız bir sersemin elinden akýp gittiđini iđitmek onu üzüyordu.

Galiba dün akşam Fransýzla oldukça tiddetli bir adýz dalaťı yaptýlar. Uzun zaman hararetili hararetili konuťtular; kapýyý da kilitlemiťlerdi. Fransýz çýktyđýnda pek öfkeliydi; bu sabah erkenden gelip generali buldu... hiç kuťkusuz dünkü konuťmayý sürdürmek için.

Kumarda yitirdiđimi ödrenince, Fransýz alaycý bir sesle, birazcýk da kötü yüreklilikle, daha makul davranmam gerektiđini belirtti. Ardýndan da bilmem neden, Ruslarýn genellikle kumarbaz olmakla birlikte, onun görüťüne göre, kumar oynama yetenedinden bile yoksun, olduklarýný ekledi.

‘Bana kalýrsa, rulet özellikle Ruslar için icat edildi’ diye kartýlýk verdim. Fransýzdan hor gören küçük bir kahkaha yükselince, gerçeđin muhakkak ki benden yana olduđunu belirttim, çünkü Ruslarýn kumarbaz olduklarýný söylerken onlarý övmekten daha da çok yeriordum; demek ki sözüme inanýlabilirdi.

‘Düťüncenizi neye dayandýrýyorsunuz?’ diye sordu Fransýz.

‘Tu dayandýrýyorum ki, tarih boyunca anamal edinme özgürlüdü uygar Batýlý insanýn erdem ve saygýnlýk kutsal kitabýna girmiťtir; hatta belki de bunun en önemli bölümünü oluťturur. Oysa Rus sadece anamal edinme yetenedinden yoksun olmakla kalmaz, ayný zamanda da eline geçeni düťüncesizce geliťigüzel çarçur eder. Her ne olursa olsun, biz Ruslarýn da paraya ihtiyacı vardýr’ diye ekledim. ‘Böylece de, çalıťmadan, iki saat içinde ansýzýn büyük servetler kazamla-bilen rulet gibi yöntemlere susamýťýzdýr. Bu bizi hayran eder, kendimizi zora sokmadan, geliťigüzel oynadýđýmýz için de, yitiriyoruz!’

‘Kýsmen dođrut’ diye kabul etti Fransýz kendini bedenmiť bir tavýrıyla.

‘Hayýr, yanlýť, ülkeniz hakkýnda böyle konuťtuđunuz için utanmalýsýnýz’ diye çýkýťtı general öfkeli ve kasýntýlý bir ciddiyetle.

Ben de ona: ‘Ýzin verirsiniz’ diye kartýlýk verdim, ‘Kuťlarýn yakýťýksýz davranýťları mı, yoksa dürüst bir çalıťmayla düđüm üstüne düđüm atýp para biriktirmekten ibaret olan Alman sisteminin mi daha idreñ olduđu henüz söylenemez.’

‘Ne yakýťýksýz bir düťünce!’ diye haykýrdý general.

‘Ne kadar da tam Ruslara yaratýr düťünce!’ diye haykýrdý Fransýz da.

Güliýordum; onlarý idnelemek için yanýp tutuťuyordum.

‘Alman tanrýsýna tapmaktansa, bütün ömrümce bir Kýrgýz çadırynda göçebe yaťamý sürmeyi yeđlerim!’ diye bađýrdým.

‘Ne tanrýsýymýť o?’ diye bađýran general bu kez ciddi alarak öfkelenmeye baťlýyordu.

‘Almanlarýn servet biriktirme biçimi. Buraya geledi pek oldu ama, yapmak ve dođrulamak zamanýný bulduđum gözlemler benim Tatar kanýmý isyan ettiriyor. Vallahi, böyle er-iemleri istemem ben! Dün, çevrede on verst kadar dolatýđım. Týpký o resimli küçük Alman ahlak kitapları gibi: Burada, her evin korkunç derecede erdemli ve olađanüstü biçimde namuslu Váter’ý var. O kadar namuslu ki, insan yaklaťmaya korkuyor. Ýnsanýn yaklaťmaya korktuđu namuslu kiřilere dayanmam ben. Her Váter’im bir ailesi var, akşam olunca da hepsi yüksek sesle eđitici kitaplar okuyorlar. Minik evin üye-46

rinde karaadaçlar ve kestane adaçları hıttırdıyor. Güneşin ba* tıssı, damın üstünde bir leylek... Bütün bunlar son derece tırsel ve dokunaklı... Öfkelenmeyin general, izin verin de acıklı biçimde konuştayım. Ölmüş babamın, aktamları küçük bahçemizin yhlamur adaçları altında annemle bana buna benzer kitaplar okuduğunu anımsıyorum. Demek ki bu konuda ne dedidimi bilecek durumdayım. Burada, her aile tamamıyla Va-ier'in kulu kölesi. Hepsi öküzer gibi çalıttıyorlar, Yahudiler gibi de para biriktiriyorlar. Diyelim ki baba bir miktar para biriktirdi de, mesleğini, ya da toprağım büyük oğluna devretmek istiyor: Çeyiz parası vermeyeceği için kızzı evlenemez. Küçük oğlanı uçak, ya da asker olarak satarlar, parayı da baba malına katarlar. Bu gerçek, burada yapılageliyor; sorup öğrendim. Bütün bunların bir tek kaynağı var: Dürüstlük, atırtı dereceye vardırılan bir dürüstlük, öyle ki, satılan küçük oğlan, kendisini dürüstlük uğruna sattıklarına kesinlikle inanıyor. Yıtte ideal bu, kurban bile kendisini sunağa götürdükleri için seviniyor! Peki, sonra? Eh, ne olsun, büyük oğlanın da yaşamı pek öyle güllük gülistanlık değil: Orada bir Amalchen'i, gönlünün bir arkadaşı var ama, onunla evlenemez ki, çünkü henüz yeteri kadar florin biriktiremediler. Onlar da, erdemle, içtenlikle beklerler ve gülümseyerek sunağa giderler. Amalchen'in yanakları çukurlaştır, kızzı kurur kalır. En sonunda, yirmi yıldan sonra, varlıkları artar, florinler namuslu ve erdemli biçimde biriktirir... Väter kırkına merdiven dayamıttı büyük oğlunu kutsar, otuz beş yaştını süren Amalchen'in de gödsü pörsümüttür, burnu kıpkırmızıdır... Yaşlı adam bu fırsatla adlar, ahlak dersi verir ve öler. Bu kez de büyük oğlan erdemli Väter'o, dönüştür ve öykü yeniden başlar. Elli ya da yetmiş yıl sonra, ilk Väter'm torunu gerçekten de önemli bir anamal gerçekteştirir, onu oğluna, o da kendi oğluna bıraktır, beş altı kuşak sonra da Rothschild baronu, ya da Hoppe ve Ört., ya da teytan bilir kim ortaya çy-

kar. Bu gerçekten de görkemli bir gösteri değil mi? Yki, üç yüzyıllık çaba, sabır, emek, zekâ, dürüstlük, enerji, metanet, ileri görütlük, damın üstünde leylek! Daha fazla ne istersiniz? Bundan daha yüce bir şey olamaz: Bu bakıttı açısından, bütün dünyayı yargılamaya ve suçlularını, yani az buçuk onlardan farklı olanları cezalandırmaya başlarlar. Yıtte böyle: Ben Rus yönteminde sefahata dalmayı, ya da rulette servet kazanmayı yeğlerim! Beş kuşak sonra Hoppe ve Ört. olmaya hiç de niyetim yok! Kendim için paraya ihtiyacım var, kendimi hiçbir anamala bağlı hissetmiyorum. Bir sürü saçmalıklar söyledidimi biliyorum ama, bana ne. Benim inançlarım bu.t'

Şöylediklerinizde büyük bir gerçek payı var mı bilmem amat' dedi general düttünceli bir halle, İkesinlikle bildim bir şey var, o da baştınızzı biraz boş bıraktılar mıydı, dayanılmaz derecede kurumlanıyorsunuz...t'

Her zamanki alıttkanlığıyla, gene tümcesini tamamlamadı. Bizim general alelade konuşmanın sınırlarını birazcık aşan bir konuya yaklaştığı zaman tümcelerini hiç tamamlamaz. Fransız gözlerini faitaşı gibi açarak, gevtek bir duruğla dinliyordu. Pauline azametli bir ilgisizlik havası takınmıttı. Bu kez sofrada konuşulanlardan hiçbir şey itimemiğ gibi görünüyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Pauline her zamankinden daha dalgındı ama, sofradan kalkar kalkmaz, gezintiye kendisiyle birlikte gelmemi söyledi. Çocukları aldı, parkta fıskiye yönüne gittik.

Ben özellikle pek heyecanlı olduğumdan, damdan düter—

cesine, aptalca ve pek kaba bir biçimde neden bizim Değ Grioux Markisi küçük Fransızın artık onunla dýтары çýkmadýđýný ve günler boyunca bir tek söz söylemediğini sordum. Pauline de bana garip bir sesle: 'Kaba adamın biri de ondan!' diye kartýlýk verdi. Onun Değ Grioux'den bu biçimde söz ettiğini şimdiye kadar hiç iþitmemiştim, bu öfkeyi anlama korkusuyla, sustum.

'Bugün generale hiç anlaşamýyor, fark ettiniz mi?' Pauline kuru bir sesle, öfkeyle:

'Neyin söz konusu olduğunu öğrenmek istiyorsunuz?' diye kartýlýk verdi. 'Biliyorsunuz ki, bütün varlıđýnýn ipotekine kartýlýk generale borç para verdi; eder büyükanne ölmezse, Fransız hemen bütün rehinlerin sahibi olacak.'

'Her şeyin ipotek edildiği doğru mu, kuzum? Söylemişlerdi ama, bu kadar kesin olduğunu bilmiyordum.' 'Elbette ya!'

'Öyleyse, elveda Mile Blanche!' dedim. 'General eþi olamayacak! Biliyor musunuz, general o kadar âþýk ki, eder Mile Blanche onu bırakýrsa canýna kıyar gibi geliyor bana. Onun yatýnda böylesine çýlgýnca tutulmak tehlikelidir.' Pauline Alexandrovna da dalgın bir halle: 'Ben de batýna bir şeyler geleceğini sanýyorum' dedi. 'Ne harikulade, dedil mi?' diye haykýrdým. 'Onunla para için evlenmeye razý oldu bundan daha çarpýcý bir biçimde gösterilemezdi. Kurallara bile uyulmadý, törenlerden büsbütün vazgeçildi. Harikulade! Büyükanne konusuna gelince, 'Öldü mü? Gerçekten öldü mü?' diye sormak için telgraf üstüne telgraf çekilmesi kadar gülünç ve aþadýlýk bir şey olabilir mi? Evet, bu konuda siz ne düþünüyorsunuz, Pauline Alexandrovna?'

'Bütün bunlar saçma şeyler' dedi sözümü keserek nefretle. 'Ben asýl sizin pek neþeli olmanýza taþýyorum. Sizi

bu kadar sevindiren nedir kuzum? Belki de benim paramý yitirmiş olmanýz?'

'Yitirmem için neden paranýzý bana verdiniz? Baþkalarının adına kumar oynamayacađýmý söyledim size, özellikle de sizin adınýza. Her ne olursa olsun bütün buyruklarınýza uyuyorum; ama, sonuç benim elimde deðil. Yararlı hiçbir şey olamayacađýný ben size haber vermiştim. Buraya bakın, bu kadar para yitirmek sizi şarstý mı? Kazanmýt olsaydým, ne işinize yarayacaktý bu?'

'Neden bütün bu sorular?' -

'Ýyi ama, bana anlatacađınýzý söz vermiştiniz ya... Bakın dinleyin: Kendi adına oynamaya baþladýđým zaman (on iki frederikim var) kazanacađýma kesinlikle inanýyorum. Böylece, size istediğiniz kadar para veririm.'

Küçümseyerek dudak büktü.

'Caným,' diye sürdürdüm, 'size böyle bir öneride bulduğum için bana hemen kızmayın. Sizin gözünüzde bir hiç olduğum bilinci içime öylesine kök salmýttýr ki, benden para bile kabul edebilirsiniz. Size bir armađan versen güceýyemez-siniz. Üstelik de sizin paranýzý yitirdim.'

Çabucak bana bir göz attý, alaycý bir sesle ve öfkeyle konuştuđumu fark edince, konuþmanın konusunu bir kez daha dediþtirdi.

'Benim işlerimde sizi ilgilendirecek hiçbir şey yok. Eder öğrenmek istiyorsanız, söyleyeyim: Borcum var. Borç para aldým, bunu ödemek istiyordum. Burada kumarda kazanacađýný fikrine kapýldým, çýlgýnca ve pek garip bir düþünceydi bu. Neden böyle düþündüm? Hiç bilmiyorum ama, buna inanýyordum. Kimbilir, belki de hiçbir seçeneđim bulunmadýđýndan ve bunun son şansým olduğundan bu umuda yapýttým.'

'Ya da her ne pahasýna olursa olsun, mutlaka kazanmanýz GEREKÝYORDU. Týpký denize düþenin yýlana sarýldýđý

gibi. Kabul edin ki, eđer bođulmak üzere bulunmasaydı, ađaç kökü diye yýlana sarýlmazdı.t'

Pauline řatýrdý:

řNasýl?t' diye sordu. řSiz de ayný umudu beslemiyor musunuz? On beř gün önce bana burada rulette kazanacađýnýza kesinlikle inandýđýnýzy uzun uzun anlattýnýz ve size deli gözüyle bakmamamý rica ettiniz benden. O zaman řaka mý yapıyordunuz yani? Oysa, çok iyi anýmsýyorum, o kadar ciddi konuřuyordunuz ki, bunun řaka olduđuna dünyada kimse inanmazdı.t'

řDođru' diye karřýlık verdim dalgýn dalgýn. řGene bugün de kazanacađýma kesinlikle inanýyorum. Hatta size řunu itiraf edeyim ki, řimdi kendi kendime řu soruyu yönelte zorunda býraktýnýz beni: Neden bugünkü o aptalca, rezil yitiđim, ruhuma kuřku dütürmedi? Kendi hesabýma oynarsam mutlaka kazanacađýma kesinlikle inanýyorum.t'

şNeden bundan o kadar eminsiniz?t'

řÖđrenmek istiyorsanız söyleyeyim: Ben de bilmiyorum. Sadece kesinlikle kazanmamý GEREKTÝĐÝNÝ, benim için de tek kurtuluř yolunun bu olduđunu biliyorum. Belki de bunun için kesin olarak kazanmam gerektiđi duygusuna kapýlýyorum.t'

řřu halde siz de her ne pahasýna olursa olsun kazanmalýsýnýz, bu kadar körü körüne bir inancýnýz olduđuna göre!t'

şBahse girerim ki benim böylesine ciddi bir zorunluluk duyabileceğimden şüphe ediyorsunuz.t'

Pauline sakin ve ilgisiz bir sesle:

řBütün bunlar umurumda bile dedilt' yanýtýný verdi. řMademki sordunuz, evet, herhangi bir řeyin sizi ařýry derecede kaygýlandýrabileceđinden kuřku duyuyorum. Üzülebilirsiniz ama, pek öyle ciddi řekilde dedil. Siz düzensiz ve kararsýz bir adamsýnýz. Paraya neden ihtiyacýnýz var? Geçen gün bana gösterdiđiniz bütün nedenlerde ben önemli hiçbir řey göremedim.t'

řDurun bakayým't' diye sözünü kestim, řsöylediniz de aklıma geldi, bir borcu ödemek zorunda olduđunuzu söylemiřtiniz bana. Çok önemli bir borç olmalı bu, bana öyle geliyor! Fransýza, dedil mi?t'

řNe demek oluyor bu? Bakýyorum da bugün pek küstahsýnýz! Ýçtiniz mi yoksa?t'

řBilirsiniz ki ben her řeyi söylerim, hatta kimi zaman da dolambaçsýz, pat diye sorular sorarým. Bir kez daha yineliyorum, sizin tutsađýnýzýn! ben; bir tutsak sizi řatýrtamaz, bir tutsak incitemez, onurunuzu kıramaz.t'

řNedir bütün bu saçmalýklar, kuzum! Sizin řu "tutsaklýk" kuramýnýza dayanamýyorum ben.t'

řDikkat ederseniz, sizin tutsađýnýz olmayý istediđim için tutsaklýđýmdan söz ediyor dedilim, sadece istencimin tamamıyla dýtynda bir olgu olarak söz ediyorum ondan.t'

řřimdi bana aчыkça söyleyin: Neden paraya ihtiyacýnýz var?t'

şPeki, ya siz, neden bunu öğrenmek istiyorsunuz?t'

řCanýnýz isterse't' diye karřýlık verdi azamet dolu bir bař hareketiyle.

řTutsaklýk kuramýna dayanamýyorsunuz ama, insaný tutsađýnýz olmaya zorluyorsunuz: "Tartýřmadan yanýt verin!" Pekâlâ, öyle olsun. Neden paraya ihtiyacým olduđunu soruyorsunuz bana. Ne soru! Para... Her řey demektir!t'

řAnlýyorum ama, bunu isterken insan böyle bir çýlgýnlyđa dütmemeli! Çünkü siz iři kendinden geçmeye kadar, yazgýcýlyđa kadar vardýryyorsunuz. Burada bir iř var, kesin bir amaç var. Kem küm etmeden, aчыk aчыk konuřun, öyle istiyorum.t'

Sanýrsýnýz ki öfkelenmeye bařlıyordun. Hiddetli bir sesle bana sorular sormayý sürdürmesi beni pek sevindiriyordu.

řElbette ki bir amacým var,t' dedim, řama, bunun ne olduđunu size anlatamam. Sadece řu var ki, parayla ben büs-52

KUMARBAZ

bütün başka bir adam olacđým, hatta sizin gözünüzde bile, böylece de tutsak olmaktan kurtulacđým.t'

ŤPeki, nasýl? Bunu nasýl bařaracaksýnýz?t'

ŤNasýl mý bařaracđým? Beni bir tutsaktan başka türlü görebileceđiniz bir duruma ulařabileceđimi bile anlayamýyorsunuz! Ýtte benim asýl hiç istemediđim de bu, bu řařkınlýklarý ve bu anlayýřsýzlarý istemiyorum artýk.t'

ŤBu tutsaklýđın size büyük zevk verdiđini söylüyordunuz. Ben de bunun böyle olduđunu sanýyordum.t'

Garip bir zevkle:

ŤSanýyordunuz' diye haykýrdým. ŤNe saflýk bu böyle!, Pekâlâ, evet, sizin uđrunuza katlandýđým tutsaklýk benim için bir zevktir. Alçalmanýn ve küçük düřmenin en son derecesinde insan büyük bir tat bulur!t' diye saçmalamayý sürdürdüm. ŤKimbilir, topuz uçlu kýrbaç da sýrtýnýza inip etinizi parçaladýđý zaman da belki bu zevki duyuyordur insan... Ama, ben belki de başka zevkler duymak istiyorum. Demin, sofrada, general sizin önünüzde belki de hiçbir zaman alamayacđým yýllýk yedi yüz ruble için beni azarladý. Deř Griex Markisini sizin önünüzde burnundan yakalamak için řiddetli bir istek duyuyorum, kim bilir?t'

ŤToy delikanlý zýrvalarý! Bizim durumumuzda insan onurlu davranabilir. Savařým yüceltir, alçaltmaz.t'

ŤÖz deyiřlerle konuřuyorsunuz! Siz sadece benim saygýnlýk göstermesini bilmediđimi sanýyorsunuz. Saygýn bir kiři olmakla birlikte saygýnlýkla davranmasýný bilmediđimi sanýyorsunuz. Böyle olabileceđini anlýyor musunuz? Ama, bütün Ruslar böyledir, nedenini biliyor musunuz? Çünkü Ruslar, kendilerine uyan bir biçimi çabucak bulabilmek için pek bol ve pek dediřik yeteneklere sahiptirler. Burada, önemli olan biçimdir. Biz Ruslar çođunlukla öyle bol yeteneklere sahibiz ki, kendimize uygun bir biçim bulabilmemiz için deha gerektir. Çođu zaman da dehadan yoksunuzdur, çünkü bu genellikle pek

ender rastlanan bir şeydir. Fransızlarda, belki de daha başka kimi Avrupalılarda biçim o kadar iyi belirlenmiştir ki, insan dünyanın en alçak adamı olduğu halde son derece saygınlıkları olabilir. İşte bu nedenle biçim onlar için son derece önemlidir. Bir Fransız bir hakarete, derin ve gerçek bir hakarete katlanır da, kabul edilen görgü ve terbiye kurallarına ve geleneksel biçime uymadığı için burnunun üzerine küçük bir fiskeye katlanamaz. Fransız erkeklerinin kızlarıyla yanlarında o kadar bağırsadlamalarının nedeni, güzel bir biçimleri olmasıdır. Bana gelince, ben zaten bunda hiçbir biçim görmüyorum, sadece bir horoz, galya horozu görüyorum. Aslında ben bunu anlayamam, kadını dediğim ki. Kim bilir, belki horozların da iyi yanları vardır. Aman canım, ben de tutmuş bir yığın saçmalar söylüyorum, beni durdurmuyorsunuz. Beni daha sık durdurun, sizinle konuşurken, içimde ukde olan ne varsa hepsini, hepsini söylemek istiyorum. Biçimi filan yitiriyorum. Sadece biçimin olmadığını değil, her türlü değerden de yoksun olduğumu kabul ediyorum. Bunu size açıkça bildiriyorum. Hatta hiçbir değer umurumda bile değil. Tımdı, bende her şey çakılıp kaldı, kıymıdamaz halde. Bunun nedenini biliyorsunuz. Kafamda artık bir tek düşünce var. Uzun zamandan beri dünyada, Rusya'da da, burada da, neler olup bittinden haberim yok. Sözgelimi, bakın, Dresden'den geçtim ama, bu kentin neye benzediğini unuttum gitti bile. Kafamı neyin kurcaladığını biliyorsunuz. Sizin gözünüzde bir hiç olduğumdan ve hiçbir umudum da olmadığını, açık açık konuşuyorum: Her yanda sizi görüyorum, geri kalanı umurumda bile değil. Sizi neden ve nasıl sevdiğimi bilmiyorum. Biliyor musunuz, belki de hiç güzel değilsiniz? Düşünün bir kere, sadece yüzünüzün bile güzel olup olmadığını bilmiyorum. Yürediniz kuşkusuz kötüdür, ruhunuz büyük bir olasılıkla soyluluktan yoksundur.†

†Belki de benim soyluluğuma inanmadığınız için beni parayla satın almayı tasarlıyorsunuz?†54

‘Sizi satın almayı ne zaman tasarladım ki?’ diye haykırdım.

‘Taşkırdınız ve ipin ucunu kaçırdınız. Beni dedilse bile sevgimi, saygıyı satın almayı umuyorsunuz.’

‘Hayır, tam olarak bu değil. Ne demek istediğimi anlatmanın çok zor olduğunu söylemiştim size. Beni eziyorsunuz. Gevezeliğime kızmayın. Bana neden kızmamak gerektiğini anlıyorsunuz: Deliyim ben, sadece. Aslına bakarsanız umurumda bile değil ya, canınız istiyorsa kızın. Yukarıda, o küçük odamda parmaklarımı ısırmaya hazır olmam için elbisenizin fıstırtısını anımsamam, ya da düğünmem yetiyor bana. Bana neden kızıyorsunuz? Tutsadıңыз olduğumu söyledim için mi? Yararlanın, tutsaklığımdan yararlanın! Bir gün sizi öldüreceğimi biliyor musunuz? Kıskançlıktan değil, artık sizi sevmeyeceğim için de değil; hayır, sadece sizi çıtır çıtır yemek istediğim günler var da onun için sizi öldüreceğim. Güliyorsunuz...’

‘Hayır, hiç de gülmüyorum’ dedi öfkeli bir sesle. ‘Size susmanızı emrediyorum.’

Öfkeden boğularak sustu. Tanrı tanrıdıdır ki güzel mi değil mi, bilmem ama, kartımda böyle durduğu zaman ona bakmaktan çok hoğlanıyorum, ipte bu yüzden de onun öfkesini kıtkırtmaktan zevk alıyorum. Kimbilir, belki o da bunun farkına varmıttı da bile bile kızmıttı. Bunu ona söyledim.

‘Ne alçaklık bu böyle!’ diye haykırdı nefretle.

‘Hiç önemi yok,’ diye sürdürdüm. ‘Bir de şunu bilin ki, birlikte gezinmemiz tehlikeli: Sık sık sizi dövmek, yüzünüzü gözünüzü parçalamak, yırtladıңыз sıkılamak için kartı konulmaz bir istek duyuyorum. Bunun oraya kadar varmayacağı sanıyorsunuz, değil mi? Beni kudurtuyorsunuz. Kuşkusuz bir rezalet çıkarmaktan çekinirim, değil mi? Sizin hiddetiniz mi? Ama, sizin öfkeniz zerre kadar umurumda değil!’

Sizi umutsuz bir aklı seviyorum, bundan sonra da sizi bin kez daha fazla seveceğimi biliyorum. Eder bir gün sizi öldürürsem kendimi de öldürmem gerekir; pekâlâ ama, bu dayanılmaz acıyı siz olmadan hissetmek amacıyla kendimi olabildiğince geç öldürürüm! Size inanılmaz bir şey söyleyeyim mi? Sizi her gün daha fazla seviyorum, oysa bu hemen hemen olanaksız bir şey. Bundan sonra da yazgı olmaz mıyım ben! Anımsıyor musunuz: Önceki gün, Schlangenberg’in üzerinde, beni kıtkırttığınız zaman size alçak sesle: ‘Bana bir tek sözcük söyleyin, kendimi uçuruma atayım’ dedim. O söz-j cüdü söyleseydiniz, atlardım. Buna inanıyorsunuz, değil mi?’ ‘Ne saçma sapan gevezelik!’ diye haykırdı. ‘Saçma olup olmaması umurumda bile değil!’ diye haykırdım ben de. ‘Bildim bir tek şey var, siz burada olduğunuz zaman konuşmak, konuşmak, konuşmak ihtiyacını duyuyorum... ve konuşuyorum. Kartınızda bütün özsaygıyı yitiriyorum, butta da metelik bile vermiyorum!’

Pauline soğuk ve özellikle kırcı bir sesle: ‘Neden sizi Schlangenberg’in tepesinden atlamaya zor-layacakmıttım?’ dedi. ‘Tamanıyla yararsız bu.’

‘Mükemmel!’ diye haykırdım. ‘Tu harikulade “yararsız” sözcüğünü sırf beni mahvetmek için kullandıңыз. Yüzünüzü anladım şimdi. Yararsız dediniz, değil mi? Ama, zevk her zaman yararlıdır ve şınırsız, mutlak bir etki, bir sinek üzerinde bile olsa, bir çeşit zevktir. İnsan, yaradılıştan zorbadır: Acı çektirmeyi sever. Bunu siz her şeyden fazla seviyorsunuz.’ Beni özel bir dikkatle incelediğini çok iyi anımsıyorum. Yüzüm o anda hiç kuşkusuz duyduğum bütün o akıl almaz, ipe sapa gelmez hisleri yansıttıyordu. Şimdi çok iyi anımsıyo-irum, konuşmamız hemen hemen şu anlattığım sözcüklerle geç-ti. Gözlerim kan çanağı gibiydi. Dudaklarımdan köpükler salgılıyordu. Schlangenberg konusuna gelince, şu anda bile na-56

muşum üzerine yemin ederim ki, eđer o anda kendimi aţadı atmamý emretseydi, hemen atardým! Hatta hakaretle, suratýma tükürerek, řaka olsun diye de söyleseydi, gene atlardým!

řYo, neden, kuzum? Size inanýyorum' dedi. Ama, bunu ancak onun yapabileceđi öyle bir tonla, öyle bir hor görme ve kötülükle, öyle bir küstahlýkla söyledi ki, Tanrı bilir onu o anda öldürebilirdim. Böyle bir tehlikeyle burun burunaydý. Ve bunu ona söylerken hiç de yalan söylememiştim.

Ansızýn bana:

şKorkak dedil misiniz siz?' diye sordu.

şBilmem, belki de öyleyimdir, bilmiyorum... Uzun zaman var ki bu soruyu kendime yöneltmedim.'

řSize: "řTu adamý öldürün!" desem... Öldürür müydünüz onu?'

şKimi?'

şKimi istersem.'

řFransızý mı?'

şBana soru sormayın da yanıt verin. Kimi gösterirsem. Demin söylediklerinizin ciddi olup olmadığını öğrenmek istiyorum.'

Yanıtımmý öyle bir ciddiyet ve sabırsızlýkla bekliyordu ki bana garip göründü bu.

şSonunda burada neler olup bittiğini söyleyecek misiniz bana, kuzum!'

řYoksa benden korkuyor musunuz? Ýçinde çýrpındıđınız bütün sýkıntıları görüyorum. Ýflas etmiş, çýlgýn, řu iblisin... Blanche'm tutkusuyla mahvolmuş bir adamın üvey kızsýnız; sonra sizin üzerinizdeki o gizemli etkisiyle Fransız da var; en sonunda da, řu anda bana bu soruyu soruyorsunuz. Hiç dedilse bileyim, yoksa řimdi he- ' men çýldýracadým ve beklenmedik herhangi bir davranýtta bulunacadm. Belki de aчыksözlülüđünüzle beni onurlandırmaktan utanýyorsunuzdur? Aman caným, benim kartýmda utana-fmazsýnız.'

şBen hiç de size bundan söz etmiyorum. Size bir soru sorduğın ve yanıtını bekliyorum.'

řElbette' diye haykırdým, řbana göstereceđiniz kimse-lyi öldürürüm ama, acaba siz bunu yapabilir misiniz... böyle bir şeyi bana emredebilir misiniz?'

řSizi böyle bir şeyden sakýnacadmý sanmazsýnız, inřal-Slah? Size bir emir vereceđim ve ben bir kenarda kalacadm. Buna katlanabilir misiniz? Yok caným, ama, sonra da sizi bir cinayet işlemeye gönderme cüretinde bulunduğum için gelip beni öldürdünüz.'

Bu sözler üzerine beynime bir balyoz yemiř gibi oldum. Elbette ki o zaman bile sorusunu yarý řaka, yarý kıtkırtma Solarak kabul etmiştim, oysa Pauline çok ciddi konuşmuştu. Bu řekilde konuşmuş olmasına, üzerimde böyle bir hak id-idiasında bulunmuş olmasına, böyle bir güce sahip olduđunu sanıp bana aчыkça: řGit kendini mahvet, ben kenarda kala-Icadým' demiř olmasına řaşıyordum. Bu sözcüklerde öyle bir hayasızlık, öyle aчыksözlülük vardý ki, benim görüřüme göre, Pauline ölçüyü atıyordu. Peki, ondan sonra bana kartý na-isýl davranacaktý acaba? Tutsaklıđın ve alçalmanın bütün sý-Inýrlarını atıyordu bu. Bu görüř tarzý beni onun düzeyine kadar yükseltiyordu. Konuşmamızın bütün saçmalıđına ve ina-Inýlmazlıđına kartýn, yüredim eziliyordu.

Pauline ansızýn bir kakhaha kopardı. Oynayan çocukların karsısında, arabaların yolcularını gazinoya giden yolun ağzına bırakmak için durdukları yerin tam kartısında, bir sýpada oturuyorduk. Pauline:

řřu řıřman baronesi görüyor musunuz?' diye haykırdý. řWurmerhelm Baronesi. Buraya geleli henüz üç gün oldu. Kocasına bakın: Bastonunu elinde tutan řu sýska, sarsak yü-58

rüyütlü Prusyalı. Önceki gün bize nasıyl bakmıyıtı, anımsıyor musunuz? Hemen baronese yetişin, şapkanızı çýkarıp, ona Fransızca bir şeyler söyleyin.t

şNeden?t

şSchlangenberg'in tepesinden kendinizi aşadı atacadınyza yemin ettiniz bana; size emrecek olsam, adam öldürmeye hazır okluğunuza da yemin ediyorsunuz. Bütün bu cinayetler ve trajediler yerine, canım sadece bir parça edlenmek istiyor. Kartıylık vermeden söz dinleyin. Baronun sizi bastonla dövüdüünü görmek istiyorum.t

şBeni kışkırtıyorsunuz; yapmayacadımy mı sanıyorsunuz?t

şEvet, sizi kışkırtıyorum. Hadi, gidin, istiyorum.t

şPekâlâ, itte gidiyorum ama, pek garip bir heves bu, doğrusu ya. şYnşallah bu olay generalin başına, dolayısıyla da sizin başınıza dert açmaz. Tanrı adına, ben kendim için kaygılanmıyorum, sizi... ve generali düşünüyorum. Ne garip bir fikir gidip de bir kadına hakaret etmek!t

Pauline küçümseyerek bana:

şPekâlâ, gördüğüme göre, sadece gezezenin birisiniz sizt' dedi. şDemin gözleriniz kan çanağı gibiydi... zaten, kimbilir, bu belki de yemekte çok içmiş olmanızdan geliyordu. Bunun saçma ve adi bir şey olduğunu, generalin de pek kızacadıny biliyorum. Ben sadece edlenmek istiyorum. Hepsi bu. Bir kadına hakaret etmenize gerek kalmaz. Daha önce size bir temiz sopa çekerler.t

Ayağa kalktım ve tek söz söylemeden görevimi yapmaya gittim. Kuşkusuz saçma bir şeydi bu, kaçınmasıny becere-memiştim ama, baronese yaklaştığım sırada, bir haşarılık yapma isteğiyle sürüklendiğimi hissettim. Zaten, sarhoş olduğum kadar da coşmuştum.

KUMARBAZ ALTINCI BÖLÜM

59

Aradan iki gün geçti bile. řu aptalca gün yok mu! Ne çığlık, ne gürlütu, ne şamata, ne uluorta konuşmalar! Vê bütün bu hayhuyun, bütün bu karışıklığın, bütün bu aptallığın ve adiliğin nedeni benim! Gerisi, hiç dedilse benim görüşüme göre, zaman zaman gülünç geliyor. Neyin olup bittiğini kavrayamıyorum: Acaba aşrı bir coşkunluk döneminde miyim, yoksa sadece aklımy mı kaçırđım da beni kapatacakları ana kadar densizlikler mi yapıyorum? Kimi zaman gerçekten aklımy kaçırır gibi oluyorum. Kimi zaman da, çocukluktan, okuldan henüz çýkmıřım da, kabaca okul yaramazlıklarını yapı-yormuşum gibi geliyor bana.

Bütün suç Pauline'de, hep onun suçu. Belki de o orada olmasa çocukça haşarılıklar yapmayı aklıma bile getirmezdim. Kimbilir, belki de bütün bunları umutsuzluktan yaptım (böyle düşünmenin aptalca bir řey olduğunu biliyorum yâ) ve anlıyorum, hayır, gerçekten de Pauline'in ne gibi iyi bir yanını olduğunu anlamıyorum. Güzel, daha doğrusu, ben öyle sanıyorum. Çýlgına döndürüdü de yalnız ben dedim. Uzun boylu, güzel endamlı. Ama, çok zayıf. Bana öyle geliyor ki insan onu düşümleyebilir, ya da ikiye katlayabilir. Ayadıny izi dar ve uzun... kıvrandışıcı. Kıvrandışıcı, bu tam deyim. Saçlarıny kıızıl pırılıtıları var. Gözlerine gelince, gerçek kedi gözleri bunlar, onlara öyle bir azamet ve küstahlık katmasıny biliyor ki! Aşadı yukarı dört ay önce, bunların hizmetine yeni girdiğim sıralarda, salonda Deř Grioux ile uzun bir konuşma yapıyıtı; her ikisi de iyice heyecanlıydılar. Vê Pauline adama öyle bir bakış bakıyordu ki... daha sonra yatmaya yukarı çýktıđımda, adama bir tokat attığını, -az önce onu tokatladığını ve kartısına dikilip suratına baktığım düşündüm... Vê itte o akşam ona âşık oldum.60

KUMARBAZ

Biz gene de konumuza dönelim.

Büyük yola ulaşan patikaya saptım, büyük yolun ortasında durup baronla baronesi bekledim. Aramızda beş adımlık bir mesafe kalınca, tapkamı çıkarıp onları selamladım.

Çok iyi anımsıyorum, baronesin sırtında açık kurtuni ipekliden, tahtı olacak kadar bol, kırmalarla, bir sepet-eteklikle ve bir de kuyrukla süslenmiş, elbise vardı. Kısa boylu, çok şişmandı, dolgun ve içeri çekik, hemen hemen yanaklarıyla birleşmiş bir çenesi vardı. Kıpkırmızı bir yüzü, kötü bakışlı, küstah minicik gözleri vardı. Yürüyüşü alçakgönüllülük doluydu. Barona gelince, kupkuru, upuzun boyluydu. Yampiri suratı sayısız minicik kırışıklarla oyulmuştu: Almanya'daki alıtkanlııda uyarak, gözlük de takıyordu; kırk beş yaşındaydı. Bacakları neredeyse göğsünden bağıyordu. Soyluluk simgesi. Bir tavus kuşu kadar kendini bedenmiştir. Biraz da adırdır. Yfadesinde koyunsu bir şey ona göre derinlik yerine geçirdi.

Bütün bunları kağıt göz arasında, birkaç saniye içinde fark ettim.

Selamını ve elimdeki tapkam önce dikkatleri pek çekmedi bile. Baron hafifçe kağıtlarım çatmakla yetindi. Barones, azametli bir yürüyüşle üzerime doğru geldi.

Ben, her hecenin üzerine basarak, tane tane, yüksek ve iyice anlatılır bir sesle.

'Sayın Barones, kulunuz olmak onuruna eriştim' dedim.

Sonra, tapkamı başıma geçirdim, sevimli bir gülümsemeyle yüzüne bakarak, yanından geçtim.

Pauline tapkamı çıkarmamı buyurmuştu ama, bel kıyarak temennalarla tımarlıklar benim buluşumdu. Beni iten neydi, Tanrı bilir. Yüce bir dağın tepesinden düğüm gibi geliyordu bana.

Baron öfkeli bir tahtıyla bana doğru dönerek:

'Haaa!' diye adırdı, daha doğrusu ciyakladı.

Ben döndüm, hep gülümsemeyle ona bakarak, saygılı bir bekleyişle durdum. Ne yapacağını taşırdı açıkça belliydi, nec plus ultra (1) kaşlarını çatmıttı. Yüzü gitgide kararlıyordu. Barones de fena halde öfkeli bir taşkınlık durumuyla benden yana döndü. Gelip geçenler bizi incelemeye başlamıtlardı. Hatta kimisi durdu bile.

Baron bu kez iki kat daha cırlak, iki kat daha öfkeli bir sesle:

‘Haaa?’ diye yeniden ciyakladı.

Ben de sözcüklerimi sürükleyerek ve hep doğruca onun gözlerinin içine bakarak:

‘Ja wohl!’ (2) dedim.

‘Sind Sie rasend?’ (3), diye badırdı bastonunu sallayarak. Galiba tir tir titremeye başlıyordu. Belki de onu heyecanlandıran benim giysilerimdi. Pek uygun bir biçimde, hatta yüksek sosyetenin birisi gibi, pek zarif giyinmiştim.

Ansızın bütün gücümle:

‘Ja wo-o-ohl!’ diye badırdım, Berlinlilerin yaptırdı gibi ‘Ot’yu uzatarak. Berlinliler konuşma sırasında her an bu ‘Ja wohl!’u kullanırlar, hem de şu veya bu düşünceyi, ya da duygu ayrımını belirtmek istedikleri zaman ‘O’ harfini az-çok uzatırlay.

Baronla barones birdenbire arkalarını döndüler ve hemen hemen koşarak uzaklaştılar. Pek korkmuşlardı. Orada biriken halk arasında kimileri konuşmaya başladılar, daha başkaları taşkın taşkın bana bakıyordu. Zaten aslına bakarsanız, pek iyi anımsamıyorum.

(1) Latince: ‘Daha ötesi olamaz’, yani, son derece. (Çeviren)

(2) Vurgulanınca, evet canım, elbette anlamına gelen evet. (3) ‘Deli misiniz, siz?’64

olamıyorum. Gerçekten de, defalarca Değ Grioux Markisine sert bir söz söylemek için ııdetli bir istek kapladı içimi ve... Aman canım, sürdürmek yararsız: Belki de bundan alını. Kısacası, bütün bunlar bir hastalık belirtileri. Kendisinden özür diledim zaman Wurmerhelm Baronesi bunları dikkate alı. mý bilmem ama, böyle bir niyetim var. Bu durumu göz önünde bulundurmayacak gibi geliyor bana, çünkü bildim kadarıyla şu son günlerde adliye çevresinde bu durumu sömmürmeye, kötüye kullanmaya başladılar bile: Avukatlar, adlı ceza davalarında, müvekkillerinin cinayeti itledikleri anda bilinçlerini yitirdiklerini ve bunun bir hastalık okludunu ileri sürerek onları aklamaya çalışıyorlar. "Vurdu ama, artık hiçbir şey anımsamıyor" diyorlar. Ve düşünün general, tıp da onlarla adlı birliği ediyor... ve böyle bir hastalığın bal gibi bulunduğunu, adına geçici cinnet dediklerini ve buna yakalanan kimsenin o anda hiçbir şeyi anımsamadığını, ya da yarım yamalak anımsadığını destekliyorlar. Ne var ki, baronla barones eski kuşaktan insanlar; üstelik bunlar Prusyalı toprak adalan ve küçük kasaba soylularıdır. Adli tıptaki bu gelişmeden kuşkusuz ki haberleri yoktur, bu yüzden benim açıklamalarımı kabul etmeyeceklerdir. Siz ne dersiniz, general? General anıznın, zor zaptettiği bir öfkeyle: "Yeter, efendi, yeter!" dedi. "Sizin yaramaz çocuk haylazlıklarınızn keskin olarak kendimi korumaya çalıştıcağım. Baronla baronesten özür dilemenize gerek yok. Sizinle her türlü ilişki, sadece özür dilemenizle sınırlansa bile, onlara pek yüz kıznartıcı gelecektir. Benim maiyetimde olduğunuzu öğrendiği zaman baron gazinoda benimle konuştu ve size itiraf ederim ki, beni düelloya çağırmasına neredeyse ramak kaldı. Beni ne zor bir duruma soktuğunuzu, nelere zorladığınızn anlıyor musunuz, efendi? Barondan özür dilemek ve hemen bugün maiyetimden ayrılağınızn söz vermek zorunda kaldım..."

"Özür dilerim, özür dilerim, general ama, sizin devimlinizle maiyetinizden ayrılmamı o mu istedi?"

"Hayır ama, ben bu onarımı ona sunmak zorunda hissettim kendimi ve elbette ki baron buna pek sevindi. Artık ayrılıyor, aziz Bayım. Dört frederik ve üç florin aladığınızn [kalıyor. İtle paranız, ve itle hesabınızn: Doğru olup olmadığına [bakabilirsiniz. Elveda; bundan böyle artık iki yabancıyız. Ba-ia hep sınıntı ve dert getirdiniz. İimdi garsonu çağırıp yarından itibaren sizin otel harcamalarınızn sorumlu olmadığımı söyleyeceğim. Güle güle, Bayım."

Parayı, kurtunkalemle hesabımın yazıldığı kadıdı aldım, generali selamladığım ve çok ciddi bir sesle ona:

"General, bu böyle sonuçlanmaz" dedim. "Baronun kı-ricı ełtirileriyle kartılatmı olmanıza çok üzıldüm, beni badıtlayın ama, bu sizin suçunuz. Neden benim yerime barona yanıt vermeyi üstlendiniz? "Sizin maiyetinizde olmam" deyimini ne anlama geliyor? Ben çocuklarınızn öğretmeniyim, hepsi bu kadar. Ne sizin oğlunuzum, ne siz benim vasimsiniz, benim davranıtlarımdan da siz sorumlu değilsiniz. Tüzel bir kıılığım var benim. Yirmi beş yağındayım, üniversite öğrencisiyim, soylu bir kıiyim, sizin tamamiyle yabancıyızn sadece size olan sonsuz saygım benim yerime. kartılık verme hakkınızn kendinize mal ettiğiniz için sizi düelloya zorlamaktan beni alıkoyuyor."

General öyle tağırdı ki, kolları iki yanına düttü; sonra birdenbire Fransıza doğru döndü ve ona kısaca kendisini hemen hemen düelloya davet ettiğini anlattı. Fransız gürlütlü bir kahkaha kopardı.

"Ama, baron bu kadarla kurtulduğunu sanmasın" diye konuşmamı büyük bir soğukkanlılıkla sürdürdüm. B. Değ Gricıx'nün kahkahaları beni hiç de heyecanlandıırıp tağırtmamıttı. "Mademki bugün baronun yakınımlarınızn dinlemeye razı olup, onun tarafınızn tutarak bir bakıma bu işe burnunuzu

soktunuz, size tınu bildirmekle onur duyarım, general: Yarından tezi yok, benimle iři olduğu halde, sanki davranışlarımyın hesabını veremezmişim, ya da buna layık değilmişim gibi, beni bilmezlikten gelip de onu bir üçüncü kişiye batıurmaya iten nedenlerin kesin bir açıklamasını kendi adýma, barondan isteyeceğim.†

Düşündüğüm gibi oldu. Bu yeni saçmalıkları işitince general korkuya kapıldı.

†Nası! bu lanet iři sürdürmeye niyetli değilsiniz ya, inşallah!† diye haykırdı. †Kendinizi çok güç durumlara sokuyorsunuz. Ah! Tanrı! Sakın yapmayın, Bayım, sakın böyle bir řey yapmayın, yoksa, şerefim üzerine söylüyorum ki... Burada da yetkililer var ve ben... ben... kıyacası... Benim mev-kümi... baronunkini de elbette... göz önüne alarak... Kıyacası, sizi tutuklarlar ve bir rezalet çýkarmanıza engel olmak için sizi polis marifetiyle ülkeden kovarlar! Bunu iyice aklınızdada tutun, sakın demediği, demeyin!†

Öfkeden boğulur gibi olmasına kartın, son derecede korkuyordu.

Ynsanı çýldırtan bir sođukkanlılık ve sükunetle:

†General† diye kartılık verdim, †Bir insanı rezalet meydana gelmeden rezalet yüzünden tutuklayamazlar. Ben henüz baronla kozumu paylaşmadım, bu konuya ne şekilde ve hangi temellere dayanarak yaklaşmak niyetinde olduğumu da henüz hiç bilmiyorsunuz. Ben sadece, benim için aşadılayıcı olan, cüzi irademe baskı yapacak nitelikte bulunan bir kimsenin vesayeti altında bulunduğum varsayımını ortadan kaldırmak istiyorum. Siz boş yere telaşlanıp kaygılanıyorsunuz.†

†Tanrı adına, Alexis Ivanovitch, Tanrı adına, bu saçma sapan tasarýdan vazgeçin!† diye kekelemeye başlayan general, birdenbire o azametli havalarını býrakıp yalvaran bir tavır takındı, halta ellerimi bile tuttu. †Canım, bunun ne gibi sonuçlar doğuracağını bir düşünsenize, kuzum! Başmıza yeniden

bir sürü dert açýlacak! Siz de kabul edersiniz ki, ben özellikle şimdi, pek bambaşka bir biçimde davranmalıyım!.. Ya, özellikle şimdi! Bütün durumu bilmiyorsunuz! Buradan gider gitmez sizi yeniden yanıma almaya hazırım. Ama, bugün, sadece ádet yerini bulsun diye, yani, kıyacası... Beni buna sürükleyen nedenleri anlıyorsunuz, elbette!† diye haykırdı umutsuz bir üzüntüyle. †Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch! Lütfen!†

Yanından ayrıılırken, ona bir kez daha kaygılanmamasını ısrarla rica ettim, her şeyin yolunda gideceğine söz verdim ve alelacele odadan çýktım.

Yabancı ülkelerde Ruslar kimi zaman aşırı derecede korkak olurlar; kendileri hakkında neler söyleneceğinden, kendilerine ne gözle bakýlacađından deşetli korkarlar, muaşeret kurallarında kusur etmekten ödleri patlar! Kıyacası, sanırsınız ki sımsıkı bir korse içindedirler, özellikle önemli kiři olma savında olanlar. Otelerde, gezintilerde, toplantılarda, yolculukta, önyargıya dayalı ve kesin olarak yerleşmiş bir biçimi körü körüne benimsemeye önemle özen gösterirler... Ama kimi durumların, kendisini şözel bir biçimde davranmayat zorladığıny general adzından kaçırmyttı. Yıtte bu yüzden ansızın ,korkuya kapılmış ve bana olan tavrını değiştirmişti. Bunu iyi bir işaret olarak kabul ettim. Yetkililere batıuracak kadar aptaldı, çok sakınımlı davranmam gerekiyordu.

Aslına bakarsanız, generali kızdırmaya hiç de niyetim yoktu; şimdi asıl Pauline'i öfkelenirmek hoşuma gidecekti benim. Bana öyle acımasızca davranmış, öyle saçma, içinden çýkılmaz bir yola itmişti ki, durmam için bana yalvar yakar olmasını, ayaklarıma kapanmasını istiyordum. Çocukça davranışları sonunda onu da lekeleyebilirdi. Üstelik de, yeni duygular, yeni istekler uyanıyordu içimde: Sözelimi, onun önünde seve seve kendimi küçültüyorsam da, hiç de başkalarının kartısında korkak davrandığım anlamına gelmezdi bu ve el-68

belle ki beni Ękırbaçlatmak' baronun haddine dütmemişti. Bütün bu insanlarla alay etmek ve bu için içinden de yüzümün akıyla çıkmak istiyordum. Görecekleri günlerini onlar. Korkulacak hiçbir şey yok! Pauline rezaletten korkup beni gc-ri çadıracaktır. Beni geri çadırmasa bile, hiç de korkak olmadıđymý pekâlâ görecekti..!

Şatırtıcı bir haber: Marie Philippovna'nın bugün yalnız bağına akşam treniyle Carlsbad'a kuzininin yanına gittiğini merdivende rastladığım çocukların dadısından öğrendim. Ne demek oluyor bu böyle? Dadı uzun zamandan beri gitmeye niyetlendiğini söyledi; peki, nasıl oluyordu da hiç kimse bunu bilmiyordu? Zaten kimbilir, bunu bilmeyen bir bendim belki de. Dadıdan üstü kapalı biçimde öğrendiğime göre, Marie Philippovna önceki gün generale şiddetli bir ağız dalaşý yapmıştý. Anladým. Hiç kuşkusuz... Mile Blanche. Evet, kesin bir şey olacağa benziyor, bir şeyler hazırlanıyor.

YEDÝNCÝ BÖLÜM

Bu sabah garsonu çadıırıp, benim hesabımı ayrı tutmalarını söyledi. Odam korkup büsbütün otelden ayrılmamı gerektirecek kadar pahalı değildi. On altı frederikim vardı ve orada da... orada, belki, bir servet! Garip bir şey, henüz kazanmadım ama, sanki zengin birisiymişim gibi davranıyorum, hissediyorum, düünüyorum, kendimi başka türlü göremiyorum.

Vaktin çok erken olmasına kartın, hemen B. Astley'e, bizimkinin pek yakınında bulunan İngiltere Oteli'nö gitmeyi tasarlarken odama ansızın Deş Grioux giriverdi. O ana kadar

böyle bir şeyi hiç yapmamıttı, üstelik de şu son günlerde bu efendiyle ilişkilerim son derece mesafeli ve son derece gergindi. Adam sadece beni açıktan açyda küçümseyip hor görmekte kalmıyor, bunu dobra dobra herkese göstermeye de çalıştıyordu; benim de... onu sevmemek için nedenlerim var-dy. Kısacası, ondan ölesiye nefret ediyordum. Odama gelişi jeni çok taştırty. Hemen garip bir şeyler olduğunu tahmin ettim.

Pek sevimli davrandy, odam için beni kutladı. Tapkamın elimde olduğunu görünce, bu kadar erken saatte gezintiye git-Imeme taştı. Bazı işler için B. Astley'i görmeye gideceğimi söyleyince, bir süre düündü, yüzünü tasalı bir ifade bürüdü. Değ Grioux bütün Fransızlar gibiydi, yani gerektiği ve bunun kendisine yararlı olduğu zaman nazik, tatlı dilli ve neseliydi, sevimli ve neğeli olma zorunluluğu ortadan kalkınca da dayanılmaz derecede can sýkycy. Fransız pek ender olarak ilk bakıtta sevimlidir; onun her zaman buyruk üzerine, hesaplayarak sevimli olduğu söylenebilir. Eđer her zamankinin tersine, maymun itahly, acayip görünmek zorunluluğunu duyarsa, geçici hevesin en akyl almazy, en yapmacığy onda önceden kabul edilmiş ve uzun zamandan beri alelade şeyler düzeyine getirilmiş biçimlere bürünür. Fransız doğal halinde, pozivitizmin (olguculuk) eri tutucusuna, en bayadıśyna, en onursuzuna bağlıdyr. Kısacası, dünyanın en can sýkycy yaratığıdyr. Bana kalırsa, acemiler, Hanya'yı Konya'yı bilmeyenler, özellikle de Rus kızları Fransızların büyüüne kapılabilir. Akly bağında her adam salon nezaketinin, rahat davranışların ve neğenin kesinlikle saptanan biçimlerinin bir dizi halindeki yinelenişini hemen fark eder ve nefret eder.

Değ Grioux nazik olmakla birlikte rahat bir halle: 'İyi için sizi görmeye geldim' diye bağladı. 'Elci, ya da arabulucu niteliğiyle, general tarafından geldiğimi sizden gizleyecek değilim. Rusçayı pek iyi bilmediğim için, dün hemen70

hemen hiçbir şey anlamadım ama, general bütün ayrıntılarıyla her şeyi anlattı, itiraf ederini ki...'

'Dinleyin, Bay Değ Grioux't diye sözünü kestim, 'Yani bu olayda da da mı arabulucu rolünü siz üzerinize alıyorsunuz? , Elbette ki ben olup olacağı bir "outchitel"ım, hiçbir zaman da ne bu ailenin,, ne de özellikle yakın ahbablarının teklifsiz bir dostu oldum, bu nedenle bilmediğim pek çok durum vardır ama, bir şeyi bana açıkla mısınız, lütfen: Acaba şimdi siz tamamıyla aileden sayılabilir misiniz? Çünkü en sonunda, her şeye artık öyle yakın bir ilgi duyuyorsunuz ki, her yana arabulucu olarak giriyorsunuz ki...'

Sorum hiç hoşuna gitmedi. Fazlasıyla saydamdım, beriki de her ne olursa olsun, kendini ele vermek istemiyordu.

Soğuk bir sesle:

'Generale kısmen işler nedeniyle, kısmen de bazı özel durumlar nedeniyle yakından badlıyım't dedi sertçe. 'General beni dünkü tasarılarınızdan vazgeçmenizi rica etmem için gön derdi. Kuşkuz ki bütün tasarılarınız çok ince düşünceli ama, general hiçbir sonuca ulaşamayacağını size bildirmemi rica etti; üstelik de... baron sizi kabul etmeyecek, bir de' her ne olursa olsun, daha sonra sizden gelecek sıkıntılardan korunma olanaklarına sahip. Siz de kabul edin bunu. Ayak diremek neye yarar ki, söyler misiniz? General durum elverdiği zaman sizi hemen yanına alacağına, o zamana kadar da ayıldığını, ödeneğinizi size vereceğine söz veriyor. Oldukça kârlı, ne dersiniz?'

Son derece sakin bir sesle ona biraz yanıldığını, belki de baronun beni kovdurmayacağını, tam tersine dinleyeceğini bildirdim ona. Tam olarak nasıl davranacağımı öğrenmeye geldiğini itiraf etmesini rica ettim.

'Aman canım, mademki general bu olayla bu kadar ilgileniyor, neler yapmaya kalktıcağınızı öğrenmek elbette ki hoşuna gider. Bu çok doğaldır!'

Anlatmaya başladım; bir koltuğa yığılmış, batı hafifçe benden yana edilmiş, gözlerinde gizlemeye gerek görmediği bir alayla beni dinliyordu. Kısacası, bana pek bir kendini beğenmişlikle davranıyordu. Elimden geldiğince bu olaya büyük bir önem vermiş gibi yapmaya çalışıyordum. 'Baron, sanki ben generalin uşağım gibi, beni onu şikâyet etmesi, önce beni işinden etmişti, ikincisi de, bana davranışlarının sorumluluğunu yüklenme yeteneğinden yoksun, kendisiyle konuşmaya bile gerek olmayan bir kimse muamelesi yapmıyordu. Demek ki haklı olarak kendimi hakarete uğramış kabul ediyordum; bununla birlikte, aramızdaki ya farkına, toplum içindeki mevkiine vb., vb... saygı duyduğumdan, yeniden bir düşüncesizlikle kalktımayacaktım, başka bir deyimle, baronu açıkça düelloya zorlamayacaktım (bunları söylerken gülmekten kendimi zorla alıyordum). Ama, her ne olursa olsun, kendisinden (özellikle de baronesten) pekâlâ özür dileyebileceğimi söyledim, çünkü gerçekten de, şu son zamanlarda kendimi rahatsız ve bitkin, bir bakıma ne yapacağı belli olmayan bir kimse gibi hissediyordum vb., vb. Bu arada, asıl baron benim için o kadar küçük düşürücü olan bu girişimde bulunup, generalin beni işten çıkarması için ısrar etmekle beni öyle bir duruma sokmuştu ki, artık ne ondan, ne de baronesten özür dileyebilirdim. Çünkü, hem kendisi, hem barones, hem de herkes korkudan ve yeniden işe alınmak, isteğiyle gelip özür dilediğimi düşünürlerdi. Bütün bunların sonucu olarak, şimdi artık barondan, önce kendisinin, en ılımlı sözcüklerle, sözelimi, bana asla hakaret etmek istemediğini söyleyerek benden özür dilemesini istemek zorunda kalmıştım. Baron benim isteğimi yerine getirince, ben de ellerim serbest, içtenlikle ve bütün yüreğimle ondan özür dilerim. Kısacası, dedim son olarak, 'Benim bütün isteğim, baronun ellerimi çözmesi.'

'Tuh, yazıklar olsun! Ne alınganlılık, ne incelik! Peki, ne diye özür dileyeceksiniz? Hadi bakalım. Bayım... Bayım...72

KUMARBAZ

Siz bütün bunları generalin zor duruma düşürmek için düzenlediniz... kimbilir, belki de kişisel amaçlarınız bile vardır... Azizim huy... özür dilerim, adınızı unuttum, Hay Alexis, değil mi?

Yeni ama, izin verirsiniz, azizim Marki, bu neden sizi ilgilendiriyor?

Ama, general...

Generalin ne üstüne vazife, efendim? Dün bana belirli bir tutum takınmak zorunda olduğunu söyledi... pek kaygılı bir hali vardı... ama, hiçbir şey anlamadım ben.

Değ Grioux kızgınlığının gitgide kendini belli ettiği yal-varıç bir sesle kartılk verdi:

Yitte tam da burada öze! bir durum bulunuyor. Mademoi-selle de Cominges'i tanıyor sunuz, değil mi?

Mile Blanche mı demek istiyorsunuz?

Pekâlâ, evet, Mile Blanche de Cominges... ve saygıdeğer annesi... Siz de kabul edersiniz ki general... Kısacası, general artık ve hatta... hatla düdü belki de burada olacak. Düğünün bir kez, bu fırsatla, rezaletler, dedikodular...

Bu evlilikle ilgili hiçbir rezalet, hiçbir dedikodu göremiyorum ben.

Ama, baronun öyle öfkesi burnunda ki. Prusyalı tabii, biliyorsunuz, kısacası bir Alınan kavgası çıkarır.

Artık iten çyktığıma göre, sizinle değil, benimle kavga edecek demektir. (Elimden geldince aptal görünmeye çalışıyordum.) Ama, izin verirsiniz, şu halde kesin karar verildi, Mile Blanche, generalle evleniyor, öyle mi? Peki, ne bekliyorlar, kuzum? Yani demek istiyorum ki, neden bunu gizli tutuyorlar, hiç değilse bizlerden, evin insanlarından?

Olmaz, bunu size... Zaten, henüz tamıyla... Bununla birlikte... biliyorsunuz ki Rusya'dan haber bekliyorlar; generalin işlerini düzene koymasına gerek...

Aa, yaa! Baboulinka!

Des Grioux kin dolu bir bakış fırlattı bana.

‘Kýsacasýt’ diye sözümlü kesti, ‘Sizin zekânýza, sezginize, yaradýlýttan inceliðinize kesinlikle güveniyorum... Sizi bir akraba gibi baðrýna basan, sevip sayan bu aileye bunu mutlaka yaparsýnýz...’

‘Özür dilerim, beni kovdular! Þimdi bunun âdet yerini bulsun diye yapýldýðýný ileri sürüyorsunuz ama, kabul edin ki bu týpký: ‘Elbette caným, kulaklarýný çekmek istemiyorum ama, izin ver de âdet yerini bulsun diye onlarý çekeyim...’ demek gibi bir şey. Hepsi aynı kapýya çýkmaz mı?’

‘Eðer durum böyleyse, hiçbir rica sizi etkileyemiyorsa’ diye sürdürdü küstah bir sesle, ‘Þunu size kesinlikle söyleyebilirim ki, gerekli önlemler alınacaktır.’ Burada da yetkililer var, bugünden tezi yok sizi kovarlar... Aman caným! Sizin gibi bir zibidi bir de kalkmýt da baron gibi önemli bir kiþiyi düelloya davet ediyor! Sanýyor musunuz ki sizi rahat býrakýrlar! Þuna iyice emin olun ki, burada hiç kimse sizden korkmuyor! Size bu ricada bulunup kendi düüncem, çünkü generali kaygýlandýrdýnýz. Baronun sizi düpedüz bir uðadýyla kovdurmayacaðýný nasýl bilebilirsiniz?’

Son derece sakin bir sesle:

‘Ýyi ama, gidip onu kendim görecektim ki’ diye kartýlýk verdim. ‘Yanılyyorsunuz, Bay Değ Grieux, bütün bunlar sizin sandýðýnýzdan çok daha uygun bir biçimde olacak. Bakýn, þimdi hemen B. Astley’e gidip aracyým, kýsacasý, saðdýcým olmasýný rica edeceðim. Bu adam beni sever; eminim ki reddetmez. Gidip baronu bulur, baron da onu kabul eder. Ben bir ontclýitel olabilirim, maiyette bir kimse, savunmasýz bir yaratýk görünütünde olabilirim ama, B. Astley bir lordun, gerçek bir lordun, Lord Peabroke’un yeðeni, bunu herkes biliyor, o lord da burada. Emin olun ki baron, B. Astley’e kibar davranacaktır, onu dinleyecektir. Eðer dinlemeyecek olursa, B. Astley buma kiþisel bir hakaret olarak kabul edecektir, Ýngilizlerin ne kadar dik kafaly olduklarýný bilirsiniz; arkadaþ-74

farýndan birini barona gönderir, pek çok yakýn arkadaşı da var. Tımdı görüyorsunuz ya, sonuç belki de sizin düündüünüzden başka türlü olacaktır.'t

Fransız lam olarak dehtete kapýldý; gerçekten de, bütün bunlar gerçeđe pek yakýndý, ben de sahiden bir rezalet çýkaracađa benziyordum.

Tamamiyle yalvaran bir sesle:

'Çok rica ederim' diye sürdürdü, 'Býrakýn bütün bunları! Sanki bir rezalet çýkarmak hořunuza gidecekmiř gibi davranýyorsunuz! Size gereken bir düello deđil, bir rezalet! Size söyledim, bütün bunlar pek edlenceli, hatta nükteli de olabilir, belki de bu amaca ulařýrsýnýz ama... sözün kıyasý' diye konuřmasını sonuçlandırdý 'ıpkamý alıp ayađa kalktıđımı görünce, 'Size birisinin su pusulasýný vermek için geldim... Okuyun... Yanıtý beklememi rica ettiler de.'

Bu sözler üzerine, cebinden katlanmıř, mühürlü küçük bir pusulayı çýkarıp uzattý.

Pauline'in eli buna tınları yazmıştı:

'Söylediklerine bakýlırsa, tu öyküyü uygulamayı ta-sarlıyonnuřsunuz. Kızdýnýz ve arsız çocuk gibi davranmaya bařlıyorsunuz. Ama, özel durumlar var, bunları belki bir gün size anlatıřım; çok rica ederim, vazgeçin, aklýnýzı bařnýza toplayın. Ne saçma bütün bunlar! Siz bana gereklisiniz, bana itaat edeceđinize de söz verdiniz. Schlangenberg'i anımsayın. Sizden uysal olmanızı istiyorum, bu gerekiyor da, bunu size emrediyorum.

Sizin P.'

'H. Dün olanlar için bana kızdýnýzsa, bađıřlayın beni.'

Bu satýrları okurken her şeyin döndüđünü gördüm. Dudaklarım soldu, tir tir titremeye bařladım. Lanet olasýca Fransız saygılı davranıř görünerek güya heyecanımy görmemek

için gözlerini çeviriyordu. Suratýma kartı kahkahalarla gülmesini yedlerdim.

'Pekâlâ' dedim, 'Küçük hanýma gönlünün rahat etmesini söyleyin. Bununla birlikte, izin verirsiniz size tını sorayım' diye sürdürdüm anızyın, 'Tbu pusulayı bana vermek için neden o kadar beklediniz? Bir sürü saçmalıklar söyleyecek yerde, iře buradan başlamanız gerekirdi gibime geliyor... eđer gerçekten de buraya bunun için geldiyseniz...'

'Oo! Ýstiyorum ki... Sözün kıyası, bütün bu olup bitenler o kadar garip ki pek dođal olan sabýrsızlıđımı bađıřlırsýnýz. Tasarılarınızı kendi adıznyzdan bir an önce duymak istiyordum. Zaten bu pusulada yazılanları bilmiyorum ve ne zaman olsa size verebileceđimi düřünüyordum.'

'Anlıyorum, size sadece bunu başka çare kalmadığı zaman bana vermeniz, olayı konuşarak yoluna koyarsanız bundan hiç söz etmemeniz emredildi. Öyle değil mi? Bana açıkça yanıt verin, B. Deş Grioux.'

'Belki' dedi garip bir halle bana bakıp ve çok büyük bir sakýnım içinde görünerek.

'ıpkamı aldım: bana bir bař itareti yaptý, çýktý. Dudaklarımda alaycı bir gülümseme görür gibi oldum. Başka türlü olabilir miydi?

'Daha görülecek hesabımız var, seni küçük acemi çapkın, boy ölçüteceğim seninle' diye mıryıldandım merdivenleri inerken. Hâlâ düşüncelerimi toparlayamıyordum, adeta tepeme balyoz yemiş gibiydim. Serin hava iyi geldi.

Ýki dakika sonra, biraz kafamı toparlamaya bařlayınca, iki düřünce açıkça belirdi; birincisi tıydu: Dün bir çocuđun laf olsun diye söylediđi akýl almaz birkaç tehdit, çocukça bir edlence evrensel bir korku ve telař yaratmıřtı! Ýkincisi: Bu Fransızın Pauline üzerinde ne gibi bir etkisi vardı? Adamın bir tek sözü... Ve Pauline gerekli olan her şeyi yapıyor, bir pusula yazıyor, bana rica etmeye kadar varıyor. Kuřkusuz,76

KUMARBAZ

onlarý tanýdýdým andan beri ilþkileri benim için hep bir muamma olmuþtu ama, gene de þu son günlerde Pauline’de adama kartý gerçek bir tikslenme ve hatta hor görme fark etmiþtim. Fransýza gelince, Pauline’in yüzüne bile bakmýyordu ve ona kartý sadece kaba davranýyordu. Bu da pekâlâ hiç gözümünden kaçmamýþtý. Ondan nefret ettiðini Pauline kendi ađzýyla bana itiraf etmiþti; son derece anlamlý itiraflar kaçırmýþtý ađzýndan... Demek ki, adam onu avuçlarýnýn içinde tutuyor, Pauline onun sultasý altýnda...

SEKÝZÝNCÝ BOLUM

Burada dedikleri gibi, “gezinti”de, kestane ađaçlarýnýn yolunda benim Ýngilize rastladým.

Beni görür görmez:

“Oh! Oh!” diye baþladı. “Ben size gidiyorum, siz de bana geliyorsunuz! Demek arkadaþlarýnýzdan ayrýldýnýz, öyle mi?”

“Önce söyler misiniz, kuzum, olup bitenleri nereden öðrendiniz?” diye sordum hayretle. “Herkes biliyor demek ki?”

“Yoo! Hayır, herkes deðil, bu kadarýna deðmez, hiç kimse bundan söz etmiyor.”

“Peki, siz nereden biliyorsunuz?”

“Biliyorum, ya da daha doðrusu öðrenme fýrsatýný-buldum. Þimdi nereye gideceksiniz? Size kartý bir sevgim var, iþte bunun için size geliyordum.”

“Siz mert bir insansýnýz, B. Astley’ dedim. Doðrusu pek þatýrmýþtým, nasýl haber almýþtý acaba? Ben henüz kahvemi içmediðime göre, siz de kuþkusuz yalan yanlýþ kahvaltý etti—

đinizden, gazinoya gidelim; birer sigara içeriz, her şeyi size anlatırım... sizin de bana anlatacak bir şeyleriniz olur herhalde.†

Kahve yüz adým ötedeydi. Ismarladýmız şeyleri getirdiler, rahatça yerleřtik, ben bir sigara yaktým. B. Astley sigara içmiyordu, gözlerini bana dikmiř, söyleyeceklerimi dinlemeye hazırlanıyordu.

†Hiçbir yere gitmiyorum, burada kalıyorum† diye bařladým.

B. Astley onaylayıcı bir sesle:

†Burada kalacağınızdan emindim† dedi.

M. Astley'e giderken ona, Pauline'e olan sevgimden söz etmeye hiç de niyetim yoktu. Hatta bu konudan kaçınmak bile istiyordum. Şu son günlerde ona bundan tek sözcük bile söylememiştim. Üstelik de çok utangaçtı zaten. Pauline'in onu çok etkilediğini hemen fark etmiştim ama, adını hiç adına almıyordu. Garip şey, daha oturur oturmaz, donuk ve ısrarlı bakışlarını üzerime dikince, Tanrı bilir neden, ona her şeyi, yani bütün ayrıntılarıyla sevgimi anlatmak isteğini duydum. Tam yarım saat konuştum, bu bana çok iyi geldi: Bu konuyu ilk kez birisine açıyordum! B. Astley'in özellikle can alıcı bölümlerde heyecanlandığını fark edince, anlatımın ateşini bilerek artırdım. Pişman olduğum bir şey vardı: Belki de Fransızdan fazlasıyla söz etmiştim...

B. Astley, kýmıdamadan, tek sözcük söylemeden, bir tek ses bile çykarmadan, gözlerini bana dikmiş, kartýmda oturup beni dinliyordu. Ama, Fransızca anıttırma bulununca, beni birdenbire durdurdu ve sert bir sesle ikinci derecedeki ayrıntıdan söz etmeye hakkım olup olmadığını sordu. B. Astley'in her zaman çok garip bir soru sorma biçimi vardı.

†Haklısınız, korkarım ki hayır† diye kartılık verdim.

†Bu markiyle Bayan Pauline konusunda, basit varsayımlar dıtında, kesin hiçbir şey söyleyemez misiniz?†

‘Hayır, kesin hiçbir şey söyleyemem elbette kit’ diye kartılyık verdim.

‘Eder öyleyse, sadece bundan bana söz etmekle değil, bunu düşünmekle bile hata ettiniz.’

‘Pekâlâ, pekâlâ! Kabul ediyorum,’ diye sözünü kestim içimden çatırarak. ‘Ama, şimdi söz konusu olan bu değil.’ Bunun üzerine ona, çünkü olayı bütün ayrıntılarıyla anlattım, Pauline’in çylyınlıklyklarını, baronla olan serüvenimi, kovulmamı, generalin olağanüstü korkaklığını, en sonunda da Değ Grieux’ nün ziyaretini en ince ayrıntılarına varıncaya kadar, bir bir anlattım, sonunda da. pusulayı ona gösterdim.

‘Bundan ne sonuç çykarıyorsunuz?’ diye sordum. ‘Yıtte ben tam da sizin düşünceyi sormak için geldim. Bana gelince, o küçük acemi Fransız çapkınınyı seve seve öldürdüm, belki de bunu yaparım.’

‘Ben de aynı şeyi yapardım’ dedi B. Astley. ‘Bayan Pauline’e gelince... Bilirsiniz, insan zorunluluk kartıсында, nefret ettiği kimselerle de ilişki ‘kurar. Burada ikinci derecede ayrıntılara bağlı, sizin bilmediğiniz uygunluklar bulunabilir. Bana öyle geliyor ki, gönlünüzü rahat tutabilirsiniz... elbette, kıysmen. Çünkü davranışına gelince, çok garip doğrusu, sadece sizi baronun bastonu altına göndererek sizden kurtulmayı istemesi değil ama, baronun da baston’ elinin altında bulunduğuna göre neden ondan yararlanmadığını bir türlü anlayamıyorum ya, neyse, bu biçim bir çylyınlık onun “kadar fevkalâde bir genç kız için hiç de yakıtyık alır bir şey değil. Tabii ki sizin, muzip isteğini harfi harfine uygulayacağınızyı aklına getiremezdi...’

Dikkatle B. Astley’e bakarak birdenbire haykırdım:

‘Buraya bakın, bana öyle geliyor ki siz bütün bunlardan söz edildiğini daha önce itittiniz, hem de kimden biliyor musunuz? Tam da Bayan Pauline’in adından!’

B. Astley çatkıyn çatkıyn yüzüme baktı.

‘Gözleriniz parlıyor, onlarda kuşku ve güvensizlik okuyorum.’ dedi hemen sakinliğine kavuşarak. ‘Kuşkularınızyı göstermeye hiç hakkınızy yok. Size bu hakkı tanıyamam, sorunuzu yanıtlamayı da kesinlikle reddediyorum.’

‘Pekâlâ, geçelim! Zaten, hiç yararı yok!’ diye haykırdım. Garip şekilde heyecanlanmıy!un, neden bu düşünceyi kafama takıldığını da bir türlü bilemiyordum. Sonra Pauline, B. Astley’i ne zaman, nerede ve nasıl sırdat olarak seçebilirdi ki? Zaten şu son günlerde B. Astley’i biraz gözden yitirmiştım; Pauline ise benim için hep bir muamma olmuştı. O kadar ki, sözgelimi, B. Astley’e bütün aık öykümü anlatmaya kararlıyken, şimdi anlatmaya tam başlayacağını sırada, onunla olan ilişkilerim konusunda olumlu hemen hiçbir şey söyleyemeyeceğime çatıyordum. Tam tersine, her şey dütsel, garip, kararsızdı ve hiçbir şeye benzemiyordu.

‘Pekâlâ, pekâlâ; itin ucunu kaçırđım, henüz düşünceki durumda bulunmadığım daha pek çok şey de vart’ diye kartılyık verdim adeta soluk soluda. ‘Siz zaten iyi bir insansınızy. Şimdi başka bir konuya geçelim: Sizden bir ödüt değil, düşünceyi isteyeceğim.’

Bir süre sustum, sonra konuþmamı sürdürdüm:

‘Sizin görüþünüze göre, general neden o kadar korktu? Benim gülünç çocukluğumu neden bir facia haline getirdiler? O kadar ki, Değ Grieux bile araya girmesinin zorunlu olduğunu sanmıy (hem de en ciddi durumlarda araya girdi); beni görmeye geldi evet ya!, bana rica etti, yalvardı, o, Değ Grieux! Bir de, iyi dikkat edin, saat dokuzdan az önce geldi ve Bayan Pauline’in pusulası elindeydi bile. Bu pusula ne zaman yazılmıtyı? İnsan bunu aklına getirebilir. Belki de Bayan Paýıline’i özellikle uyandırmıtylardır? Benden özür dileğine göre, Bayan Pauline’in onun tutsadı olduğu sonucuna vardığımdan başka, onun kişisel olarak bu itin içinde ne aradığını düşünüyorum. Neden bununla bu kadar ilgileniyor? Neden

önlere çýkan ilk barondan böylesine korktular? Generalin Mile Blanche de Cominges'le evlenmesinden ne çýkar ki? Bu durum nedeniyle özel biçimde davranýlması gerektiğini söylüyorlar ama, bu siz de kabul edersiniz ki, fazlasıyla özel. Ne dersiniz? Bu konuda da benden çok bildiğinizi gözlerinizden okuyorum.†

B. Astley gülümsedi ve batýný salladı:

†Evet, gerçekten de öyle sanıyorum ki bu konuda da sizden daha fazla şey biliyorum† dedi. †Bütün olay sadece Mile Blanche'ý ilgilendiriyor ve bunun mutlak gerçek olduğuna kesinlikle inanıyorum.†

Sabýrsýzlýkla:

†Mile Blanche'ýn burada ne işi var şimdi?† diye haykýrdým. Ansýzýn Bayan Pauline konusunda bir şeyler bulacağýmı ummuştum.

†Öyle sanıyorum ki, Mile Blanche'ýn şu sırada baron ve baronesle her ne olursa olsun kartýlaştırmaktan kaçýnmakta özel bir çýkarý var; böyle olunca, sevimsiz, daha da beteri, utanç verici bir kartýlaştırmadan haydi haydi kaçýnýr.†

†Hadi caným, amma da yaptýnýz!†

†Mile Blanche iki yıl önce, mevsim sýrasýnda, gene burada, Roulettenbourg'daydı. Ben de burada bulunuyordum. O zaman adı Mile de Cominges deildi, annesi, dul Bayan Cominges de o dönemde ortada görünmüyordu. Hiç deðilse söz konusu edilmiyordu. Des .Grioux de buralarda yoktu. Onların akraba deðil, ancak pek kısa bir zamandan beri tanýttýklarý inancýný besliyorum. Değ Grioux'nün markilidi daha pek yeni, bunu bir vesileyle öđrendim. Hatta Değ Grioux adým pek uzun zamandan beri tatýmadýđý da düřünülebilir. Ona bir başka ad altýnda rastlamýđ olan birisini tanıyorum burada.†

†Bununla birlikte, gerçekten de. sadlam temellere dayanan bir ahbap çevresi var.†

†Oo, bu hiçbir anlam tatýmaz ki. Mile Blanche'ýn bile

ahbapları olabilir. Ama, iki yıl önce. Mile Blanche gene bu aynı baronesin şikâyetleri üzerine polis tarafından kenti terk etmeye davet edildi, o da bunu hemen yerine getirdi.†

†Nasıl yani?†

†Önce burada bir Ýtalyanla, tarihsel adlı bir prensle, Bar-berini prensi, ya da ona benzer biriyle görüdü, gerçek pýrlantalar ve yüzükler içinde bir adamdı. Akýlları durduracak güzellikte bir arabayla dolatýrlardı. Mile Blanche oluz. ve kırk oynardı. Önce kazandı, sonra şansı döndü, anımsayabildim kadarıyla. Hiç unutmam bir gece, inanılmaz miktarda yitirdi. Ama, daha da beteri şu oldu, günün birinde prensi ortadan yok oluverdi, atlar, araba, hepsi yok oldu, sanki yer yarýldý yere battýlar. Otele muazzam borcu vardı. Mile Zelma Bar-berini'den ansýzýn Mile Zelma'ya dönüřvermiřti umutsuzluđun doruđundaydı. Hýçkýra hýçkýra adlýyor, bütün otelde çýđlýklar koparıyor, öfkesinin içinde giysilerini yırtıyordu. O sýralarda otelde bir Polonyalı kont vardı yolculukta bütün Polonyalılar konttur, giysilerini yırtan, o güzel ve mis kokulu elleriyle kedi gibi suratýný týrmalayan Mile Zelma, onu bir hayli etkiledi. Bir süre konuřtular, akşam yemeğinde Mile Zelma avunmuřtu bile. Gece, kontun kolunda gazinoda görüdü. Mile Zelma, her zamanki gibi, kahkahalarla güllüyordu, hareketlerinde de biraz daha fazla kendini koyuverme gösteriyordu. Onu hemen, kumar masasına dođru kendine yol açarken, bir yer edinmek için omzuyla bir kumarbazý iten o rulet masası müđavimi hanýmlar takýmýna yerleřtirdiler. Buradaki hanýmlara özgü bir ustalýktır bu. Kuřkusuz, siz de fark etmiřsinizdir.† ý

†Aa! Evet ya.†

†Bu kadar zahmete deđmez. Rabýtalý halkın öfkesine kar-řm, bunlara, hiç deðilse her gün bin franklýk banknotlar bozduran kadýnlara katlanıyorlar. Ama, bin franklýk banknotları bozduramaz oluverince, uzaklařmalarýný rica ederler kendilerin—

den. Mile Zelma binlikleri bozdurmayı sürdürdü ama, kumarda şans da kapandı. Dikkat ederseniz bu tür hanımların çoğunlukla kumarda çok şansları vardır; olağanüstü derecede kendilerine egemendirler. Zaten, benim öyküm de bitti. Günün birinde, kont da prens gibi, ortadan yok oldu. Mile Zelma aklam kumara yalnız geldi. Bu kez hiç kimse çıkmıyordu ona kolunu uzatmıyordu. Yıki gün içinde bütün elin-dekini, avcundakini yitirmişti. Son altını da sürüp yitirince, çevresine bakındı, yanındaki Wurmerhelm baronu gözüne çarptı, adam son derece öfkeli bir halle, dikkatle ona bakıyordu. Ne var ki, Mile Zelma öfkeyi fark etmedi, hiçbir kuşkuya yer bırakmayan bir gülümsemeyle barona dönerek, kendisi için kırmızının üzerine on altın koymasını rica etti. İşte bundan sonra, baronesin bir şikayetiyle, bir daha gazinoda görünmemeye davet ettiler onu. Bu kadar adaylık ve son derece uygunsuz bütün bu ayrıntıları bilmem sizi şaşırtıyorsa, şunu bilin ki bunları akrabanın B. Fieder'den öğrendim. B. Fieder hemen o akşam Mile Zelma'yı kendi arabasıyla Spa'ya götürür. İmdi iyice anlamışsınızdır: Mile Blanche kuşkusuz gelecekte bir daha buna benzer davetlerle kartılaşmamak için generalin eşi olmak istiyor. Artık kumar oynamıyor ama, bütün belirtilere göre, şimdi buradaki kumarbazlara faizle ödünç verdiği bir anamalı var da ondan. Bu çok daha sakınlıdır. Halta zavallı generalin de onun borçluları arasında olmasından kuşulanıyorum. Belki Değ Griefx'nün de ona borcu vardır. Ya da onunla ortak olabilirler. Kabul edersiniz ki, hiç değilse evleninceye kadar baronla baronesin dikkatlerini üzerine çekmeyi hiç istemiyor. Sözün kısası, içinde bulunduğu durumda bir rezalet ona en büyük kötülüğü yapar. Siz onların yanındasınız, Mile Blanche'ye, generalin, ya da Bayan Pauline'in kolunda her gün orallıkta görüldükçe, sizin davranışlarınız bir rezalete yol açabilir. İmdi durumu anladınız mı?'

'Hayır, anlamadım!' diye haykırdı masaya öyle bir şiddetle vurduğum ki, garson korkarak koştu geldi.

Bir öfke coşkunluğuyla:

'Bana bakın, B. Astley' diye sözlerimi sürdürdüm, 'Bütün bu öyküyü daha önceden biliyordunuz ve Mile Blanche'm kim olduğundan pekâlâ haberiniz vardı da, nasıldı da beni, general, özellikle de, evet özellikle de Mile Blanche'in kolunda her gün burada, gazinoda halk içinde görünen Bayan Pauline'i neden uyardınız? Olacak şey mi bu?'

'Sizi uyarmadım, çünkü elinizden hiçbir şey gelmezdi, bir şey yapamazdınız ki' diye kartılık verdi B. Astley sakin sakin. 'Hem zaten sizi neye kartı uyarcaktım ki? General, Mile Blanche konusunda belki de benden daha fazlasını biliyordur ama, bu onunla ve Bayan Pauline'le gezinmesine engel olmuyor. General şanssız bir adam. Dün Mile Blanche'yi B. Değ Griefx ve şu küçük Rus prensiyle birlikte şahane bir at sırtında dörtnala giderken gördüm, general de bir atla onları izliyordu. Sabahleyin bacaklarının adrsından ya-kıymıyordu, bununla birlikte al üstünde pekâlâ duruyordu. İşte tanrı o anda, onun kesinlikle mahvolmuş bir adam olduğu fikri birdenbire akıma geliverdi; hem zaten bütün bunlar beni ilgilendirmez, Bayan Pauline'i lamına şerefine ereli de pek az bir zaman oldu.' Bir süre sonra B. Astley ansızın: 'Size içten bir dostluk duymama kartın, daha önce de söyledim gibi, bana kimi soruları yönelme hakkını size tanıyamadım ki...'

'Burada keselim' dedim ayağa kalkarak; 'İmdi artık Bayan Pauline'in de Mile Blanche konusunda iyice fikir sahibi olduğunu ama, Fransızından ayrılamadığı için onunla dolaşmayı kabul ettiğini açıkça görüyorum. Emin olun ki başka hiçbir güç onu Mile Blanche'la gezinmeye ve barona dokunmayanam için o pusulada bana yalvarmaya zorlayamazdı. Kartısında her şeyin boyun eğdiği o etki işte tam da burada ara-84

ya giriyor! Bununla birlikte, beni baronun üzerine o saldırt-tý! Hey Tanrým, hiçbir şey anlatýlýr gibi dedil!'

'Siz bir kere bu Bayan de Cominges'in generalin niñanlısý olduđunu, ikincisi, generalin üvey kızı olan Bayan Pauline'in generalin çocukları olan, o düřüncesizin lamamiyle yüzüstü bıraktýđý ve hiç kuřkusuz beř parasýz da kalan biri kız, biri erkek iki küçük kardeři olduđunu unutuyorsunuz.'

'Evet, evet, çok dođru, o çocuklardan ayrılmak onları büsbütün yüzüstü bırak anlamýna gelir; kalmak, onların çýkarýný savunmak, belki de servetlerinden birkaç kýrýntýyý kurtarmak demektir. Evet, evet, bütün bunlar gerçek ama, gene de, gene de! Ah! Tımdı hepsinin büyükannenle neden bu kadar ilgilendiklerini çok iyi anlıyorum!'

'Kiminle?' diye sordu B. Astley.

'Bir türlü ölmeye karar veremeyen řu Moskova'deki ihtiyar büyücüyle; ölümünü -bildiren telgrafý bekliyorlar dört gözle.'

'Elbette ki, bütün ilgi onun üzerinde yođunlařmýř, çok iyi anlıyorum. Her şey mirasa bađlý. Vasiyetname açýlýnca, general evlenir; Bayan Pauline'in de elini kolunu bađlayan kal-rriaz, tam özgürlüde kavuřur, Deř Grioux de...'

'Nasýl, Deř Grioux mü?'

'Deş Grioux'nün alacakları ödenmiş olur; onun bütün beklediği bu.'

'Bütün beklediđinin bu olduđunu mu sanýyorsunuz?'

'Daha fazlasýný bilmiyorum' diye kartýlýk veren B. Astley inatçý bir suskunluđun içine kapandı.

'Ama, ben biliyorum, ben biliyorum!' diye haykırdým fena halde öfkelenerek. 'O da mirasý bekliyor, çünkü Pauline de çeyiz parasý alacak bundan, onu elde eder etmez de hemen Deř Gricux'nün boynuna atýlacak. Bütün kadýnlar bir örnektir! En gururlularý en ařadılyk tutsak haline dönüřürler! Pauline ancak tutkuyla sevebilir, isle hepsi bu! Benim düřün-KUMARBAZ

85

cem bu!.. Ona bir bakýn hele, özellikle yalnız bařýna, düřünceli oturduđu zaman: Yařamýn ve tutkunun bütün idrençliklerine, bütün zulümlerine önceden hazýrlanmýř, mahkúm edilmiř, adanmýřta benzer!.. O... O... Ama, kim çadıřýyor beni?' diye haykırdým ansýzýn. 'Kim bađýřýyor? Rusça "Alexis Ivanovitch!" diye bađýrdýđýný ittim. Bir kadýn sesiydi. Bakýn, dinleyin, dinleyin!'

O sýrada otelimize yaklařýyorduk. Hemen hemen hiç farkýnda olmadan kahveden ayrılaý bir hayli zaman olmuřtu.

'Bir kadýnýn bađýrdýđýný ittim ama, kimi çadırdýđýný bilmiyorum, Rusça konuřuyordu. Tımdı bunun nereden geldiđini anlıyorum' diyen B. Astley elini uzattý. 'Seslenen bütün řu uřakların az önce taraçaya tařýdýkları kocaman bir koltukta oturan řu kadýndý. Ardýndan da bavullar tařýyorlar, demek ki tren az önce gelmiř.'

'Yyi ama, neden beni çadıřýyor? Yeniden bađýrmaya bařladı: Bakýn,' bize iřaret ediyor.'

'Görüyorum' dedi B. Astley.

'Alexis Ivanovitch! Alexis Ivanovitch! Ah, Tanrým, ne sersem şey!' Tiz bir sesle söylenen bu haykırmalar otelin ta-raçasýndan bize kadar geliyordu.

Merdivene kadar hemen hemen kořarak gittik. Sahanlýda çýktým... Tařkýnlyktan kollarým iki yanýma düřtü, ayaklarým yere mýhlandý.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Geniř merdivenin üst sahanlýđýnda, koltuđunu tařýdýkları yerde, çevresinde uřaklar, hizmetçiler, otelin sayýlamayacak kadar kalabalık, yaltaklanýp duran, dalkavuk uřak takýmý, adam-86

lan ve sayýsýz bavulu ve sandýklarýyla böylesine gürlütlü bir biçimde otele inen bu seçkin konuđu bizzat kartýlamaya gelen metrdotel... Tüm bunlarýn arasýnda BÜYÜKANNE kurulmuř otuyordu! Evet ta kendisiydi, korkunç, zengin Antonine Vassilievna Tarassevitch, yetmiř beř yařýnda, mal mülk sahibi ve Moskova'nýn soylu hanýmefendisi, baboulinka, bütün o telgraflarýn gidiř geliřlerinin konusu, öldü ölecek derken, hâlâ canlý, 'Ėsapasadlam, birdenbire, haber vermeden kalkýp kendisi gelmiř, aramýzda ortaya çýkývermiřti. Beř yýldan beri hep olduđu gibi, ayaklarýný kullanamadýđýndan, koltukla dolattýrýlýyordu ama, gene her zamanki alýtkanlıđýyla, hâlâ diri, çevik, saldýrgan, kendinden memnun, dimdik oturuyor, yüksek sesle konuřuyor, buyurgan bir sesle bađýrýyor, herkesi hařlýyordu. Kýsacasý, týpký generalin çocuklarýnýn öđretmeni olarak yanlarýna girdiđimde iki kez kendisini görme onuruna eriřtiđim zamanki gibiydi. Onun kartýsýnda tařkýnlýktan tař kesilip kalmam pek dođaldý. Koltukla kendisini çýkarýrlarken o pek keskin gözleriyle yüz adým öteden beni fark etmiř, tanýmýř, her zaman olduđu gibi, kesinlikle aklýna çakýlan adým ve soya-dýmla çađýrmýřtı.

'Öldü ölecek diye bekledikleri, mezarda görmeyi umduklarý ve mirasýna konmayý tasarladýklarý böyle bir kadýn mýydý?' diye aklýmdan geçirdim. 'Aman kuzum, o bizim hepimizi, otelin adamlarý da dahil, hepimizi gömer! Tanrým, řimdi öbürleri ne olacak, řimdi general ne yapacak? Evin altýný üstüne getirecektir!'

'Ee, azizim, nedir o, gözlerini faltařý gibi açýp da orada neden dikilip duruyorsun?' diye bana haykýrmayý sürdürüyordu büyükanne. 'Selam vermesini, hoř geldiniz demesini bilmiyor musun, hâa? Belki de böyle davranmayacak kadar gururlusun? Yoksa beni. tanýmadýn mý? Görüyor musun, Potapytch, ' dedi beyaz saçlý, fraklý ve beyaz kravatlý, tepesinin dazlaklýđý pespembe küçücük bir ihtiyara, yolculukta hep ya-KUMARBAZ

87

nýnda bulundurduđu sofracýbařsýna dönerek, 'Görüyor musun, bizi tanýmýyor! Beni çoktan gömmüřlerdi bile! "Öldü mü, daha ölmedi mi?" diye telgraf telgraf üstüne gönderiyorlardý. Çünkü ben her řeyi biliyorum! Bak, görüyorsun ya, henüz damarlarýmda kan var!'

Biraz aklýmý bařýma toplayınca, neřeli bir sesle:

'Lütfen, Antonine Vassilievna, neden sizin kötülüđünüzü isteyeyim ben?' diye kartýlýk verdim. 'Ben... sadece tařýrmýřtým... Tařýrmamak elde mi?.. O kadar beklenmedik bir anda...'

'Bunda seni tařýrtan ne var ki? Trene bindim ve yola çýktým. Trenler pek rahat, hiç sarsýntý filan yapmýyorlar. Gezinmeye mi gitmiřtin?'

'Evet, gazinoda řöyle bir dolattým.'

'Burasý çok güzelt' dedi büyükanne çevresine bakýna-rak. 'Hava sýcak, adaçlar da göz kamattýrýcý. Ýřte ben bunu severim! Bizimkiler dairelerinde mi? Ya general?'

'Oh! General dairesinde, , bu saatte hepsi buradadırlar.'

'Ya! Demek burada da saatlerini ayarlýyorlar, pozlar takýnýyorlar. Demek herkese örnek oluyorlar. Rus senyörlerinin bir de arabalarý varmýř, bana söylediklerine bakýlýrsa! Servetlerini çarçur edip savurduktan sonra, yabancý, ülkelere sývýtýlar. Prascovia da onlarla birlikte mi?'

'Evet, Pauline Alexandrovna da burada.'

'Ya küçük Fransýz? Aman caným, hepsini kendim görürüm. Alexis Ivanovitch, beni generalin dairesine götür. Ya sen, burada rahat mýsýn?'

'şöyle böyle, Antonine Vassilievna.'

'Potapytch, sen de řu hantal garsona söyle de bana birinci katta, rahat, güzel bir daire versinler, eřýalarýmý da hemen oraya götürsünler. Ýyi ama, beni tařýmak için neden hepsi birden saldýrýyorlar? Ne var hu kadar telař edecek, ku-88

zum? Bu ne dalkavukluk, bu nasýl yaltaklanma! Yanýndaki kim?' diye sordu bana dođru dönerek.

ŤB. Astleyt' diye yanýtladým.

ŤHangi B. Astley?t'

ŤBir yolcu, benim yakýn bir dostum; generali de tanýyor.t'

ŤBir Ýngiliz. Ýtte onun için adzýný açýp tek sözcük söylemeden, 'gözlerini dikmiř bana bakýyor. Zaten Ýngilizleri severim. Eh, hadi bakalým, beni yukarý götürün, hemen generalin dairesine gidelim. Nereye yerleřtiler?t'

Büyükanneyi yerden kaldýrdýlar. Ben öne atýlýp otelin merdivenlerini çýkmaya bařlamýttým. Bizim kafile büyük heyecan yaratýyordu. Kartýlatýđýmýz herkes durup gözlerini faltaý gibi açarak bize bakýyordu. Bizim otelimiz kentin en güzel, en pahalý, en soylu oteli olarak kabul edilir. Merdivende, koridorlarda insan her zaman güzel hanýmlara, azametli Ýngilizlere rasttar. Bunlarýn pek çođu hemen ařađý kořup metrdotelden bir teyler ödrenmeye çalyttýlar, aslýnda o da pek etkilenmiř, pek heyecanlanmýttý. Kendisine bütün soru soranlara elbette ki gelenin seçkin bir yabancý olduđunu, bir Rus, bir kontes, soylu bir hanýmefendi olduđunu, bir hafta Önce N. grandütesinin kaldýđý daireye yerleřeceđini söylüyordu. Özellikle de koltuđuna kurulan büyükannenin buyurgan ve egemen halleri dikkati çekiyordu. Birisiyle kartýlatýđýmýzýn her seferinde kýlý kýrk yaran bakýtýyla hemen ölçüp biçiyor ve bana herkesle ilgili yüksek sesle sorular yöneltiyordu. Büyükannenin çok sadlam bir bünyesi vardý, artýk koltuđundan hiç kalkmamasýna kartýn, çok uzun boylu olduđu bir bakýtta anlaýlýyordu. Hiçbir zaman koltuđun arkaýđýna yaslanmadan, direk gibi dimdik dururdu. Kalýn ve belirgin çizgili, ak saçlý geniř bařýný hep dik tutardý. Size azametli, hatta kýtkýrtýcý bir biçimde bakardý; bakýtýnýn ve hareketlerinin tamamıyla dođal olduđu görüldü. Yetmiř beř yařýna kartýn, yüzü taptazeydi,

hemen hemen bütün diřleri de sapaşlam yerindeydi. Sýrtýnda siyah ipekliden bir giysi, bařýnda beyaz bařlýk vardý.

Benim yaným sýra yukarý çýkan B. Astley bana:

ŤBeni son derece ilgilendirdi,t' diye mýryldandý.

ŤTelgraflardan haberi vart' diye geçiriyordum aklýmdan.

ŤDeř Grioux'yü tanýyor ama, Mile Blanche'y henüz bilmiyor gibi görünüyor.t' Düřündüklerimi hemen B. Astley'e de bildirdim.

Utanarak itiraf edeyim ki, ilk řařkýnlýk durumum geçtikten sonra, hemen řimdi generale indireceđimiz darbeden sonsuz bir sevinç duydum. Bu bende uyarýcý bir ilaç etkisi yapýyordu, büyük bir neřeyle önden yürüyordum.

Bizimkiler üçüncü kata yerleřmiřlerdi; haber vermeden, hatta kapýyý bile vurmada, kapýnýn iki kanadýný da ardýna kadar açtým, büyükanne de pek görkemli bir giriř yaptý. Sanki özellikle yapýlmýř gibi, hepsi generalin çalytma odasýnda toplanmýřlardý. Saat on .ikiydi ve görünüşte göre, kimi arabayla, kimi atla, birlikte bir gezinti tasarlýyorlardý; konuklar da vardý. General, Pauline, çocuklar ve dadýlarýndan bařka odada, Deř Grioux, gene binici giysileri içinde Mile Blanche, annesi dul Bn. Cominges, küçük prens, daha önce bir kez gene onlarýn dairesinde gördüđüm bir Alman bilgini bulunuyordu.

Büyükannenin koltuđunu odanýn ortasýna dođru, generalin üç adým, yakýnýna kadar getirdiler. Ulu Tanrým, o ifadeyi ömrüm oldukça unutamam! Biz içeri girdiđimizde general bir teyler anlatýyordu, Deř Grioux eksiklerini tamamlýyordu. řunu belirtmek gerekir ki, Mile Blanche'la Deř Gricux zavallý generalin gözünün önünde, iki üç günden beri küçük prensin çevresinde pervane gibi dönüyorlardý. Böylece topluluk belki yapma ama, neřeli, içten ve teklifsiz bir havayý benimsemiřti. Büyükanneyi görünce, general sözcüđünü tamam-layamadan, adzý bir karýt açýk kalakaldý.. Bakýřlarıyla insaný

öldüren bir masal ejderinin görünüşüyle büyülenmişcesine, gözleri yuvalarından fırlamıştı, ona bakıyordu. Büyükanne de hiçbir şey söylemeden ona bakıyordu, hiç kıymıldamıyordu ama, öyle bir utkulu, meydan okuyucu ve alaycı bakıştı vardı ki! Genel sessizlik içinde böylece bir on saniye kadar bakıştı. Değ Grioux önce çatırdı ama, hemen sonra yüzünde sonsuz bir kaygı belirdi. Mile Blanche kaşlarını kaldırmıştı, adız aralık, aptal aptal büyükanneye bakıyordu. Prensle bilgin, bu tabloyu büyük bir ilgiyle seyrediyorlardı. Pauline'in bakışlarında sonsuz bir taşkınlıkla ne yapacağını bilmezlik okunuyordu, sonra ansızın kâğıt gibi bembeyaz oldu; kısa bir süre sonra da yüzüne kan hücum etti, yanakları kıpkırmızı oldu. Evet, bu herkes için büyük bir felaketti! Ben sadece gözlerimi büyükanne'den orada bulunanlara ve onlardan büyükanneye götürüp getiriyordum. B. Astley, her zamanki gibi, vakur ve sakin, geride duruyordu.

‘Eh, işte böyle, geliverdim! Telgramın yerini ben aldım!’ diye en sonunda patlayıveren büyükanne, sessizliği bozdu. ‘Beni beklemiyordunuz, değil mi?’

‘Antonine Vassilievna... Benim iyi teyzecidim... hangi rüzgâr sizi...’ diye bir şeyler kekeleydi, zavallı general. Eder büyükanne birkaç saniye daha konuşmasaydı, belki de bir yerine inme inecekti.

‘Ne demek, hangi rüzgâr? Trene bindiğim gibi yola çıktım! Demiryolları ne işe yarıyor, kuzum? Siz hepiniz ayaklarım önde, dört kolluyla çıkıp, mirasımı size bırakacağımı düşünüyordunuz, değil mi? Çünkü, telgraf üstüne telgraf gönderdiğiniz çok iyi biliyorum. Bu sana pek pahalıya patlamıştır. Buradan oraya, ucuz olmamalı. Ama, bütün cesaretimi topladım ve işte kartınızdayım. Bu, Fransız değil mi? B. Değ Grioux’ ydu galiba?’

‘Evet, Hanımefendit’ diye yanıtladı Değ Grioux, ‘İnanın

ş kadar sevindim ki... Sadıdınız Bu bir mucize... Sizi burada görmek... Pek sevimli bir sürpriz...’

‘Sevimli olmasına, sevimli de; seni iyi tanıyorum, zirzop soytarı ve sana şu kadar bile (ve ona küçük parmağının ucunu gösterdi) inanmıyorum.’ Sonra da Mile Blanche’y göstererek: ‘Bu kim, bu?’ diye sözlerini sürdürdü. Binici giysili, elinde kamçı, gösterişli haliyle, cafcı Fransız onun iktatini çekmişti besbelli. ‘Bu hanım buralardan mı?’

‘Mile de Cominges, bu da annesi Bn. de Cominges; bu otele indiler’ diye açıkladı.

‘Evlili mi bu?’ diye sordu yatlı hanımın patavatsızca.

‘Hayır, evli değil’ diye kartılık verdim elimden geldiğince saygılı davranmaya çalışarak ve bilerek sesimi alçaltarak.

‘Neşeli mi bari?’

Soruyu kavrayamadım.

‘İnsanın onunla canı sıkılır mı sıkılmaz mı? Rusça biliyor mu? Moskova’da Değ Grioux birkaç sözcük geveliyordu.’

Ona, Mile de Cominges’in Rusya’ya hiç gitmediğini anlattım.

Büyükanne bir giriş yapmadan sertçe Mile Blanche’a pat diye:

‘Günaydın!’ dedi.

‘Günaydın, efendim’ diyen Mile Blanche da tumturaklı ve özentili, hesaplı bir reveransla yerlere kadar eğildi, derin bir nezaket perdesi altında yüzünün bütün ifadesiyle, böyle bir sorudan ve bu biçim davranıştan duyduğu taşkınlığı belli etti.

‘Ah! Gözlerini indiriyor, cıveller yapıyor: İnsanın ne gibi bir kuşla kartı kartıya bulunduğunu hemen belli oluyor: Sapma kadar oyuncu, ya da ona benzer bir şey bu. Bu otele

indim, aṭadı katta kalýyorum’ dedi ansýzýn generale dođru dönerek; ŤKomŧu olacađýz. Buna sevindin mi, sevinmedin mi?’

ŤAh! Teyzecedim, iĉten... memnunluk duygulanma inanýn,’ diye yanýt verdi general. Kendini biraz toparlamýttý bile. Vê fýrsat düŧtüdünde, duruma uygun düŧen ciddi deyimleri bulmasýný çok iyi bildiđinden, hemen parlak sözlere bađladı: ŤRahatsýzlyđýnýzý haber alýnca o kadar telaŧlandýk, o kadar merak ettik ki... Öyle umutsuz telgraflar alýyorduk ki, bir de ansýzýn...’

ŤYalan söylüyorsun, yalan söylüyorsunuz’ diye hemen onun sözünü kesti büyükanne.

General de sesini yükseltip iŧitemezlikten gelerek onun sözünü kesti: ŤAma, nasýl oldu da böyle bir yolculuđa karar verebilirsiniz? Siz de kabul edersiniz ki, sizin yaŧýnýzda ve sizin sađlýk durumunuzda... hiç deđilse, bütün bunlar o kadar beklenmedik ŧeyler ki, ne diyecediimizi bilemiyoruz, ŧaŧkýnlyđýmýz pek akla yakýn. Ama, bilseniz ne kadar memnunum... Hepimiz (burada, duygulu bir sevinĉ ifadesiyle gülümsemeye bađladı) burada kaldýđýnýz sürece size en güzel. günleri geĉirtmek için elimizden gelen ĉabayý göstereceđiz...’

ŤHadi, hadi, ‘bu kadarý yeter, yararsýz gevezelikler bütün bunlar. Sen her zamanki gibi saĉma sapan ŧeyler söylüyorsun. Zamaný nasýl geĉireceđimi ben kendim pekâlâ bilirim. Zaten size kýzgýn dedilim, kinci dedilim ben. Bu yolculuđa giriŧmeye nasýl karar verdiđimi soruyorsun bana? En yalýn biçimde. Ne oluyor da herkes ŧaŧýyor buna? Günaydýn, Prascovia (1), ne yapýyorsun burada?’

(1) Çodu zaman Fransýz ya da Ýngiliz editimi gören çocuklara kendi adларыna yaklaŧan, Fransýz, ya da ingiliz adлары takarlar. Burada Prascovia da Pauline’e dönüŧüyor.

ŤGünaydýn, Büyükanne,’ dedi Pauline yaklaŧarak. ŤSiz yola ĉýkalý çok oldu mu?’

ŤÝtte, bütün o ahlar, oh!har yerine hiç deđilse, akýllýca bir soru. Pekâlâ, iŧte böyle, pek uzun zamandan beri yataktaydým, tedavi görüyordum. Bunun üzerine, bütün hekimleri kovdum, Saint-Nicolas’nýn papazýný getirttim. Daha önce de saman tozuyla bir kadýncađýzý ayný hastalýktan iyileŧtirmiŧti. Beni de rahatlattý. Ýki gün sonra, her yanýmdan dereler gibi ter döktüm ve ayada kalktým. Bunun üzerine, benim Almanlar yeniden gene kafa kafaya tartýttýlar, gözlüklerini taktýlar ve ŧu kararý bildirdiler: “Ťimdi gidip yabancý ülkelerdeki bir kaplýcada kür yaparsanız, týkanma tamamıyla geĉer” dediler. “Neden olmasýn?” diye düŧündüm. Dour-Za-jiguine’ler avaz avaz kýyameti kopardýlar: “Oraya kadar gitmek deliliktir!” dediler. Hadi caným! Yirmi dört saat içinde ĉýkýnlarýmý hazýrlattým, geĉen hafta da yanýma bir oda hiz-metĉisiyle. Potapytch’i, bir de Berlin’e geri gönderdiđim (ĉünkü ona ihtiyacým olmadýđýný, yalnýz bađýma da pekâlâ yolculuk edebileceđimi gördüm) Fedor’u aldým... Özel bir kompartyman kiraldým. Her istasyonda, yirmi köpek kartýlyđýnda sizi istediđiniz yere götüren hamallar var. Güzel bir daireniz var’ diye sözlerini tamamladı ĉevresine bakarak. ŤParayý nereden buluyorsun, azizim? Yanýlmýyorsam, her ŧeyi ipotek ettin. Sadece ŧu küçük Fransýza bir yýđýn borcun var! Darýlma ama, her ŧeyi biliyorum, her ŧey!’

Ťaŧkýnlyđýn, mahcubiyetin doruđuna ulaŧan general:

ŤTeyzecedim’ diye bađladı, Ťŧaŧýrdým dođrusu... Öyle sanýyorum ki, hiç kimsenin kontrolü olmaksýzýn... Zaten harcamalarým gelirimi aŧmýyor ve biz burada...’

ŤGelirini geĉmiyormuŧ, dođrusu pek de yüzüzsün ya! Öyleyse, çocuklarýnýn son meteliđine kadar hepsini ellerinden aldýn, sen, onların vasisi olan sen!’94

‘Bundan sonra, böyle sözlerden sonra...’ diye sürdürdü general öfkeyle. ‘Bilmem...’

‘Neyi bilmiyorsun? Öyle sanıyorum ki rulet masasından kalkmıyorsun! Yıce bataða saplandın!’

General utancından yerin dibine öylesine geçti ki, heyecandan az kalsın boğulacaktı.

‘Rulet masasından mı? Benim gibi önemli bir kimse!.. Kendinize gelin, teyzeciğim, henüz iyileğmemiğsiniz...’

‘Bütün bunların hepsi yalan! Bahse girerim ki seni oradan çekip alamıyorlardır! Sayıklayıp duruyorsun sen.! Bugünden tezi yok, gidip tu rulet denen şeyin ne mene bir şey olduğunu göreceğim. Prascovia, anlat bana bakayım, burada görülecek neler var? Alexis Ivanoviç beni oraya götürür. Sen de Potapytch, görüp gezilecek yerlerin listesini çıkar.’ Pauline’e dönerek: ‘Burada görülecek neler var?’ diye yineledi.

‘Çevrede, bir tatonun yıkıntıları var, bir de Schlangenberg var.’

‘Nedir bu Schlangenberg? Orman mı?’

‘Hayır, bir dağ; orada bir de zirve var...’

‘Hangi zirve?..’

‘Dağın en yüksek yeri. Orasını bir çitle çevirdiler. Etsiz bir manzarası var.’

‘Koltuğumu oraya çıkarmak mı gerekecek? Yapılabilir mi bu?’

‘Oo! Merak etmeyin, efendim, hamal bulunabilir’ diye yanıt verdim.

Bir aralık dağ Fedossia gelip büyükanneyi selamladı. Ona generalin çocuklarını getirmiğti.

‘Yoo! Kucaklayıp öpütmek yok. Çocukları öpmesini hiç sevmem. Hepsi de sümüklüdür. Burada rahat mısın, Fedossia?’

‘Burada çok iyiyiz, iyi yürekli Antonine Vassilievna’

kartılyđını verdi Fedossia. ‘Ya siz, benim sevgili Hanımcığım, siz nasılsınız? Sizi o kadar çok merak ettik kilt’

‘Biliyorum; sen hiç dedilse, saf bir cansın. Bütün bu insanlar sizin konuklarınız mı?’ diye sordu yeniden Pauline’e dönerek. ‘Tu gözlüklü sýska kim?’

Pauline alçak sesle:

‘O prens Nilski, büyükanne’ dedi.

‘Ya, Rus demek ki? Ben de onun konuttuklarımızı anlamadığını sanıyordum! Belki de itmemiğtir! B. Astley’i daha önce gördüm. Ytte gene burada’ dedi büyükanne -, onu görür görmez. ‘Günaydın!’ diye sesleniverdi B. Astley’e ansızın.

B. Astley tek söz söylemeden edildi.

‘Hadi bakalım, bana ne gibi güzel şeyler söyleyeceksiniz? Bir şeyler söyleyin. Pauline bunu ona çeviriyor.’

Pauline konuşmayı çevirdi.

Astley de ciddi bir sesle ama, ‘son derece içtenlikle:

‘Sizi büyük bir zevkle seyrettidimi, sadlığınızın yerinde olmasına pek sevindiğimi söyleyeyim’ diye kartılyk verdi.

Bu sözleri büyükanneye çevirdiler, pek hoğuna gittiği açıkça belliydi.

‘Tu İngilizler nasıl da her şeye bir yanıt bulurlar!’ dedi. ‘Neden bilmem, İngilizleri hep sevmiğimdir; Fransızlarla aralarında dağlar kadar fark vardır!’ Gene B. Astley’e: ‘Beni görmeye gelin, emi?’ dedi. ‘Sizi fazla sıkı mamaya gayret ederim. Bunu ona çeviriver ve birinci katta kaldığımı söyle. Birinci katta, anlıyor musunuz? Açıda,’ diye yineledi B. Astley’e parmağıyla dötemeyi göstererek.

B. Astley bu çadırdan pek memnun oldu.

Yağly kadın, Pauline’i tepeden tırnağa dikkatli ve hoğnut bir bakığla sardı.

‘Seni çok sevebilirim, Prascoviat’ dedi birdenbire. ‘Sen

iyi bir kızsın, hepsinin en iyisini ama, öyle bir huyun var ki!.. Hoş, ben de öyleyimdir ya... Dön bakayım biraz; batındakiler takma saç değil ya?'

'Hayır, büyükanne, kendi saçlarım.'

'Allahtan, yoksa bu aptalca modadan nefret ediyorum. Çok güzel bir kızsın. Eğer genç bir erkek olsam, sana âşk olurum. Neden evlenmiyorsun? Aman, artık gitmeliyim. Trende geçen o uzun günlerden sonra gezinmek istiyorum... Ee, ne haber, hâlâ kızsın mı?'

'Çok rica ederim, teyzecidim, bırakın bunları!' dedi general de gönlü rahatlayarak. 'Tabii anlıyorum, sizin yatınızda...'

'Bu kocakarı bunamıttı' diye fısladadı Değ Grioux.

'Burada her şeyi görmek istiyorum. Alcxis Ivanovitch'i bana bırakırsın, değil mi?'

'Oo! Lafı mı olur, istediğiniz kadar ama, ben de... Paulinc de, hatta Bay Değ Grioux de... size eşlik etmekten büyük bir zevk duyarız.'

'Aman, Hanımefendi, bu büyük bir zevktir...'

'Hımmm, bir zevki! Beni güldürüyorsun, azizim.' Sonra da generale dönerek-ansızın: 'Zaten sana para filan vermeyeceddim' diye ekledi. 'Beni daireme götürsünler, önce oraya bir göz atayım, sonra her yere gideriz. Götürün beni.'

Büyükanneyi yeniden kaldırdılar, hepimiz kafile halinde, koltuğunun ardında, merdivenden aşağı indik. General batına inen bir balyozla sersemlemiş gibi yürüyordu. Değ Grioux düşünüyordu. Mile Blanche önce kalmak istedi, sonra da bizi izlemeyi yedledi. Onun hemen ardından prens geliyordu; generalin dairesinde sadece Almanla dul Bayan Cominges kaldı.

KUMARBAZ ONUNCU BÖLÜM

97

Kaplıcalarda, büyük bir olasılıkla da bütün Avrupa'da, yöneticilerle metrdoteller bir müşteriye bir daire verirken, onun zevk ve isteklerinden çok, kendilerinin onun hakkında edindikleri kanıya göre davranırlar. Ve kabul etmek gerekir ki, bu konuda pek seyrek olarak yanılırlar. Ama, büyükanneye, Tanrı bilir neden, öyle debdebeli, şatafatlı bir daire verirler ki bu kez sının iyice aşılarlar: Görkemli eşyalarla döşenmiş banyolu dört oda, uşaklar için müstemilât, oda hizmetçisi için ayrı oda, vb., vb... Gerçekten de bu odalarda bir hafta önce bir grandüşes kalmıttı ve telaşla bunu, oraların dederini daha da artırmak amacıyla hemen yeni gelenlere bildirmekten geri kalmadılar. Büyükanneyi bütün odalara taşıdılar, daha doğrusu götürdüler, o da her yeri dikkatli ve sert bir gözle inceledi. Orta yaşlı, dazlak kafalı bir adam olan metrdotel daire gezilirken hep kibarca ona eşlik etti.

Bunların hepsi büyükanneyi kim sanıyorlardı bilmem; besbelli çok soylu ve kibar, özellikle de pek zengin birisi sanıyorlardı. Otel defterine hemen: Bayan General, Tarassevitcheva prensesi yazdılar, oysa büyükanne ömründe prenses olmamıttı. Uşaklar, özel vagon, yararsız bir yığın paket, bavullar, hatta sandıklar yaşlı hanımla birlikte gelmişti, kuşkusuz bunlar onun saygınlığına basamak oluşturmuştu. Büyükannenin koltuğu, kestirip atan tonu, sesi, tamamiyle patavatsız bir halle sorulan ve en küçük bir kartılda katlanamayan garip soruları, kısacası, büyükannenin dimdik, sert, buyurgan kişiliği ona genel sevgi ve saygıyı sadlamayı tamamladı. Dairesini denetimden geçirirken, yaşlı hanım ansızın koltuğunu durdurtuyor. herhangi bir eşyayı gösteriyor ve metrdotele beklenmedik so- rulan yöneltiyordu, o da saygılı saygılı gülümsüyordu ama, titremeye başlıyordu bile. Adama soruları Fransızca soruyordu

F. 7

98

ki bu dili iyi konuşamadığından çödü zaman söylediklerini çevirmek zorunda kalıyordum. Metrdotelin yanıtlan çödünlükle hoşuna gitmiyor ve ona yetersiz görünüyordu. Zaten her türlü anlamdan yoksun, öyle rasgele aklına esen sorular yöneltiyordu. Sözgelimi, ansızın bir tablonun kartıсында duruyordu: Mitolojik konulu, ünlü aslının oldukça zayıf bir kopyası.

“Bu resim kimin?”

Metrdotel, bunun muhtemelen bir kontesin resmi olduğunu söylüyordu.

“Nasıl, bilmiyor musun? Burada yaşıyorsun da bilmiyorsun! Neden bu tablo burada? Neden kontesin gözleri çatı?”

Bütün bu sorulara metrdotel tatmin edici kartılıklar veremeyince bir hayli utandı.

“Ne sersem’ şey bu!” dedi büyükanne Rusça.

Kendisini daha uzağa götürdüler. Aynı şey küçük bir Saksonya heykelcikle yeniden meydana geldi: Yağlı hanım bunu uzun uzun seyrettikten sonra, neden bilinmez, alıp götürmelerini buyurdu. En sonunda, metrdoteli soru yadmuruna tuttu: Yatak odasındaki halı kaç paraya mal olmuştu, bunları nerede dokuyorlardı? Metrdotel hepsini sorup öğreneceğine söz verdi.

Büyükanne: “Ne etek şeyler!” diye homurdandı ve bütün dikkatini karyolanın üzerine yoğunlaştırdı.

“Yıtte tahane bir cıbinlik tavanlıdı! Açın tınu.”

Yatağı açtılar.

“Daha, daha, hepsini açın. Yastıkları kaldırın, kılyfları, kuıtüü yatak örtüsünü kaldırın.”

Hepsinin altını üstüne getirdiler. Büyükanne dikkatle inceledi.

“Bereket versin ki tahtakurusu yok. Bütün çartaflan, çamatırları götürün. Kendi çartaflarımı, yastıklarımı koyarlar. Zaten bütün bunlar atıryı derece lüks; benim yaşamda, böyle bir

daireye ne gerek var. İnsan yalnız batına sıkılır. Alexis Ivanovitch, sık sık beni görmeye gel emi, çocukların dersini bitirir bitirmez gelirsiniz.”

“Dünden beri generalin hizmetinde dedim artıktı” diye yanıt verdim. “Otelde kendi hesabıma kalıyorum.”

“O da neden öyle?”

“Önceki gün Berlin’den seçkin bir Alman, bir baron geldi etıyle. Dün, gezintide ona, Berlin tıvesini gözetmeden Almanca bir söz söyledim.”

“Ee, ne varmıtı bunda?”

“O, bunu bir terbiyesizlik, saygısızlık olarak kabul etmitı ve gidip generale yakınımtı. O da hemen beni kovdu.”

“Ne yani, tu barona hakaret mi ettin? Öyle bir şey yapsan bile, bunda bir kötülük yok ki, dünya yıkılmaz ya!”

“Yoo, hayır! Tersine, asıl o bana bastonunu kaldırdı.”

“Sen de, sümüklü, çocuklarının öğretilmesine bu şekilde davranılmasma izin verdin” dedi ansızın generale dönerek sert bir sesle, “Üstelik de onu kovdun! Gördüüm kadarıyla, hiçbiriniz bir ite yaramazsınız.”

“Hiç merak etmeyin, teyzecidim,” diye kartılık verdi general kendini beğenmitı bir teklifsizlik tonuyla, “Kendi itlerimi kendim yürütmesini bilirim. Üstelik de, Alexis Ivanovitch olayı size tam olarak anlatmadı.”

“Sen buna nasıl katlanabildin?” diye bana sordu.

Ben de dünyanın en alçakgönüllü ve en sakin haliyle:

“Baronu düelloya davet etmek istiyordum” diye kartılık verdim, “Ama, general buna engel oldu.”

“Neden?” diye sürdürdü büyükanne. Sonra da metrdotele: “Sen, azizim, hadi git, seni çadırdıkları zaman gelirsiniz” dedi. “Bu Nuremberg’li patates surata dayanamıyorum!”

Beriki, elbette ki büyükannenin iltifatım anlamadan, selam verip çıktı.

General küçük bir gülüşle:

100

‘Ýzin verirseniz, teyzecidim,t’ dedi, ‘Đüellolar yapılabılır mı?’

‘Neden yapılmışın? Erkekler hep horozlar gibidir; dövüşürlerdi, hepsi bu. Hepiniz korkaksınyz, açıkça görölüyor, mal meydanda, ülkenizin onurunu korumaktan acizsiniz. Hadi bakalım, götürün beni! Potapytch, söyle de her zaman emrimde iki hamal bulundursunlar. Adamları tut, koşulları sapta. Ýki tane yeter. Beni sadece merdivenlerden indirip ykarmaları gerekecek; düz yolda, sokakta, beni iterler, bunu onlara anlat. Adamlara bir de avans ver, daha terbiyeli davranırlar. Sen hep benim yanımda kalacaksın, sen de Alexis Ivanovitch, gezintide bana řu baronu göster: řu “von Baron” ne menem şeymiş hele bir göreyim. Hadi bakalım, nerede kuzum řu rulet?’

Ruletlerin kazino salonlarında bulunduğunu anlattım. Ardından da sorular yağmaya başladı: ‘ok rulet var mı? Kumar oynayan çok kimse var mı? Bütün gün kumar oynanıyor mu? Nasıl şey bu?’ Ben de en iyisinin gidip hepsini kendi gözleriyle görmesi oladıny, onları anlatmanın çok zor olduğunu söyledim.

‘Pekâlâ, öyleyse beni hemen oraya götürsünler! Alexis Ivanovitch, sen öne geçip yol göster!’

General büyük bir ilgiyle üzerine titreyerek:

‘Aman teyzecidim, nasıl olur, biraz dinlenmeden mi?’ diye sordu.

Biraz heyecanlıya benziyordu; zaten, hepsi sıkıntılı görünüyordu, sürekli birbirlerine bakıyorlardı. Besbelli büyükannenle birlikte gazinoya gitmekten çekiniyorlar ve belki de utanıyorlardı: Hiç kuşkusuz yaşlı hanım, hem de bu kez herkesin içinde gene acayiplikler yapmaya kalkışacaktı. Bununla birlikte, ona eşlik etmek amacıyla atıldılar.

‘Neden dinlenecekmişim, kuzum? Hiç yorgun dedilim ki; tam beş gündür kıymığdamadan durdum. Sonra da gidip kay—

naklarý, kaplýcalaryý göreceðiz. Daha sonra da... tu... adý ne demiþtin sen Pascovia? Tu zirve'yý, hah, tamam deðil mi?'

ŤEvet, büyükanne.t'

ŤHadi zirve olsun. Burada daha başka ne var?'t'

ŤPek çok şey var, büyükanne,t' dedi Pauline sýkýntýyla.

ŤÝyi, iyi, senin pek bir şey bildiðin yok! Marthe, sen de benimle gel,t' dedi oda hizmetçisine.

General ansýzýn kaygýlanarak:

ŤOnu neden götürmek istiyorsunuz, teyzeciðim?'t' dedi. ŤOlanaksýz bir şey bu; hatta Polaptych'in bile gazinonun içine girmesine izin vereceklerini sanmýyorum.t'

ŤSaçma! Yani bu bir hizmetçi olduðu için dýþarda mý býrakacaklar! Oysa o da canlý bir yaratýk; tam bir haftadýr yollarda sürtüyoruz, onun da caný elbette bir şeyler görmek isler. Benimle olmazsa, kiminle gidebilir ki? Yalnız baþýna sokakta bir adým atmaya bile cesaret edemez o.t'

ŤAma, büyükanne..t'

ŤBelki de benimle gelmekten utanýyorsundur? Öyleyse kal burada, senden bir şey isteyen yok ki. Bir general, aman sevsinler! Ben de general karýþýyým. Hem zaten bütün bu kafileyi peþimde taþýmaya hiç de gerek yok! Her şeyi Alexis Ivanovitch'le görürüm...t'

Ama, Deþ Grioux herkesin sefere katýlmasýnda ayak di- i'edi, onunla birlikte gitmenin zevkini öyle bir ballandýra ballandýra övdü ki, herkes yürüyüþe geçti. Deþ Grioux, generale:

ŤBunamýs zavallýt' diye yineledi. ŤYalnız gitse, kimbilir ne saçmalýklar yapar...t' Ben daha fazlasýný iþitemedim ama, hiç kuþkusuz kafasýnda bir düþünce vardý, hatta belki de yeniden umuda bile kapýlmýþtýr.

Gazinoya kadar yaklaþýk beþ yüz metre vardý. Kestane adaçlý yoldan çevresinde bir tur attýðýmýz alana kadar gitlik, doðruca gazinoya girdik. Generalin gönlü biraz rahatlamýþtý,102

çünkü bizim kafile, oldukça acayip olmakla, hiç de saygınlıktan yoksun dedildi. Hasta, zayıf, bacaklarını kullanamayan bir kimsenin kaplıcalara gelmesinde tahtı olacak hiçbir şey yoktu. Ama, açıkça görülüyordu ki, general gazinodan korkuyordu; sakat, üstelik de yahtı bir kadının neden rulete gidiyordu? Pauline'le Mile Blanche tekerlekli koltuğun iki yanında yürüyorlardı. Mile Blanche gülüyor, çekingen bir neşe gösteriyor, hatta arada sırada, büyükanneyle takacı bir iki sözcük konuşuyordu, o kadar ki, yahtı kadının sonunda ona övücü sözler söyledi. Öbür yandaki Pauline, yahtı kadının bitip tükenmek bilmeyen sayısız sorularına yanıt vermek zorundaydı. Sözelimi: 'Demince yanımızdan geçen kimdi? Arabadaki tu kadının kim? Kent büyük mü? Bahçe geniş mi? Bunlar ne adaçlan? Tu dahtların adı ne? Buralarda kartal var mı? Ne garip çatı bu böyle!' Yanımda yürüyen B. Astley bugünden çok şey umduğunu fısyıldadı bana.

Potapytch'le Marthe arkada, hemen koltuktan sonra yürüyorlardı. Potapytch fraklı ve beyaz kravatlıydı ama, bahtında kasket vardı, kırk yaşlarında al yanaklı, kıy saçlı bir kıy olan Marthe'ın da bahtında bahtık, sırtında alacalı basmadan entari, ayaklarında gücürdayan odlak derisi pabuçlar vardı. Büyükanne onlara bir şeyler söylemek için sık sık arkasına dönüyordu. Değ Grioux ile general biraz geride kalmıtlar, hararetili hararetili konuşuyorlardı. General bitkindi; Değ Grioux kararlı bir halle konuşuyordu. Belki de arkadahtının cesaretlendirmeye çalıştıyordu; ona ödütler verdi açıkça belli oluyordu. Ama', büyükanne o udursuz tümceyi söylemişti bir kere: 'Sana para vermeyeceğim.' Bu haber belki de Değ Grioux'ye inanılmaz gibi görünüyordu ama, general, teyzesini iyi tanırdı. Bu arada Değ Grioux ile Mile Blanche'ın birbirlerine göz kırpıp durduklarını fark ettim. Yolun ta ucunda prensle Alman gözüme ilitti: Bizi öne geçirmiştir, kendileri bahta bir yöne gittiler.

Gazinoya görkemli bir giriş yaptık. İsviçreli kapıcıyla uçaklar da oteldeki uçak takımıyla aynı candan yakınlıdı gösterdiler. Bununla birlikte bize merakla bakıyorlardı. Büyükanne önce kendisine salonları gezdirmelerini buyurdu. Kimi zaman iltifat ediyordu, kimi zaman ilgisiz kalıyordu ama, her şeyi sorup ödreniyordu. En sonunda, kumar salonuna ulahtık. Kapalı kapının önünde nöbet tutan uçak, sanki tahtırıp kalmıt gibi, hemen iki kanadı birden ardına kadar açtı.

Büyükannenin rulet salonunda belirti kalabalıdın üzerinde derin bir etki yarattı. Rulet masalarında ve otuz ve kırk masasının bulundu salonun öbür ucunda, birçok sıra halinde, yüz elli, iki yüz kadar kumarbaz yıldıydı. Masaya kadar sokulmayı bahtaranlar, her zaman oldu gibi, durumlarını zerre kadar bozmuyorlardı ve ancak bütün paralarını yitirdikten sonra yerlerinden kıymıdayıp ayrılıyorlardı. Çünkü orada sadece seyirci olarak kalmaya ve bir oyuncunun yerini bedavadan itgal etmeye izin verilmiyordu. Masanın çevresinde sandalyeler bulunmasına kartın, oturan pek azdı, özellikle de kalabalık yodunlahtı zaman, çünkü ayakta durunca insan daha az yer kaplar, sonra da para sürmek için böylesi daha rahattır. İkinci, üçüncü sıralarda bulunanlar sıralarını bekleyerek, ilk sıradakilerin arkasına yıldırlar. Ama, kimi zaman kumarbazların arasından ellerini kaydırıp paralarını ortaya sürerler. Üçüncü sırada mizaları yehtı cuhaya ulahtırmak için de aynı biçimde paralanırlar. Bu yüzden her on, ya da hatta beğ dakikada bir masanın bir ucundan bir itiraz yükselirdi. Gazinonun güvenli zaten oldukça iyi düzenlenmişti. Elbette ki ititip kakıtmayı, hay huyu önleyemezler ama, kalabalık üttüdü zaman memnun olurlar, çünkü bundan onlar kazançlı çykar; ama, masanın çevresinde oturan sekiz krupiye, mizaları büyük bir dikkatle gözlerler; ödeyen onlardır ve bir anlahtmazlık çyktıdı zaman bunu çözümlen de onlardır. Ahtır durumlarda, polis çadırlıdır, olay da o anda ka-104

panýr. Güvenlik görevlileri sivil olarak salonda, halk arasýndadýr, öyle ki onlarý hiç kimse tanýyamaz. Bunlar özellikle küçük hýrsýzlarla, hünerlerinin uygulanmasý özellikle pek kolay olan rulette çok rastlanan profesyonel hýrsýzlarý gözetlerler. Gerçekten de, her yerde, cepleri karýttýrmak, ya da kilitleri kýrmak gerekir, bařarý sadlanamadýđý zaman da, bu insanýn bařýna dert açar. Oysa burada sadece rulete yaklařmak, kumara bařlamak yeterlidir. Sonra da ansýzýn, saklanýp gizlenmeden, herkesin gözleri önünde bir bařkasýnýn kazancýna el koyup bunu cebe indirmek iřten bile dedildir; bir tartýtma çýktýđý zaman hýrsýz yüksek ve anlařlýr bir sesle bu paranýn kendine ait olduđunu haykýrýr. Eđer darbe ustaca indirildiy-se, tanýklar da kararsýzlykla duraksýyorsa, hýrsýz, çođu zaman parayý alýkoymayý bařarýr. Bütün bunlar elbette ki para pek önemli miktarda dedilse yürür, yoksa büyük bir parayý krupiyeler, ya da bir bařka kumarbaz fark etmiř olabilir. Eđer .miktar pek yüksek dedilse, paranýn gerçek sahibi kimi zaman kavgayý sürdürmekten kendiliđinden vazgeçer ve bir rezalet korkusuyla çekilir. Ama, eđer hýrsýzýn kimliđi ortaya çýkarýlýrsa, hiç gözünün yařýna bakmadan hemen kovarlar.

Büyükanne bütün bunlarý uzaktan, doymak bilmeyen bir açgözlülükle seyretti. Bir hýrsýz kovulduđu zaman pek seviniyordu. Otuz ve kýrk onun pek merakýný çekmedi; rulet hořuna gitmiřti, özellikle de bilye döndüđu zaman. En sonunda oyunu daha yakýndan görmek istedi. Bilmem nasýl oldu ama, garsonlarla yaltaklanan birkaç kiři (çođu zaman, kumarda kazananlara ve bütün yabancýlara hizmetlerini sunan kumarda iflas etmiř Polonyalýlar) masanýn ortasýna dođru, birinci krupiyenin yanýnda çabucak ona bir yer açýlar ve kalabalýda kartýn koltuđunu oraya sürdüler. Oynamayýp da sadece bakan (özellikle aileleriyle gelmiř Ýngilizler) kalabalýk bir ziyaretçi topluluđu kumarbazlarýn arkasýndan büyükanneyi seyretmek amacýyla masaya dođru üřtüler. Krupiyeler umuda kapýldý-

lar: Bu kadar garip bir kumarbaz kadýn elbette ki olađanüstü bir řeyler vaat ediyordu. Yetmiř beř yařýnda, sakat bir kadýn kumar oynamak istiyordu... Bu öyle her gün rastlanan bir olay dedildi. Ben de ne yapýp edip masanýn yanýna süzöldüm ve büyükanenin yanýna yerleřtim. Potapytch'le Marthe bir kenarda, kalabalýđýn içinde kaldýlar. General, Pauline, Deř Grioux, Mile Blanche da seyircilere katýldýlar.

Büyükanne, önce çevresindeki oyuncularý seyretti. Alçak sesle bana çabucak sorular yöneltiyordu: 'řu adam kim? Bu kadýn kim?' Masanýn ucunda bulunan, büyük kumar oynayan, binlerce frank süren gencecik bir adam özellikle ilgisini çekti. Genç adam yanýmýzdakilerin fýsýldařtýklarýna göre yaklařık kýrk bin frank kazanmýřtı, bunlar altýn ve banknot yýđýnlarý halinde önünde duruyordu. Yüzü sapsarıydý; gözleri parlýyor, elleri titriyordu; paralan avuç avuç alarak hiç hesaplamadan ortaya koyuyordu, bununla birlikte de durmadan kazanýyordu, önündeki altýn yýđýný kabardýkça kabarıyordu. Garsonlar çevresinde pervane gibi dönüyorlar, ona bir koltuk getiriyorlar, daha geniř bir yeri olmasý ve halkýn kendisini sýkýttýrmamasý için yanýndakileri uzaklařtýrýyorlardý. Bütün bunlar elbette ki yüklü bir bařtiř umuduyla yapýlýyordu. Kazanan kimi kumarbazlar arada sýrada parayý avuçlarýyla ceplerinden çýkararak hiç hesaplamadan onlara verirler. Genç adamýn yanýna bir Polonyalý yerleřmiřti bile, yerinde duramýyordu, saygýlý bir halle her an kuladýna bir řeyler söylüyordu, hiç kuřkusuz ona ödüt veriyor ve oyununu yönetiyordu: Bütün bunlar elbette ki bir bařtiř koparmak içindi. Ama, kumarbaz ona hemen hemen hiç aldýrýř etmiyordu, geliřgüzel, rasgele para koyuyor ve durmadan önündeki altýn yýđýnýný kabartýyordu. Besbelli aklýný kaçýrnyřtı.

Büyükanne bir süre onu inceledi.

Ansýzýn telařlanarak dirdedimi dürttü ve:

'řSöyle ona da býraksýn artýkt' dedi. 'řÇabucak parasýný106

toplasyń ve sývýtýsýn. Yitirecek, bir saniye içinde hepsini yitirecekt' diye kaygýlandý adeta heyecandan bođularak. ŤPotapytch nerede? Ona Potapytch'i göndersinler! Caným, söylesene şuna,t' diyordu habire böđrümü dirsekleyerek. ŤPotapytch nerede, kuzum? Çýkýn! Çýkýn!t' diye genç adama bađýrmaya bađladı. Kendisine dođru eđildim ve buyurgan bir sesle, yavařça, burada böyle bađýrmanýn uygun olmadýđýný, hatta yüksek sesle dedil de, sadece alřak sesle konuřmaya izin verildiđini söyledim; řünkü hesaplarýný engelliyordu, böyle sürerse bizi çýkaracaklarýný da ekledim.

ŤÇok yazýk! Bu adam mahvoldu! Hiç kuřkusuz böyle olmasýný istiyor... Ýçim altüst oldu, ona bakamýyorum. Ne sersem řey!t'

Ve büyükanne hemen başka bir yana döndü.

Orada, solda, kumarbazlar arasýnda, yanýnda bir çeřit cüce bulunan genç bir haným görünüyordu. Bu cüce kimdi, bilmiyorum: Kadýnýn bir akrabasý mıydý, yoksa ilgi uyandırmak için mi getirmiřti? Bu genç kadýný daha önce de fark etmiřtim; her gün, ödleden sonra saat birde gazinoya geliyor, tam ikide gidiyordu. Her gün bir saat süresince oynuyordu. Onu tanýyor ve kendisine hemen bir koltuk getiriyorlardý. Kadýn cebinden birkaç altýnla binlik birkaç banknot çýkardý, acele etmeden, heyecanlanmadan, sođukkanlýlýkla ortaya para sürmeye bađladı, bir yandan da bir kâđýdýn üzerine numaralan yazýyor, řanslarýn belirli bir anda toplanmasýný sadlayan sistemi keřfetmeye çalyřýyordu. Büyük paralarý tehlikeye atýyordu. Her gün en fazla bin, iki bin, üç bin frank kazanýyordu, daha fazla dedil, bunlarý kazanýr kazanmaz da hemen oyundan kalkýyordu. Büyükanne uzun bir süre onu inceledi.

ŤBak söyleyeyim, bu kadýn yitirmeyecek! Bu kadýn yitirmeyecek! Kim, biliyor musun?t'

ŤBir Fransýz, besbelli o biçimlerden birit' diye fýsýldadým kuladına.

ŤYa! Kuř, uçutundan bellidir! Keskin pençeleri olduđu görülüyor. Her turun ne anlama geldiđini ve nasýl para sürüleceđini anlat bakayým řimdi bana.t'

Ortaya konan paranýn sayýsýz bileřimlerinin anlamýný elimden geldiđince büyükanneye anlattým: Kýrýnýzý ve kara, tek ve çift, eksik ve pas, en sonunda numaralar sisteminin kimi ayrıntýlarýný açýkladým. Yatlý haným beni dikkatle dinliyor, aklýnda tutuyor, yeni sorular yöneliyor ve ödreniyordu. Ona her para sürme sisteminden oracýkta bir örnek gösterilebilirdi, böylelikle de ders daha kolay akýlda kalýyordu. Büyükanne pek sevindi.

ŤPeki, sýfýr ne anlama geliyor? Ťradaki, hani kývýrcýk saçlý krupiye sýfýr diye bađýrdý. Ve masanýn üzerindeki hepsini neden topladı? O yýđýnla parayý kendine aldı! Ne demek oluyor bu?t'

ŤBüyükanne, sýfýr bankonun kârý. Eđer bilye sýfýrýn üzerine düterse, masanýn üzerindeki hepsi, ayrım gözetmeden, bankoya aittir. Gerçeđi söylemek gerekirse, ödeřmek için bir tur daha yapýlýr ama, banko hiçbir řey ödemez.t'

ŤAa, olur řey dedil, dođrusu! Ve ben bir řey almýyorum!t'

ŤHayýr; eđer daha önce sýfýrýn üzerine para koydunuz da çýktýysa, size koyduđunuzun otuz beř katýný veriyorlar.t'

ŤNasýl, otuz beř katýný mı! Peki, sýk sýk çýkar mı bu? Öyleyse neden bu sersemler sýfýra para koymuyorlar?t'

ŤÇünkü otuz altý kartý řans var da ondan, büyükanne.t'

ŤNe sařma řeyler! Pütapytch! Potapytch! Dur bakayým, yanýmda para var... Ýřte, iřte!t' Cebinden řiřkin bir kese çýkardý, içinden bir frederik aldı. ŤAl, bunu hemen sýfýrýn üstüne koy.t'

ŤBüyükanne, sýfýr az önce çýktýt' dedim, Ťonun için uzun zaman çýkmaz artýk. Ařın tehlikeye atýlýyorsunuz: Biraz bek- leyin.t'

ŤHayýr, sařmalýyorsun, koy řunu!t'108

ŤÖzür dilerim ama, bin kez de koysanız, belki akıtma kadar çıkmaz; çok görülmüştür bu.Ť

ŤSaçma, saçma bütün bunlar, kurttan korkan ormana gitmez. Ne? Vitirdin mi? Gene koy!Ť

Ťİkinci frederiki de yitirdik; bir üçüncüsünü koyduk. Büyükanne yerinde duramıyordu; dönen tablanın bölmeleri arasında zıplayan bilyeyi parlak gözleriyle yiyecek gibi bakıyordu. Üçüncü frederiki de yitirdik. Büyükanne kendinden geçmişti; bir türlü rahat duramıyordu, hatta krupiye beklenen .Ť-fır yerine otuz altı'yı bildirince yumruğuyla masaya vurdu.

ŤEh, hadi bakalım!Ť diye kızdı büyükanne, Ťtu lanet olasıca sıfır yakında çıkacak mı, çıkmayacak mı? Eder sıfır çıkıncaya kadar buradan Kalkarsam öleyim daha iyi. Bütün kabahat tu kıvırcık saçlı krupiye düzenbazında, onunla, hiç çıkmıyor bu sıfır! Alexis Ývanovitch iki altın birden koy! O kadar az para koyuyorsun ki, sıfır çıksa hiçbir şey kazanamayacağız.Ť

ŤBüyükanne!Ť

ŤKoy dedim, koy! Senin paran değil ya.Ť

Ťİki frederik koydum. Bilye tablanın üzerinde uzun zaman yuvarlandı ve en sonunda bölmelerin üstünden zıplamaya başladı. Büyükanne kendinden geçerek kolumu sıkıyordu ve ansızın tok!

ŤSıfır!Ť diye bildirdi krupiye.

ŤGördün mü, bak gördün mü!Ť dedi büyükanne hızla bana doğru dönerek. ŤBen sana söylemişim, ben sana söylemişim! İki altın koymayı bana Tanrı esinlendirdi! Ťimdi ne kadar alacağım? Neden parayı ödemiyorlar? Potapytch, Marthe, nerede bunlar, kuzum? Ya bütün bizinkiler, nereye gittiler? Potapytch, Potapytch!Ť

ŤDaha sonra, büyükanne, birazdanŤ diye fıslıdadım. ŤPo-lapytch kapıda, onu buraya geçirmezler. Bakın, büyükanne, paranızı ödüyorlar, alın!Ť

Büyükanneye, koyu mavi kâdıdın içine sarılı, damgalı, elli frederiklik adır bir deste attılar, bir de kâdıda sarılmamış yirmi frederik saydılar. Ben de bir kürekle hepsini büyükanne'nin önüne çektim.

ŤOyun başlıyor, baylar! Oyun başlıyor, baylar!Ť diye bağıran krupiye para koymaya davet ederek bilyeyi atmaya hazırlandı.

ŤTanrım, geç kaldık! Hemen başlayacaklar! Koy, koy!Ť diye çırpındı büyükanne, Ťçabuk, zaman yitirmeŤ dedi, kendinden geçip bôdrüme şiddetli dirsekler vurarak.

Ťİyi ama, nereye, büyükanne?Ť

ŤSıfırın üstüne! Sıfırın üstüne! Gene sıfırın üstüne! Olabildiğince çok koy! Topu* topu kaç paramız var? Yetmiş frederik mi? Cimrilik etmenin yaran yok, bir çırpıda yirmi tane koy!Ť

ŤMakul olun, büyükanne! Kimi zaman tam iki yüz tur geçer de gene çıkmaz! Yalvarırım size, varınız, yodunuzu burada bırakacaksınız!Ť

ŤSaçma, saçma, çabuk koy paraları! İşte, çekiş indi! Ne yaptığımı biliyorum bentŤ diyen büyükanne sinirden tirtir titriyordu.

ŤKurallar/ sıfır üzerine on iki frederikten fazlasının konmasını yasaklıyor. İşte ben de onları koydum.Ť

ŤO da ne demek öyle? Doğru mu bu?Ť Sol yanında oturan ve bilyeyi atmaya hazırlanan krupiyeyi dırsediyle iterek: ŤMüsü! Müsü!Ť dedi. ŤSıfır kaç tane? On iki? On iki?Ť

Ben atılıp hemen aceleyle soruyu Fransızca anlattım. Krupiye de:

ŤEvet, HanımefendiŤ diye yanıtladı terbiyeli terbiyeli. Son- 'ra da bilgi vermek amacıyla: ŤKişisel hiçbir miza da dört bin florini atmamalıdır; kural böyle!Ť diye ekledi.

ŤPekâlâ, yapacak bir şey yok, öyleyse, on. iki koyalım.Ť

nabileceđini söylemiřti, dedił mi? Hadi bakayım, al da řu dđrt bini kırmızynın üzerine koy!ť diye karar verdi.

Onu kararından döndürmeye çalışmak yararsızdı. Sehpa dönmeye başladı.

ř.Kırnızyn!ť diye bađırdı krupiye.

Yeniden dđrt bin florin daha kazanmıştı, böylece hepsi sekiz bin florin olmuştu.

řDđrt binini burada bana býrak, geri kalanını gene kırmızynın üzerine koy!ť diye buyurdu büyükanne.

Bir kez daha dđrt bin florini tehlikeye attım.

ř.Kırnızyn!ť diye yeniden bildirdi krupiye.

řToplam on iki! Hepsini ver bana. Altınları kesemin içine dök, banknotları topl. Bu kadarı yeter! Hadi gidelim! Koltuđumu itin.ť

ON BÝRÝNCÝ BÖLÜM

Koltuđu salonun öbür ucundaki kapıya doğru sürdüler. Büyükanne sevinçten uçuyordu. Bütün bizinkiler, onu kutlamak için hemen çevresine üşüştüler. Büyükannenin davranışı ne kadar garip olursa olsun, başarıyı pek çok řeyi örtüyordu, general de böylesine garip bir kadının akrabalığıyla kendini halk içinde lekelemekten artık korkmuyordu. Alçakgönüllü bir gülümsemeyle ve teklifsiz bir neşeyle büyükanneyi kutladı, tıpkı bir çocuğu edlendirirken yapıldığı gibi. Zaten o da, bütün öbür seyirciler gibi, ağyktan ağyda heyecanlanmıştı. Olay yorumlanıyordu, herkes büyükanneyi birbirine gösteriyordu. Pek Çok kimse, onu daha yakından görebilmek için yanından geçiyordu. B. Astley bir kenarda arkadaşlarından iki Ýngilizle on-116

de hořa gitmeye udrařmasýný bilen kibirli Pauline'in tam tersine, řuhludunun bütün çekiciliklerini kullanacaktır. Ama, řimdi, büyükanne rulette böyle bařarıları gerçekleřtirdi řu sýrada, kiřilidi (inatçý, otoriter ve buýýamýř bir ihtiyar kadýn) kartýlarında böyle bir belirlilikte ortaya çýktýđý řu anda belki de her řey yitirilmitti. Çünkü her řeyle bütün bařlarıný koparmýř bir kolej öđrencisi gibi mutluýdu ve kumarda kaçýnılmaz olarak yolunacaktır. Tanrým! diye düřünüyordum (Tanrý beni bađýřlasýn, kötü bir sevinçle!) Tanrým! Demin büyükannenin tehlikeye attýđý her frederik altýný generalin yüredini deliyordu, Deř Grioux'yü kudurtuyor, dolu kařýđýn burnunun ucundan geçtiđini gören Mile de Cominges'i çýlgýna döndürüyordu! Bir bařka olgu: Kazanmýř olmanýn sevinciyle büyükanne herkese para dađýřırken, gelip geçen herkesi dilenci sanýp eline bir řeyler sýkýřtırýrken bile generale: 'Ama, sana zýrnýk, bile vermeyeceđim!' demekten kendini alamamýřtı'. Demek oluyor ki, bu fikirde kesin kararlıýdý, bunda direniyor, bunu kendi kendine söz vermiřti; bu tehlikeliydi, tehlikeli!..

Büyükanneden ayrýlıp řatafatlı merdivenden en üst kattaki küçük odama çýkarken bütün bu düřünceler kafamda kaynařýyordu. Bütün bunlar beni son derece ilgilendiriyordu; gözümün önündeki aktörleri birbirine bařlayan en sađlam ipleri önceden talimin edebilmeme kartýn, bu oyunun gizli nedenlerini ve gizlerini bilmiyordum. Pauline hiçbir zaman bana tam bir güven göstermemiřti. Kimi zaman, gerçekten de, adeta elinde olmadan, bana yüredini açmýřtı ama, çođu zaman ve halta hemen hemen, her zaman, bu iç dökmelerden sonra, ya bütün söyledikleriyle alay ediyordu, ya da her řeyi karýřtırýyor ve her řeyi bile bile yanlıř bir ýřık altýna tutuyordu! Oh! Pe'k çok řeyi benden saklıyordu! Her ne olursa olsun, bütün hu gizemli ve gergin durumun son perdesinin yaklařtıđýný seziyordum. Bir darbe daha ve her řey bitecek, maskeler düřecekti. Benim yazgýma gelince, o da bütün bunlarla ilgi-liydi biliyorum ama, onu hemen hemen hiç dert edinmiyordum.

Garip bir ruh hali benimki de: Cebimde olsun ölsün sadece yirmi frederik; iřsiz güçsüz, geçim olanaklarından yoksun, umutsuz, tasarýsýz, vb. ülkemden pek uzaklardaydým... Ama, hiç umursamýyordum! Pauline'i düřünmesem, kendimi sadece pek yakýndaki sonucun gülünç ilginçlidine býrakýr, kahkahalarla gülerdim. Ama, Pauline beni heyecanlandýrýyor; onun yazgýsý kararlařtırýlacak bunu çok iyi hissediyorum, bununla birlikte itiraf edeyim ki, beni düřündüren hiç de bu deđil. Onun bütün gizlerini öđrenmek isterdim; bana gelip de: 'Seni sevdiđimi pekâlâ biliyorsun' demesini isterdim, yoksa, bu delilik gerçekteçmeyecekse... o zaman neyi istemeli? Neyi istediđimi biliyor muyum ben? Çýlgýn gibiyim; bütün istediđim, ;onsuza dek, bütün ömrümce onun yanýnda kalmak, onun ay-jlasýnda, pýrýltýsýnda kalmak. Bařka hiçbir řey biliniyorum! On-jdan uzaklařabilir miyim?

Üçüncü katta, onların koridorunda aniden bir řey hissettim. Döndüm ve yirmi adým ötede, koridora çýkan Pauline'i gördüm. Beni bekliyor, beni gözctliyormuřa benziyordu, bana hemen yaklařmamý řaret etti.

'Pauline Alexandrovna...'

'Daha yavaş!' diye tembih etli.

'Düřünün kit' dedim alçak sesle, 'řbir saniye önce sanki böđrümce bir darbe inmiř gibi geldi bana: Döndüm, sizdiniz! Sanki sizden bir akým yayılmýř gibi!'

Pauline kaygýlı ve düřünceli bir halle:

'řu mektubu alýnt' dedi, kuřkusuz ne dediđimi iyi iřit-emiřti, 'řhemen elden onu B. Astley'in kendisine verin. Eli-izi çabuk tutun, rica ederim. Yanýt beklenmeyecek. O...'

Sözlerini tamamlamadý. Ben hayretle:

'B. Astley'e mi?' .diye yineledim. Ama, Pauline gözden kaybolmuştu bile.112

KUMARBAZ

dan söz ediyordu. Gösterişli iki haným azametli bir hayretle ona bakýyordu, acayip bir şeymiş gibi. Değ Grioux kutlama ve gülücükler saçýyordu. 'Ne zafer!' dedi.

'Aman, Hanýmefehdicidim, harikulade bir şey bu!' diye ekledi Mile Blanche büyüleyici bir gülümsemeyle.

, 'Evet ya, bir iki demeden, kağıla göz arasında on iki bin florin kazandým! On iki bin ne demek, bir de altın paralar var! Hepsini birden yaklaştık on üç bin florin ediyor. Rubleye çevirirsek, ne eder? Altı bin filan mı?'

Ben de ona yedi binden fazla ettiğini, hatta güncel kurla belki de sekiz bin bile ettiğini bildirdim.

'Sekiz bin mi, şaka mı ediyorsun! Nedir o' öyle, hepinizi cini köpek heykelcikleri gibi kakılıp duruyorsunuz! Potapytch, Marthe, gördünüz mü?'

'Ah, benim iyi yürekli hanýmıydım, nasıl yaptınız bunu böyle? Sekiz bin ruble!' diye haykırdı Marthe yaltaklanarak. 'Alın, bakayım, her birinize beşer altın, alın hadi!' Polapytch'le Marthe ellerini öpmek için atıldılar.'

'Hamalların her birine birer frederik verilsin. Her birine bir frederik ver, Alexis Ivanovitch. Ne oluyor bu garsona da böyle kandilli temennalar yapıyor yere kapanırcasına, ya öteki? Beni kutlamak için mi bunlar? Onlara da birer frederik veriver.'

'Sayın prenses... zavallı yoksul bir sürgün... sürekli felaket... Rus prensleri öyle cömerttir ki...' diye yalvar yakar dileniyordu koltuğun hemen yanındaki yaprıncı, havı dökülmüş redingotu, alacalı yelekli, bıyıklı, ağızlık bir gülümsemeyle kasketini kalkık tutan birisi.

'Ver şuna da bir frederik. Hayır, ona iki tane ver; tamam, artık yeter, yoksa bunun sonunu dünyada alamayız. Kaldırın beni, götürün beni! Prascoviat' dedi Pauline Alexandrovna'ya, 'Yarın sana bir elbise alacağım, Mile... neydi onun

adý caným, Mile Blanche, dedil mi? Ona da elbise alacak bir şeyler vereceđim. Bunu ona çevir, Prascovia!t

ŤTeşekkür ederim, Hanýmefendi,t dedi Mile Blanche derin bir reverans yapıp Değ Grioux'den ve generalden yana alaycı bir gülümsemeyle. General biraz sýkılmıttý, yola ulařtıđımız zaman büyük bir rahatlama duydu.

ŤYa Fedossia, Fedossia! Kulaklarına inanamayacak!t dedi büyükanne ansızın çocukların dadısının anımsayarak. ŤOna bir elbise alacak bir şeyler vermeli. Hey, Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch, şu dilenciye bir şey ver.t

Bize bakarak, yırtık yırtık giyinmiş, sırtı kamburlaşmış biri geçiyordu yoldan.

ŤBelki bir dilenci dedil, haşarının biridir, büyükanne.t

ŤVer! Ver! Bir florin ver ona!t

Adama yaklaşıp parayı uzattım. Taşkın taşkın suratıma baktı ama, hiç sesini çıkarmadan parayı aldı. Tarap kokuyordu.

ŤYa sen Alexis Ivanovitch, henüz şansını denemedin mi?t

ŤHenüz denemedim, büyükanne.t

ŤGözlerin parlıyordu, gördüm.t

ŤHiç kuşkusuz deneyeceğim, büyükanne ama, daha sonra.t

ŤVe hiç korkmadan sıfırın üzerine koy. Bak göreceksin! Ne kadar paran var?t

ŤYirmi frederik, büyükanne.t

ŤPek fazla dedil. Eğer istersen, sana elli frederik borç veririm. Hadi al bakayım şu desteyi... Sana gelince, azizim, sakın düşlere kapılma, sana zırnık bile vermeyeceğim!t dedi sert bir sesle generale.

Beriki allak bullak olmuş göründü ama, sustu. Değ Grioux kaşlarının çatı.

ŤTüh, Allah kahretsin, korkunç bir ihtiyar bu!t diye fıslıdadı generale dişlerinin arasından.

ŤBir dilenci, bit dilenci, bir dilenci daha!t diye haykırdı

büyükanne. ĞAlexis Ivanovitch, şu adama da bir florin ver.t

Bu kez ak saçlý, bir bacadý tahtadan, sýrtýnda lacivert. bir çeřit uzun pelerin, elinde kocaman bir sopayla yařlý bir adam bize dođru geliyordu. Yařlý bir askere benziyordu. Ona bir florini uzatýnca geriye dođru çekildi, korkutucu bir halle yüzüme baktý:

ĞWas ist's, der Teýýfel!t (1) diye bađýrdý buna bir dizi de küfürü ekleyerek.

ĞNe sersem tey!t diye haykýran büyükanne eliyle ona hor gören bir iřaret yaptı. ĞBeni daha uzađa götürün! Açlýktan ölüyorum! Hemen yemek yiyeceđim, sonra biraz dinlenip gene oraya döneceđim.t

ĞGene mi oynamak istiyorsunuz, büyükanne?t diye haykýrdým.

ĞNe sanýyordun ya? Siz burada dur,up çürüyorsunuz diye, benim de sizi seyretmem mi gerekiyor yani?t

Deş Grioux yaklaşarak:

ĞAma, Hanýmefendi!t dedi, Ğřanslar dönebilir, bir tek kötü řans, her teyi yitirirsiniz, özellikle de sizin oyununuzla... Korkunçtu!t

Ğ.Mutlaka yitirirsinizt dedi yayvan yayvan Mile Blanche.

ĞSizin ne üstünüze vazife, kuzum? Yitireceđim sizin paranýz deđil, benim param! Ýyi ama, B. Astley nerede?t diye sordu bana.

ĞGazinoda kaldý, büyükanne.t

ĞYazýk, gerçeekte çok iyi bir çocuk o.t

Otele döndüđümüzde, büyükanne merdivende metrdotele rastlayýnca, yanma çađýrdý, kazancýyla övündü; sonra Fedossia' yi çađýrttı, ona üç frederik verip kendisine yemek getirmesini buyurdu. Fedossia'yla Marthe bütün yemek boyunca sevinç çýđlýklarý kopardýlar.

(1) Almanca: ĞHay teytan! Nedir bu böyle?t

ĞHep gözüm sizdeydi, sevgili hanýmcýđým t diyordu Marthe, Ğve Potapytch'e: "Bizim haným ne yapmak istiyor, kuzum?" diyordum. Masanýn üzerinde ne kadar da çok para vardý! Ey cennetin melekleri! Ben ömrümde o kadar çok parayý bir arada görmemiřtim! .Ve çepeçevre beyefendiler, sadece beyefendiler! "Bütün bu beyefendiler nereden geliyor ki, Potapytch?" diyordum. "Ulu Tanrým, ona yardým eder inřallah!" diye düřünüyordum. Hep sizin için dua ediyordum, hanýmcýđým; yüređim duruyordu adeta, týpký kuru bir yaprak gibi titriyordum. "Tanrým, ona yardým et!" diyordum hep, eh iřte, Tanrý da sizi korudu! Hâlâ elim ayadým tirtir titriyor, sevgili hanýmcýđým, hâlâ tirtir titriyorum!t

ĞAlexis Ivanovitch, yemekten sonra, hazýrlan. Saat dörde dođru gene oraya gideceđiz. O zamana kadar, hořcakal ve řu doktor haytalarýndan birini bana göndermeyi unutmta sakýn; kaplýcalara da gitmem gerek. Unutabilirdin.t

Büyükannenin yanýndan sersemlemiř gibi ayrýldým. Bütün bizimkilerin ne olacađýný ve iřlerinin hangi řekle gireceđini gözümün önüne getirmeye çalyřýyordum. Açýkça görüyordum ki, daha ilk etkiden bile kurtulamamýřlardý (özellikle de general). Her saat beklenen ve ölümünü (dolayýsýyla vasiyetnamesinin açýlýřýný) bildiren telgraf yerine büyükannenin çýkagelmesi, kurduklarý bütün tasarý ve kararlarý öyle bir sýfýra indirmiřti ki, yařlý hanýmýn daha sonraki ruletteki bařarılarýný gerçek bir řařkýnlýkla izliyorlardý. Bununla birlikte, bu ikinci olgu belki de birincisinden daha da önemliydi, çünkü büyükanne her ne kadar generale zýrnýk bile vermeyeceđini iki kez bildirdiyse de, kimbilir, belli olmaz ki, henüz bütün umudu yitirmemeliydiler. Generalin bütün iřlerine karýřtan Deř Grioux, muhakkak ki vazgeçmiyordu. Eminim ki bu iřlerle pek ilgili olan Mile Blanche da (nasýl olmasýn, hem general eři olacaktý, hem de güzel bir miras elde edecekti!) umudunu yitirmeyecekti ve büyükanneyi etkilemek için, ne boyun eđmesini, ner

Ťu iŤe bakýn hele siz, demek ki mektuplaŤýyorlar! Elbette ki, ben hemen B. Astley'i aramaya koŤtum. Önce otele gittim, orada yoktu, sonra gazinoya koŤup bütün salonlarý dolatýým, yoktu. En sonunda kýzgýn, hemen hemen üzgün otele dönerken, bir rastlantý sonucu, kadýnlý erkekli Ýngiliz atlýlarýnýn arasýnda onu gördüm. Ona iŤaret ettim; durdu, ben de mektubu verdim. Birbirimize bir göz atmaya bile vakit bulamadýk. Ama, öyle sanýyorum ki B. Astley bile bile atýný hýzlandýrdý.

Kýskançlýk mý kývrandýrýyordu beni? Tamamiyle bitkin haldeydim. MektuplaŤmalarýnýn konusunu öðrenmek bile istemiyordum. Demek böyle, onun güvendiði adam oydu! Dostu, öyleydi, bu açýkça belliydi (acaba ne zamandan beri?) ama, acaba iŤin içinde atk var mýydý bakalým? ŤElbette ki hayýr! diyordu mantýđým. Ama, böyle bir durum kartýsýnda sadece mantýk pek adýr basmaz. Ne olursa olsun, bu iŤi aydýnlatmam gerekiyordu. Durum tatsýz biçimde karmaŤýklaŤýyordu.

Otele adýmýmý atar atmaz beni kartýlamaya gelen kapýcýyla metrdotel, beni istediklerini, beni aradýklarýný, üç kez gelip nerede olduđumu sorduklarýný, en kýsa zamanda generalin dairesine gitmemi rica ettiklerini bildirdiler. Suratýmdan düŤen bin parçaydý. Generali çalytma odasýnda DeŤ Grioux ve Mile Blanche'la birlikte buldum. Mile Blanche yalnýzdý, annesi yoktu. Dedim ya, bu anne yararlý roller oynuyordu ve sadece gösteriŤ için, mostra olarak kullanýlýyordu; gerçek bir iŤ söz konusu olduđu zaman Mile Blanche yalnýz çalytýyordu. Hatta o kadýnýn sözüm ona kýzýnýn iŤlerinden haberdar olduđundan bile kuŤkulum.

ŤÜçü baŤbaŤa vermiŤ ateŤli ateŤli tartýtýyorlardý, hatta çalytma odasýnýn kapýsý kilitlenmiŤti, bu da hiç yapýlmayan bir Ťeydi. YaklaŤýnca, "bađýrýtmalar, DeŤ Grioux'nün küstah ve alaycý sesini, Mile Blanche'ýn öfkeli ve kaba çýđlýklarýný, görünüşte göre kendini aklamaya çalytan generalin adlamaklý sesi-KUMARBAZ

119

ni iŤittim. Ben içeri girince, kendilerini toparladýlar, davranýŤlarýný düzeltiler. DeŤ Grioux saçým düzeltilti, gülümseyen bir yüz takýndý: Nefret ettiđim o kibar ve resmi Fransýz gülümsemesi. Bitkin, periŤan bir halde olan general dođrudu ama. hemen hemen bilinçsiz bir biçimde. Sadece Mile Blanche öfkeli ifadesini, hemen hemen dediŤtirmede ve sabýrsýz bakýŤlarýný bana dikerek sustu. Ťunu belirtmek isterim ki, Ťimdiye kadar bana kartý inanýlmaz bir aldýrmazlýkla davranýrdý, selamlanma kartýlýk bile vermezdi, kýsacasý beni bilmezlikten gelirdi.

General sevecen bir çýkýtma tonuyla:

ŤAlexis Ivanovitch! diye baŤladý, Ťizin verirseniz Ťunu belirteyim ki garip, son derece garip... kýsacasý, sizin bana ve aileme kartý davranýŤýnýz... tek sözcükle, son derece garip.Ť

ŤEh! Bu da dediŤ! diye onun sözünü hor gören bir öfkeyle kesen DeŤ Grioux (dedim ya, her yere burnunu sokuyor!) konuŤmasýný böyle sürdürdü: 'ŤAziz Beyim, sevgili generalimiz bu tonla konuŤmakla yanýlýyor, demek istiyor ki... yani sizi uyarmak, ya da daha dođrusu, kendisini mahvetmemenizi sizden ýsrarla rica ediyor, evet, kendisini mahvetmemenizi! Bu deyimini kesinlikle kullanýyorum...Ť

ŤÝyi ama, nasýl, nasýl yani?Ť diye onun sözünü kestim.

ŤÝzin verin, Ťu yatly hanýmýn, Ťu zavally korkunç ihtiyarýn kýlavuzluđunu üstlendiniz! diye ne diyecediini bilemeden kekeleyip duruyordu DeŤ Grioux, Ťama, ihtiyar yitirecek, son meteliđine kadar yitirecek! Nasýl oynadýđýný kendi gözlemlerinizle gördünüz, tanýk oldunuz!- Eder yitirmeye baŤlarsa, inattan, öfkeden kumar masasýndan dünyada kalkmaz, her Ťeyini oynar, her Ťeyini oynar! Bu durumda da, dünyada açýk kapanmaz, o zaman da... o zaman da...Ť

ŤO zaman daŤ diye destekledi general, Ťo zaman da bütün aileyi mahvedersiniz! Ailem ve ben onun varisleriyiz, bizden daha yakýn akrabasý yok. Bakýn, size açýkça söylüyorum:120

KUMARBAZ

Ýŧlerim bozuk, son derece bozuk. Bunlarý kýsmeden biliyorsunuz... Eder büyük bir para yitirirse, ya da hatta bütün servetini yitirirse (Tanrı korusun!t, çocuklarýmın geleceđi ne olur! (general, Deđ Grioux'ye bir göz attý), benim halim ne olur! (küçümseyerek bađým çeviren Mile Blanche'a baktý). Alexis Ivanovitch, kurtarýn bizi!t

ŧÝyi ama, general, nasýl, bunu nasýl yapabileceđimi söyleyin bana... Onun yanýnda benim ne saygýnlýđým var ki?t

ŧReddedin, reddedin, ayrýlým ondan!t

ŧO zaman bađkasý bulunur!t diye haykýrdým.

ŧHay Allahým cezasý, o deđil, o deđil!t diye yeniden konuŧmayý kesti Deđ Grioux. ŧHayýr, ondan ayrýlmayým ama, hiç deđilse, onu tetvik edin, öđüt verin ona, onu döndürün... Kýsacasý, fazla yitirmesine izin vermeyin, herhangi bir ŧekilde oyalayým onu.t

ŧÝyi ama, bunu nasýl yapabilirim? Bu iŧi siz üzerinize alsanız ya, Bay Deđ Grioux?t diye ekledim en saf halimle.

, Burada, Mile Blanche'ým Deđ Grioux'ye hýzlý, yakýcý, soruŧturan bir bakýtýný yakaladým. Adamým yüzü bir saniye için gizleyemediđi garip, içtenlikli bir ifadeye büründü.

ŧŧimdi artýk beni kabul etmez ki, bütün felaket iŧte burada!t diye haykýrdý Deđ Grioux eliyle bir güçsüzlük hareketi yaparak. ŧEđer... Daha sonra...t

Deđ Grioux, Jvllle Blanche'a anlamlý bir bakýt fýrlattý.

ŧAh, azizim Bay Alexis, ne olur bir iyilik edint dedi Mile Blanche kendiliđinden, büyüleyici bir gülümsemeye bana dođru gelerek. Ýki elimi tuttu, avuçlarýmın içinde sýktý. Hay Allah! Bu ŧeytansý surat bir an içinde deđiŧmesini biliyordu. O anda çocuksu, hatta-muzip bir gülümsemeye öyle yalva-rýcý, öyle zarif bir hal aldý ki! Tümçenin sonunda, gizlice, bana çapkýnca bir göz kýrptý: Hemen o anda beni fethetmek mi istiyordu, nedir? Hiç de kötü davranmýyordu ama, yöntem fazlasýyla kabaydý!

General onun arkasýndan fýrladý (fýrladý, tam deýimi):

ŤAlexis Ivanovitch, az önce öyle konuştudum için beni badýtlayýn, tam olarak öyle demek istemiyordum... Rica ederim, yalvarýrým, önünüzde Rus yöntemince bel kýrar, edilirim; sadece siz, sadece siz bizi kurtarabilirsiniz! Bayan de Cominges ve ben, size yalvarýyoruz; anlýyorsunuz, anlýyorsunuz, dedil mi?' diye yalvarýyordu gözüyle bana Mile Blanche'y göstererek. Gerçekten acýnacak haldeydi.

Tam o sýrada, kapýdan hafif ve saygýlý üç vuruş iřitildi. Kanat açýldý, kat garsonuydu; onun . arkasýnda, birkaç adým geride, Potapytch duruyordu. Onlarý büyükanne göndermiřti. Onlara beni aramalarýný ve hemen kendisine getirmelerini bu-‘ yurmuřtu.

ŤKýzyort' diye belirtti Potapytch.

ŤAma, saat daha üç buçuk!'

ŤUyuyamadý, sađa sola dönüp durdu, sonra birdenbire kalktý, benden koltuđunu istedi, bizi de sizi aramaya gönderdi. Merdivenin bařýna vardý bile.'

ŤNe cadý!'

Gerçekten de, büyükanneyi benim yokluđuma öfkelenmiř Alarak, sahanlýkta buldum. Saat dörde kadar dayanamamýřtý.

ŤHadi bakalým, götürün beni!'

ON ÝKÝNCÝ BÖLÜM

Büyükanne sinirli, öfkeliydi; kafasýna ruletin saplandýđý belliydi. Artýk hiçbir řeye önem vermiyor, genellikle çok dalgýn görünüyordu. Sözelimi, yol boyunca, sabahleyin yaptýđý gibi sorular sormuyordu. Önümüzden hýzla geřen řahane bir

KUMARBAZ

arabay görünce, eliyle şöyle bir harekette bulundu ve bana sahibini sordu ama, yanıtıymı itmedi bile. Dalgınlıdy sürekli olarak kesik, sabırsız el hareketleriyle, sert çykıtlarla bölünüyordu. Gazinoya yaklaırken, ona uzaktan Wurmerhelm baron ve baronesini gösterdiğim zaman, onlara dalgın ve tamamiyle ilgisiz gözlerle baktı ve: 'Ya!' diyerek hemen biraz geriden gelen Potapytch'le Marthe'a dönüp, onlara:

'Ee, ne diye etedime yapıyorsunuz böyle? Her seferinde sizi de götürecektim ya! Çabuk geri dönün!' Öbürleri selam verip aceleyle geriye çark ettikleri zaman da bana dönüp: 'Sen bana yetersin' diye ekledi.

Gazinoda büyükanneyi bekliyorlardı bile. Ona hemen krupiyenin yanındaki aynı yeri ayırdılar. Her zaman pek rabıtalı olan, bankonun kazanmasıyla yitirmesini umursamayan basit görevliler gibi görünen krupiyeler hiç de bankonun yaz-gıısıyla ilgisiz dedillermi gibi geliyor bana. Kuşkusuz kumarbazları çekmek ve vergi dairesinin çykarlarını gözetmek için yönerge almışlardı, bu da onlara prim ve ikramiye sağlıyordun Hiç değilse, büyükanneye bir kurban gözükle bakıyorlardı bile.

Ardından, bizimkilerin tahmin ettikleri oldu. Bakın nasıl:

Büyükanne hemen sıfıra göz dikti ve oraya on iki frederik birden koymamı buyurdu. Bir kez, iki kez, üç kez koyduk... Sıfır çykıyordu. 'Devam et! Devam et!' diye yineliyordu büyükanne, sabırsızlıkla beni dırseyle iterek. Söz dinledim.

En sonunda, öfkeden dişlerini gıcırdatarak bana:

'Kaç kez oynadık?' diye sordu.

'On iki kez, büyükanne. Yüz kırk dört frederik yitirdik. Size yineliyorum, belki de akıtama kadar...'

'Kes sesini!' diye-sözümü kesti. 'Sıfır'a koy, kırmızın üzerine hemen bin florin koy. Al, işte bin banknot.'

Kýrmýzý çýktý ama, sýfýr gene bu kez de çýkmadý; bin florin aldým.

ŤGördün mü, bak gördün mü!t' dedi büyükanne alçak sesle, ŤThemen hemen hepsini geri aldýk. Gene sýfýr 'm üzerine koy; on tur daha, sonra gideriz.t'

Ama, beřinci turda yařlý haným usandý.

ŤGönder cehennemine dibine řu lanet olasýca sýfýr 'ý. Al, kýrmýzýya dört bin florin koy!t' diye buyurdu.

ŤBüyükanne! Bu kadarý çoktur, ' ya bir de kýrmýzý çýkmazsa?t' diye yalvardým; ama umurunda bile deđildi, az kalsýn beni dövecekti. Zaten indirdiđi dirsekler řiddetli yumruklar gibiydi. Yapýlacak hiçbir řey yoktu. Sabahleyin kazanýlan dört bin florini kýrmýzýnýn üzerine koydum. Sehpa dönmeye bařladı. Büyükanne sakindi, kazanacađýndan emin, gururlu bir halle dikiliyordu.

ŤSýfýr!t' diye bađýrmaz mý krupiye.

Büyükanne önce anlamadı ama, krupiyenin masanýn üstünde bulunanlarýn hepsiyle birlikte kendi dört bin florinini de kürekle çektiđini görüp de, o kadar uzun zaman çýkmayan ve üzerine iki yüz florine yakýn para koyduđumuz sýfýr ' in inadýna yapar gibi, tam da ona hakaret edip býraktýđý anda çýktýđýný ödrenince, bir çýđlýk kopardı, gürültüyle ellerini birbirine vurmaya bařladı. Çevresindekiler gülüřtüler.

ŤHey Ulu Tanrým! Durdu durdu da, namussuz, řimdi çýktý!t' diye ciyak ciyak bađýrýyordu büyükanne. ŤAh! Alçak sefil! Senin kabahatin! Bütün bunlar, senin kabahatin!t' diyerek öfkeyle üzerime atýlýp beni yumrukladý. ŤBeni ondan sen, sen caydırdýn.t'

ŤBüyükanne, ben sizi mantýklý olmaya davet etmek istiyordum, her řansa da ben kefil olamam ya.t'

Ťřansý gösteririm ben sanat' diye homurdandý tehdit edici bir sesle. ŤDefol!t'124

‘Elveda, büyükanne!’ dedim ve gidecekti gibi, arkamı döndüm.

‘Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch, dur, gitme! Nereye gidiyorsun? Hadi, hadi! İşte şimdi de kızıyor! Sersem! Dur, dur, yanımda biraz daha dur, hemen kızma canım, asıl aptal benim! Söyle bakalım bana, şimdi ne yapmamız gerekiyor?’

‘Size artık ödüt vermek istemiyorum, büyükanne, sonra bana kızarsınız. Kendiniz bildiniz gibi oynayın, siz söyleyin, ben parayı koyarım.’

‘Pekâlâ, pekâlâ: Gene kırmızının üzerine dört bin florin koy! Al, işte cüzdanım.’ Cebimden cüzdanını çıkardı, bana uzattı. ‘Çabuk ol, orada yirmi bin ruble var.’

‘Büyükanne,’ diye mırıldandım, ‘bu kadar büyük paralar...’

‘Eder zararımı çıkarmazsam, beni assınlar. Koy dedim!’ Koyduk ve yitirdik.

‘Gene, gene! Bir çırpıda sekiz bin koy!’

‘Olanaksız, büyükanne, en yüksek miza dört bin!’

‘Öyleyse dört bin koy!’

Bu kez kazandık. Büyükanne cesaretlendi.

‘Bak, gördün mü, gördün mü!’ dedi gene beni dırseğiyle iterek. ‘Gene dört bin koy!’

Koyduk... ve yitirdik; yeniden koyduk... ve yeniden yitirdik.

‘Büyükanne, on iki bin florin gittit’ diye haber verdim ona.

‘Gittiklerini pekâlâ görüyorum’ diye kartılık verdi bana deyim yerindeyse adeta duygusuz, katı bir çetir öfkeyle. ‘Pekâlâ görüyorum, azizim, görüyorum’ diye mırıldandı gözlerini kırpmadan ve sanki bir şeyler düşünürmü gibi. ‘Hey! Ölsün çekilmem, umurumda bile değil! Gene dört bin florin koy!’

‘Hiç paramız kalmadı, büyükanne; cüzdanınızda sadece

125

yüzde beş faizli Rus tahvilleriyle birkaç da poliçe var ama, para yok.’

‘Peki, ya para kesemde?’

‘Biraz bozuk para var, büyükanne.’

‘Sarraf yok mu burada? Bizim bütün tahvillerimizi bozabileceklerini söylemişlerdi bana’ diye sordu büyükanne kararlı bir tonla.

‘Oo, elbette, istediğiniz kadar bozarlar! Ama, bu işte siz zararlı çıkarsınız... Bir Yahudi bile bundan ürperirdi!’

‘Saçma şeyler bunlar! Paramı geri almak istiyorum ben. Götür beni. Çadır bakayım bana şu namussuzlar!’

Koltuğu yürüttüm, hamallar yanıma geldi ve gazinodan ayrıldık.

‘Daha çabuk, daha çabuk, daha çabuk!’ diye emrediyordu büyükanne. ‘Sen yolu göster bana, Alexis Ivanovitch, en yakın olanına gidelim... Çok uzak mı?’

‘Yıki adım ötede, büyükanne.’

Ama, dönemekte, alandan ayrılp da adaçlı yola saparken, bizim bütün kumpanyayla kartıllaştık: General, Değ Grioux, Mile Blanche ve annesi. Pauline Alexandrovna onlarla birlikte dedildi, B. Astley de yoktu.

‘Hadi, hadi! Durmayalım!’ diye haykırdı büyükanne. ‘Ne istiyorsunuz? Sizinle uğraçak vaktim yok!’

Ben arkadan yürüyordum. Değ Grioux yanıma geldi.

‘Bu sabah kazandıklarının hepsini yitirdi, on iki bin florinden fazla. Yüzde beş faizli tahvillerini bozdurmaya gidiyo-azt’ dedim çabucak alçak sesle.

Değ Grioux ayadını yere vurdu, koşup haberi generale bildirdi. Biz hep büyükannenin koltuğunu itiyorduk.

ŤTutun onu! Tutun onu!Ť diye öfkeyle fıysıldadı general.

ŤKendiniz denesenize!Ť diye yanıt verdim ben de.

ŤTeyzucidimŤ dedi general yaklaşarak, Ťbenim iyi teyzucidim... şimdi... şimdi... (titreyen sesi kıysılıverdi) at kiralayıp126

kýrlarda bir gezinti yapacađýz... harikulade bir görünüm... Zirve... Biz de sizi almaya geliyorduk!'

ŤCehennem ol bađýmdan sen zirve'nle!' dedi büyükanne sabýrsýz bir el hareketiyle onu iterek.

General bu kez iyice umutsuz, yeniden sürdürdü:

ŤOrada bir köy var... Çay içeriz...'

ŤYemyeđil çayýrlarýn üzerinde taze süt içeriz.' diye ekledi Deđ Grioux de korkunç derecede düđmanca bir tonla.

Taze süt, yemyeđil çayýrlar, bir Paris kentsoylusu için bundan daha güzel bir kýr yađamý olamazdı; onun, bilindiđ.] gibi, bütün doda ve gerçek anlayýtý ve görüđü ile buydu.

ŤUmurumda bile deđil senin sütün. Onu sen kendin iç bol bol, benim midemi ađrýtýr. Ne diye ýsrar ediyorsunuz, kuzum? Zamaným olmadýđýný söylüyorum size!'

ŤÝtte geldik, büyükanne!' diye haykýrdým. ŤBurasý.'

Sarraf dükkânýnýn bulunduđu eve kadar büyükanneyi ittik. Tahvili bozdurmak için ben gittim: Büyükanne kapýnýn yanýnda kalýp beni bekledi. Deđ Gricux, general, Mile Blanche ne yapacaklarýný bilemeden, geride duruyorlardý. Büyükanne öfkeli bir gözle onlara bakýnca, dönüp gazinonun yolunu tuttular.

Tahvilleri öylesine zararýna bozmaya kalkýttýlar ki, danýtmak için büyükannenin yanma döndüm.

ŤAh, haydutlar!' diye bađýrdý ellerini birbirine vurarak. ŤOlsun varsýn, ne yapalým, kabul et! dedi buyurgan bir sesle. ŤDur, dur, sarrafý çađýr bana!'

ŤDaha doğrusu kâtiplerden birini, büyükanne!'

ŤHadi, kâtip olsun, bana göre hepsi bir. Ah, haydutlar!'

Görevli, kendisini çađýranýn halsiz, sakat yađlý bir kontes olduđunu öđrenince dýđarý çýkmaya razý oldu. Büyükanne öfkeyle, kendisinin bir dolandırycý olduđunu söyleyerek, sýký bir pazarlýda girdi, uzun uzun konuđu; istediklerini Rusça, Ýngilizce ve Almanca karýtýmýyla anlattý, ben de tercümanlýk

görevini yüklenmiđtim. Sert yüzlü görevli her ikimize bakýyor, hiç sesini çýkarmadan bađým sallýyordu. Hatta terbiyesizliđe varan ýsrarlı bir merakla büyükanneyi süzüyordu; en sonunda gülümsemeye bađladı.

ŤPekâlâ, pekâlâ, defol kartýmđan!' diye bađýrdý büyükanne. ŤParam seni bođsun, inđallah! Bunda bozdur, Alexis Ivanovitch, vaktimiz yok, yoksa bađka sarrafa gitmemiz gerekecek...'

ŤÖbür sarraflarýn daha da az vereceklerini söylüyor.'

Tahvilleri kađa bozdurduđumuzu ÷imdi anýmsamýyorum ama, felaket bir ÷eydi. Altýn ve banknot olarak on iki bin florin verdiler, makbuzu da aldým, .hepsini getirip büyükanneye verdim.

ŤPekâlâ, pekâlâ! Saymaya gerek yok!' dedi kollarýný sallayarak. ŤÇabuk, çabuk!'

ŤO lanet olasýca sýfýrýn üzerine de, kırmýzýnýn üzerine de bir daha dünyada para koymam' diye mýrýldanıyordu gazinoya yaklađırken.

Bu kez olabildiđince küçük paralar koymaya onu ikna etmek için bütün gücümlle çýrpýndým, eđer ÷ans dönerse, ne zaman olsa büyük para kazanabileceđine inandırmaya çalıttýyordum onu. Ne var ki, çok sabýrsýzdy ve önce söylediklerime hak vermekle birlikte, oyun sýrasýnda onu tutamadým. On, yirmi frederik kazanmaya bađlar bađlamaz, bana dirsek vurmaya bađladı.

ŤGördün mü, bak gördün mü!' diyordu, Ťkazandıđ itte. On yerine dört bin florin koymuđ olsaydıđ, dört bin kazanacaktýđ, oysa ÷imdi! Hep senin kabahatin!'

Onun oynamasýný gördükçe içimi kaplayan öfkeye kartýn en sonunda susup ona hiçbir öđütte bulunmamaya karar verdim.

Ansýzýn Deđ Grioux çýkageldi. Her üçü de o yakýnlarda bulunuyorlardý. Mile Blanche, annesiyle birlikte biraz geride

duruyor, küçük prene cilveler yapıyordu. Generalin gözden düttüdü açıkça görülüyordu, hemen hemen onu sürgün etmişlerdi. General çevresinde pervane gibi dönmesine kartın, Mile Blanclye ona bakmak bile istemiyordu. Zavallı general! Sararıyor, kızarıyor, ürperiyor, büyükannenin oyununu bile artık gözleyemiyordu. En sonunda Mile Blanclye'la küçük prens dıtarı çıktı; general de peşlerinden koştı.

Değ Grioux tatlı bir sesle büyükannenin kulağına:

“Hanımefendi, Hanımefendi...’ diye fısıldadı. “Hammefcn-dicidim, bu miza olmaz... hayır, hayır, olanaksız...’ diyordu berbat bir Rusçayla, “Hayır.”

“Öyleyse, nasıl olacak? Ne yapmak gerektiğini söyle bana!’ dedi büyükanne.

Değ Grieyx adız dolusu, coşkuyla Fransızca konuşmaya başladı; ödütlere veriyor, çırpınıyor, şansın gelmesini beklemek gerektiğini söylüyordu, hesaplar yapıyordu... Büyükanne hiçbir şey anlamıyordu. Beriki her an bana doğru dönüyordu sözleri çevirmem için; büyükanneye göstermek için parmağın masaya doğru uzatıyordu; en sonunda kalemi alıp kâğıdın üzerine sayılar yazdı. Büyükannenin sabrı tükendi.

“Hadi bakalım, defol, defol! Zırvalayıp duruyorsun sen. “Hanımefendi, Hanımefendi!” dediklerinden sen bile bir şey anlamıyorsun. Git hadi!”

Değ Grioux yeniden gösterip anlatmaya başlayarak:

“Ama, Hanımefendi’ diye kekeledi. Fena halde gücenmişti.

“Pekâlâ, pekâlâ, bir kez de onun dediği, gibi koy bakalım’ diye buyurdu büyükanne. “Belki de başarılı olur.”

Değ Grioux sadece onun büyük oynamasına engel olmak istiyordu: Seri halinde ve ayrı sayılar üzerine oynamasını öneriyordu. Onun ödütlere üzerine ilk on ikinin içinde bir dizi tek sayı üzerine birer frederik koydum, beş frederik de on ikiden on sekize, on sekizden yirmi dörde kadar bir sayılar topluluğuna koydum: Toplam olarak on altı frederiki tehlikeye atmıştık. Sehpa dönmeye başladı.

“Sıfır!’ diye bağırdı krupiye. Hepsini yitirmiştik:

“Ne sersem şey!’ diye bağıran büyükanne, Değ Grioux’ ye doğru döndü. “Pis küçük Fransız seni! Tu ecit bütü şey kalkmı da bir de bize ödüt veriyor! Defol, defol! Hiçbir şeyden anlamı yok, bir de kalkmı burnunu sokuyor her yere!”

Fena halde kıyılan Değ Grioux omuzlarının silkti, büyükanneye küçümseyen bir bakış fırlattı ve çekilip gitti. Onunla görüşmekten utanıyordu, ne var ki kendini tutamamıştı.

Bir saat sonra, umutsuz çabalara kartın, her şeyi yitirmiştik.

“Dönelim!’ diye haykırdı büyükanne.

Adaçlı yola kadar tek sözcük söylemedi. Adaçlı yola sapınca, tam otele yaklaşıırken, çölykler koparmaya başladı.

“Kaz kafalı! Sersem! Koca aptal, sen de, koca aptal!”

Dairesine girer girmez, bağırdı:

“Çay getirin! Ondan sonra da hemen hazırlanalım! Gidiyoruz!”

“Nereye gitmek istiyorsunuz, hanımcıdım?’ diye korkarak sordu Marthe.

“Senin üstüne vazife mi? Sen kendi işlerine bak! Potapytch, bütün eşyaları hazırla. Moskova’ya dönüyoruz! On beş bin gümüş ruble yitirdim!”

“On beş bin mi, hanımcıdım! Ulu Tanrım!’ diye haykıran Potapytch, besbelli hanımına, yaranacağı sanarak, sızlanan bir halle ellerini birbirine vurmaya başladı.

“Hadi, hadi, sersem sen de! İşte şimdi de zırlamaya başladı! Sus bakayım! Hazırlık yap! Hesabımı en kısa zamanda Çıkarıp getirsinler bana!”

Ben de onun öfkesini yatırtmak amacıyla:

“Yık tren saat dokuz buçukta kalkıyor, büyükanne’ de-I dim.

Çabucak Moskova'mıza dönelim! Bizim oralarda nemiz eksik, ne yok ki bizde? Bahçe, çiçek dersin, burada bile görülmeyenler var, hava, özsuyu yürüyen elma adaçlan, açýklýk, nemiz eksik... Hayýr... Ýlle de el memleketlerine gidilecek! Ah! Ah! Ah!'

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzensiz ama, şiddetli duygularýn etkisiyle bařlamýř olduđum notlara, hemen hemen bir aydýr hiç el sürmedim. Yaklařýđýný önceden sezdim felaket geldi ama, benim düřündüđümün yüz kez daha şiddetli ve daha ani bir biçimde. Bütün bunlar, hiç dedilse beni ilgilendiren konularda, garip, utanç verici ve hatta feci oldu. Bařýma hemen hemen mucizevi birçok serüven geldi; daha dođrusu, bir bařka görüř açýsýndan ye özellikle de o zaman içinde sürüklendim kasýrga düřünülecek olursa bunlarýn olađanüstü olmasýna karřýn, ben onlarý öyle görüyorum. Ama, benim için mucize, o olaylarýn ortasýnda benim davranýř biçinýimdi. Kendimi hâlâ anlamýyorum! Ve bütün bunlar, hatta ařkým bile, bir düř gibi geçti; oysa tutkum güçlü ve içtenlikliydi ama... O řimdi ne oldu? Gerçekten de, arada sýrada aklýma ansýzýn bir düřünce geliyor: 'Acaba o zaman deli miydim ben? Bütün o zamaný acaba bir akýl hastanesinde mi geçirdim? Belki de hâlâ oradayým, belki de bütün bunlar sadece bir görünüřtü, belki hâlâ da öyledir...'

Notlarýmý bir araya getirip yeniden okudum, kimbilir, belki de onlarý bir akýl hastanesinde yazmadýđýma kendimi inandýrmak için. řimdi, dünyada yapayalnýzým. Sonbahar yaklařýyor, yapraklar sararýyor. Bu ađlamýř suratlý küçük kentte—

yim, ah! Bilmeniz küçük Alman kentleri ne kadar yürek karartıcı olabilirler! Ben de geleceği düşünecek yerde, henüz belli belirsiz silinen duyguların, izlenimlerin, pek yeni anıların etkisi altında, çevrintisinde bir süre beni sürükleyip sonra da atan daha pek yakın bütün o fırtınanın etkisi altında yaşıyorum. Zaman zaman gene o kasırgaya kapıldım, fırtınanın patlayacağını, geçerken beni kanadına alacağını ve ‘dengeyi, ölçü bilincini yitirip, ben de dönmeye, dönmeye, dönmeye, başlayacağımı sanıyorum...

Zaten eder bu ay bütün olup bitenleri olabildiğince doğru ve kesin bir özetini yapabilirsem, belki dururum ve dönmeyi bırakırım. Yeniden kalemi elime almak istiyorum; kimi zaman akışmaları yapacak hiçbir şeyim olmuyor. Garip bir şey, oyalanmak için buranın pek cılız olan kitaplarından hiç sevmedim Paul de Kock’un Almancaya çevrilmiş kitaplarını alıyorum; ama, bunları okuyorum ve kendim de buna taşıyorum: Sanki ciddi bir okumayla, ya da bir. işle dağylacak bir sihiri bozmaktan korkuyor gibiydim. Sanki bu tutarsız düş ve bende bıraktığı bütün izlenimler benim için pek de-derliymiş de, duman olup dağylacakları korkusuyla her türlü yeni temastan çekiniyordu m! Bütün bunlar bu kadar mı içime işlemişti, kuzum? Evet, elbette ya; bunları belki kırk yıl sonra da anımsayacağım...

Şte böylece, yeniden kalemi elime aldım. Zaten, şimdi artık bütün bu olup bitenler kısaca anlatılabilir: Duygularım artık hiç de aynı değil...

Her şeyden önce büyükannenin öyküsünü bitirelim. Ertesi gün, her şeyi yitirmişti. Bunun böyle olması gerekiyordu: Onun gibi, o yola sapan bir kimse sanki karlı bir dağın tepesinden kızakla kayıyormuş gibi, gitgide daha hızla aşağı iner. Akşamın sekizine kadar, bütün gün boyu oynadı; ben orada yoktum, bütün bildiklerim de ortalarda dolağan söylentilerden derlenmedir.130

“Peki, şimdi saat kaç?”

“Yedi buçuk.”

“Ne fena! Aman, ne yapayım! Alexis Ivanovitch, tek “metelidim kalmadı. Al, işte iki tahvil daha, oraya koştur bunları bana bozdurur. Yoksa, dönmek için yol param bile kalmayacak.”

Çıktım. Yarım saat sonra geri döndüğümde, dostlarımızın büyükannenin dairesinde buldum. Büyükannenin Moskova’ya kesin dönüş haberi onların kumardaki kayıplarından çok daha fazla etkilemişti benziyordu. Bu gidişin servetini kurtardığımız kabul etsek bile, general ne olacaktı? Değ Grioux’ye olan borçları kim ödeyecekti? Mile Blanche, büyükannenin ölümünü beklemeyecek ve hiç kuşkusuz küçük prensle, ya da bir batkasıyla kaçacaktı. Orada öyle durmuş, büyükanneneyi avutmaya ve ikna etmeye çalışıyorlardı. Pauline hâlâ ortalarda yoktu. Büyükanne hepsine kaba kaba sövüp sayıyordu.

“Yıkılın kartımdan, iblisler! Siz ne karıştırıyorsunuz, kuzum? Bu teke sakallı ne diye gelip bana sürünüyor?” diye bağırdı Değ Grioux’ye. “Ya sen, çalçene geveze, sen ne istiyorsun?” diye haykırdı Mile Blanche’a. “Ne diye tepiniyor duruyorsun?”

“Vay canına!” diye mırıldandı gözlerinde öfke timsikleri çakan Mile Blanche;’ ama, ansızın bir kahkaha koparak odadan çıktı.

Kapının eşiğinden generale:

“Yüz yıl yaşar bu!” diye bağırdı.

“Ya! Demek ki sen benim ölümüne güveniyorsun, ha?” diye ciyak ciyak bağırdı büyükanne generale dönerek. “Defol! . Alexis Ivanovitch, tınların hepsini kapı dırtarı at! Sizin ne üstünüze vazife? Yitirdim kendi param, sizinki dedil!”

General omuzlarını silkti, belini kırdı ve çıktı. Değ Grioux onun peşinden gitti.

Büyükanne, Marthe’a:

“Prascovia’yı çağır!” diye buyurdu. Beş dakika sonra, Marthe, Pauline’le birlikte döndü. Bütün bu süre içinde Pauline çocuklarla birlikte odasında kalmıştı (kuşkusuz, bile bile bütün gün dırtarı çıkmamaya karar vermişti). Üzgün ve tasalı görünüyordu.

Büyükanne:

“Prascovia’ diye söze başladı, “demin dolaylı olarak öğrendiklerim doğru mu? Senin serserim üvey baban şu fırdakla, şu Fransız kadınıyla, bir aktris, ya da daha beteri olan şu kadınla evleniyormuş? Söyle, doğru mu bu?”

“Kesin hiçbir şey bilmiyorum, büyükanne” diye yanıt verdi Pauline, “ama, gizlemekte artık hiçbir yarar görmeyen Mile Blanche’ın sözlerinden, öyle anlıyorum ki...”

Büyükanne enerjik bir sesle onun sözünü kesti:

“Yeter! Her şeyi anlıyorum! Bu adamın böyle bir sonuca ulaşacağını hep düşünmüştüm ve onu dünyanın en boş, en havai insanı olarak görmüştüm. General rütbesiyle övünüyor, onu da albay olarak emekliye ayrılırken yükselttiler, bir de kalkmış büyük büyük havalar takınıyor. Ama, ben her şeyi biliyorum, güzelim, Moskova’ya telgraf telgraf üstüne gönderdiğiniz biliyorum. “Yhtiyar büyükanne yakında öbür yana atlayacak mı?” İşte onların anlamı buydu. Mirasımı bekliyordunuz; o para olmazsa, bu yaratık (neydi adı onun: de Cominges’di galiba?) onu o takma dişleriyle kapısına uçak bile’ almazdı. Faizle borç verdi bir yığın parası olduğunu söylüyorlar, kendisine bir anamal edinmiş. Ben seni suçlamıyorum, Prascovia, telgrafları sen yolladın ki, zaten geçmişte dönmek istemiyordum. Kötü huylu olduğunu bilirim... Akrep gibisindir! Soktuğun zaman tıtır! Ama, sana acıyorum, çünkü ölmüş annen Catherine’i çok severdim. Bak dinle beni, eder istersen, bütün bunlardan ayrıl, benimle gel. Gidecek hiçbir yerin yok, şimdi de onların yanında kalman ‘hiç yakıtık almaz. Dur, bekle!’ diye haykırdı büyükanne bir kartılık ver-132

KUMARBAZ

meye hazýrlanan Pauline'e. ŤDaha bilirmedim. Senden hiçbir Ťey istemiyorum. Moskova'daki evimi biliyorsun, bir saray gibi. Eđer istersen bütün bir katý sana veririm, huyumdan hoŤlanmýyorsan, haftalarca gelip beni görmeyebilirsin. Kabul ediyor musun, etmiyor musun?ť

Ťnce izin verirseniz size bir Ťey sormak istiyorum: Gerçekten de hemen gitmek istiyor musunuz?ť

ŤYavrucuđum, Ťaka edermiŤ gibi bir halim var nýy benini? Gideceđimi söyledim ve gidiyorum. Üç kere lanet olasýca ruletinizde bugün tam on beŤ bin ruble yitirdim! BeŤ yıl önce, Moskova'daki malikânemin yakýnlarýndaki aŤtap kiliseyi yeniden taŤtan yaptýrmak için adakta bulunmuŤtum, burada kumarda her Ťeyimi yitirdim. ÝŤte Ťimdi, güzelim, kilisemi inŤa etmeye gidiyorum.ť

ŤYa kaplýcalar, büyükanne? Kaplýcalar için gelmiŤtiniz ya!ť

ŤRahat býrak beni o kaplýcalarla! fkelenirme beni, Prascovia; bilerek mi yapýyorsun? Daha bakalým, geliyor musun, gelmiyor musun?ť

ŤBüyükanne, bana önerdiđiniz barýnak için size çok, çok minnettarýmť diye söze baŤlayan Pauline pek heyecanlıydý. ŤDurumumu kýsmen tahmin ettiniz. Size o kadar minnettarým ki, inanýn bana, belki de pek yakýnda gelip sizi bulacađým; ama, Ťimdilik ciddi... nedenlerim var... hemen karar veremem. Siz hiç dedilse on beŤ gün kalabilseydiniz...ť

ŤDemek ki, istemiyorsun?ť

ŤYapamam. Üstelik de, kardeŤlerimden ayrýlamam, yalnız kalabilecekleri için de... Eđer beni çocuklarla birlikte kabul etseydiniz, büyükanne, elbette size gelirdim ve inanýn, buna layýk olmasýný bilirdim!ť diye ekledi coŤkun bir iŤtenlikle. ŤAma, çocuklar olmazsa, yapamam, büyükanne.ť

ŤPekâlâ, pekâlâ, pýrlama! (Pauline zýrlamayý aklýna bile getirmiyordu, zaten o bir damla gözyaŤý dökmezdi ki.) Civ—

civlere de bir yer buluruz: Kümes nasýl olsa yeteri kadar büyük. Üstelik de, okula başlamalarını zamanı geldi. Demek, şimdi gitmiyorsun, öyle mi? Dikkatli ol, Prascovia! Senin iyiliğini istiyorum, şimdi neden gitmediğini de biliyorum! Her şeyi biliyorum, Prascovia! O berbat küçük Fransızdan sana hiçbir iyilik gelmez.†

Pauline kypkymyzy oldu. Ben ürperdim. (Hepsi biliyorlardý! Bilmeyen bir bendim!)

†Hadi, hadi, surat asma. Bu konuda fazla açýlmayacađýný. Ama, dikkat et de bađýna bir felaket gelmesin... Dedidimi anlyyor musun? Akýllý bir kyzsýn; buna çok üzülürüm. Hadi bakalým, bu kadarý yeter. Sizi bir daha gözüm görmesin. Elveda!†

†Sizi geçiririm, büyükanne †dedi Pauline.

†Yarary yok, beni rahatsız edersin, hem de hepinizden pek byktým, burama geldi artýk.†

Pauline, büyükannenin elini öptü ama, beriki elini çekti, genç kyzýn yanadýný öptü.

Pauline, önümden geçerken hýzla bana bir göz attý ve hemen bakýtlarýný çevirdi.

†Sana da elveda diyorum, Alexis Ivanovitch! Trenin kalkmasýna sadece bir saat kaldý. Senin de benden usandýđýný sanýrým. Al şu elli frederiki, al.†

†Size çok teşekkür ederim, büyükanne ama, cesaret edemem...†

†Pekâlâ, pekâlâ!† diye bađýrdý büyükanne, sesi' öyle sert ve korkutucuydu ki reddetmeye cesaret edemedim, parayý aldým.

†Eder Moskova'da işsiz kalýrsan, gel beni bul. Sana tavsiye mektupları veririm. Hadi, git artýk!†

Odama çýkyp, yatađýma uzandým. Kollarýmý bađýmýn arkasýnda kavuřturup, sýrtüstü yaklađýk yarým saat kadar yatmýř olmalýyým. Felaket patlak vermiřti, düşünmeye dedirdi. Ertesi gün Paulinc'le ciddi řekilde konuřmaya karar verdim.134

KUMARBAZ

Hey, küçük Fransız! Demek doğruydu ha? Ama, neler geçmiş olabilirdi? Pauline ve Değ Grioux! Ulu Tanrým, ne yakýnlařma, ne kořutluk!

Bütün bunlar tam anlamýyla inanýlmaz řeylerdi. Kendim den geçerek, ansýzýn ayada kalkarak, hemen kořup B. Astley'i aramaya ve her ne pahasýna olursa olsun onu konuřturmaya karar verdim. Bu konuda da, hiç kuřkusuz, benden daha fazlasýný biliyordu. B. Astley mi? Ýřte bir muamma daha!

Ama, ansýzýn kapým vuruldu. Gidip baktým: Potapytch'ti.

řAlexis Ivanovitch, iyi yürekli beycidim, Hanýmefendi sizi istiyor.t'

şNe oldu? Gidiyor mu? Tren saatine daha yirmi dakika var.t'

řÇok heyecanlı, beycidim, yerinde duramýyor: "Çabuk! Çabuk!" diyor. Sizi istiyor. Tanrý atkýna, sakýn gecikmeyin!t'

Hemen ařadı indim. Büyükanneyi koridora çýkarmýřlardý bile. Para cüzdaný elindeydi.

şAlexis Ivanovitch, sen önden yürü, oraya gidiyoruz!t'

şNereye, büyükanne?t'

řÖlsem bile, paramý geri alacađým! Hadi bakalým, yürü, soru sormak yok! Gece yarýsýna kadar kumar oynanýyor, dedil mi?t'

Tař kesilmiř gibi donakaldým, düřündüm, hemen bir karara vardým.

řSiz nasýl isterseniz, Antonine Vassilievna ama, ben gitmem.t'

çO da neden öyle? Gene ne oldu? Ne oluyor hepinize birden böyle?t'

řSiz nasýl isterseniz öyle yapýn. Sonra ilerde ben kendi kendimi suçlarým, istemiyorum! Ne tanýk olmak istiyorum, ne de ortak: Beni mazur görün, Antonine Vassilievna. Ýřte elli frederikiniz de,j elveda!t' Ve büyükannenin koltuđunun hemen

yanýnda bulunan sehpanýn úzerine altýn destesini býrakarak selam verip gittim.

‘Ne sersemlik!’ diye arkamdan bađýrdý büyükanne. ‘Canýn isterse, sen gelmezsen gelme, ben pekâlâ kendi bađýma yolu bulurum. Potapytch, yanýmdan ayrýlma. Hadi bakalým, götür beni!’

B. Astley’i bulamadým ve otele döndüm. Geç vakit, sabahýn birine dođru, büyükannenin gününün nasýl sona erdidini Potapytch’den öđrendim. Onun adýna bozdurduklarýmýn hepsini, yani yirmi bin ruble daha yitirmiđti. Ýki frederik verdiđi o Polonyalý onun peđine takýlýp hep oyununu yönetmiđti. Büyükanne önce Potapytch’e bađvurmuđtu ama, onu hemen geri göndermiđti; iđe o zaman Polonyalý ortaya çýkmýđtı. Sanki bilerekmiđ gibi, Rusça anlýyordu, iyi kötü üç dili birbirine karýttýrarak bađým gözünü yara yara konuđuyordu, böylece de sonunda anlađabiliyorlardý. Beriki, ‘Thanýmýn ayaklarýnýn dibinde süründüđü halde’ büyükanne hiç acýmadan ona hep sert davranmýđtı.

‘Sizinle onun arasýnda dađlar kadar fark vardý, Alexis Ivanovitch’ diyordu Potapytch. ‘Size bir beyefendi gibi davranýyordu, oysa öbürü, þurada Tanrý’nýn gazabýna uđraya-yým ki, kendi gözlerimle gördüm! hanýmýn gözünün içine baka baka parasýný çalýyordu. Hatta bir iki kez haným onu suçüstü yakaladý ve her türlü adý yüzüne söyleyerek ona hakaret etti; hatta adamýn saçlarýný bile çekti. Dođruyu söylüyorum, yalaným varsa Tanrý çarpsýn, bu da herkesi güldürdü. Ah, beyciđim, haným hepsini yitirdi: Ne kadar parasý varsa, bütün sizin bozdurduklarýnýzý da yitirdi. Sevgili hanýmcyđýmý buraya getirdik. Sadece bir bardak su istedi, istavroz çýkardý ve gidip yattý. Besbelli iyice yorulmuđ, tükenmiđti, çünkü bađýný yastýda koyar koymaz uyudu. Tanrý ona meleksi düđler göndersin! Ah! El memleketleri!’ diye sürdürdü Potapytch, ‘Þbundan yararlý hiçbir þey. çýkmayacađnýn ona pekâlâ söylemiđtim ben!’ 138

Potapytch bütün gün gazine onun yanında nöbet tutar. Büyükanneyi yöneten Polonyalılar defalarca yer dedirtirler. Önce, saçını çektiği o bir gün önceki Polonyalı yanından kovar, bir başkasını alır ama, bu ikincisi ilkinden daha da baskın çıkar. Bunu savdıktan sonra gene ilkinin alır, zaten o da oralardan ayrılmamış, bütün gözden düştüğü sürece, her an omuzunun üzerinden başını uzatarak, koltuğunun arkasında dolanıp durur. En sonunda, büyükanne gerçek bir umutsuzluğa kapılır. İkinci Polonyalı da dünyada yerinden kıpırdamak istemez: Böylece, biri yanlış hanımın adına, öbürü de soluna yerleşir. Ortaya konan paralar ve oyunun gidişi konusunda durmadan kavga edip birbirlerine küfür ederler, birbirlerine adıyla alınmaz iltifatlarda bulunurlar, sonra barışçılar ve parayı geliştiren atarlar. Kavga ettikleri zaman, her biri kendi keyfince para koyuyordu, sözgelimi, biri kırmızının üzerine, öbürü karanın üzerine koyuyordu. En sonunda, büyükannenin öyle aklını başından alırlar ki, neredeyse gözlerinden yaşlar boşanarak yanlış bir krupiyeden kendini korumasını ve Polonyalıları kovmasını ister. Berikilerin badırışmalanna ve itirazlarına karşı, bunu hemen yerine getirirler. Her ikisi, de, büyükannenin kendilerine borçlu olduğunu, kendilerini aldattığını, onlara çok ahlaksızca davrandığını iddia ederek avaz avaz badırır. Zavallı. Potapytch bütün bunları adlayarak hemen o akşam anlatmıştı bana ve berikilerin ceplerini doldurduklarını, utanmadan para atıyor bunları ceplerine taktıklarını gözleriyle gördüğünü söyleyerek itiraz ediyordu. İçlerinden biri, sözgelimi, büyükanneden zahmetine karşılık beş frederik istiyordu ve bunları büyükannenin mizasının yanına koyuyordu. Eğer büyükanne kazanırsa, adam kendisinin kazandığını ve onun yitirdiğini söylüyordu avaz avaz badırarak. Polonyalıları kovarlarken, Potapytch araya girip ceplerini altınlarla dolu olduğunu bildirir. Büyükanne önlem alması için hemen krupiyeye rica eder ve

Polonyalıların keskin çığlıklarına kartın, polis gelir, adamların cepleri büyükanne yararına boğaltılır. Parası olduğu sürece yatlı hanım gerek krupiyelerden, gerek gazino yönetiminden büyük saygı görür. Yavağ yavağ ünü bütün kente yayılır. Bütün ülkelerden kaplıcaya gelenler, en basitinden en ünlüsüne kadar şimdiye kadar 'milyonlar' yitiren 'bunamıt' yatlı bir Rus kontesinin' görmek için akın akın koçup gelirler.

Ama, büyükanne, Polonyalılardan kurtulmakla pek, pek az kazançlı çıkar. Bir üçüncüsü atılır hemen onların yerine ona hizmetlerini sunar: Bu üçüncü Polonyalı çok güzel Rusça konuşuyordu, bir uğada benzemesine kartın, centilmenler gibi giyinmişti; kocaman bir bıyığı ve pek çok özsaygısı vardı. O da hanımefendinin 'ayaklarının izini öpüyordut' ve 'ayaklarının dibinde sürünüyordut' ama, çevrede bulunan herkese küstağa davranıyor, herkese bir zorba gibi buyruklar veriyordu. Kıssacası, adam ortalarda uçak gibi dedil de büyükannenin efendisi gibi salınıyordu. Her an, her oyundan sonra, büyükanneye doğru . dönüyor, en korkunç yeminleri ederek namuslu bir insan olduğunu, onun bir tek meteliğini bile almayacağına ant içiyordu. Bu güvenceleri öyle sık sık yinelemeye bağlar ki, büyükanne gerçekten korkmaya bağlar. Ne var ki, bağlangıçta bu efendi oyununu düzeltir ve kazanır gibi görüldüğünden, büyükanne onu bağından atmaya bir türlü karar veremez. Bir saat sonra, gazinodan kovulan iki Polonyalı, büyükannenin koltuğunun arkasında belirip ona yeniden hizmetlerini sunarlar, hatta ufak tefek işlerini de göreceklerini bildirirler. Potapytch o namuslu efendinin berikilerle kaç göz işareti yaptığını, hatta elden ele onlara bir 'şey geçirdiğini de yemin billah ederek bana söyledi. Büyükanne yemek yemediğinden, koltuğundan da hemen hemen hiç kalkmadığından, Polonyalılardan biri gerçekten yararlı olabilirdi: Gazinonun büfesine koçup ona bir kâse et suyu, sonra da140

çay getirir. Zaten oraya da ikisi birden koşarlar. Ama, akşama doğru, büyükannenin son banknotunu yitirdiğini herkesin görebildiği bir sırada, koltuğunun arkasında daha önce hiç kimsenin görmediği tam altı kadar Polonyalı vardı. Büyükanne son paralarını da yitirdiğinde, berikiler onun söylediklerini dinlemedikleri gibi, artık ona kulak da asmıyorlardı bile, omuzunun üzerinden masaya doğru ediliyorlar, paraları topluyorlar, buyruklar veriyorlar, para sürüyorlar, kavgaya tutuğuyorlar, namuslu efendiye teklifsizce, laubali bir şekilde sesleniyorlardı. Ona gelince, o .büyükannenin varlığını unutmıştı bile. Ve büyükanne her şeyini iyice batırdıktan sonra, akşamın saat sekizine doğru otele' döndüğünde, üç dört Polonyalı bir türlü onun yanından ayrılamıyorlardı; büyükannenin kendilerini aldattığını, kendilerine borcu olduğunu avaz avaz bağırarak kanıtlamaya çalışarak, koltuğunun yanında koşuyorlardı. Otele işte bu şekilde dönerler, orada onların tekme tokat, zor bela kovarlar.

Potapytch'in hesabına göre, büyükanne o gün, bir gün önce yitirdiğinden başka, seksen altı bin ruble yitirmişti. Yanındaki yüzde beş faizli bütün devlet tahvillerini birbiri ardından bozdurmuştu. Onun yedi sekiz saat süreyle, masanın bağından ayrılmadan koltuğunda oturmasına taştıyordum ama, Potapytçlı bana onun iki üç kez gerçekten büyük kazançlar elde etmeye başladığını anlattı. Yeniden umuda kapılarak, çekilip gitmeye cesaret edememişti. Zaten, kumarbazlar bir adamın yirmi dört saat boyunca, elinde iskambil, gözlerini sada sola bile oynatmadan aynı yerde oturabileceklerini çok iyi bilirler.

Bununla birlikte, o gün, bizim otelde de kesin sonuca götüren olaylar meydana geliyordu. Sabahleyin, saat on birden önce, büyükanne daha dairesindeyken, bizimkiler, yani general, Deş Grioux, son bir girişimde bulunmaya karar verirler. Büyükannenin gitmek şöyle dursun, tam tersine, yeniden gazinoya döneceğini öğrenince, onunla kesin olarak ve içtenlikle görüşmek üzere topluca (Pauline'in dışında) gelirler. Kendisi için bundan çykacak korkunç sonuçları düşünerek tir tir titreyen ve adeta baygınlıklar geçiren general dozu artırış bile: Yarım saat rica ve yalvarmalardan sonra, hatta Mile Blanche'a olan tutkusunu bile itiraf ettikten sonra (tamamiyle aklını yitirmişti), general ansızın tehdit edici bir tonla, ayadığını yere vurarak bağırıp çadırmaya bile başlar; avaz avaz bağırarak bütün ailenin şerefini lekelediğini, bütün kentte bir rezalet konusu olduğunu ve en sonunda... en sonunda da: 'Siz Rus sözcüğünü kirletiyorsunuz, Hanımefendi!' diye bağırır. 'Bunun için güvenlik örgütü vardır!' En sonunda da büyükanne (sözcüğün tam anlamıyla) onu bastonla döverek kapı dışarı eder.

Generalle Deř Gricýx ödleye kadar bir iki kez daha görüşürler. Özellikle de gerçekten polise başvurup vuramayacak-lanını düşünüyorlardı. Bunamıt, zavallı ama, saygıdeğer yaşlı bir hanımın kumarda bütün parasını yitireceğini vb., söyleyerek, şöyle ya da böyle bir gözetim, ya da bir yasaklama elde edemezler miydi acaba? Ama, Deř Grioux omuzlarını silker ve generale açıkça alay eder, o da ne söyleyeceğini, ne yapadığını bilemeden çalışma odasında bir ağadı bir yukarı gidip gelir. En sonunda, Deř Grioux eliyle hor gören bir hareket yapar, bir daha da onu görmez. Akşam, Mile Blanche'ia kesin ve gizemli bir konuşma yaptıktan sonra otelden büsbütün ayrıldığını öğrenirler. Mile Blanche'a gelince, o daha sabahtan kesin önlemler almıştı: Generali kesin olarak bağından savmıştı, onu kartısında görmeye bile dayanamıyordu. General peşinden gazinoya koşup da onu küçük prensin kolunda görünce, ne kendisi, ne de dul Bayan Cominges onu tanırlar. Küçük prens bile ona selam vermez... Bütün gün Mile Blanche, duygularını en sonunda kesinlikle açıda vurması için küçük prensin nabzını yoklar, manevralar çevirir.142

Ama, ne yazık ki, Mile Blanche hesaplarında korkunç şekilde yanılıyordu. Bu küçük felaket ancak akşam üzeri patlak verdi; ansızın küçük prensin beş parasız bir dilenci gibi yoksul olduğunun ve rulet oynamak için emre muharrer bir senet kartıylığında borç para almayı düşündüğünün farkına varırlar. Mile Blanche öfkeyle onu kovar ve odasına kapanır. Aynı gün sabahı, B. Astley'e gittim, ya da daha doğrusu B. Astley'i aradım ama, ne yazık ki bulamadım. Ne odasında, ne gazinoda, ne de parktaydı. Bu kez otelde yemek yememişti. Saat beşte, onu birdenbire istasyondan İngiltere Oteli'ne giderken gördüm. Acelesi vardı, yüzünden ka— fasıynı kurcalayan düşünce, ya da herhangi bir sıkıntı belirtisi okumak olanaksız olmasına kartın, kaygılıya benziyordu. O her zamanki haykırışıyla: 'Ah!' diyerek bana içtenlikle elini uzattı ama, durmadı ve hızlı adımlarla yoluna devam etti. Hemen peşinden yetiştim, ne çare ki bana öyle bir kartıylık verdi ki, ona herhangi bir şey sormaya vakit bulamadım. Üstelik de konuşmayı Pauline'e getirmekte korkunç derecede bir güçlük çekiyordum. B. Astley onu da merak etmedi. Ben ona, büyükannenin başına gelenleri anlattım: Beni dikkat ve ciddiyetle dinledi, sonra omuzlarını silkti. Ben, ona: 'Hepsini yitirecek!' dedim.

'Evet, ya!' diye kartıylık verdi. 'Ben giderken o kumara başlamıştı bile, yitireceğinden emindim. Vakit bulursam, bir ara gazinoya uğrayıp, onu görürüm, çünkü çok ilginç bir şey...'

Soruyu henüz kendisine yöneltmediğime kendim de şaşarak:

'Siz nereye gittiniz, kuzum?' diye haykırdım.

'Frankfurt'a.'

'Yı için mi?'

'Evet.'

Ona daha fazla ne sorabilirdim ki? Zaten, ben hep onun yanından yürüyordum ama, o ansızın yol üstünde bulunan Quatre-Saisons Oteli'ne doğru kıvrıldı, başıyla beni selamlayıp gözden kayboldu. Dönerken yavaş yavaş bir kesinlikle ulaştım: Onunla iki saat boyunca konuşmuş olsaydım bile; hiçbir şey öğrenemezdim, çünkü... ona soracak hiçbir şeyim yoktu! Evet, tam da böyleydi işte! Hiçbir şekilde ona sorumu yönel-temezdim.

Pauline'bütün gün çocuklar ve dadılarıyla parkta gezin di, ya da içerde kaldı. Bir hayli zamandan beri generalden kaçıyor, pek önemli şeyler dığında da onunla hemen hemen artık hiç konuşmuyordu. Bir süreden beri bunun farkındaydım.

Ama, generalin bugün ne durumda, bulunduğunu bildiğinden, genç kızdan kaçınmadığını, başka bir deyişle, aralarında mutlaka önemli ailevi tartışmalar geçtiğini düşünmüştüm. Bununla birlikte, B. Astley'le yaptığım konuşmadan sonra otele döndüğüm zaman, Pauline'le çocuklara rastladım. Genç kızın yüzünde derin bir sakinlik ve huzur okunuyordu, sanki aile fırtınaları sadece onu esirgemiş gibi. Selamına bir baş hareketiyle kartıylık verdi. Öfkeyle odama çıktım.

Elbette ki, onunla konuşmaktan kaçındım, Wurmerhelm olayından beri onunla bir kez bile kartılaşmamıştım: Bunu bir onur.konusu yapıyordum. Ama, zaman geçtikçe, içimdeki öfke daha çok kabarıyordu. Beni hiç sevmese bile, duygularımı ayaklar altına alamazdı, itiraflarımı böyle bir hor görmeye kartılayamazdı. Kendisini gerçekten sevdiğimi biliyordu; onunla öyle konuşmama katlanmıştı, buna izin vermişti! Bunun, aramızda pek garip bir biçimde başladığı bir gerçektir. Bir süre önce (bir hayli oldu bile, tam iki ay!) onun benimle dost olmak, bana içini dökmek istediğini ve hatta bu yönde girişimlerde bulunduğunu fark etmiştim. Ne var ki, bu tartışılı olmadı; onun yerine, acayip ilişkiler sürdürdük;

İşte bu yüzden onunla o şekilde konuşmaya başladım. İyi ama, mademki sevgimden hoşlanmıyordu, neden kendisine ondan söz etmeme düpedüz engel olmuyordu?

Oysa, bu konuda hiçbir şey yapmıyordu; h'atta kimi zaman beni konuşmam için kışkırtıyordu bile... elbette benimle alay etmek içindi bu. Bundan kesinlikle eminim, çünkü bunu çok iyi hissettim: Beni dinledikten ve acı çektiresiye kadar beni çileden çıkardıktan sonra, apaçık herhangi bir hor görme, ya da ilgisizlik belirtisiyle. Ansızın keyfimi kaçırmaktan pek hoşlanıyordu. Bununla birlikte onsuz yaşayamayacağımı da çok iyi biliyor. Böylece, baron olayı geceli üç gün oldu, ayrılığımıza artık dayanamıyorum. Demin gazinonun yakınlarında ona rastladığım zaman, yüreğim öyle şiddetle çarpmaya başladı ki, yüzüm sapsarı kesildi. Aslına bakarsanız, o da bensiz yaşayamaz! Ben, onun için zorunluyum... Beni sadece soytarı olarak düünebilmesi olası mıdır?

Onun bir gizi var... Açıkça belli oluyor bu! Büyükanneyle aralarında geçen konuşma yüreğimi parçaladı. Çünkü ona benimle açık yürekli ve açsözlü olmasını bin kez rica ettim, onun uğruna gerçekten canımı vermeye hazır olduğumu çok iyi biliyor. Ama, beni hep hor görerek uzaklaştırdı, ya da kendisine sunduğum yaşamımın feda edilmesi yerine beni, geçen gün baronla olduğu gibi, ipe sapa gelmez, deli saçması eylemlere zorladı. Yıyan ettirici dedil midir bu? O zibidi Fransızın onun için her şey olmasını akıl alır mıydı? Ya B. Astley? Doğrusu işte burada olay içinden çıkılmaz hale geliyordu ve bununla birlikte... Tanrım, ne içkenceler çekiyordum!

Odama dönünce, bir öfke nöbetine kapılarak, hemen kalemi yakaladım ve şu satırları karaladım:

Pauline Alexandrovna, bunun pek yaklaştığını açıkça görüyorum; bunun ucu elbette ki size de dokunacaktır. Size son kez yineliyorum: Yaşamıma gereksinim duyuyor musunuz? Herhangi bir şeye yararım, beni kullanın: Tımdilik adamdayım, hiç dedilse, çodu zaman oradayım; hiçbir yere gittim yok. Gerekirse, bana bir iki satır yazın, ya da beni çağırın.

Pusulayı nühürlüdim ve elden vermek emriyle kat hiz-nyetçisiyle gönderdim. Yanıt beklemiyordum ama, üç dakika sonra garson döndü ve bana Teşekkür ettiklerini bildirdi.

Saat yediye doğru beni generalin yanına çağırıldı.

Çalışma odasında ve sanki dıtarı çıkmaya hazırlanıyor mu gibi giyinmişti. Tapkasıyla bastonu divanın üzerindeydi. Yeri girince, onu odanın ortasında bacaları ayrılmı, batı anüne edik, kendi kendine konuşur halde görür gibi oldum. Beni fark edince adeta bir çöğlük koparak üzerime atıldı: ilimde olmadan geriye doğru bir adım altım ve odadan çıkmak istedim ama, general iki elimi yakaladı ve beni divana loğru çekti. Kendisi oraya oturdu, beni de tam kartısındaki coltuğa oturttu ve ellerimi bırakmadan, gözlerinde yağlar parlarken, dudakları titreyerek, yalvaran bir sesle bana şunları söyledi: ‘

Alexis Ivanovitch, kurtarın beni, kurtarın beni, acıyın jana!

Uzun bir süre hiçbir şey anlayamadım; general hiç durmadan konuşuyor, her dakika da: Bana acıyın! diye yine-liyordu. En sonunda benden ödüt gibi bir şeyler beklediğini, ya da daha doğrusu herkes tarafından terk edilince, kaygı ve umutsuzluğun pençesinde kıvrılırken beni anımsadığını ve sadece konuşmak, konuşmak, konuşmak için beni çağırıldığını tahmin ettim.

Artık akı batıda dedildi, ya da en azından iyice soğukkanlılığım yitirmişti. Ellerini kavuşturuyordu, neredeyse ayaklarıma kapanacaktı (ne için hem de bilir misiniz?) hemen

Mile Blanche'a gidip, ona yalvarmam, kendisine geri dönüp evlenmeye ikna etmem için.

‘Özür dilerim, general ama,’ diye haykırdım, ‘Mile Blanche beni bugüne kadar belki fark etmedi bile? Ben ne yapabilirim ki?’

‘Tiraz etmek yararsızdı, kendisine söylenenleri anlamıyordu bile. Tutarsız sözler söyleyerek büyükanne konusunda da konuşmaya başladı; polise başvurma fikrinden bir türlü vazgeçmiyordu.

‘Bizde, bizde’ diye başladı ansızın öfkeyle köpürerek, ‘Kıyası... bizde, yetkililerin bulunduğu iyi düzenlenmiş bir Devlette, bu tür ihtiyar kadınları da vesayet altına alırlardı! Evet, azizim, evet’ diye sürdürdü ansızın ayağa kalkıp odayı artırarak. Bilgiç bir sesle konuşuyordu: ‘Siz daha bunu bilmiyordunuz, azizim’ diyordu bir kötedeki hayali bir muhabata seslenerek, ‘Öyleyse ödrenin ki... evet... bizde, bu tür yaşlı kadınları büklerler, büklerler... ta ki dize getirinceye kadar... evet, Bayım... Ah! Nedir başıma gelen felaket!’

Kendini yeniden divana attı ve bir saniye sonra, hemen hemen hıçkırıklarla adlayarak, soluk soluda. Mile Blanche'ın kendisiyle evlenmek istemediğini anlattı: ‘Çünkü telgrafın yerine büyükanne çykagelmişti -ve şimdi artık mirasa konamayacağı da açıkça ortaya çıkmıştı. Henüz bunlardan hiç haberim olmadığınızı sanıyordu. Ona Değ Grioux'den söz etmek istedim ama, bir el hareketiyle beni durdurdu.

‘O gitti! Bütün mal varlığım, ona rehinli, bir solucan gibi çırçırplak kaldım! Sizin getirdiğiniz şu para var ya... Hani şu para... Zaten ne kadar olduğunu bilmiyorum, galiba yedi yüz frank, işte elimde avucumda kalan hepsi o kadar, şimdi de, bilmiyorum, bilmiyorum!..’

‘Otelin hesabınızı nasıl ödeyeceksiniz?’ diye haykırdım dehtetle, ‘Ya... sonra?’

General düğünceli bir halle bana baktı ama, besbelli sözlerimden hiçbir şey anlamamıştı, söylediklerimi iyi duyamamıştı bile. Konuşmaya Pauline Alexandrovna'yla çocuklara getirmeye çalıştım, bana acele acele: ‘Evet, evet!’ diye kartlık verdi ama, gene Mile Blanche'la gitmeye hazırlanan, presten söz etmeye başladı hemen ve o zaman... ve o zaman...

‘Benim halim ne olacak, Alexis Ivanovitch?’ dedi ansızın bana doğru dönerek; ‘Tanrı adına, benim halim ne olacak? Söylesenize, nankörlük değil mi bu, nankörlük değil mi, ne dersiniz?’

En sonunda da kanlı gözyaşlarıyla adlamaya koyuldu.

Böyle bir adama yapılacak hiçbir şey yoktu. Onu yalnız bırakmak da bir o kadar tehlikeliydi: Başına bir şey gelebilirdi. İyi kötü onu başımdan savdım ama, ne halde olduğuna bakmak için arada sırada uğramasını da dadıya tembih ettim; ayrıca, çok akıllı bir delikanlı olan kat garsonuyla da konuştum, o da göz kulak olacağına söz verdi bana.

Generalin yanından henüz ayrılmıştım ki Potapytch gelip, büyükannenin dairesine gitmemi rica etti. Saat sekizdi ,ve büyükanne son meteliğine kadar yitirdiği gazinodan henüz dönmüştü. Aşadım indim: Yaşlı hanın yorgun, bitkin, görünüşte göre hasta, koltuğunda oturuyordu. Marthe ona neredeyse zorla içirdiği bir fincan çay getirdi. Büyükannenin sesi de, tonu da açıkça dedimişti.

‘Günaydın, sevgili Alexis Ivanovitch,’ dedi adır adır ve ciddi bir halle başını ederek. ‘Sizi bir kez daha rahatsız ettim için başımlayın ama, yaşlı bir kadını hoş görürsünüz. Dostum, her şeyi orada bıraktım, yaklaşıp yüz bin ruble. Dün benimle gelmemekte haklıymışsın. Şimdi artık hiçbir şeyim yok, meteliksiz kaldım. Bir saniye bile -gecikmek istemiyorum, saat dokuz buçukta gidiyorum. Senin İngiliz, Astley'di galiba, çadırıttım; bir hafta için ondan üç bin frank ödünç almak istiyorum. Aklına bir şeyler esip de beni reddetmemesini söyle!’

ona. Ben hâlâ oldukça zengin bir kadýným, azizim, üç köyüm, iki evim var, daha param da var, hepsini getirmemiřtim. Bütün bunları kaygılanmamasý için söylüyorum... Aa! Ýşte geldi! Mert bir insan olduđu belli.’

B. Astley, büyükannenin ilk çadrýsýna hemen kořup gelmiřti. Hiç duraksamadan, lüzumsuz konuşmalara kalkýtmadan, büyükannenin imzaladýđý bir kâđýt kartýlýđýnda hemen onun avucuna üç bin frangý řýp diye sayýverdi. Bu iş bittikten sonra, selam verip çýktý.

‘Şimdi artýk beni yalnız býrak, Alexis Ivanovitch, bir saatten biraz fazla zamaným var: Biraz uzanacađým, kemiklerim sýzlyyor. Sakýn bana kýzma, ihtiyar bdr aptalým ben. Şimdi artýk gençleri hafiflikle suçlamayacađým. Hatta řu sizin zavallý generali kýnamaya çekineceđim. Ama, hiç kusura bakmasýn, ona beř para bile vermeyeceđim, çünkü görüřüme göre, son derece kaz kafalý bir adam, hoř bende, sersem tavuk, ondan daha akýllý dedim ya, neyse. Aslýna bakarsan, Tanrý kendini bedenmiřliđi er geç cezalandýrýyor. Eh, hadi bakalým, elveda. Marthe, kaldýr beni!’

Oysa büyükanneyi udurlamaya niyetleniyordum. Bundan bařka da, bekleyiř içindeydim; her an bir řey olacaktýđ gibi geliyordu bana. Odamda duramadým. Koridora çýktým, gidip bir süre adaçlý yolda gezindim. Pauline’e yazdýđým mektup açýk ve kesindi, varolan felaket de kesindi. Otelde Deř Grioux’ nün gidiřinden söz edildiđini iřittim. Kýsacasý, Pauline beni dost olarak geri itse bile, belki de uřak olarak kabul ederdi. Çünkü ona gereклиyim, iřlerini görmek ‘için bile olsa! Evet, bana ihtiyacı var, bu besbelli!

Trenin hareket saatinde istasyona kořtum ve büyükanneyi kompartýmana yerleřtirdim. Hepsi özel kompartýmana yerleřtiler.

‘Çýkar gütmeyen yakýnlýđýn için sana teřekkür ederim, dos—

tüm,t' dedi veda ederken. 'Dün ona söylediklerimi Prascovia' ya yinele. Onu bekleyeceğim.t'

Odama döndüm. Generalin dairesinin önünden geçerken, dadıyla 'kartılaştım, ona efendisini sordum.

'Fena dedil, Bcycidim't diye kartılık verdi üzgün bir 'halle.

Bununla birlikte içeri girdim ama, çalytma odasının kapısında, taýrarak durdum. Mile Blanche'la general kahkahalarla gülüyorlardý. Dul bayan Cominges de oradayý, divanda oturuyordu. Görünüşe göre, sevinçten çýlgýna dönen general bir sürü saçýna sapan teyler söylüyordu, yüzünü bin bir kýrýtýkla buruþturan ve gözlerini kapatan sinirli ve .uzun kahkahalarla gülüyordu.

Olanlarý daha sonra bizzat Mile Blancýe'ýn adýndan öðrendim: Prens kovduktan sonra generalin umutsuz üzüntüsünü ' öðrenince, onu avutmak istemiþ ve gelip ona küçük bir ziyarette bulunmuþtu. Ama, zavallý general o anda yazgýsýnýn kesinleþtiðinden ve Mile Blanche'ýn ertesi sabah ilk trenle Paris'e gitmek üzere eþyalarýný toplamaya bile başladýðýndan habersizdi.

Çalytma odasının eþidinde bir dakika durduktan sonra, içeri girmekten vazgeçtim ve görünmeden çekilip gittim. Odama çýktým. Kapýyy açýnca, alacakaranlıkta, pencerenin yanýnda, bir köþede iskemlede oturan bir karaltý gözüme çarptý. Ben içeri girince karaltý ayada kalktý. Çabucak yaklaþp baktým ve... .soluðum kesildi: Pauline'di bu!

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Adýmndan bir çýðlık kaçtý. Pauline, bana: 'Ne o, neniz var?' diye sordu garip bir sesle. Yüzü sapsarıydý ve üzüntülü görünüyordu.150

‘Neyim mi var? Siz! Burada, benim odamda!’

‘Ben gelirim, toptan gelirim. Bu benim huyumdur. Bunu hemen göreceksiniz; bir mum yakın,’ dedi. ‘Ytaat ettim. Pauline ayaða kalktı, masaya yaklaştı, önüme açılmı, bir mektup koydu.’

‘Okuyun!’ diye de buyurdu.

‘Değ Grioux’nün yazıs bu!’ diye haykırdım mektubu. alırken. Ellerim titriyordu, satırlar gözlerimin önünde dans ediyordu. Mektuptaki sözleri tam olarak unuttum ama, sözcük sözcük dedilse de,- en azından düünce olarak şöyleydi:

‘Küçük hamın’ diye yazmıttı Değ Grioux, ‘pek üzücü olaylar beni hemen gitmek zorunda bıraktı. Kuşkusuz siz de fark etmişsinizdir ki, her şey iyice aydınlanmadan sizinle kesin bir açıklamadan bilerek kaçındım. Akrabanız olan o yağlı hanımın geli, akıl almaz davranıtı duraksamalarına son verdi. Benim kendi iplerimin düzensizliidi elbette ki, bir süreden beri kendimi kaptırdım tatlı umutlar beslemekten beni engelliyor. Olanlara üzülüyorum ama, davranıtımda bir centilmene ve dürüst bir adama yakıtmayan hiçbir şey bulmayacağınız umarım. Hemen hemen bütün paramı üvey babanızın borçlarım ödemek için yitirdiğinden, elimde kalanları kullanmak zorunda kaldım. Bana rehin edilen malların satıtına hiç gecikmeden girişmelerini Petersboýrg’daki dostlarıma bildirdim bile. Bununla birlikte, sizin düüncesiz, uçarı üvey babanızın bütün servetinizi har vurup harman savurduğunu bildiğinden, ona elli bin frank bağıtlamaya karar verdim ve bu miktar tutarındaki senetlerin bir bölümünü ona geri veriyorum; böylece şimdi malınızın hukuk yoluyla geri verilmesini isteyerek yitirdiklerinizi yeniden elde edebilirsiniz. İtlerinizin bugünkü durumuyla girişimin size yararlı olacağını umarım. Bu davranıtla da şerefi bir adamın görevlerini yerine getirdiğimi umarım. Emin olun ki anınız ebediyen kalbimde kazılı kalacak.’

‘Pekâlâ, her şey açtı’ dedim Pauline’e doğru dönerek. ‘Gerçekten de başka bir şey mi bekliyordunuz?’ diye sürdürdüm öfkeyle.

Pauline de görünüşte sakin bir halle:

‘Hiçbir şey beklemiyordum’ diye kartılık verdi ama, sesinde belli belirsiz bir titreme vardı. ‘Uzun zamandan beri ne düünceğimi biliyordum: Düüncelerini okuyordum onun. O aradığmı... ısrar edeceğimi... sanıyordu...’ Durdu ve tümcesinin ortasında dudaklarını ısrarak sustu. ‘Ona kartı bilerek hor görmemi ve nefretimi artırdım’ diye sürdürdü; ‘ne yapacağını bekliyordum. Telgraf gelseydi, o sersemim (üvey babamın) ona borçlu oldu parayı kafasına fırlatıp onu kovacaktım! Bir hayli, oh! Bir hayli zamandan beri ona tahammül edemiyordum. Ah! Eskiden bambaşka bir adamdı, bambaşka! İmdiye, imdi!.. O elli bin frangı, üstelik de yüzüne tükürerek, ne büyük bir sevinçle imdi kafasına fırlatırdım!’

‘Ama, o kâğıt, geri verdiidi o elli bin franklık senet generalin elinde değil mi? Onu alıp Değ Grioux’ye geri gönderin.’

‘Oo! Bu aynı şey değil ki! Aynı şey değil!’

‘Evet, doğru! İmdi general ne işe yarar ki?’ diye bağırdım ansızın.

Pauline dalgın ve sabırsız bir halle yüzüme baktı.

‘Neden büyükanne?’ dedi öfkeyle. ‘Onun evine gidemem... Hiç kimseden de özür dilemek istemiyorum’ diye ekledi hiddetli bir sesle.

‘Ne yapabiliriz?’ diye haykırdım. ‘Ama, Değ Grioux’yü nasıl, nasıl sevebildiniz! Alacağın biri, alacağın! Onu düelloda öldürmemi ister misiniz? Nerede imdi?’

KUMARBAZ

“Frankfurt’ ta, orada üç gün kalacak.”

“Siz bir tek söz söyleyin, yarın ilk trenle giderim!” dedim aptal bir coşkuyla.

Gülmeye başladı.

“Evet ve belki de size: “Önce bana elli bin frangý geri verin” der.-Sonra da ne diye düello etsin? Ne aptallýk!” .

“Ýyi ama, tu elli bin frangý nereden bulmalı, nereden?” diye yineleyip duruyordum diřlerini gýcýrdatarak, sanki o parayý ansýzýn yerden toplamak olasýymýř gibi. “Bana bakýn, ya B. Astley?” diye ona sordum: Tam .o sýrada aklýma garip bir fikir gelmiřti.

Pauline’in gözleri parlamaya başladı.

“Demek ki tu Ýngiliz için senden ayrılmamý istiyorsun, öyle mi?” dedi acý bir gülümsemeyle, iře iřleyen bakýřlarýný bana dikerek. Ýlk kez bana ‘sen’ diyordu.

Hiř kuřkusuz o anda heyecandan bařý döndü: Birdenbire divana oturdu. Bütün gücü tükenmiře benziyordu.

Sanki bir řimřek çakmýř gibi gözlerim kamařtı; gözlerime ve kulaklarýma inanamadan, orada öylece dikilip duruyordum! Demek beni seviyordu! B. Astley’e dedi, bana gelmiřti! O, bir genç kýz, bir bařýna otelde, benim odama gelmiřti. Böylece herkesin gözünde kendini lekeliyordu, ben de orada öyle kartýsýnda hiřbir řey anlamadan kazýk gibi dikilmiř duruyordum!

Beynimde çýlgýn, bir fikir parladı.

“Pauline! Bana sadece bir saat izin ver! Sadece bir saat burada bekle ve... hemen döneceğim! Bu... bu zorunlu! Bak göreceksin! Dur burada, dur bekle!”

Ve kořarak odadan çýktým, soruřturan bakýřlarýna yanýt bile vermedim. Arkamdan bir řeyler bađýrdý ama, ben geri dönmedim.

Evet, kimi zaman en çýlgýn, görünüřte en olanaksýz düřünce kafamýza öyle kuvvetle saplanýr ki, en sonunda onun ger—

çekledebileceđine inanýrýz... Dahasý: Eđer bu düřünce řiddetli, tutkulu bir istekle bađlantýlýysa, en sonunda onu kaçýnýlmaz, zorunlu, önceden saptanmýř, alnýmýza yazýlmýř bir řey gibi, var olmamasý, oluřamamasý olanaksýz bir řey gibi kabul ederiz! Belki burada daha fazla bir řey vardýr: Bir önseziler bileřimi, istencin olađanüstü bir çabasý, inceleme yetisiyle bir kendi kendini zehirleme, ya da daha bařka bir řey vardýr, kimbilir... Ne olduđunu bilmem ama, o akřam (p akřamý ömrüm olduđa unutamam) bařýma mucizevi bir serüven geldi. Her ne kadar aritmetikle mükemmelen açýklanabilirse de, benim gözümde gene de mucizedir o serüven. Peki, bu kesin güven o kadar uzun zamandan beri neden bu -kadar derin, bu kadar sadlam biçimde, o kadar kök saldý bende? Çünkü, size bir kez daha söylüyorum, olasý bir ihtimal gibi (dolayýsýyla da belirsiz) dedil de, bařýma gelmemezlik edemez bir řey gibi düřünüyordum bunu!

Saat onu çeyrek geçiyordu; gazinoya sarsýlmaz bir umutla, ayný zamanda da o ana kadar hiç hissetmedidim bir heyecanla girdim; Sabahkinden iki kat daha az olmakla birlikte oyun salonlarýnda hâlâ kalabalýk vardý.

Saat on birde masalarýn çevresinde sadece gerçek kumarbazlar kalýr, kendileri için kaplýcada ruletten bařka bir řey bulunmayan kařarlanmýř kumarbazlar kalýr. Onlar buraya salt rulet için gelmiřlerdir, çevrelerinde olup bitenleri fark etmezler bile ve bütün mevsim boyunca kumardan bařka hiçbir řeyle ilgilenmezler; sabahtan akřama kadar kumar oynarlar, eđer olanak bulabilseler, bütün gece tafak sökünceye kadar da oynarlardý. Bunlar, gece yarýsý olup da gazino kapandýđý zaman hep istemeye istemeye, ayaklan geri geri giderek dađýlýrlar. Vê krupiyelerin en kýdemlisi kapanýřtan önce, yani gece yarýsýndan az önce: 'Son üç oyun, Beyler!' diye bildirdidinde kimi zaman bunlar ceplerindeki hepsini bu son üç oyunda ortaya sürmeye hazýrdýrlar, gerçekten de154

en büyük paralar bu saatte yitilir. Doğruca büyükannenin oturmuş olduğu masaya yöneldim. Pek fazla kalabalık yoktu, onun için az sonra masanın yanında, kendime ayakta bir yer bulabildim. Tam önümde, yeşil çuhanın üzerinde: Pas sözcüdü çizilmişti.

Pas.se, on dokuzdan otuz altıya kadar bir sayılar dizisidir. Birden on sekize olan ilk dizinin adı Manque'tır; ama, umurumda mı benim? Ben hesap kitap yapmıyordum, çykan son numarayı bile itmemiştim; en sakınmıyız kumarbazın yapacağı gibi, başlarken bunu sorup öğrenmedim bile. Yirmi frederikimi çykarıp pas'm üzerine attım. Krupiye: 'Yirmi iki!' diye bağırdı.

Kazanmıyıtım. Yeniden hepsini sürdüm: Hem ilk mizamı, hem de kazancımı.

'Otuz bir!' diye haykırdı krupiye.

Yine kazanmıyıtım! Böylece toplam seksen frederik ediyordu! Hepsini ortadaki on iki sayının üzerine koydum (üç kat kazanç ama, iki kartıt şans); sehpa dönmeye başladı ve yirmi dört çyktı. Bana elli frederiklik üç desteyle on da altın verdiler; şimdi toptan iki yüz frederikim olmuştu.

Adeta 'ateşli bir kendimden geçmeyle, bütün bu parayı kırmızının üzerine ittim... ve ansızın, aklıma bağıma geldi! Bütün gece boyunca korkunun beni dondurduğu bu tek seferde çilerim, ayaklarım tir tir titiyordu. Bir bilinç şimşedi içinde, o anda yitirmenin benim için ne anlam taşıyacadıny deşetle hissettim! Söz konusu olan bütün yaşamımdı! ,

Krupiye: 'Kırmızı!' diye bağırdı. Geniş bir soluk aldım: Bütün vücudumda kızgın karıncalar dolağıyordu. Bana banknotla ödeme yaptılar; bu kez dört bin florin ve yirmi frederik olmuştu (hâlâ hesaplayabiliyordum).

Ondan sonra, ortadaki on iki sayının üzerine iki bin florin koyup yitirdiğimi anımsıyorum; altınymla seksen frederikimi oynadım ve yitirdim. Yçimi öfke kapladı: Kalan iki bin

florini aldım ve ilk on iki sayının üzerine koydum... Öyle, rastlantıyla, kararlardan, hesaplardan! Zaten bir bekleme anı, belki de, Bn. Blanchard'ın (1), Paris'te balonundan yere fırlatıldığı zaman duyduğuna benzer bir heyecan oldu. 'Dört!' diye bağırdı krupiye.

Bir önceki mizayla birlikte, peniden altı bin florinim oldu. Muzaffer havaları takınmaya başlamıyıtım bile ve artık hiçbir şeyden korkum kalmamıyıtı. Karanın üzerine dört bin florin attım. On kadar oyuncu aceleyle benim gibi karanın üzerine para koydular. Krupiyeler bakıyıtılar ve aralarında konuştular. Çepeçevre herkes konuyor ve bekliyordu.

Kara çyktı. O andan sonra, artık ne, ne kadar kazandığımı, ne de sürdüğüm paraların miktarını anımsıyorum. Sadece, adeta 'düşte gibi, yaklağık on altı bin florin kazandığımı anımsıyorum. Ansızın, şanssız üç oyun bana on iki bin yi-irrti; bunun üzerine, son dört bini passe'ın üzerine koydum ma, o anda hiçbir şey hissetmedim; hiçbir şey düşünmeden, bilinçsizce bekliyordum. Yeniden kazandım, dört oyun üst üs:-e kazandım. Sadece florinleri binlerle topladığımı anımsıyo-um; bir de pek bağlandığım o ortadaki sayıların daha sık çyktığını anımsıyorum. Düzenli olarak, hep üç dört kez üst üste çykıyorlardı, sonra iki tur için ortadan siliniyorlardı, sonra gene üç dört kez peşpeşe, geliyorlardı. Bu tağılacak düzenlilik zaman zaman rastlanır, kalem elde, hesap kitap yapan profesyonel kumarbazların kafalarının karıyıtıran da işte budur. Burada yazgının nasıl korkunç cilveleri ortaya çykamaz ki?

Gazinoya geldiğimden beri galiba yarım saatten fazla olmuştu. Ansızın, krupiye bana otuz bin florin kazandığımı, bankonun bir seansta sadece bu kadarını kartıladığını ve böy-

(1) Paraütün mucidi havacının karısı olan Bn. Blanchard, 1819'da havai fişedi attığı balon patlayınca Paris'te öldü.156

lece ruleti yarın sabaha kadar kapatacaklarını söyledi. Bütün altınımı aldım, ceplerime tıktım, banknotlarımı aldım ve hemen bir başka rulet bulunan bir başka salona gittim; kalabalık peşimden koştuttu. Orada, bana hemen bir yer açtılar, ben de yeniden hesaplamadan, kararlamasına, geliştigüzel para sürmeye başladım. Beni neyin kurtardığını bir türlü anlayamıyorum!

Zaten arada sırada hesaplama fikri aklıma geliyordu. Kimi sayılara, kimi şanslara bağlanıyordum ama, az sonra onları bırakıyordum ve gene hemen hemen bilinçsiz biçimde oynamaya başlıyordum. Kuşkusuz çok dalgındım; krupiyelerin birçok defa oyunumu düzelttiklerini çok iyi anımsıyorum. Akıl almaz hatalar yapıyordum. Takaklarım nemlenmişti, ellerim titriyordu. Polonyalılar hemen koşup bana hizmetlerini sundular ama, benim kimseyi dinlemediğim yoktu. Şans beni bırakmıyordu! Ansızın, çevremde haykırımlar ve kahkahalar yükseldi. 'Bravo, bravo!' diye bağırtıyorlardı; hatta birkaç kişi alkışladı bile. Ben yeniden otuz bin florini cebe indirmiştım ve bankoyu - yarın sabaha kadar kapatıyorlardı.

Sad yanımdan biri: 'Gidin, gidin!' diye fıslıdadı bana. Frankfurt'lu bir Yahudiydi bu; yanımdan hiç ayrılmamıştı ve galiba bir iki kez de bana yardım etmişti.

'Tanrı atkına, gidin!' diye fıslıdadı bu kez de başka bir ses sol kulağıma. Çabucak bir göz attım. Mütevazı ama, rabıtalı biçimde giyinmiş, otuz yaşlarında kadar bir hanımdı bu; yorgun yüzü, hastalıklı solukluğu gene de vaktiyle son derece güzel olduğunu belli ediyordu. O sırada ben banknotları buruşturarak ceplerime dolduruyordum ve masanın üzerinde kalan altınları topluyordum. Elli frederiklik son desteyi aldım ve hiç kimseye belli etmeden, soluk yüzlü hanımın avucuna sıkıttırdım. Bunu yapmayı tiddetle istemiştım, onun ince uzun parmaklarının, büyük bir minnetle elimi sıkıttığını anımsıyorum. Bütün bunlar ancak bir saniyenin içinde olup bitmişti.

Hepsini topladıktan sonra, hemen-otuz ve kırk'a gittim.

Otuz ve kırk'a soylu kişiler sık gider. Bu artık rulet değil, bir iskambil oyunudur. Orada, banko yüz bin taleri kartılar. En büyük miza burada da dört bin florindir. Oyunun nasıl bir şey olduğunu hiç bilmiyordum, gene burada da bulunan kırmızı ve karanın dıtında hemen hemen hiçbir mizayı bilmiyordum. Onun için, ben de onlara bağlandım. Bütün gazino çevreme toplanmıştı. Bütün o gece süresince Pauline'i bir tek kez olsun düşündümü hiç anımsamıyorum. Önüme yđılan banknotları yakalamaktan, kendime çekmekten korkunç ve kartıkonulmaz bir zevk hissediyordum.

Gerçekten de yazgının beni ittiği söylenebilir. Sanki bile bile yapılmış gibi, gene bu kez de, kumarda sık sık yeniden meydana gelen bir durum belirdi. Şans, sözgelimi, kırmızıya yapıtır ve on, hatta on beş tur boyunca onu bırakmaz. Önceki gün, kırmızının bir hafta önce peş peşe tam yirmi iki kez çıktığını itmişti; buna benzer bir olayı rulette hiç kimse anımsamıyordu ve herkes hayretle bundan söz ediyordu. Elbette ki, herkes hemen kırmızıyı bırakıyor, sözgelimi, on turdan sonra hiç kimse onun üzerine para koymaya cesaret edemiyor. Ama, o zaman deneyimli hiçbir kumarbaz, kırmızının kartıyı karaya oynamayacaktır. Alıtkın bir kumarbaz Trastlantının kaprisinin ne anlama geldiğini bilir. Sözgelimi, sanılabılır ki on altı oyundan sonra, on yedinci kaçınılmaz biçimde karanın üzerine dütecektir. Acemiler sürü gibi bu şansın üzerine atılırlar, mizalarını iki katına, üç katına çıkarırlar ve korkunç yitkilere uğrarlar.

Tersine, garip bir kaprisle, kırmızının yedi kez üst üste çıktığını görünce, ben ona bağlandım. Bunda yarı yarıya özsaygının rol oynadığını kesinlikle eminim; akıl almaz bir tehlikeye girerek seyircileri taştırılmak istiyordum ve (garip duy-158

gu!) ansýzýn, özsaygýnýn hiçbir dürtüsü olmaksýzýn, tehlikenin susuzluđuna kapýldýđýmý belirli bir biçimde anýmsýyorum. Belki de, ruh o kadar çok sayýda duygudan geçtikten sonra doymuyor da sadece bundan sinirleniyor ve ta ki kesin bitkinliđe varýncaya kadar gitgide artan tiddette yeni duygular istiyor. Vê gerçekten de, yalan söylemiyorum, eđer yönetmelik bir seferde elli bin florin sürmeme izin verseydi, onlarý tehlikeye atardým. Çevremde, bunun mantýksýz bir şey olduđu, kırmýzýnýn tam on dördüncü kez çýktýđýný bađýrýp duruyorlardý!

Yanýmda biri:

‘Beyefendi .şimdiye kadar yüz bin florin kazandýt’ dedi.

Ansýzýn uyamverdim. Nasýl? Bir gecede yüz bin florin kazanmýttým! Ama, daha fazlasýna ihtiyacým yoktu ki! Hemen banknotlarýn üzerine atýldým, ‘bunlarý saymadan geliřigüzel ceplerime týtým, hepsi deste halindeki altýnlarýmý aldým ve aceleyle gazinodan dýtarý fırladým. Adzýna kadar doldudundan açık duran ceplerim ve altýnýn adýrlýđý yüzünden dengesiz yürüyüümle kumar salonlarýndan geçtiđimi gören herkes halime gülüyordu. Galiba üzerimdeki yük sekiz kilodan fazlaydı. Bana dođru birkaç el uzandı; parayý elimin alabilidince, avuç avuç dađýttým. Çýkýt kapýsýnýn yakýnýnda iki Yahudi beni durdurdu. Bana:

‘Cüretlisiniz, çok cüretlisiniz!’ dediler. Ama, yarýn sabah, olabilidince erken saatte gidin, yoksa hepsini yitirirsiniz...’

Onlarý dinlemedim bile. Ađaçlý yol o kadar karanlýktý ki burnumun ucunu göremiyordum. Otele kadar da yarýný verst kadar mesafe vardý. Çocukluđumda bile hiçbir zaman ne hýrsýzlardan, ne de haydutlardan korkardým; o anda da bundan kaygýlanmadým. Zaten yol boyu ne düündüđümü de anýmsamýyordum; kafam bombořtu. Sadece tiddetli bir zevk duyuyordum, bařarýnýn, utkunun, güçlü olmanýn zevkini, nasýl anlatacađýmý bilemiyorum. Pauline’in hayali gözlerimin önün-KUMARBAZ

159

den geçiyordu, onun yanýna gideceđimi, sürekli olarak onu bulacađýmý, olup bitenleri ona anlatacađýmý, ona paramý göstereceđimi dütlüyordum... Ama, demin bana söylediklerini, gazinoya gidiđimin nedenini, belli belirsiz anýmsýyordum ve ancak bir buçuk saat önce duyulan bütün o taptaze duygular gelmiř geçmiř, hatta artýk hiç anýttýrmada bulunmayacađýmýz bir geçmiře aitmiř gibi geliyordu bana, çünkü her şey yeniden bařlayacaktý. Ancak hemen hemen ađaçlý yolun ucuna geldiđim zaman içimi bir korku kapladı: ‘Ya şimdi beni öldürüp de paramý çalarlarsa!’ Her adýmda .korkum daha da artýyordu. Kořuyordum adeta. .Ansýzýn yolun ucunda, bizim otelin bin bir ýtkla parýldayan önyüzü ýtýl ýtý! beliriverdi. Tanrý‘ya tükürler olsun,, gelmiřtim!

Merdivenleri dörder dörder atlayarak benim kata çýktým, birdenbire kapýyy açtým. Pauline ellerini kavuřturmuř, yanan mumun kacťsýnda, divanýn üzerinde oturuyordu. Hayretle yüzüme baktý, kuřkusuz o anda pek garip bir suratým olmalýydý. Onun kartťsýnda durdum ve bütün paramý masanýtý üzerine attým. .

ON BEŤÝNCÝ BÖLÜM

Hiç kıymýldamadan, oturutunu bile deđiřtirmeden, gözleđini bana dikmiř, bakýyordu.

Cebimden son altýn destesini de çýkararak, ona:

‘Şýki yüz bin frank kazandým!’ diye bađýrdým.

Bir yýđýn banknot ve altýn para bütün masayý kaplıyordu. Gözlerimi oradan ayýramýyordum;, zaman zaman Pauline’i tamamiyle unutuyordum. Kimi zaman tomar halinde bir araya160

getirerek banknotları düzene koymaya başlıyordum, kimi zaman altınları ayrı bir yana yığıyordum, kimi zaman da hepsini dağıtıp saçıyor ve derin derin kendi düşüncelerime dalarak, hızlı adıyla odayı arđınlamaya başlıyordum; -yahut da ansızın masaya geri dönüp paramı saymaya başlıyordum. Bir ara aklıma batıma gelince, birdenbire kapıya atılıp anahtar kilitte iki kez çevirdim. Daha sonra kararsız bir halde, küçük bavulumun önünde durdum.

Birden Pauline'in varlığını anımsayıp ansızın ona doğru dönerek:

‘Acaba yarın sabaha kadar bavula mı koysam bunları?’ diye sordum.

Pauline hiç kıpırdamadan hep aynı yerde oturuyordu ama, gözlerini de benden ayırmıyordu. Hiç de hoğuma gitmeyen garip bir ifadesi vardı. Orada kin okunduğunu söylersem hiç de yanılmığ olmam.

Çabucak ona yaklağtım:

‘Pauline, içe yirmi beş bin florin, bu elli bin frank, hatta daha da fazla eder. Onları alın ve yarın gidip onun suratına atın.’

Hiç kartılık vermedi.

‘Eğer isterseniz, yarın sabah ben kendim götürürüm ona. Olur mu?’

Pauline birden gülmeye başladı. Uzun bir süre güldü.

Üzüntülü bir tağkınlıkla ona bakıyordum. Bu gülüş benim en ateşli ağk ilanlarımı sık sık (ve daha pek yakında) kartıladığı o alaycı gülüşe pek benziyordu. En sonunda gülmeyi kesti ve kağlarını çattı. Bana sert sert bir yan bakış fırlattı.

‘Sizin paranızı almam’ dedi küçümseyerek.

‘Nası! Ne oldu ki?’ diye haykırdım. ‘Pauline, bu da ne demek oluyor?’

‘Kartılıksız para kabul etmem.’

‘Bunu size bir arkadaş olarak veriyorum, size canımı ve-İririm.’

Sanki ruhumu okumak istermiş gibi, arağtırıcı gözlerle bana uzun uzun baktı. Küçük bir gülüşle:

‘Çok cömertsiniz’ dedi. ‘Değ Griex'nün metresi elli bin frank etmez.’

‘Pauline, benimle nasıl böyle konuşabilirsiniz?’ diye ba-| girdim çykıtarak. ‘Ben Değ Griex dedim!’

‘Sizden nefret ediyorum! Evet... Evet!.. Sizi de, Değ Griex'yi sevdiğimden fazla sevmiyorum!’ diye bağırdı, ve gözlerinde tımteklar çakmaya başladı.

Yüzünü ellerinin arasına gizledi ve bir sinir krizi geçirdi. Ben, ona doğru atıldım.

Benim yokluğumda batından bir şeyler geçtiğini anladım. Aklı tam olarak yerinde değilmiş gibiydi.

‘Beni satın al, ister misin? Ýster misin? Değ Griex gibi, elli bin franga, ha?’ diye haykırdı meydan okurcasına sarsın-ıtılı hıçkırıklar arasından.

Pauline'i kucakladım, ellerini, ayaklarını öptüm, kartı-jsında diz çöktüm.

Sinir krizi geçiyordu. Ellerini omuzlarıma koyup beni dikkatle seyretti. Sanki yüzümden bir şey okumak istermiş gibiydi. Beni dinliyordu ama, görünüşe göre söylediklerimi itmiyordu bile. Yüzünde tasalı, düşünceli bir ifade belirdi. Ben kaygılıydım; doğrusu ya, onun çıldırdığını sanıyordum. Beni usulca kendine doğru çekti, dudaklarında güven dolu bir gülümseme dolağıyordu; sonra, ansızın beni geri itiyor ve ka-ıranlık bir ifadeyle yüzümü incelemeye başlıyordu. Birdenbire beni kucakladı:

‘Beni seviyorsun, değil mi, beni seviyor musun?’ di-‘ yordu. ‘Mademki... Mademki... benim uğruma baronla düello etmek istiyordun!’

Sonra ansýzýn, sanki gülünç ve, hoş bir aný aklýna gelmiř gibi, bir kahkaha attý. Hem gülüyor, hem de adlýyordu.

Ne yapabilirdim ki, elimden ne gelirdi? Ben de ateřliydim. Benimle konuřmaya bařladıđýný çok iyi anýmsýyorum... Ama, hemen hemen hiçbir řey anlayamadým, bu bir çeřit sayýklama gibi bir řeydi: Sanki çabuk çabuk bana bir řeyler anlatmak istermiřçesine kekeleyip duruyordu; bu sayýklama arada sýrada, beni iyiden iyiye korkutmaya bařlayan neřeli bir kahkahayla kesiliyordu.

řHayýr, hayýr, kibarsýn, naziksin!ř diye yineliyordu, řSen benim sadýk dostumsun!ř

Ve yeniden ellerini omuzlanma koyup gene beni seyretmeye koyuluyordu, bir yandan da durmadan: şBeni seviyorsun... Beni seviyorsun... Beni sevecek misin?ř diye yineliyordu.

Gözlerimi ondan ayýrmýyordum; onu řimdiye kadar böyle sevecenlik ve atk tařkýnlýklarý içinde hiç görmemiřtim; bunlarýn sayýklama olduđu bir gerçekti ama... benim tutkulu bakýřýmý görür görmez, dudaklarýnda kötü bir gülümseme belirdi; damdan düřercesine, B. Astley'den söz etmeye bařladı.

Zaten, konuřmayý durmadan B. Astley üzerine getiriyordu (özellikle de demin, bana bir řeyler anlatmaya çalyřtıđý sýrada) ama, bunun ne anlama geldiđini bir türlü kavrayamý-yorduýn. Hatta onunla alay ettiđini sanýyorum. Her dakika onun beklediđini... belki de pencerenin altýnda beklediđini bilmediđimi yineliyordu.

řEvet, evet, pencerenin altýnda, aç da bak, bak, orada!ř

Beni pencereye dođru itiyordu ama, ben oraya gitmek için bir hareket yapar yapmaz, çýlgýnca bir kahkaha koparý-yordu, ben de onun yanýndan ayrýlamýyordum; o zaman, üzerime atýlýyor, beni kollarýnýn arasýnda sýkýyordu.

řGidecek miyiz? Yarýn, gider miyiz?...ř

Bu düřünce ansýzýn onu kaygýlandýrmýřta benziyordu.

řVe (düřünceli bir hal alýyordu) büyükanneye yetiřiriz, ne dersin? Onu Berlin'de yakalayacađýmýřý sanýyorum. Ona yetiřip de bizi karřsýnda görünce ne der acaba, sen ne düřünüyorsun bu konuda? Ya B. Astley?.. Bak o Schlangenberg' in tepesinden kendini ařadı atmazdı, deđil mi?ř Bir kahkaha altý. řBak dinle: Gelecek yaz nereye gidecek biliyor musun? Bilimsel arařtıřmalar yapmak için Kuzey Kutbu'na gidecek, beni de davet etti... Hah! Halý! Hay! Avrupalýlar olmasa biz Ruslarýn hiçbir řey bilmeyeceđimizi ve hiçbir iře yaramadıđýmýřý söylüyor... Ama, bak o da iyidir! Biliyor musun, general'i hoş görüyor, bađýřlýyor; Blanche'ýn... tutkunun... Her neyse, bilmiyorum, bilmiyorumř diye yineledi, sanki řařırmýř da ne diyeceđini bilemezmiř gibi. řZavallýlar, onlara o kadar acýyorum ki, büyükanneye de acýyorum... Bak, bak dinle. Deř Gricux'yü nasýl öldürebilirdin? Ama, sen baronu bile öldüremezdin!ř diye ekledi yeniden gülmeye bařlayarak. řGeçen gün, baronla, o kadar gülünçtün ki! Oturduđum sýradan ikinize de bakýyordum; seni yolladıđým zaman oraya gitmek sana ne kadar da zor geliyordu! O kadar güldüm, o kadar güldüm ki!ř diye ekledi yeniden kahkahalar kopararak.

Yeniden beni kucaklayýp gödsünde sýkmaya, tutkulu bir sevecenlikle yüzümü yüzüne bastýrmaya bařladı. Artýk hiçbir řey düřünmüyordum, hiçbir řey duymuyordum, bařým dönüyordu...

Aklýmý bařýma toparladıđýmda saat sabahýn yedisi olmalıydý; güneř odayý aydýnlatýyordu. Pauline yanýma oturmuř, garip bir halle gözlerini çevrede dolatýřýyordu sanki karanlýktan çýkmýř da, anýlarýný toparlýyormuř gibi. O da uyanmýř ve gözlerini masaya ve paraya dikmiřti. Bařým kurtun gibi ađýr ve sancýlýydý. Pauline'in elini tutmak istedim: Beni itip birdenbire divandan kalktı. Bařlayan gün karanlýktý; řafaktan az önce yađmur yađmýřtı. Pauline pencereye yaklařtı, kanadı açtı, yarý beline kadar ařadı sarktı ve dirseklerini peý-

vaza dayayarak, dönüp bana bakmadan, kendisine söylediklerimi dinlemeden, birkaç dakika öylece kaldı. Aklıma korkunç bir düüşünce geldi: İimdi ne olacaktı, bütün bunlar nasıl sonuçlanacaktı? Pauline ansızın pencereden ayrılıp masaya geri geldi ve sonsuz bir kin ifadesiyle bana baktı ve dudakları öfkeden titreyerek:

İEh, hadi bakalım, şimdi elli bin frangımı ver bana!' dedi.

İPauline, yeniden mi baılıyorsun!' dedim. İYoksa fikir mi dedittirdin? Hah! Hah! Hay! Belki pişman bile olmuştundur?'

Bir gün önce sayılan yirmi beş bin florin masanın üzerinde duruyordu: Onları alıp ona uzattım.

İYani, şimdi bunlar benim mi? Öyle mi? Öyle mi?' diye sordu hırçın bir sesle parayı eline alarak. İOnlar hâlâ senin' dedim ben de.

İYyi, pekâlâ, al bakalım, elli bin frangını!' Kolunu kaldırıp paralan suratıma fırlattı. Suratıma çarpan tomar dötemeye sağıldı. Ondan sonra da Pauline koşarak odadan çıktı. O anda bilincinin tam olarak yerinde olmadığını biliyorum ama, gene de bu geçici çılgınlığı bir türlü anlayamıyorum. Hâlâ hasta olduğu bir gerçek ve aradan da henüz bir ay geçti. Bununla birlikte, bu halin nedeni neydi, özellikle de o çıkışın nedeni neydi? Hiç anlayamıyorum. Gururu mu yaranmıştı? Yoksa gelip beni bulmaya karar vermesi mi onu bu umutsuz üzüntüye itmişti? Ben de mutluluğumla böbürlenmiş, tıpkı Değ Grioux gibi, eline elli bin frank vererek batımdan savmıya benzememiş miydim? Oysa, açıkça söylemek gerekirse, hiç de öyle değildi. Öyle sanıyorum ki, kabahatin bir bölümü onun boş gururundaydı; bütün bunlar, kuşkusuz, ona , pek bulanık biçimde görünmüş olmasına kartın, bana güvenmemesine ve beni kıymasına onun o boş gururu neden oldu. Bu durumda, ben elbette ki Değ Grieu'un cezasını çektim

belki de, benim pek fazla suçum olmamakla birlikte suçlu durumda kaldım. Doğruyu söylemek gerekirse, bütün bunlar sadece sayıklamaydı, benim de onun sayıkladığını bildim ve... benim de bu ayrıntıya dikkat etmediğim bir gerçektir. Belki le şimdi bu hatamı bağılamayacaktır? Evet ama, bu şimdi, ya geçen gün, geçen gün? Sayıklaması ve hastalığı, Değ Grioux' nün mektubuyla gelip beni bulurken ne yaptığını unutturacak kadar şiddetli değil miydi? Demek ki, ne yaptığını pekâlâ biliyordu.

Bütün banknotlarımı ve yđđnla altınımı, çabucak, gelişigüzel yatağımın içine tıktım, üzerine de örtüyü çekip, Pauline* len yaklağık on dakika sonra, odadan çıktım. Kendi odasına 'sağıđđndan kesinlikle emindim, onun için sessizce onların dairesine süzölüp sofada, dadıdan Küçük hanımın sadlıđđny sormak istiyordum. Merdivende rastladđđm dadı, Pauline'in he-lüz dönmediğini, onu benim odamda aramaya gittiğini söyle-iidi zaman ne kadar şatırdđđmı bilemezsiniz.

İAz önce ayrıldı' dedim, İon dakika ya oldu ya olmadı, bereye gitmiş olabilir acaba?'

Dadı kınayan bir gözle bana baktı.

Bu arada, öykü bütün otele yayılmıştı bile. Kapıcının bölmesinden metrodotele kadar Fraulein'in sabahın saat altısında, yağmur altında koşarak çıktıđđ ve İngiltere Oteli'ne doğru gittiğini anlatılıyordu alçak sesle. Konuşmalarından ve anıttırmalarından, bütün geceyi benim odamda geçirdiğini çoktan örendiklerini anladım. Zaten, generalin ailesi üzerine öyküler düzmeye başlamışlardı bile; generalin bir gün önce aklını oynattığını ve bütün otelden itilecek biçimde hıçkıkra hıçkıkra adladığını biliyorlardı. Bu fırsatla, büyükannenin onun annesi olduğunu, odunun Mile de Cominges'le evlenmesine engel olmak ve söz dinlemedi takdirde onu mirasından çıkarmak için özel olarak Rusya'dan geldiğini anlatıyorlardı. General boyun edmeyi reddetmişti için de kontes, onun gözleri-166

nin önünde, ona hiçbir şey bırakmamak için, kasten roulette varını yitirmişti. 'Diese Russen!' (1) diye yineliyordu metrdotel öfkeyle, başını sallayarak. Öbürleri gülüyorlardı. Metrdotel hesabı hazırlıyordu. Benim kumarda kazandığımı öğrenmişlerdi bile: Kari, benim katın garsonu, beni ilk kutlayanlardandı. Ama, benim aklım başka yerdeydi. İngiltere Ote-li'ne koştum.

Vakit henüz erkendi; B. Astley hiç kimseyi kabul etmiyordu. Bununla birlikte gelenin ben olduğunu öğrenince, beni kartılamak üzere koridora çıktı ve ne söyleyeceğimi bekleyerek, donuk bakışını bana dikerek, kartımda dikilip kaldı. Ona hemen Pauline'in nasıl olduğunu sordum.

'Rahatsız' diye kartılık verdi B. Astley hep dosdoğru gözlerimin içine bakarak.

'Demek ki gerçeklen de sizin yanınızda?'

'Evet, burada.' ,

'Peki, ya siz, onu alıkoyma niyetinde misiniz?'

'Evet.'

'B. Astley, bu bir rezalete neden olur; olmaz öyle şey. Üstelik, ağır hasta, bunu belki fark etmediniz.'

'Yoo! Fark ettim, hasta olduğunu daha önce size söylemiştim. Hasta olmasa, geceyi odanızda geçirmezdi.'

'Ya, bunu da mı biliyorsunuz?'

'Evet. Dün bana gelecekti, onu akrabalarımın bir hanımın yanına götürecektim ama, hasta olduğu için ıtırıldı ve size gitti.'

'Tu işe bakın siz! Eh, pekâlâ,-B. Astley, sizi candan kutlarım. Sahi, dediniz de aklıma geldi: Bütün geceyi pencereimin altında geçirmediniz mi? Bayan Pauline her an pencereyi aç-

(1) Almanca: 'Ah! Tu Ruslar!'

mamı ve sizin orada olup olmadığınızı bakmamı söylüyordu; bu, onu pek güldürüyordu.'

'Olacak şey mi hiç? Hayır, pencerenin altında dedim; ama, koridorda bekliyordum, oralarda gidip geliyordum.'

'Onu tedavi etmek gerek, B. Astley.'

'Evet, bir doktor çağırttım bile. Eder ölürse, ölümünün hesabını vereceksiniz bana.'

ıtırıldı kaldım.

'Rica ederim, B. Astley, ne demek istiyorsunuz siz?'

'Dün kumarda iki yüz bin taler -kazandığınızı gerçek mi?'

'Sadece yüz bin florin.'

'Bakın, gördünüz mü? Ve az sonra Paris'e gideceksiniz,

dedi mi?'

'Neden?'

'Bütün Ruslar, ceplerine para doldurdular mıydı, soluğu Paris'te alırlar' diye açıkladı B. Astley, bu sözleri sanki bir kitapta okumuğ gibi söylüyordu.

'İimdi bu Allanın yazında Paris'te ne yapayım? B. Astley, onu seviyorum! Bunu siz de biliyorsunuz!'

'Gerçekten mi? Ben tersine inanıyordum. Üstelik, burada kalırsanız, elinizdeki, avucunuzdakinin hepsini kesinlikle yitirirsiniz ve Paris'e gidecek paranız kalmaz. Hadi, güle güle, bugünden tezi yok, gideceğinize kesinlikle inanıyorum.'

'Pekâlâ, elveda ama, gitmeyeceğim. B. Astley, neler olup biteceğini siz düşünün!.. Kısacası, general... İimdi de Bayan Pauline'le bu olay... Bütün kent adzına dıtecek.'

'Evet, bütün kent bundan söz edecektir ama, generalin buna pek kulak astığı yok gibime geliyor, onun dıtecek çok daha başka şeyleri

var. Ayrýca, Bayan Pauline istediđi yerde oturma hakkýna kesinlikle sahiptir. Ailesi konusuna gelince, haklý olarak, artýk ailesi bulunmadýđý sýylenebilir.†

Oradan uzaklađýrken, Paris'e gideceđimi ileri süren řu

Ýngilizin garip güvenine güliüyordum. Bununla birlikte, eđer Bayan Pauline ölecek olursa, bu beni düelloda öldürmek istiyor, diye düştünüyordum, bu da gene bir şey! Yemin ederim ki Pauline'e acıyordum ama, garip şey, dün kumar masasına yaklaştıyđm ve banknot destelerini toplamaya başladıyđm o belirli andan beri, aţkım bir bakıma ikinci plana düştüdü. Bunu şimdi söylüyorum; o anda bunu kesin olarak hissetmemiştim. Ben gerçekten de kumarbaz mıydım? Pauline'i bu kadar... garip biçimde mi seviyordum, kuzum? Hayır. Tanrı tanıyđmıdır ki onu hâlâ seviyorum! B. Astley'in dairesinden ayrıldıyđm zaman gerçekten acı çekiyordum, odama dönerken de her şeyden kendimi suçluyordum. Ama... o zaman baţıma dünyanın eri garip ve en aptal serüveni geldi.

Acele acele generalin dairesine giderken, ansızın onların dairesinin hemen yakınında bir kapı açıldı ve birisi bana seslendi. Dul Bn. Cominges'di bu. Mile Blanche'ın emri üzerine beni çađırmıyđtı. Genç kadının dairesine girdim.

Ýki odalı küçük bir daireleri vardı. Yatak odasında Mile Blanche'ın kahkahaları ve yüksek sesle konuşmaları iğtiliyordu. Yataktan kalkıyordu.

ÝYa, o mu! Gel buraya, koca sersem! Dađ gibi altınla gümüş kazandıyđn doğru mu? Ben altın yedlerim.ı Evet, kazandıymı dedim gülererek. Ne kadar?ı Yüz-bin florin.ı

ıBen de ne aptalım ya! Girsene içeri, hiçbir şey iğitmiyorum. Bol bol yiyip bir iyice edleniriz, dedil mi?ı

Girdim. Yuvarlak, esmer harikulade omuzlarını açıkta bırakan pembe atlastan bir çarţafın altında yatıyordu: Ancak düşte görülebilen, yanık tenini taştırtacak derecede ortaya koyan göz 'kamaştıyııcı beyazlıktaki dantellerle süslü patiska bir geceliğin hafifçe örttüdü omuzlar.

ı.Oğlum, yürekli misin?ı (1) diye haykırdı beni görünce l ve ardından da bir kahkaha attı. Hep neşeyle, hatta kimi za-I man da açık yürekle gülerdi.

ıBabamdan baţka biri...ı diye başladım Corneille'i sür-dürerek.

ıBak gördün mü, gördün mü?ı diye gevezeliğe başladı; j Önce git çoraplarımy getir ve onları giymeme-yardıym et; sonra da, eğer pek fazla aptal dedilsen, seni Paris'e götürürüm. Biliyorsun ki hemen gidiyorum.ı

ıHemen mi?ı

ıYarım saat sonra.ı

Gerçekten de, her şey paketlenmişti. Eşyalar hazırdı. Kah-jvaltı çoktan bitmişti.

ıÝşte, böyle, eđer istersen, Paris'i görürsün. Buraya bak, \outchitel nedir, kuzum? Sen autchitel'keyı pek aptaldın! Ço-jraplarıym nerede? Giydir şunları ayađıma, caným!ı

Gerçekten tapılacak kadar güzel küçük bir ayak uzattı: i Esmer, minicik, potinlerin içinde o kadar sevimli görünen hemen hemen bütün o küçük ayaklar gibi asla biçimsizleşme-miş bir ayak. Gülmeye başladım ve ipek çorabı bacağında iyice gerdim. Bu arada, Mile Blanche, yatağında oturmuş, ge-Jvezelik ediyordu.

ıSöyle bakalım, .seni yanıma alırsam, ne yaparsın? Önce, ben elli bin frank isterim. Onları bana Frankfurt'ta verirsın, j Paris'e gideriz; orada birlikte yaţarız ve gün ortasında sana yıldızlar gösteririm. Ömründe hiç görmedidim türden kadınlar (gösteririm sana. Dinle...ı

ıDur hele! Sana elli bin frank verirsem, bana ne kalır?ı

ıPeki, ya unuttuğun yüz elli bin frank? Üstelik de, te-

(1) Ünlü Fransız trajedi yazarı Corneille'in (XVII. yy.) yapıtı Le Cid'in kahramanı Cid'ın babasının bit sorusu. (Çeviren)

ninle, ne bileyim, bir iki ay yaşamaya razý oluyorum! Elbette ki, o iki ayda bu yüz elli bin frangý yer bitiririz. Görüyor musun, iyi insaným, sana haber veriyorum; ama, yýldýzlar göreceksin!t

ŤNasý! Hepsi iki ayda mý?t

ŤNe? Seni korkutuyor mu bu! Ah! Sefil tutsak! Ama, biliyor musun ki bu yaşamýn bir ayý senin bütün ömründen daha iyidir? Bir ay... ve sonra, tufan! Ama, sen bunu anlayamazsýn ki, caným! Hadi, hadi, sen buna layýk dedilsin! Ayy, ne yapýyorsun?t

Onun öbür çorabýný giydirmeye çalıttýyordum ama, kendimi tutamadým ve ayadýný öptüm. Hemen çekti ve ayadýnýn ucuyla yüzüme vurmaya başladı. En sonunda beni savdı.

ŤÝtte böyle, ontchitel'im, eder istersen, seni bekliyorum; bir çeyrek saat sonra gidiyorum! t diye haykýrdý arkamdan.

Odama döndüümde, adeta baým dönüyordu. Eh, ne yani, Bayan Pauline banknot tomarlarını suratýma atýp da, hemen o akşam B. Astley'i yedlediyse, benim suçum dedildi ya! Dötemenin üzerinde hâlâ birkaç banknot sürünüyordu. Onları yerden aldým. Tam o sırada, kapý açıldı ve (daha önce yüzüme bile bakmak istemeyen) metrdotel içeri girdi ve beni ađada, V... Kontu'nun çýktýđý tahane daireye yerletmeye davet etti.

Bir süre düündükten sonra:

ŤHesabýmý verin!t diye haykýrdým, Ťon dakika sonra Paris'e gidiyorum. ŤHaydi, Paris olsun! dedim içimden. ŤHiç kuşkusuz, yazgýmda bu da vardı!t

Bir çeyrek saat sonra, gerçekten de üçümüz bir aile kompartýmanýnda oturuyorduk: Mile Blanche, dul Bayan Cominges ve ben. Mile Blanche bana bakarak kahkahalarla gülüyordu. Dul Bayan Cominges de ona katýlyyordu. Neçeli olduđumu söyleyemem. Yaşamým ikiye parçalanýyordu ama, bir gün önceden beri, bir kâđt üzerine oynamaya alýtmýttým. Belki de paraya dayanamadýđýný ve aklýmýn baýmıdan gittiđi bir gerçektir. Belki de canýma minnetti, benim de istediđim buydu, kimbilir. Bana öyle geliyordu ki, bir an için ama, sadece bir an için, dekor dediđimti. ŤAma, bir ay sonra dönmüđ olacađým, o zaman... ve o zaman, B. Astley'le benim gene paylaçacak kozumuz olacak!t Evet, anýmsayabiliđim kadarýyla, bu Blanche sersemiyle kahkahalarla gülerken korkunç derecede üzgündüm.

Blanche gülmeyi kesip beni ciddi şekilde azarlamaya başlayarak:

ŤÝyi ama, ne istiyorsun? Ne kadar aptal çeysin!t diye bađýrýyordu. ŤAh, ne kadar da aptalsýn! Evet, evet, iki yüz bin frangý harcayacađýz ama, sen küçük bir kral kadar mutlu olacaksýn; kravatlarını ben kendi elimle bađlayacađým ve seni Hortense'la tanýttýracađým. Bütün paramýzý har vurup harman savurduktan sonra, sen gene buraya gelirsin, yeniden bankolarý iflas ettirirsin. Ne dedi Yahudiler sana? Önemli olan cürettir, o da sende var, daha defalarca Paris'e bana para getireceksin sen. Bana gelince, ben elli bin franklýk bir gelir istiyorum ve o zaman...t

ŤPeki, ya general?t diye sordum.

ŤGeneral mi? Biliyorsun ki, her gün bu saatte bana çiçek almaya gider. Bu kez ona mahsustan en nadir çiçeklerden almasýný söyledim. Zavallýcýk, döndüünde bir de bakacak ki, kuş uçmuđ! Peşimizden koçacaktır, bak görürsün. Hah! Hah! Hay! Pek sevinedim. Paris'te çok iþime yarayacaktır; B. Astley burada onun cezasýný çekecek...t

Ve iþte Paris'e böyle gittim...

Paris, onun için ne diyebilirim?

Bütün bunlar, elbette ki, saçmalık, çalgınlık. Orada üç haftadan fazla kalmadım, bu sürenin sonunda, yüz bin frangım uçup gitmişti. Sadece yüz bin frank diyorum; öbür yüz bin frangı Mile Blanche'ın hesabına aktardım: Elli binini Frankfurt'ta, üç gün sonra, Paris'te de, zaten onun bir hafta içinde paraya çevirdi emre muharrer senet halinde elli bin frank daha verdim.

Elimizde kalan yüz bin frangı da benimle birlikte yiyeceksin, outchitel'im! Bana hep bu adı veriyordu.

Kendi paralarının ilgilendiren konularda, Mile Blanche türünden insanlardan daha kuşkulu, daha güvensiz, daha cimri, daha pinti bir şey düşünmek zordur. Benim yüz bin franga gelince, daha sonra, Paris'te ev açıp yerleşmek için bu paraya ihtiyacı olduğunu bana açıkça söyledi.

Yıtte şimdi artık kesin olarak lüks bir şekilde yerleştim, uzun zaman kimse beni buradan koparamaz; hiç dedilse gerekli önlemleri aldım diye ekledi.

Zaten, o yüz bin frangın rengini bile görmedim: Kesenin adını onun elindeydi, her gün denetledi para cüzdanımda hiçbir zaman yüz franktan fazla olmazdı, hemen hemen hep daha azdı. En saf haliyle:

Paraya ne ihtiyacı var? diyordu bana kimi zaman, ben de tartıyordum.

Buna kartlık, o parayla çok güzel bir apartmana yerleşti ve beni yeni konutuna götürdüğünde, orayı gezdirirken, bana:

En küçük olanaklarla bile tutumluluk ve ince zevk bak neler yapabiliyor dedi.

Bu önemsiz olanak, net olarak tam elli bin frank ediyordu. Geriye kalan elli bin frankla kendine arabayla atlar aldı; sonra iki balo verdik, yani pek çok bakımdan ünlü, üstelik de iyi kızlar olan Hortense'ın, Lisette'in ve Cleopâtre'ın da katıldıkları iki suare. Bu iki suare boyunca ben o saçma evin efendisi rolünü oynamak, yeni zengin tüccarların o son derece dar görüşlü, görgüsüz eğerlerini, dayanılmaz derecede bilgisiz ve kaba küçük rütbeli askerleri, son moda giysilerle, gıcır gıcır eldivenlerle, bizim oralarda, Petersbourg'da kimsenin aklının ucuna bile gelmeyen, bu da hani, az şey dedilir-, bir kendini bedenmişlik ve kasımayla gelen içler acısı kötü yazarları, dedersiz gazetecileri kabul etmek ve konuşmak zorunda kaldım. Hatta bunların aklına benimle alay etmek bile geldi ama, ben tampanyayla iyice sarhoş olarak, gidip yandaki odada bir güzel uyudum. Bütün bunlar beni son derece idrendiriyordu.

Bir outchitel' diyordu Mile Blanche, kumarda iki yüz bin frank kazandı, ben olmasam onları nasıl harcayacağını bilemezdi. Daha sonra, yeniden mesleğine dönecek; boş bir yerden söz edildiğini iteniniz var mı aranızda? Onun için bir şeyler yapmalıyız.

Tampanyaya çok sık başvuruyordum, çünkü hep üzgündüm, korkunç derecede de canım sıkılıyordu. Dünyanın en bayadığı, en paragöz ortamında yaşıyordum, orada her metelik hesaplanıp tartılıyordu. İlk on beş günde Blanche benden nefret etti, bunu pekâlâ fark ettim; beni çok sık giydirdi, kravatımı her gün kendi elleriyle badladı gerçektir ama, aslında beni bütün gücüyle hor görüyordu. Ben buna zerre kadar aldırış etmiyordum. Üzgün ve tasalı, sokağa çıkmaya başladım; çoğunlukla Château de Fleurs'e gidiyordum, orada her akşam düzenli biçimde sarhoş oluyor ve son derece açık saçık biçimde oynadıkları kankan dansını öğreniyordum, daha sonraları bu türde bir üne bile kavuştum. En sonunda Blanche kiminle itti olduğunu anladı: Bütün ilişki-174

miz süresince, ben elimde kalem kâdıyla, ne harcadığını, benden ne çaldığını, daha ne harcayacadığını, ya da benden daha ne çalacadığını hesaplayarak peşinden gideceğimi düğünmüştü. Her frangı benden boğuğa boğuğa almak zorunda kalacadıına emindi. Varsaydığı saldırılarımın her biri için bir kartılık hazırlamığtı; ben saldıryya geçmedim için, önden davranmak istedi. Kimi zaman küplere biniyor, dalağmaya bağlıyordu ama, benim sustuğumu görünce, çoğunlukla tezlengün üzerine yığılıyor ve gözlerini tavana dikerek, sonunda kendi de tağıp kalıyordu. Bağlangıçta benim sadece bir sersem, bir outchitel olduğumu sanıyordu ve besbelli: Ő Aman canım, sersem bir, eğer kendiliğinden anlamazsa, Şimdi oturup da kuladıına kar suyu kaçırmamın hiç gereği yokŐ diye düğünerek, açıklamalarıını yarıda kesmekle yetiniyordu. Kimi zaman, sokağa çıkyor, on dakika sonra dönüyordu, bu en çılgın harcamaları, olanaklarımızın elvermediği harcamaları yaptığı zaman oluyordu: Sözelimi, atlarını on altı bin frank değerindeki bir çift atla dediğirdiğinde öyle yapmığtı.

ŐEe, nonoğ, kızmadıın, dediğ mi?Ő dedi bana yaklağarak: ŐYoo! Haa-yıyr! Can-nımı sıkyorsun!Ő dedim elimle onu iterek. Ama, bu ona o-kadar ilginç görüdü ki, hemen yanına oturuverdi.

ŐBak canım, onların o kadar pahalıya satın almaya karar verdim, çünkü bu bir fırsattı. Satmaya kalksak, su içinde yirmi bin frank ederler.Ő

ŐSana inanıyorum, inanıyorum; gerçekten çok güzel atlar, işte şimdi artık tahane bir arabayla atların var. Bu sana çok yararlı olacaktır, artık bunun sözünü etmeyelim.Ő

ÖDemek ki, kızmadıın, öyle mi?Ő

ŐNeden kızacakmığım ki? Sana zorunlu olanları edinmekte çok haklısın. Bütün bunlar daha sonra sana çok yararlı olacak. Gerçekten, lüks içinde yerleşmenin senin için gerekli olduğunu görüyorum; yoksa dünyada milyona erişe-KUMARBAZ

175

mezsin. Bizim yüz bin frangımız burada sadece bir bağlangıç, umman içinde bir damla su.Ő

Bu tür düğüncelerden başka her şeyi, daha doğrusu bağrımları ve çykımları bekleyen Blanche, tağkınlıktan donup kaldı.

ŐYıte... Yıte, sen böylesin işte! Ama, anlamak için aklın var senin! Bak, biliyor musun, oğlum, outchitel olmana kartın, sen prens doğmuş olmalısın! Demek ki, paramızın bu kadar çabuk uçup gitmesine üzölmüyorsun, öyle mi?Ő

ŐHayır canım, paranın canı cehenneme, istediği kadar çabuk uçup gitsin.Ő

ŐAma... Biliyor musun ki... Ama, buraya baksana sen, yoksa zengin misin sen? Ama, biliyor musun, sen parayı fazlasıyla hor görüyorsun. Sonra ne yapacaksın, söyler misin, kuzum?Ő

ŐBen mi? Sonra Hombourg'a giderim, orada gene yüz bin frank kazanırım.Ő

ŐEvet, evet, çok doğru, harikulade bir şey bu! Kazanacadıına ve parayı buraya bana getireceğine yüzde yüz eminim. Buraya bak, öyle davranacaksın ki, en sonunda seni gerçekten seveceğim! Pekâlâ, mademki sen böylesin, bütün bu süre içinde ben de seni severim, bir kez bile seni aldatmam. Şu son günlerde seni sevmiyordum, çünkü senin sadece bir outchitel olduğunu sanıyordum (uçak gibi bir şey bu, dediğ mi?) ama, gene de sana sadık kaldım, çünkü ben iyi yürekli bir kızym.Ő

ŐGecelik külahıma anlat sen onu! Ya Albert'le, hani Şu küçük zenci subayı, geçen sefer görmedin mi sanıyorsun?Ő

ŐOo! Oo! Ama, sen...Ő

ŐYalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun ama, bunun beni kızdırdığını düğünmeye kalkma sakın. Umurumda bile dediğ; gençliğin de sırasını savması gerek. Şimdi, elbette ki tutup

176

onu kovacak dedilsin, çünkü benden önce vardý, çünkü de sen onu seviyorsun, yalnız sakýn ona para verme, anladýn mı?'

‘Yani. buna da mı kıymadýn sen şimdi? Ama, biliyor musun, sen gerçek bir filozofsun! Gerçek bir filozof!’ diye haykırdý coşkuyla. ‘Eh, pekâlâ, seni seveceđim, seni seveceđim... Bak görürsün, memnun olacaksýn!’

Ve gerçekten de, o günden sonra bir bakýma bana bađlandı, bana yakýnlık bile gösterdi; son on günümüz işte böyle geçti. Söz verdiđi ‘Yıldızlar!’ görmedim ama, kimi konularda sözünü tuttu. Üstelik, beni Hortense’la, kendi türünde son derece ilginç bir kadýn olan ve bizim çevrede Filozof Therese adý verilen Hortense’la tanıttýrdý.

Hem zaten, bunun üzerinde uzun uzun durmaya gerek yok; bütün bunlar bu öyküye vermek istemediđim özel bir renklilikte ayrı bir öykünün konusu olabilir. Gerçek şu ki, bütün bunların en kısa zamanda sona ermesini bütün gücümle istiyordum. Ama, daha yukarda da söylediđim gibi, bizim yüz bin frank hemen hemen bir ay dayandı, buna ben de içtenlikle pek şaşırdım; Blanche en azýndan seksen bin franklık alıveriş yapmýştý; biz topu topu yirmi bin frank harcamýştık ve... bu da yeterliydi. Sonlarına dođru benimle gerçekten açýksözlü davranan (ya da daha dođrusu, tamamen yalan söylemiyordu) Blanche, her ne olursa olsun, yapmak zorunda kaldýđý borçları kartýlamak zorunda kalmayacađımı kabul etti. Bana:

‘Sana imzalamam için ne fatura verdim, ne de bonof dedi, ‘Çünkü acýdým sana; benim yerimde bir başkasý olsa, bunu mutlaka yapardı ve seni cezaevine gönderirdi. Görüyor musun, görüyor musun bak, seni ne kadar sevdim, ne kadar da iyi yürekliyim! Sadece bu Allahın cezasý evlenme bana korkunç bir paraya patlayacak!’

Gerçekten de bir düđün yapıldý, birlikte geçirdiđimiz ayın ta sonunda oldu bu iş ve öyle sanýyorum ki, benim yüz bin

frangın son kıyıntıları da böyle uçup gitti. Öykü, yani demek istiyorum ki, ortak yaşamımız böyle sona erdi; ondan sonra ben resmen emekliye ayrýldým.

İşler şu şekilde geliştirdi: Paris’e yerleşmemizden sekiz gün sonra general çıkgeldi. Trenden iner inmez doğruca Blanche’a geldi ve daha ilk ziyarette, az kalsın oraya yerlecekti.

Dođruyu söylemek gerekirse, bir yerlerde küçük bir dairesi vardý. Blanche onu çýđlıklar gibi kahkahalarla, neşeyle kartýladı, hatta boynuna bile sarýldý; işler o hale geldi ki Blanche, generali alýkoydu. General her yere onunla gitmek zorunda kaldý: Bulvarlara, gezintilere, tiyatrolara, arkadaşlarının evine. General bu için hâlâ üstesinden gelebilecek durumdaydı; gerektiđi gibi heybetli, uzun boyluydu, boyalı bıyıklarý ve yan sakalları (zýrhly süvari alayında hizmet yapmýştý), biraz yıpranmýş olmakla birlikte, güzel bir yüzü vardý. Davranışları, nezaketi kusursuzdu. Her giydiđini pek yakıttýrdý. Paris’te madalyalarını takardı. Böyle bir erkekle bulvarlarda gezinmek sadece olası değil, aynı zamanda da, deyim yerindeyse, salık da verilebilirdi.

Saf ve ahmak generalin ayakları yere basmýyordu artık; Paris’e geldiđi zaman, evimizin kapısının çaldýđında bu kadarını hiç ummuyordu. Blanche’ın çýđlıklar kopararak kendisini kapı dýтары edeceđini sanarak, adeta korkudan titreyerek gelmişti. Olayların aldýđı şekil onu pek sevindirdi ve bütün o ayı mutlu bir kendinden geçme içinde geçirdi. Ondandırıldýmda aynı durumdaydı. Biz asýzın Roulettenbourg’dan ayrıldıktan sonra, hemen o sabah onun bir kriz geçirdiđini ancak buraya geldikten sonra öğrendim. Kendini kaybederek düđmüştü; bütün bir hafta, adeta deli gibi olmuş, ipe sapa gelmez, saçma sapan şeyler söylemiş. Onu tedavi ediyorlarmış ama, birdenbire her şeyi orada yüzüstü bırakıp trene atladıđı gibi dođruca Paris’e kaçmýştý. Söylemeye hiç gerek yok: Blanche’ın onu kartýlayış biçimi ona en iyi ilaç yerine geçmişti. Ama,

bu mutlu ruhsal duruma kartýn hastalyđýnyn belirtileri uzun zaman varlyđýnny sürdürdü. Bundan böyle düřünmek, ya da biraz ciddi bir konuřmayý bile izlemek yeteneđinden yoksundu; böyle hallerde her sözcükte sadece: 'Humm!' diye eklemek ve bařýnny sallamakla yetiniyordu. Ancak böylelikle iřin içinden çýkabiliyordu. Sýk sýk gülüyordu ama, kesik, sinirli, hastalyklý bir gülüřle gülüyordu. Kimi zaman, kalýn kařlarýnny çatarak, zifiri bir gece gibi kapkaranlýk, saatlerce öyle oturuyordu. Tamamiyle unuttuđu pek çok řey vardý. Saygýsýzlyđa varacak kadar dalgýnlařtý ve kendi kendine konuřma alýřkanlyđýnny edindi. Sadece Blanche, onu yařama döndürebiliyordu; bir köřeye oturduđu zamanki huysuzluđu, neřesizliđi sadece ya Blanche'y uzun zamandýr görmediđindendi, ya da Blanche, onu da götürmeden sokađa çýktýđýndandý, yahut da gitmeden önce onu okřamayý unuttuđu içindi. Böyle anlarda ne istediđini söylemesini bilemezdi, üzgün ve tasaly olduđunu kendi bilmiyordu ki. Bir, iki saat hiç kýmýldamadan oturunca (Blanche hiç kuřkusuz Albert'le buluřmaya gittiđi zamanlarda, bunu birkaç kez gözledim), birdenbire çevresine bakýnmaya, kýpýrdanmaya, sađa sola dönmeye bařlýyordu, bir řeyi anýmsamaya, birisini bulmak istermiře benziyordu; ama, hiç kimseyi göremeyince, neyi sormak istediđini anýmsayamayınca, Blanche kahkahalarla gülerak, iki dirhem, bir çekirdek, neřeli, canly geri . dönünceye kadar yeniden uyutukluđuna gömülüyordu. Blanche hemen ona kořuyor, onu azarlıyor, ona bu lütfü pek ender göstermesine kartýn, boynuna sarýlyp öpüyordu bile. Bir keresinde general, onu görünce o kadar mutlu oldu ki, hüngür hüngür adlamaya bařladı; buna řařýp kaldým.

Blanche, general gelir gelmez, davasýnny savunmaya bařladı. Hatta büyük büyük sözler etti, benim yüzümden ona ihanet ettiđini, hemen hemen onunla niřanlı olduđunu, ona söz verdiđini, generalin kendisi uđruna ailesini býraktýđým, en sonunda da onun hizmetinde olduđumu ve anlayıř göstermem

gerektiğini anımsattı... Vicdan azabı da mı çekmiyordum... filan falan... O bir yığın ıey söylerken, ben adzımı bile aıımıyordum. En sonunda bir kahkaha kopardım, her ıey de orada kaldı, yani önce beni bir sersem sandı, benim mert, iyi huylu bir ocuk olduğum fikrinde karar kıldı. Kısacası, sonuna doğru bu saygıdeğer kızın (ünkü, gerçekten de Blanche iyi bir kızdı... kendi türünde elbette ki! Bağlangıta onun değerini tam olarak anlayamamııttım) bütün teveccühünü kazanmııttım. Sonuna doğru, bana:

‘Sen akıllı ve iyi yreklisin’ diyordu, ‘ve... ve... bu kadar aptal olmak çok yazık! Gerçek bir Rus, bir Kalmuk!’

Kpedine hava aldırması için uğadıny göndereceği gibi, beni birkaç kez generali gezdirmeye gönderdi. Ben de onu tiyatroya, Bal Mabille’c, lokantalara götürüyordum. Generalin parası olmasına ve herkesin içinde czdanıny ykarmaktan pek hoğlanmasına kartın, bu gezintiler için Blanche, bana para veriyordu. Bir gün, generalin Palais-Royal’de görüp beğendiği ve her ne pahasına olursa olsun, Blane’a armağan etmek istediği yedi yüz franklık bir idneyi almasına engel ol-mak için adeta zor kullanmam gerekti. Yedi yüz franklık bir idne Blanche için neydi ki? Generalin olup olacağı sadece bin frangı vardı. Bunun ona nereden geldiğini bir türlü drenemedim. Öyle sanıyorum ki, bunu ona B. Astley vermiıti, üstelik otel hesaplarıny da o demiıti.

Bütün bu süre içinde bana gösterdiği ilgiye gelince, öyle sanıyorum ki, general, Blanche’la iliıklerimi anlamadı bile. Kumarda bir servet kazandığımdan söz edildiğini öyle belli belirsiz iıtiıti ama, Blane’m yanında kukusuz özel sekreter, hatta belki de uçak sıfatıyla bulunduğumu sanıyordu. Hiç değilse bana emir verircesine, yüksekte alarak konuımayı sürdürüyordu, hatta arada sırada beni azarlamakta bile sakınca görmüyordu. Bir sabah kahvaltı yaparken, Blanche’la beni pek eğlendirdi. Alıngan değildi; benim varlığım birden-180

bire neden onu incitti acaba? Bunu hâlâ bilmiyorum. Kuşkusuz kendisi de nedenini bilmiyordu. Sözü. kıyası, dereden tepeden konuşarak, bağı sonu olmayan bir söyleve girdi, benim haylaz bir sokak çocuğu olduğumu, bana yaşamasını öğreteceğini... bana dünyanın kaç bucak olduğunu... vb., vb., öğreteceğini söyledi avaz avaz bağıarak. Ama, sözlerinden hiç kimse bir şey anlamadı. Blanche gülmekten katılyordu; en sonunda generali iyi kötü yatıttırdık, sokağa çıkarıp biraz gezdirdik. Birçok defalar üzüntüye kapıldığını, birini, ya da bir şeyi özlediğini, Blanche'ın varlığına karşın birisinin eksikliğini hissettiğini fark ettim. Bir iki kez bana içini döktü ama, ondan hiçbir zaman kesin bir şey öğrenemedim: Askerlikten, ölüme etinden, malikânesinden, servetinden söz ediyordu bana. Hoşuna giden bir sözcüde rastladığı zaman, duygularını ve düşüncelerini yansıtmamasına karşın, onu günde yüz kez yineliyordu. Konuşmayı çocuklarına getirmek istiyordum ama, o zaman da, tıpkı eskiden yaptığı gibi, adız kalabalığına getiriyor ve hemen konuyu değitiriyordu.

‘Evet, evet, çocuklar, haklısınız, çocuklar ya!’ Yalnız, bir kez tiyatroya giderken duygulandı:

‘Bahtsız çocuklar, onlar’ diye başladı ansızın, ‘Evet, Bayım, evet, bahtsız çocuklar!’ O aktam artık defalarca: ‘Bahtsız çocuklar!’ diye yineledi.

Pauline'den söz etmek istediğim zaman fena halde öfkeleni.

‘Nankör bir kız o!’ diye bağırdı. ‘Kötü yürekli ve nankör bir kız! Ailemizi lekeledi! Burada da yasalar olsa, ben onu yola -getirirdim! Evet, evet!’

Değ Grioux'ye gelince, onun adının anıldığıyı itimeye bile dayanamıyordu:

‘O, beni mahvetti’ dedi, ‘beni soydu soğana çevirdi, varımı yodumu elimden aldı, yırtladı kesti! Tam iki yıl boyunca benim karabasanım oldu! Aylarca düğlerime girdi o adam! O... O adam... Yoo, sakın bana ondan söz etmeyin!’

Bu ikisinin arasında bir ilişki bulunduğunu görüyordum ama, her zamanki alıtkanlığıyla, susuyordum. Olup bitenleri ilk olarak Blanche'tan öğrendim: Ayrılmamızdan tam bir hafta önceydi.

‘Talihi varmış’ diye ötüp duruyordu; ‘babağka gerçekten hasta ve her an ölebilir. B. Astley bize bir telgraf gönderdi; sen de kabul edersin ki, her şeye karşın onun varisi. Olmasa bile, hiçbir konuda beni rahatsız etmezdi. Önce, emekli maatı var, sonra da son derece mutlu olacağı o arka odada-oturacak. Ben general eği olacadıım. Yüksek sosyeteye rahatça girebileceğim (Blanche'ın en büyük düğüdü bu), sonra da, bir Rus toprak adası olacadıım, bir tatom, mujiklerim olacak, daha sonra da nasıl olsa milyonumu elde ederim!’

‘Ya kıskançlığda, huysuzluğda başlarsa... Tanrı bilir neleri... ille de tuturmaya başlarsa?.. Anladın mı ne dedimi?’

‘O mu? Aa, yoo! O olmaz! Buna cesaret edemez! Ben önlemlerimi aldım, sen hiç merak etme! Albert adına ona birçok nama muharrer senetler imzalattım bile. En ufak bir karardan dönmede... Hemen cezalanacak... Ama, buna cesaret edemez!’

‘Öyleyse, evlen onunla...’

Özel törenlere kalkıtmadan, aile arasında sade bir düğün yapıldı. Albert'le birkaç yakın dost çağırılmıttı. Hortense, Cleopâtre ve öbürleri kesinlikle uzaklağtırıldı. Damat adayı durumunu pek ciddiye alıyordu. Blanche, onun kravatını kendi elleriyle bağladı, saçlarına pomatlar sürdü; frak ve beyaz yelekle gerçekten, pek rabıtaly bir hali vardı.

Sanki bu fikir onu tatırtıyormuşcasına: ‘Doğrusu, pek rabıtaly’ dedi. Blanche, generalin odasından çıkınca.

Ayrıntılara girmedim ve bütün bunlara sadece ilgisiz bir seyirci gibi katıldığım için, o zaman olup bitenlerin pek

çodunu unuttum bile. Sadece, Blanche'ın soyadının Cominges dedi, du Placet oldu, dul Bayan Cominges'in de annesi olmadı aklımda kaldı. Neden o ikisi o güne kadar o adı almışlardı... hiç bilmiyorum. Ama, general bundan pek memnun göründü, hatta du Placet adı de Cominges'den daha çok hoşuna gitti. Dün sabahı, giyinip kuşanmış, hem salonu artıyor, hem de son derece ciddi bir halle, durmadan: 'Mademoiselle Blanche du Placet! Blanche du Placet! Du Placet! Mademoiselle Placette!' diye yineleyip duruyordu ve yüzünde belirli bir kendini beğenmişlik parlıyordu. Kilisede, belediyede ve evdeki yemek sırasında, sadece mutlu değil, aynı zamanda da gururlu göründü. Blanche da saygı havalara takılmaya başladı.

Büyük bir ciddiyetle, bana:

'İmdi artık tamamiyle başka türlü davranmalıyım' dedi. 'Ama, biliyor musun, daha önce hiç aklıma bile gelmeyen pek sevimsiz bir şey var: Dün bir kere, yeni soyadımı bir türlü anımsamayı başaramıyorum! Zagorianski, Zagorianski, Sayın Bayan General de Sago... Sago... şu kahrolasıca Rus adları yok mu! Her neyse, on dört sessiz harfli Sayın Bayan General! Ne kadar hoş, değil mi?'

En sonunda, ayrıldık ve hatta Blanche, o Blanche aptal, veda ederken birkaç damla gözyağı bile döktü.

Burnunu çeke çeke adlayarak:

'Yi bir insandın' dedi. 'Seni aptal sanıyordum, senin de öyle bir halin vardı ama, bu sana yakıyor.'

Elimi son bir kez daha sıktıktan sonra, birdenbire: 'Dur, bekle!' diye haykırdı. Hemen küçük salonuna koştu, bir dakika sonra bin franklık iki banknotla döndü. Böyle bir şey yapacağını dünyada sanmazdım!

'Al, bu senin işine yarar; bir outchitel olarak belki çok bilgilisin ama, erkek olarak, çok aptalsın. Sana daha fazlasını vermiyorum, çünkü nasıl olsa yitireceksin. Hadi, hoşça kal!

Hep iyi dost olarak kalacağız; eder gene kazanırsan, mutlaka beni görmeye gel, mutlu olursun!t

Cebimde daha beş yüz franga yakın para vardı; ayrıca bin frank kadar eden çok güzel bir saatimle pýrlanta kol düdmelerim var; demek ki hiç kaygılanmadan, hiçbir şeye kulak asmadan oldukça uzun bir süre yaşayabilirim. Düşüncelerimi bir araya getirmek, özellikle de B. Astley'i beklemek için bu berbat küçük kente yerleğtim. Buradan mutlaka geçeceğini ve iç için yirmi dört saat kalacağını güvenilir bir kaynaktan öğrendim. Böylece, her şeyi öğrenebileceğim... sonra da... sonra da dosdoğru Hombourg'a gideceğim. Roulettenbourd'a dönmeyeceğim, hiç değilse gelecek yıldan önce değil. Aynı masada şansý iki kez aramanın kötü bir hesap olduğunu söylüyorlar, Hombourg'da da, gerçekten kumar oynanıyor.

ON YEDÝNCÝ BÖLÜM

Bu notlara bakmayalı tam yirmi ay oldu. Ancak bugün, kaygılarımdan ve üzüntümden kendimi avutabilmek için onları yeniden okumak aklıma geldi. Hombourg'a gidiğimde kalmığım. Ulu Tanrım! Kartýlađtırarak söylersek, son satýrları ne kadar da gönül rahatlığıyla yazmığım! Ya da, gönül rahatlığıyla değilse bile, ne kendini beğenmişlikle, ne sarsılmaz umutla! Tu kadar olsun kendimden kuşku ediyor muydum? Şimdi on sekiz aydan fazla geçti ve kendi görüğüme göre, dilenciden daha beter bir durumdayım! Peki, neden bir dilenci? Dilencilik umurumda bile değil! Ben düpedüz kendimi yitirdim, mahvoldum! Zaten bu hemen hemen hiçbir şeyle kartýlađtırılmaz, oturup da kendime ahlak dersi verecek de184

dedilim! Böyle bir durumda ahlak dersinden daha saçma, daha mantıksız bir şey olamaz! Ah! O kendinden memnun insanlar! Bu çalçeneler nasıl da böbürlenmiş bir kendini bedenmişlikle cevherlerini yumurtlamaya hazırdırlar! İçinde bulunduğum durumun berbatlığının ne derece bilincinde olduğumu bilseler, bana ders vermek için söz bulamazlardı. Zaten benim bilmediğim yeni neyi söyleyebilirler ki bana? İşte asıl söz konusu olan bu! Kesin olan bir şey varsa o da... bir tekerlek dönüşüyle her şey dedilebilir ve o aynı ahlak hocaları o zaman dostça şakalaşarak beni kutlamaya ilk koştanlar olacaktır, bundan kesinlikle eminim. O zaman şimdi yaptıkları gibi, beni görünce artık arkalarını dönmezler. Ama, ben bütün bu insanların kafasına tükürüyorum! Ben şimdi neyim? Bir sıfır. Yarın ne olabilirim? Ölüleri diriltilip, yeniden yaşamaya başlayabilirim! Bütün kaybolmadan önce, içindeki insanı bulabilirim!

Gerçekten de Hombourg'a gittim ama... daha sonra Roulettenbourg'a da, Spa'ya da gittim, hatta, burada efendim olan bir alcağın, meclis üyesi Hinze'nin, uşağı olarak Baden'e de gittim. Evet, tam beş ay uşaklık ettim! Bu, cezaevinden hemen sonra oldu. Çünkü Roulettenbourg'daki borçlarım için hapse de girdim. Bir yabancı benim yerime borçlarımı ödedi. Kimdi bu? B. Astley mi? Pauline mi? Bilmiyorum ama, borcum ödendi: Topu topu iki yüz talerdi, sonra beni salıverdiler. Nereye gidebilirdim ki? İşte o zaman Hinze'nin hizmetine girdim. Tembellik etmesini seven genç düşüncesizin biridir, ben de üç dilden okuyup yazmasını biliyorum. Başlangıçta otuz florin aylıkla sekreter gibi bir şeydim; ama sonunda, gerçekten onun uşağı oldum: Bir sekreter tutacak olanadı yoktu artık bu yüzden maaşımı azalttı; benim de gidecek hiçbir yerim yoktu, onun için kaldım ve böylece kendi kendimi uşak olarak edittirdim. Onun yanında doyasıya ne yiyebiliyor, ne de içebiliyordum ama, buna kartıllık beş ayda

yetmiş florin biriktirdim. Baden’de, bir akşam ondan ayrılmak istediğimi bildirdim. Ve hemen o akşam rulete gittim. Ah! Bilmeniz yüredim nasıl çarpıyordu! Hayır, paraya önem verdim yoktu. Ben sadece ertesi günden tezi yok, Baden’deki bütün bu Hinze’lerin, bütün bu metrdotellerin, bütün bu güzel hanımların benden söz etmesini, öykümü anlatmasını, beni kutlamasını Ve kumardaki yeni şansım kartısında yerlere kadar edilmesini istiyordum. Bunlar hep çocukça düğler ve düğüncelerdi ama... kimbilir? Belki Pauline’e de rastlardım, ona serüvenlerimi anlatırdım ve bütün bu saçma’yazgı’, oyunlarının üzerinde olduğumu görürdü... Yoo! Hayır! Benim paraya önem verdim yoktu! Kesinlikle inanıyorum ki, parayı ka-zansam gene har vurup harman savurması için herhangi bir Blanche’a verirdim ve on altı bin franga satılan alınan bir çift atın çektiği arabada, yeniden tam üç hafta Paris’te boy gösterirdim. Cimri olmadığımı çok iyi biliyorum; hatta eli açık, savurgan bir insan olduğumu bile sanıyorum... Bununla birlikte, krupiyenin bildirilerine ne heyecanla, ne yürek daral-malarıyla kulak kabarttığımı bir bilmeniz: Otuz bir, kırmızı, tek ve pas, ya da: Dört, kara, çift ve eksik! Krupiyenin küreği altında kor gibi parıldayan yıldınlar halinde çöken üst üste yıldızlı altın paraların, lui altınlarının, frederiklerin ve talerlerin saçıldığını kumar masasına, ya da uzun gümüş tomamlarının çevrelediği sehpaye nasıl bir doymazlıkla baktığımı bilmeniz. Daha kumar salonuna bile ulaşmadan, altın ve gümüş paraların tıkradadığını itir itirmez, adeta baygınlıklar geçiriyorum. Kumar masasına yetmiş florinimi götürdüğüm gece gerçekten harikulade oldu. Pas’m üzerine koyduğum on florinle başladım. Pas için benim olumlu bir önyargım vardı. Yitirdim. Gümüş para olarak altmış florinim kalmıyordu. Düşündüm... Sı-fır’a göz koydum. Sıfır üzerine bir-kerede beş florin koyuyordum; üçüncü oyunda sıfır çıktı. Yüz yetmiş beş florini alırken sevinçten öleceğimi sandım; yüz bin florin kazandım186

zaman bu kadar mutlu olmamıyıtım. Hemen kırmızı'nın üzerine yüz florin koydum... ve kazandım; kırmızı'nın üzerine iki yüz florin... Kazandım; kara'mn üzerine dört yüz florin... kazandım, eksik üzerine sekiz yüz florin... kazandım. Toplam bin yedi yüz florinim vardı... Ve bütün bunlar beş dakikadan daha kısa bir zamanda gerçekleşmişti! Böyle anlarda insan bütün geçmiş başarılarıyla unutuluyor! Çünkü yaşamımdan fazlasını tehlikeye atarak bunu elde etmişim, bir tehlikeyi göze almaya cesaret etmişim ve... işte gene insan sırasına girmişim!

Bir otelde oda tuttum, kapımı anahtarla kilitleyip içeri kapandım ve tam saat üçe kadar paramı saydım. Uyandırdımda artık uşak dedildim. Hemen o gün Hombourg'a gitmeye karar verdim: Orada ne kimsenin hizmetinde çalışmıyıtım, ne de hapishanede yatmıyıtım. Trenin hareketinden yarım saat önce, yeniden gidip kumar oynadım, sadece iki oyun, daha fazla dedil ve bin beş yüz florin yitirdim. Gene de Hombourg'a gittim, iki aydan beri de oradayım.

Sürekli bir yürek sıkıntısı ve korku içinde yaşıyorum; az para sürerek oynuyorum ve bekliyorum, hesaplar yapıyorum; günlerce kumar masasının yanında gözlemler yapıyorum, düğlerinde bile kumar görüyorum... Ama, bu arada kaşarlanmıyıtım, çirkefe bulanmıyıtım gibi geliyor bana. B. Astley'le kartılaşmamın bende yaptıdığı etkiden bu sonucu çıkardım. Çoktandır birbirimizi görmemiştik, bir rastlantıyla kartılaştık. Bakın nasıl oldu: Bahçede yürüyordum ve hemen hemen beş parasız olduğumu, sadece elli florinim kaldığımı hesaplıyordum, üstelik de kaldığım küçük otel odasının hesabını da iki gün önce ödemiştik. Demek ki gidip rulette bir el daha oynayacak olanada sahiptim; eder kazanırsam, kumarı sürdürebilirdim; yitirirsem... Beni öğretmen olarak hemen yanına alacak bir Rus ailesi bulamazsam, yeniden birinin yanına uşak olmam gerekecekti... Bütün bu düşünceleri kafamda evirip çevirip KUMARBAZ

187

virerek komşu eyalette, park ve ormanda her günkü gezintimi yapmaya gidiyordum. Kimi zaman böyle tam dört saat yürüyordum ve Hombourg'a yorgun ve aç dönüyordum. Tam parka girdiğim anda, ansızın bir sıranın üstünde oturan B. Astley gözümü açtı. O da beni görmüştü, bana seslendi. Yanına oturdum. Yüzünü oldukça ciddi görünce, ben de hemen neşemi azalttım; onu gördüğüme pek sevinmişim.

Demek, buradasınız siz de? Sizinle kartılaşacağımı düşünmüştüm dedi. Olup bitenleri bana anlatma zahmetine katlanmayın, biliyorum, hepsini biliyorum. Tu son yirmi ay içindeki bütün yaşamınızı biliyorum.

Ya! Bakın hele! Demek ki eski dostlarınız böyle gözetliyorsunuz! diye kartılık verdim ben de. Bu size onun kazandığı, dostlarınız unutmuyorsunuz... Durun bakayım, aklıma bir şey getirdiniz: Yki yüz florinlik bir borç yüzünden girdiğim Roulettenbourg cezaevinden beni çıkaran siz dedil miydiniz? Bilinmeyen biri borcumu ödedi.

Hayır, hayır, ben dedilim ama, borç yüzünden Roulettenbourg'da hapse girdiğinizi biliyorum.

Öyleyse beni kurtaranı da biliyorsunuzdur?

Hayır, bildiğimi söyleyemem.

Çok garip, doğrusu; buradaki Rusların hiçbirini tanıyıyorum, zaten tanısam da bana böyle bir iyilikte bulunmazlardı; bizim oralarda, Rusya'da, ancak Ortodokslar kardeşlerini kurtarırlar. Onun için ben, tuhafılık olsun diye, bunun herhangi acayip bir İngiliz olduğunu düşünmüştüm.

B. Astley beni az çok bir şaşkınlıkla dinliyordu. Hiç kuşkusuz beni üzgün ve bitkin bulacağını düşünmüştü.

Her neyse, sizi bütün fikir özgürlüğünüzle ve hatta neşenizle yeniden gördüğüme çok sevindim dedi oldukça hırçın bir halle.

Yani demek oluyor ki, beni bitkin ve mahcup olmuş

göremediniz için içten içe öfkeden. kuduruyorsunuz' dedim gülerek.

Sözlerimi hemen kavrayamadı ama, anladığı zaman gülümsemeye başladı.

‘Elettirileriniz hoşuma gidiyor. Bu sözlerde geçmiş günlerdeki coşkulu, akıllı ve aynı zamanda da edepsiz eski dostumu buluyorum. Bunca çelişkiyi ancak Ruslar aynı zamanda kendilerinde toplayabilirler. Kişinin en iyi dostunun önünde mahcup olduğunu görmekten hoşlandığı bir gerçektir: Dostluk çoğu zaman işte bu mahcubiyetin üzerine oturur; bütün akıllı kişilerin bildiği çok eski bir gerçektir bu. Ama, şu içinde bulunduğumuz durumda, size kesinlikle söyleyeyim ki, sizi bitkin görmediğime içtenlikle memnunum. Buraya baksanız, kumardan vazgeçmeye hiç niyetiniz yok mu?’

‘Oo! Kumarın canı cehenneme! Hiç düşünmeden hemen bırakırdım eder...’

‘Eder şimdi paranızı yeniden kazansaydınız, değil mi? Ben de aynen böyle düşünmüştüm, sonunu getirmeyin... biliyorum... bunu hiç düşünmeden söylediniz... Öyleyse gerçeği söylediniz. Bana bakın, kumardan başka bir şeyle ilgilenmiyor musunuz?’

‘Hayır...’

Beni bir sınavdan geçirdi. Hiçbir şey bilmiyordum, şu son günlerde ancak gazetelere şöyle bir göz atmıştım, bir tek kitabın kapağını bile açmamıştım.

‘Katılaşmışsınız’ diye belirtti, ‘sadece yaşamdan, kendi kişisel çıkarlarınızdan ve toplumunkilerden, insanlık ve yurttaşlık görevlerinizden, dostlarınızdan (çünkü, dostlarınız vardı) uzaklaşmamışsınız, sadece kazanç dâvasında her türlü amaçtan uzaklaşmamışsınız, siz aynı zamanda kendi anılarınızdan da uzaklaşmışsınız... Ben sizi yaşamınızın tutkulu ve yodun bir zamanında anımsıyorum ama, kesinlikle eminim ki siz o dönemdeki bütün en iyi izlenimlerinizi, duygularınızı unut-KUMARBAZ

189

muşsunuzdur; düşleriniz, günlük istekleriniz şimdi artık çift ve tek, kırmızı, kara, ortadaki on iki sayı, vb., vb., ileri git-miyordur. Buna kesinlikle inanıyorum.’

‘Yeter, B. Astley, rica ederim, rica ederim, bana geçmişten söz etmeyin!’ diye haykırdım kızgınlıkla, adeta öfkeyle. ‘Şunu iyi bilin ki, ben hiçbir şeyi unutmuş değilim; ama, bir süre için bütün bunları, hatta anılarımı bile kafamdan kovdum... ta ki durumumu iyice düzeltinceye kadar, İşte o zaman... o zaman, göreceksiniz, ölüleri dirilteceğim!’

‘On yıl sonra da siz burada olacaksınız’ dedi. ‘Bahse girerim ki, eder yaatarsam, size bunu yine bu sıranın üzerinde anımsatırım.’

‘Pekâlâ, pekâlâ, bu kadarı yeter’ diye sözünü festim sabırsızlıkla. ‘Pek de o kadar unutkan olmadığımı size kanıtlamak için, izin verin de Bayan Pauline’in şimdi nerede olduğunu sorayım size? Borçlarımı ödeyen siz dedilseniz, mutlaka odur. Ondan hiç haber alamadım.’

‘Hayır, yoo, hayır! Borçlarınızı ödeyenin o olduğunu hiç sanmıyorum. Şimdi ‘Sviçre’de bulunuyor, Bayan Pauline üzerine soru sormamakla da beni pek memnun edersiniz’ dedi buyurgan ve hatta öfkeli bir sesle.

‘Demek ki sizi de son derece yaraladı,, öyle mi?’ dedim elimde olmadan gülmeye başlayarak.

‘Bayan Pauline dünyanın en saygın kişilerinin en iyisidir ama, size bir kez daha söylüyorum, onun hakkında soru sormayı kesmekle beni çok memnun edersiniz. Siz, onu hiç tanımadınız, onun adını sizin adınızdan itince, bunu kendi ahlak anlayışına bir hakaret olarak kabul ediyorum.’

‘Sahi mi? Hata ediyorsunuz; çünkü bir düşünsenize, sizinle başka neden söz edebilirim ki? Bütün anılarımız hep onunla ilişkili. Hiç korkmayın, sizin mahrem öykülerinizi öğrenmeye hiç de meraklı değilim. Ben, eder deyim yerindeyse, sadece Bayan Pauline’in dâvasıyla, şimdi içinde bulun-

düdü dýt koşullarla ilgileniyorum. Bu da iki sözcükle anlatýlabilir.t'

ŤPekâlâ, öyle olsun; ama, bu iki sözcükten sonra kesmek koşuluyla. Bayan Pauline uzun zaman hasta yattý, Ťimdi de hasta sayýlýr. Bir süre, Ýngiltere'nin kuzeyinde, annemle kýz-kardeřimin yanýnda kaldý. Altý ay önce, büyükannesi (anýmsarsýnýz, hani Ťu tamamiyle aklýný kaçıran yatly kadýn), sýrf Bayan Pauline'in kendisine yedi bin lira býrakarak öldü. Ťimdi de 'Bayan Pauline evlenen kýzkardeřimle birlikte yolculuk yapýyor. Büyükannenin vasiyetnamesi kýzkardeřiyle erkek kardeřinin geleceđini de güvence altına alýyor, onlar da Londra'da okuyorlar. Generale, üvey babasýna gelince, bir ay önce beyin kanamasýndan Paris'te öldü. Mile Blanche ona çok iyi baktý ama, büyükannenin generale býraktýklarýnýn hepsini üzerine çe-virtmeyi bařardý. Sanýrým hepsi bu kadar.t'

ŤPeki, ya Deř Grieu*? O da Ýsviçre'de yolculuk yapmýyor mu?'

ŤHayýr, Deř Grioux Ýsviçre'de yolculuk yapmýyor, nerede olduđunu da bilmiyorum. Üstelik de, bir daha böyle anýttýrmalar ve yaklařtırmalar yapmamanýzý kesinlikle öneririm, yoksa vay halinize, elimden çekeceđiniz var demektir.t'

ŤNasýl? Kýrk yýllýk dostluđumuza kartýn mý?'

ŤEvet...t'

ŤBin kez özür dilerim, B. Astley. Ama, bununla birlikte izin verirseniz Ťunu belirtelim: Bunda kýrýcý, ya da yersiz hiçbir Ťey yok ki. Bayan Pauline'i hiçbir Ťeyle suçlamýyorum ki ben. Bundan bařka da... Genel olarak ele alýrsak, bir Fransýzla bir Rus küçük hanýmý, bu ne sizin, ne de benim ne aydýnlatabileceđimiz, ne de iyice anlayabileceđimiz bir yakýnlařmadýr.t'

ŤDeř Grioux'nün adýný bir bařka adla birlikte anmasay-dýnýz, 'bir küçük Fransýzla bir Rus küçük hanýmý deyimiyile ne anlatmak istediđinizi sorardým size. Burada ne gibi bir

‘Tyaklaýmı’ var? Neden tam da bir Fransızla bir Rus küçük hanýmı?’

‘Bakın, gördünüz mü, bu sizi ilgilendiriyor. Ama, bu uzun bir öyküdür, B. Astley. Daha önce bilinmesi gereken pek çok şey var. Zaten, bu önemli bir sorundur, o kadar da gülünç ki daha ilk bakıpta göze’ çarpıyor. B. Astley, Fransız eksiksiz ve zarif bir biçimdir. Bir İngiliz olarak siz belki aynı kanıda dedilsiniz; bir Rus olarak, ben de aynı kanıda dedim, kıskançlık nedeniyle olsa bile. Ama, bizim Rus kızları belki de başka türlü düşünüyorlardır. Siz Racine’i yapmacık, özentili, mis kokulu bulabilirsiniz, belki onu elinize alıp okumazsınız bile. Ben de onu yapmacık, özentili, mis kokulu, hatta belirli bir bakış açısından gülünç bile bulurum. Ama, Racine gene de sevimlidir, B. Astley, özellikle de, biz istesek de istemesek de, büyük bir şairdir. Fransızın, yani Parislinin ulusal biçimi, biz daha ayıkken zarif bir kalıba döküldü. Fransız Devrimi soyluluğa varis oldu. Bugün, küçük Fransızların en adisinde bile, girişiminin, ruhunun, ya da yüreğinin en ufak bir katkısı olmaksızın son derece zarif tavırlar, davranışlar, ifadeler ve hatta düşünceler bulunabilir. Bütün bunlar miras yoluyla ona geçmiştir. Kendileri kişisel olarak dünyanın en boğ, en adi, en ağırlık yaratıcıları olabilirler. Balem, B. Astley, size bir şey söyleyeyim mi, dünya yüzünde iyi yürekli, akıllı ve fazla yapmacık olmayan bir Rus kızından daha güvenen ve daha açık bir yaratık olamaz. Herhangi bir rolde bir maske altında beliriveren bir Değ Grioux inanılmaz bir kolaylıkla onun gönlünü fethedebilir; zarif bir şekli vardır, B. Astley, küçük hanım da bu şekli kalıtım yoluyla ona geçen bir giysi gibi değil de, onun ruhu, ruhunun ve yüreğinin doğal şekli sanır. Hiç hoşunuza gitmese de, size şunu itiraf etmek zorundayım ki, İngilizler çödünlükle, sıkıcı biçimde düzenli ve zarafetten yoksundurlar. Oysa, Ruslar güzelliği içgüdüyle ayırdetmesini bilirler ve buna susamışlardır. Ama, ruh güzel-192

İgini ve kişilidini özgünlüklerini ayırt etmek için bizim kadınlarımızda, haydi haydi genç kızlarımızda bulunandan çok daha fazla badımsızlık ve özgürlük, özellikle de çok daha fazla deneyim gerektir. Bayan Pauline, (özür dilerim, adı adızmdan kaçtı), sizi bir Deş Grioux alçadına yedlemeye karar vermek için daha çok zaman bekleyecektir. Size çok saygısı var, arkadaşınız olur, size bütün yüredini açar; ama, bu yürekte gene de o nefret edilen alçak hüküm .sürecektir, o Deş Grioux adındaki ağadılık ve adi tefeci egemen olacaktır... Hatta bu inattan, bir bakıma da, özsaygıdan 'sürüp gidecektir, çünkü o aynı Deş Grioux bir gün ona, zarif bir marki, düş kıryklığına uğramıt bir liberal, ailesine ve bu düşüncesiz generale yardım etmek istediği, için, sözümona mahvolmuş biri olarak ortaya çıktı. Bütün düzenler sonradan ortaya çıktı. Ama, iş işten geğmiği artık, tımdı hiçbir şey umurunda değil: Ona eski günlerin Deş Grioux'sünü geri verin, bütün istediği işte bu! Bugünün Deş Grioux'sünden nefret ettiği oranda, sadece onun hayalinde yaşamıt olmasına karşın, eskisini özlüyor. Arıtımevi sahibisiniz, değil mi, B. Astley?'

'Evet, büyük Lowel ve Ört. arıtımevinin ortağıyım.' 'Ya, gördünüz mü, B. Astley. Bir yanda, bir arıtımevi sahibi... Öbür yanda Belvedere'in Apollon'u; ikisi birlikte gitmez. Ya ben, ben bir arıtımevi sahibi bile değilim: Sadece küçük bir rulet oyuncusuyum, uşaklık bile yaptım, kuşkusuz Bayan Pauline'in bundan da haberi vardır, çünkü iyi kurulmuş bir polisi var gibi görünüyor.'

'Hırcın olmuşsunuz, işte bunun için bütün bu saçmalıkları söylüyorsunuz' dedi B. Astley soğukça, bir süre düşündükten sonra. 'Üstelik sözleriniz özgünlükten de yoksun.'

'Bunu kabul ediyorum! Ve işte asıl korkunç olanı da şu ki, benim soylu dostum, benim suçlamalarım ne kadar yürürlükten düşmüş, yavan ve vodillere yaratır türden olursa

olsunlar, gene de gerçektirler! Bakýn gördünüz, siz ve ben hiçbir şey elde edemedik!'

ŤÇok idrenç ve aptalca bir şey bu... Çünkü... çünkü... şunu iyi bilin kit' diye haykýran B. Astley'in sesi titriyor, gözleri parlıyordu, Ťşunu iyi bilin ki, nankör, kötü, dedersiz ve zavallý adam, Hombourg'a onun emriyle, sizi görüp, sizinle açık yürekle uzun uzun konuşmak ve bütün... duygularýnýzý, düřüncelerinizi, umutlarýnýzý ve... anýlarýnýzý ona anlatmak için geldim!'

ŤOlur şey dedil! Olur şey dedil!'

 diye haykýrdým ve gözlerimden yaşlar bořandı Onları tutamamýřtıým ve öyle sanýyorum ki ömrümde ilk kez böyle bir şey bařýma geliyordu.

ŤEvet, zavallý adam, sizi seviyordu, mahvolmuř bir adam olduđunuza göre bunu size açıklayabilirim! Dahasý da var, sizi hâlâ sevdiđini söylesem bile, siz... gene de burada kalýrsýnýz! Evet, kendi kendinizi mahvettiniz. Kimi yetenekleriniz, canlý bir yaratýlýřýnýz vardý, hiç de kötü bir insan dedildiniz; hatta, insana onca gereksinimi olan ülkenize yararlı bile olabilirdiniz ama... siz burada kalacaksýnýz, sizin yařamýnýz bitti. Sizi suçlamýyorum. Düřünceme göre, bütün Ruslar böyledir, ya da böyle olma edilimindedirler. Rulet olmazsa ona yakýn başka bir şey olur. Ayrýklýklar (istisnalar) çok ender. Çalıřmanın, emeđin deđerini bilmeyen ilk siz dedilsiniz (sizin milletinizden söz etmiyorum). Rulet özellikle bir Rus kumarýdır. Ťimdiye kadar dürüst ve namuslu kaldýnýz, çalmaktansa uřaklýđý yedlediniz... Ama, gelecekte neler olabileceđini düřündükçe tir tir titriyorum. Eh, bu kadarý yeter, elveda! Paraya ihtiyacýnýz vardýr, elbette dedil mi? Ýtte alýn, size on lui altýný. Daha fazlasýný vermiyorum, çünkü nasýl olsa yitireceksiniz. Alýn şunu ve elveda! Alsanýza caným!'

ŤHayýr, B. Astley, bütün o söylediklerinizden sonra...'

ŤA-lýn!'

 diye haykýrdý. ŤSizin hâlâ soylu bir kiři olduF. 13194

nuza kesinlikle inanıyorum ve bu parayı size bir dostun gerçek bk dosta verebileceği gibi veriyorum. Kumardan ve Hombourg'dan vazgeçip de ülkenize geri döneceğinize emin olabilseydim, yepyeni bk mesleğe başlamanız için size şimdi hemen bin İngiliz lirası vermeye hazırım. Ama, bin İngiliz lirası yerine sadece on altın veriyorum, çünkü sizin için bugün artık bin lirayla on altının pek bir farkı yok: Onları yitireceksiniz. Alın ve hoşça kalın.'

'Eğer sizi kucaklamama izin verirseniz, kabul ederim.'

'Memnuniyetle!'

'Çıtenlikle kucaklaştık ve B. Astley gitti.

Hayır, yanılıyorum! Pauline'le Değ Grioux konusunda sert ve ahmakça konuştuydum, o da Ruslar konusunda sert ve ahmakça konuştu. Beni ilgilendiren konuya gelince, ben bir şey demiyorum. Zaten... zaten, şu anda söz konusu olan hiç de bu değil: Bütün bunlar sadece söz, söz ve söz, oysa eylem gerek! Önemli olan şimdi İsviçre! Yarından tezi yok... Ah! Hemen yarın gidebilseydim! Yeniden doğmak, dirilmek! Onlara kanıtlamak gerek... Benim hâlâ bir erkek olabileceğimi Pauline mutlaka bilmeli. Yeter ki... Zaten şimdi artık çok geç ama. yarın... Ah! Çime doğuyor, başka türlü olamaz! Şimdi on beş lui altınım, on beş florinle başlamıştım! İnsan sakıyla başlarsa... Minicik bir çocuk muyum ben? Mahvolmuş bir adam olduğumu anlamıyor muyum yani ben? Evet! Ömrümde bir kez, sakıyla ve sabırlı olmam'yeter... Ve hepsi bu kadar işte! Bir kez olsun karakter sahibi olmam yeter, bir saatte bütün yazgımı değiştirebilirim. Önemli olan karakterdir. Sadece, yedi ay önce, Roulettenbourg'da kesinlikle mahvolmadan önce, başıma neler geldiğini bir anımsamam yeter. Oo! Olağanüstü bir kararlılık örneği olmuştu bu: Her şeyi yitirmiştim, her şeyi... Gazinodan çıktım, bakındım... Yelemin cebinde hâlâ bir florin doluyordu: 'Aa! Yemek yiyecek param varmış hâlâ!'

195

tikten sonra, kararımı değiştirip geri döndüm. O bir tek florini manque'm üzerine koydum (bu kez, manque üzerine koymuştum) ve, gerçekten de, insan yabancı bir ülkede, yapayalnız, vatanından, dostlarından uzakta, o gün ne yiyeceğini bile bilmeden, son, son, en son florinini tehlikeye atıldığı zaman özel bir duyguya kapılır! Kazandım ve yirmi dakika sonra, cebimde yüz yetmiş florinle gazinodan çıktım. Bu bir oğudur! İşte kimi zaman son florin bu anlama gelir! Ya ben umutsuzluğa kapılsaydım, bir türlü karar verme cesaretini gös-teremeseydim?..

Yarın, yarın, her şey bitecek!..KUMARBAZDostoievski

Kumarbaz

Çeviren: Nesrin ALTINOVA

2. Basým

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESÝ

Tasnif No. Demirbağ No.

891.733 327855

Remzi Kitabevi

Ankara Caddesi, 93 istanbulMICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

2. Basým: Temmuz 1993

ISBN975-14-0399-5 KTB 93.34.Y.0030.0600

Remzi Kitabevi A.Ş.

Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-Istanbul, 1993

Tel. 522 0583 - 522 7248

Evrin Matbaacýlık Ltd. Şti.

Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-Istanbul, 1993

Dostoievski Batý'ya ilk kez 1862 yýlým haziran bařlarýnda gitti. Planladýđy ilk uđradý Paris'tir ama, o günlerde Alman kaplýcalarýndan Baden-Baden, Hombourg ye Ems gibi, Avrupanyn kumar bařkentlerinden biri olan Wiesbadenden geđerken, trenden iner, Rus gazetelerinde okuduđu ve kahramanýnýn daha sonra acý acý yakýnacadıđy, betimlemelere aldanarak rulette řansýný denemeye gider. '

Kahramaný şöyle der ya:

ŞBütün dünya gazetelerinin, özellikle de bizim Rus gazetelerinin, ve hemen hemen her yýlým ilkbahar bařlarýnda makale yazarlarýmýmýmým günlük yazýlarýnda daima iki konuyu ele almalarýndaki o köle ruhluluđa dayanamýyorum: Önce Rhin' in kaplýca kentlerindeki oyun salonlarýnýn görkem ve lüksü, ikinci olarak da, sözümona masalarýn üzerine yýđýlan altýn kümeleri. Oysa onlara bunun için para da ödenmiyor: Onlar sadece çýkar gütmeyen bir dostluk kanýty veriyorlar. Bu berbat salonlar her türlü ihtiyađdan yoksundurlar ve altýn oralarda masalarýn üzerine yýđýlmadıđy gibi. ucundan kýyýsýndan ya görünür, ya görünmez.'

Bir süre geđerince, sara nöbetleri gitgide sýklařan Dostoievski hekimin ödütleri üzerine yeniden Avrupa gezisine çýkmaya karar verir. Verem olan karýsý ölmek üzeredir, yazar da Paris' te dostu Pauline Souslova'ným yanýna gitmek zorundadıđy. Yolculuk hep ertelendiđinden Pauline sabýrsýzlanýr ve bir Ýspanyol öđrenciye ařık olur. Fena halde öfkelenen Dostoievski yola koyulur ama, VViesbaden'den geđerken, yeniden gidip rulette řansýný denemekten kendini alamaz.

Parise geldiđinde onu mutlu bir sürpriz bekler: Ýspanyol öđrenci, Paulineden ayrılmýttýr. Böylece, kazanma bařarýsýný gösterdiđi bütün parayý çok dođaldý ki yitirdiđi Wiesbaden ve Baden-Baden'den geđererek, birlikte Ýtalya'ya gidebileceklerdir.

6 " KUMARBAZ

İşte o zaman kumar konusunda bir roman yazmayý düřünür. 18 Eylül 1863'de Roma'dan arkadařý Strakhov'a řunlarý yazar:

ŞTımdilik elimde hazýr hiçbir řey yok ama, (bana göre) oldukça mutlu bir öykü planý tasarladým. Büyük bölümünü kâđýt parçalarýnýn üzerine not ettim. Hatta yazmaya bile bařladým. Ama, önce burasý çok sýcak: Ýkincisi de, Romada ancak sekiz gün kalabileceđim; insan Roma gibi bir kentte bir hafta geđirecekse, roman yazmayý düřünebilir mi? Bütün bu gidit geliřler beni son derece yoruyor. Konu řu: Bir tip, gurbetteki Rus. Biliyorsunuz, geđen yaz, bizim gazetede yabancý ülkelerde yařayan Ruslardan sýk sýk söz edildi. Romana bütün bunlar da alýnacak. Yurt içi yařamýmýmýmým bugünkü halinin olabildiđince oraya yansýđýđýný görmeleri gerek. Apaçýk karakterli bir adamý çiziyorum, pek çok konuda yetenekli ama, her řeyde yarým kalmýř bir adam bu. Bütün inancýný yitirmiř, ayný zamanda da, imansýz, inançsýz olmaya cesaret edemiyor. Yetkiye karřý hem isyan ediyor, hem de onun karřsýnda korkuyor. Rusyada kendisi için yapacak hiçbir řey bulunmadýđýný düřünerek avunuyor, bu yüzden de yabancý ülkelerde yařayan Ruslarý vatanlarýna geri çadırmak isteyen herkesi acýmasýzca mahkúm ediyor. Ama, sana hepsini burada anlatamam.

ŞAsýl kahraman çok canlý, onu karřýmda görür gibiyim. Öyküm bittidi zaman okunmaya dedecektir. Temel nokta řu ki, bütün yařamsal özsuynunu, tařkynlýđýný, bütün cüretini rulet sođurmuř. Bu bir kumarbaz ama, Pouchkine'in Cimri řövalyesi alelade bir cimri olmadýđy gibi, bu da sýradan bir kumarbaz dedił. Kendimi Pouchkine'le karřýlařtırmak istediđimi sanma sakýn, bu karřýlařtırmayý sadece olayý daha iyi aydýnlatmak için yaptým. Kahraman kendine göre bir ozan ama, bayalýđýný derinlemesine hissettidi bu řiirden utanýyor. Bununla birlikte, bir řeyleri tehlikeye atma gereksinimi onu kendi gözünde yükseltiyor. Öykü sadece rulet oynadıđy üç yýly itleyecek.

ŞÖlüler Evi, daha önce hiç kimsenin gözüyle görüp de anlatmadýđy forsalarýn bir resmi gibi halkýn dikkatini çek-tiyse. bu öykü de hiç kuřkusuz ruletin gözle görüldükten sonra, ayrıntýlý anlatýlması olarak dikkati çekecektir. Bu tür öykülerin bizde her zaman iyi karřýlandýđýný saymazsak, řu da

MICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

var ki, kumar sahneleri bir yabancý ülkenin kaplýca kentinde geçiyor ve yabancý bir ülkede yařayan bir Rus söz konusu ediliyor. Bu ayrıntýnýn, evet dođrudur, ikinci derecede ama, gerçek bir önemi vardýr.

ŞKýsacasý, işte ilginç řeyler. Duygu ve akýlla, fazla 'uzatmadan, bunlarý çizmeyi bařaracadıđým umabilirim.

‘Ola ki romaným çok iyi olur. Benim ölümler Evi gerçekten ilginçti.

‘Kürek mahkûmluđu etüvü türünden bir çeřit cehennemini tarifi bu. Bütün bunlara çarpýcý bir biçim vermeye çalytacađým.’

Dostoievski bunu ancak yýllar sonra, dýt ölkelere bir hayli gidip geldikten, Almanya’daki kumar masalarýnda bir hayli zaman geçirdikten, karýsýnýn ve erkek kardeřinin ölümlünden sonra gerçekleřtirebildi. Alacaklýlarý sýkýtýrýnca, yayýmcýsý Stel-lowski’yle tüm yapýtlarýnýn yayınlanmasý için anlařma imzalayarak, henüz basýlmamýř bir romaný l kasým 1866’dan önce vermek üzere anlařtý tersi bir durumda bu basým üzerindeki bütün haklarým yitirecekti ve aldýđý paralarýn da hepsini geri ödeyecekti. Oysa, Suç ve Ceza için bařka bir yayýmcýdan avans aldýđý için, her iki kitabý da en kýsa sürede tamamlamak zorunda kalýyordu.

Ýtte o zaman 17 Haziran 1866’da Bn. Corvine-Kroukovskaia’ ya řunlarý yazar:

‘Çok garip ve řimdiye kadar hiç görölmemiř bir řey yapacađým. Tam dört ayda, birini sabah, öbürünü akřam yazacađým iki ayrý roman için otuz baský provasý yazacađým; ancak böylelikle zamanýnda bitirmiř olabileceđim... Eminim ki geçmiř ve řimdiki yazarlarýmýzdan hiçbiri benim sürekli içinde yařadýđým kořullarda yazmamýřtır; bunun sadece ‘dütüncesi bile Tourgueniev’i öldürdü. Ama, içinde dođan, sizi cořkuyla, heyecanla dolduran dütüncelyi bařtan savma yapýp berbat etmek bilerseniz ne kadar üzücüdür... Onun güzel olduđunu biliyorsunuz... ve onu bile bile berbat etmek zorundasýnýz.’

Dostoievski, bu akýl almaz çýlgýnca iřin altýndan kalkabilmek için, arkadařlarýnýn ödütleri üzerine, bir stenograf tutmaya karar verir: Anna Grigorievna Snitkine. Kumarbaz’ýn kesin metnini ona 4-29 Ekim 1866’da yazdýrýr. Yayýncý Stel—

lowski yolculuđa yktýđýndan, yazý polis komiserine teslim edilir, o da bu verilit tarihini belgelerle dođrular.

8 kasýmda Dostoievski, Anna Snitkine'e evlenme teklifinde bulunur, 15 Ťubat 1867'de evlenirler.

Demek ki, Dostoievski öyküsünü en sonunda yazmaya koyulduđunda, son kozunu oynuyordu. Eđer bu metni yazma bahsini kazanamazsa, her şeyi yitiriyordu. Onun için ele aldýđý tema yazma kođullarýyla çok iyi uyum sađlýyordu. Bøylesine bir konuyu ele almayý uzun yıllardan beri tasarlýyordu, bunu da salt biraz para kazanma umuduyla deđil de asýl para yitmeye son vermek umuduyla yapýyordu: Çünkü bu kitap bir beladan kurtulma yoluuydu. Gerçi bu Ťtecimselt' bir düđünüydü. Rus halkýnýn hođlanacađý bir düđünü. Dostoievski bu düđünüyü anlatýrken kendisini sürükleyen kumar tutkusunu felce uđratmaya, etkisiz hale getirmeye abalýyor. Bizim için bu sayfalarda yađamadan önce yazarý için öylesine güçlü biçimde yađayan (Ťonu kartýmda görüyor gibiyim') kiđildi, kendisinininkinden ayýrmak istiyor, onu kemiren, onu mahveden bu kopyadan, týpatýp benzerden kurtulmak istiyordu. Elbette ki konuđan kendisidir ama, kahramanýný sakýnanla ayýrt edecektir, onu belirleyecek, kendinden ayýracak pek belirgin durumlarla evreleyecektir, öyle ki, kitabýn son satýrlarýnda, öyküyü askýda býrakarak, bize: ŤYarýn, yarýn, her şey bitmiř olacak!..t' diyecektir, bu sözcüklerin Piodor Dostoievski için gerçek olacađýný umut edebilir, yani o andan sonra, nihayet bir daha kumar oynamama akýllýlýđýný gösterecektir, oysa, o ana kadar kurtulmak için bođ yere abaladýđý ruletin bütün uđursuzluđu o zavallý vur abalıya Alexis Ivanovitch'in üzerine yýkýlmýttýr. Çünkü o sözcükleri yazarken kendini aldattýđýndan emin olabilirsiniz; o her zamankinden daha bađýmlýdýr, daha aldanmýttýr.

Demek ki, Dostoievski. Kumarbaz'ý yazarken kumar oynuyor, kumardan kurtulmak için kumar oynuyor, içindeki kumarbazý yatýttýrmak için, susturmak için kumar oynuyor. O da bunu çok iyi biliyor. Dedim ki için insanýn kendini suçlamasý yeterli deđildir. Ýçinizdeki Ťöbürüt' böylece daha güçlenmek, sizin nedenlerinize alay etmek olanađýný bulur. Onun hakkým teslim etmek, yakýnmalarýný, sitelerini bütün güçleriyle aýklamasýna izin vermek gereklidir. Dođal olarak bu-MICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ 9

nün sonucunda da suçlu, suçlayýcý kimliđine bürünür ve en sonunda kaçýnýlmaz olarak üzerine yüklenecek olan mahkúmiyette, bizler hepimiz bir parça mahkúm olacađýz, yani biraz maskeleri dütecek olan bütün namuslu kiřiler, ve söz konusu edilip sarsýlacak olan içinde bulunduđumuz durum mahkúm olacak. Kurtulma bizi iblisten ancak bunun aýklanmasýný bulduđumuz oranda kurtaracaktır. Yýkýmýnda yanýlsamalarýmýzýn kimi kýrpýntýlarýný da sürükleyerek kaybolacaktır ancak.

Dostoievski için söz konusu olan, kumarbazýn deneysel görünüđünü, yüksek sosyetedeki kiřilerin, onun deyimiyle Ťcentilmenlersin deđer vermek istemedikleri ve varlýđý kendilerine pek yüz kýzartýcý göründüđünden olabildiđince küçültmek istedikleri bu kahramanýn katkýsýný gözlerimizin önüne sermektir:

ŤElbette ya, bütün bu ayak takýmýnýn içinde ýrpýndýđý çamuru ve dekoru bilmezlikten gelmek son derece soylu bir davranýttýr. Bununla birlikte, kartýt davranýt da kimi zaman onun kadar kibardýr: Fark etmek, yani cep dürbününün ucuyla da olsa, bütün bu hařarata bakmak ve hatta onu incelemek ama, bütün bu kalabađý ve bütün bu çamuru bir çeřit edlence gibi, centilmenlerin dinlenmesi için düzenlenmiř bir temsil gibi görerek. Ýnsan kendisi de bu kalabađýda karýtabilir ama, orada bir seyirci olarak bulunduđu ve onun bileđimine zerre kadar katýlmadýđý kesin inancýyla çevresine bakabilir. Zaten, ađýrý ýsrarla incelemek de uygun düđmez: Bu da gene bir centilmene yakýtmaz, çünkü her ne olursa olsun, bu gösteri sürekli bir dikkate deđmez.t'

Elbette ki söylemeye bile gerek yok: Alexis Ivanovitch, ya da Dostoievski, tamamiyle farklý bir kaný belirtir:

ŤOysa bana öyle geliyordu ki, tam tersine, bütün bunlar son derece ýsrarlý bir dikkate deđerdi, özellikle de sadece incelemek için deđil de, kendisi de içtenlikle ve iyi niyetle bütün bu ayak takýmýna katýlmaya gelen bir kimse için.t'

Az sonra yazarýmýz için onun kumarbaz yađamýný tanıtlayan řu olgudur: Bu. onun bir gün kumarbazýn romanýný yazmasýný sađlayacaktır ama, bu geçiřimi ancak, kumarda insan yađamýnýn ayrıcalýklý bir eđretileme bulabilecek hale geldiđi, kumarbazýn kumarbaz olmayaný ortaya ýkardýđýný fark ettiđi, birini incelerken öbürünün gizlediđini ortaya ýkarmaya . bađladýđý andan itibaren gerçekleřtirebildi.10

Centilmenler kumarbazın kendilerinden tamamiyle, dipten doruğa farklı bir kişi oldudunu ileri sürerler, o kadar apayrı, o kadar uzaktır ki bir temsil gibi onunla edlenebilirler, hatta hiçbir bulaşma tehlikesiyle kartı kartıya kalmadan onun hareketlerine ve davranışlarına öykünebilirler. Ÿtte Dostoievski dikkati çekecek etkin bir sahne düzenlemesiyle bu kökten ayrıldığın yalanını açıkça ortaya serecektir.

Ruletin bilyesinin özelliği, onu bütün gözlerin hedefi haline getirecek olan şey, hareketinin kesinlikle önceden kestirilemez olmasındır. Oysa, kişi bu fikre alışamaz, gerçekte kartı düşünmekten kendini alamaz, kaçınılmaz olarak hiçe inecek yöntemler hazırlamaktan kendini alamaz. O kadar ki, o küçücük nesne büyülediği gözlere durmadan bitmez tükenmez bir acı alay fırlatır.

Kitabın başlangıcında bu alçalmalara ağıkça boyun edenlerle, kumarbazlarla bu alçalmanın kendilerine ulaşamayacağım iddia edenler, centilmenler arasındaki ayırım son derece belirgindir. Kumar salonuna ilk kez girdiğinde Alexis Ivanovitch'i en çok etkileyen bu oldu iřte., O sırada, kendi için dedi, generalin üvey kızı Pauline Alexandrovna için oynuyordu. Kuramsal olarak, o anda tanımladığı ve çýkar gütmekten kumar oynayan o centilmenler durumundadır. Ne var ki, genç kızın kazanacağı paraya ne kadar önem verdiğini çok iyi bildiğinden, o da bulaşıcı kumar hastalığına yakalanır. Hizmet ettiği ve kendisini sinsi .yetkilendiren o aile içinde ona kumarbaz, dolayısıyla da kuşkulu yoldan çýkmıř bir insan gözüyle bakılıyordur. O aile ki aslında tıpkı onun gibi yapıyor, istencinin tamamiyle dışında bir olaydan, bir büyükannenin ölümünden para bekleyen, bu bekleyişte parayı tehlikeye atan, her řeyi o iskambilin üzerine oynayan o aile tıpkı onun gibi davranıyor.

Önce general ve onun çevresindekiler hoř görünmeyi, aklı başında insanlar gibi davranmayı başarırlar. Oysa, hiç umulmadık ama, yine de ruletin kararından çok daha az önceden kestirilemeyen bir olay gelip bütün hesapları altüst eder: Büyükanne hiç haber vermeden çýkagelir ve yapacak başka iři yokmuş gibi, alelacele koşup kumar oynar. O andan sonra ve bütün orada kaldığı sürece onu o tutkusundan ayırmak olanaksız hale gelir, bütün aile bireylerinin aynı doymak bilmeyen gözlerle, masalarının çevresindeki kumarbazlarla aynı korkularla izlediği davranışlarını önceden kestirmek olanaksız hale gelir. Sehpanın üzerinde dönen küçük bilyenin bir acı alay olduğu gibi, büyükanne de bir acı alaya dönüştür. Onun gelişiyle kumar masasının insanları generalin ailesini tamamiyle ele geçirir. Kumarbazlarla kumarbaz olmayanlar arasındaki fark artık yok olmuştur.

Gazinoda yatlı hanıma eşlik eden Alexis, sakınımlı olmasında için onu hâlâ inandırmaya çalıştır ama, o hep aklına eseni yaptığından, Alexis'nin bütün ödütlerine kartın, bir kez daha sıfırın üzerine koyar ve hiç umulmadığı halde kazanır. Nesnede bulunan acı alay şimdi kendini duyurmak için bir ses sahibidir:

ŸBüyükanne utkulu ve saldırđan bir halle bana doğru dönerek:

ŸBak, gördün mü!ť dedi.ť

O da şunu belirtir:

ŸBen bir kumarbazdım: Bunu tam o anda kesinlikle hissettim.ť Görüp iřittiđi řeyler yüzünden, kořulların oluřturduđu surat yüzünden, tutkusunun dođmasına engel olan bütün kartı çýkmalar adırlıkların yitirirler.

Çünkü Dostoievski, Alexis'sini hemen kumarbazlar takımına katmaktan kaçınıyor. Gerçekten de, generalin ailesinin bütün öbür bireylerinin sinsi sinsi yaptığını onun herkesin içinde, ağıkça, kumar salonunun tiddetli ýtıđı altında ve kaba topluluğu altında yaptığını, gazino masasında olup bitenlerin, mirasları ve işleriyle, korkunç aynasının kartısında gözlerini kapatan bu yüksek sosyetenin dayandığı sistemin çýplak simgesi olduğunu göstermek ona yetmez, üstelik de bize falan, ya da filan kişinin, Alexis, ya da Fiodor'un rahat karanlıktan o mahvolma aydınlığına nasıl geçtiğini de göstermek ister.

Sorumluluk tamamiyle paylaşılmıştır, çünkü kumar ancak kendini ona kaptıran ihtiyaç içinde olduğu zaman, sefalet içinde, ya da sefaletin tehlikesi altında bulunduğu zaman ciddi ve korkunç bir hal alır, gerçekten kumara dönüştür ve iřte kumarın yüzkarası vurguladığı bu sefaletten gelir. Kumar, saygıyla para arasındaki ilişkiyi, bu paranın çođu zaman çevrelendiği akla aykırı gelen karanlık en kuvvetli ýtık altında ortaya serer. Alexis'nin gerçekten kumar oynamasında, mah-12

cubiyettendir, general tarafýndan kovulmuř olmasýndandýr ve küçük bilyenin kararlařtırdýđý büyük paralar sayesinde saygýnýn kumar masasý çevresinde nasýl hýzla elde edildiđini gör-mesindedir. Servetle birlikte saygýnlýđýn da yýkýlmasýnda ve řanssýz kumarbazýn talihsizliđine kartý artýk gene ruletten bařka çare býýlamamasýndandýr. Kendisini mahcubiyetten kurtaracak parayý yeteri kadar çabucak elde etmek için bir tek çaresi vardý: Son meteliđine kadar řansýný denemek. Kumarýn kendini ona kaptýrmaya bařlayan bir kimse için uđursuz hale gelmesi, birkaç saat içinde toplumsal konumu deđiřtirdiđini göz kamařtıřycý bir gerçeklikle saptamýđı olmasýđýr, yitirdiđine, ya da kazandýđına göre onun gazinodan çýkýřtına bakanlar için artýk gerçekten ayný insan olmamasýndandýr. Saygýnlýđýn, paranýn nereden geldiđi sorulmadan, bu derece paraya bađlý olan bir toplumda, kumar masasý çok kýsa bir zamanda çok para kazanýlan tek yer olduđundan, onuru kýrýlan, ařađýlanan bir kimse için bařvurulacak tek yer olduđu söylenebilir. Centilmerýlerse, onlar bu řekilde oynamadýklarýndan (onlar ancak servetleri tehlikeye düřtüđu zaman gerçekten kumar oynamaya bařlarlar) durumlarýný yitirenleri, sefaletle dođru yuvarlanmalarýnın içerdiđi o utancýn yaklařtıđýný hissedeni saygýlarýný yeniden kazanmalarý için beđenme-yip kýnadýklarý ve asla dikkate almak istemedikleri bu çýkar yola sapmaya zorlarlar. Ama, bu çýkar yol bir tuzaktýr, bir ýlgým bataklýđýđý ki bu rahatsýz ediciler içine batýp gömülürler.

Dostoevski için ruletle kürek mahkúmluđu arasýndaki kartýlařtırma iřte bunun için zorunlu hale gelir. Kumarbazlar, gerçek kumarbazlar oraya asla kendi istekleriyle gelmemiřlerdir, onlarý oraya bütün bunlarda bir edlenceden bařka bir řey görmeyen o centilmenler getirmiřtir, talihleri ters dönme suçunu iřledikleri için onlarý o iřkence çarkýna zincirle bađlayan o centilmenler.

Kumar oynuyorsa, bir oyuncak olduđu için oynuyordur. Onunla oynarlar, onunla alay ederler ve orýu oynatýrlar. Alexis gazinoya sadece, generalin üvey kýzý Pauline'in eder gerçekten kendisi oynarsa utanca gömüleceđinden kendi yerine oynamakla onu görevlendirdiđi için gider, sonra da büyükanneye eřlik ettiđi için ve böylece de o canlý ruletin kartýsýnda gene-MICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

13

ralin bütün ailesinin delegesine haline gelir. Artýk kazansa bile bir türlü paçasýný kurtaramayacađý o çarka herkes onu itmiřti, çünkü bu haksýz, para, çünkü ona onca saygýnlýk kazandýran o para onu eski kiřiliđinden tamamiyle koparýr, alçalmanýn, mahcubiyetin bařlattýđý o.kopmayý bu para tamamlar. Böyle saygý gösterilen kiři kendisi deđildir, sadece en ufak öykünün, en ufak bir ilintinin, en ufak bir gerçek sahip çýkma onu kendisine bađlamaksın. rastlantýyla gökten, ya da cehennemden düřen o büyük paranýn tařıyýcýsýđýr. Demek ki, kendini güçlendirmek için, kiřiliđini sađlamlařtırmak için, řyüksek sosyetenin' içinde yer alabilmek için o paradan yararlanmayý bařaramaz, çünkü kapýsýný açtıđý o řyüksek sosyetes>nin hiç mi hiç önem vermediđi o paranýn kökeni, bütün bu řyüksek sosyete'nin gözden geçirilmesi ve mahkúm edilmesidir ona göre. istencinin bir bakýma boynu vurulmuřtur, kendisi kendi için hareketi önceden kestirilemeyen bilyeye dönüřmüřtür. Generalin dairesine gider. O bölmeye yerleceđini herkes düřünebilirdi, kendisi de bunu düřünüyor:

řAma... o zaman bařýma dünyanýn en garip ve en aptal serüveni geldi.

řAcele acele generalin dairesine giderken, ansýzýn onlarýn dairesinin hemen yakýnýnda bir kapý açıldı ve birisi bana seslendi. Dul Bayan Cominges'di bu. Mile Blanche'm emri üzerine beni çadıřmýřtı. Genç kadýnýn dairesine girdim.ř

Bilye yandaki bölmeye yerleřti ve bunu kendisine fırlatan toplumun suratýna fırlatmaktan bařka bir řey yapamayacađý bir parayý gidip o Fransýz kadýnıyla har vurup harman savurdu.

řYařamým ikiye parçalanýyordu ama, bir gün önceden beri, bir kâđýt üzerine oynamaya alýtmýřtıým.ř

Çünkü kumar, Dostoevski'y e göre yalnızca parasal iliřkilerle saygýnlýk iliřkilerinin bir yansýması deđildir; Batý Avrupa'da ise bu iliřkiler yalnızca parasal iliřkilere indirgenmiřtir. Kumar aydýnlatýcý gücünü genel olarak insan iliřkilerine, özel olarak da erkeklerle kadýnlar arasýndaki iliřkilere yayar ve Dostoevski'de de son açýklamasýný atkıın edretilmesi olarak bulur. Demek ki, kumar masasý bahsinin yerine bir gölgesi olduđu evlilik bahsini koyarak paçasýný kurtarmayý umabilir.

Aslýnda, Alexis her řeyden önce Pauline kendisiyle oyna-14

dýdý için kumar salonuna dodru gidiyor. Yaşamým Pauline üzerine oynamýttýr; ister istemez makul bütün tahminleri aþan bir eylemdir bu.

ŤGeçen gün bana, Schlangenberg’de benim bir tek sözüm üzerine kendinizi tepetaklak aþadý atmaya hazýr olduðunuzu söylediniz ve biz de böyle bir bin ayak yükseklikte bulunuyorduk. Sadece söylediklerinizi gerçekleřtirip gerçekleřtirmediðinizi görmek için, bu sözü bir gün size söyleyeceðim ve emin olun ki yürekli davranacaðým.Ť

itte verilen bu söz nedeniyle, oyun olsun diye, Alman barona hakaret etmesini istediði zaman ona boyun eder, bu da onun büyük mahcubiyetine, onurunun kýrýlmasına neden olur. Kumar hapishanesinin kilidini onun üzerine kapatan Pauline’dir. kendisi de kumar oynadýdý, küçük Fransýzdan, Ýngiliz centilmenine geçtiðinden, kendisi de onu çirkeften kurtaracak durumda dedildir. Alexis bu kumarda yitirdi, onu öbürüne mahkûm eden de budur itte.

Dostoievski’nin kýzý Aimee, anýlarında, babasının yaşamýnda kumar tutkusuyla gerçek Pauline arasında var olan yakýn iliřkiyi vurgular:

ŤDostoievski daha ilk Avrupa yolculuðunda ruletle tanýtmýttý, hatta pek önemli bir para da kazanmýttý. Bařlangýçta kumar onu pek çekmiyordu. Ancak, Pauline’le birlikte yaptýdý ikinci yolculukta kumar tutkusu onu kýskývrak yakaladý.Ť

Eder Alexis kitabýn sonunda kurtulmadýysa, kumar cehennemine gömüldüyse, Pauline’in kendisine hâlâ gösterdiði kaprisli ve uzak badlýlýda kartýn yapayalnýz olmasýndandýr. Dostoievski, yazýyý tamamlarken, bařka bir kadýn üzerine oynadý, kendisine stenograftýk eden ve üç ay sonra evleneceði řu Anna üzerine oynadý. Son noktayý koyduðu, el yazmalarýný polis komiserine emanet ettiði zaman, bahtsýz kopyasýný ona kurduðu kafes içinde hapis býraktýdýný ve kendisinin kurtulacaðýný umar.

MICHEL BUTOR’UN ÖNSÖZÜ

15

mekten kendini alamaz ve böylece kumarbaz yaşamý yeniden bařlar. 1871 yýlýna kadar sürer bu. 28 Nisanda, Wiesbaden’de, kendisine gönderdiði bütün parayý yitirdikten sonra karýsýna řunlarý yazar.

ŤAnia, Ania, namussuz alçađın biri olmadýđýmý, kumar tutkusunun kemirdiði bir adam olmadýđýmý iyice aklýna koy; ama, bu ýlgýmýn řimdi artýk kesinlikle dađýldýđýný, yok olduðunu da aklýndan çýkarma... O diřten kurtulduðumu hissediyorum...Ť

Gerçekten de bir daha kumar oynamayacaktır. Beladan kurtulma yolu en sonunda etkisini göstermişti.

*

Bununla birlikte, evlendiğinden iki ay sonra, borç yüzünden hapisle tehdit edilince, Rusya'dan kaçmak zorunda kaldı. Hasta, zavallı ve sürgün olduğu Dresden'den Hombourg'a git-BYRÝNCÝ BÖLÜM

Neyse, on beş gün ayrılıktan sonra işte döndüm. Bizimkiler Roulettenbourg'a (1) gelesi üç gün oldu bile. Beni büyük bir sabırsızlıkla beklediklerini sanıyordum ama, yanılmıyım. Generalin son derece rahat, serbest bir hali vardı; tepeden bakarak, büyülenerek konuştu benimle, sonra da kız-kardeşine gönderdi. Ödünç para almanın bir yolunu buldukları açıkça belli. General benim varlığımdan rahatsız oluyormuş gibi geldi bana. Maria Philippova telaşlı, çok huzursuzdu; bana birkaç sözcük ya söyledi, ya söylemedi ama, hemen parayı aldı, saydı ve söylediklerimi sonuna kadar dinledi. Me-zeýlzov'ýý, küçük Fransız ve bir de İngiliz! akşam yemeğine bekliyorlardı. Her zamanki gibi, ellerine para geçer geçmez hemen onu-bunu yemeğe çağırırlar: Moskova alıtkanlığınca. Pauline Alexandrovna beni görünce, neden o kadar uzun zaman ortalarda olmadığımı sordu ve yanıtlımı beklemeden çekilip gitti. Elbette ki bunu bilerek yaptı. Bununla birlikte bir hesaplamamız gerek. Çünkü yüreğime oturdu bu.

Otelin dördüncü katında bana küçük bir oda verdiler. GENERALYN MAYYETYNDE olduğumu biliyorlar burada. Dikkati çekmeyi başarmışlar, apaçık belli. Burada herkes generali altın babası zengin bir Rus soylusu sanıyor. Yemekten önce, daha başka bir sürü iş arasında, bozdurmam için

(1) Dostoevski önce bağık olarak: Roulettenbourg'ü seçmişti, yayımcısının ısrarı üzerine bunu dedi.

bin franklýk iki banknot verdi. Onlarý otelin bürosunda bozdurdum. Ğimdi artýk, hiç deđilse, tam bir hafta bize milyoner gözüyle bakacaklar. Gezmeye götürmek için gidip Micha'yla Nadia'yý aldým ama, tam merdivendeyken, general beni çađýrttı; çocuklarý nereye götürdüdümü ödrenmesinin uygun olduđunu düřünmüřtü. Hep söylerim ya, bu adam dosdođru

yüzüme bakamaz; bunu o da isterdi ama, her seferinde ona

öylesine ýsrarlı, yani küstah bir bakýřla yanýt veririm ki, sođukkanlılýđýný yitirir, eli ayadıyna dolatýr.

Tumturaklı, parantezlerle dolu, sonunda iyice Arap saçına döndürüp bir türlü içinden çıkmadıđý bir konuřmayla, çocuklarý gazinodan oldukça uzakta, parkta gezdirmem gerektiđini anlattý. En sonunda da, öfkeleni ve sert bir sesle bana:

ĞYoksa, onlarý belki de rulete götürürdünüz.ř dedi. Sonra da: ĞBađýřlayýn beni ama,ř diye ekledi, ĞThenüz pek aklýnýz yerinde deđil de oyun sizi çekebilir, kendinizi kap-týrabilirsiniz. Her ne kadar, sizin akýl hocanız deđilsem, böyle bir rolü üstlenmeye de hiç niyetli olmasam da, gene de beni lekelememenizi istemek hakkýmđýr, hani dilim varýp da söy-leyebilsem...ř

ĞAma, pekâlâ biliyorsunuz ki param yok benimř diye yanýt verdim sakın sakın; Ğkumarda yitirebilmek için insanýn parasý olmalı.ř

Hafifçe kızaran general:

ĞSize hemen para veririmř diye yanýtladı; bir süre çekmecelerini karýřtırdý, defterine baktý: Bana yüz yirmi rubleye yakýn borcu olduđu ortaya çıktı.

ĞBu hesabý nasýl kapatacađýz?ř diye sürdürdü. ĞBunlarý "taler"e (1) çevirmeli. Bakýn, řimdilik řu yüz taleri alýn,

yuvarlak bir hesap olur böylece; gerisini daha sonra veririm.ř

Tek söz söylemeden parayı aldým.

ĞSakýn benim sözlerimden alýnmayýn, rica ederim, o kadar alýngansýnýz ki... Size bu uyarýda bulýmdumsa, bu, denebilir ki, dikkatli olmanýzy sađlamak içindi; buna da biraz hakkým vardýr...ř

Akşam yemeđinden az önce, çocuklarla dönerken atlı, arabalı bir kafiye rastladým. Bizimkiler bilmem hangi öreni gezmeye gidiyorlardý. řahane iki araba, görkemli atlar! Madénoiselle Blanche (1), Marie Philippovna ve Pauline'le birlikte arabaların birindeydi; küçük Fransız, Ýngiliz ve bizim general atla onlara eřlik ediyorlardý. Yöldan gelip geçenler onlara bakmak için duruyorlardý; büyük etki yapmýřlar, dikkatleri üzerlerine çekmiřlerdi; ne var ki bu general için kötü sonuç verecek. Ben hesapladým: Benim getirdiđim dört bin franga, ödünç almayı bařardýklarý açıkça belli olan parayı da ekleyerek řimdi yaklařık yedi, sekiz bin franklarý vardý; Madénoiselle Blanche için bu çok azdı.

Mile Blanche annesiyle birlikte, bizim kaldýđýmız otele indi; bizim küçük Fransız da orada kalýyor. Garsonlar ona Sayýn Kont diyorlar; Mile Blanche'ýn annesi kendine Sayýn Kontes dedirtiyor. Sonunda, kimbilir, belki gerçekten de kont ve kontestirler, belli olmaz.

Yemekte bir araya geleceđimiz zaman Sayýn Kont'un beni tanımayacađýndan kesinlikle emindim. Elbette ki, general tanıtmamýzy, ya da en azýndan beni ona tanıtmayı aklýnýn ucuna bile getirmeyecekti; Sayýn Kont Rusya'da yařamýřtı, orada

(1) Eski bir gümüş Alman parasý. (Çeviren)

(1) Konuřmalarýn akýřına badlı kalarak, yabancı dilden sözcükleri italik olarak belirttik. Yazarýn vurgulamak istediđi kesimler büyük hamillerle belirtilmiřtir. (Çeviren)20

dedikleri gibi, bir ‘‘oyytchitel’in (1) t’e önemsiz bir kiři olduđunu bilir. Hem zaten, .beni çok iyi tanıyır. Ama, ııarasý bir gerçek ki, beni yemeđe beklemiyorlardý; general hiç kuřkusuz emir vermeyi unutmıtu, yoksa beni mutlaka otelin tabldotuna gönderirdi. Ben kendilidimden geldim ve generalin hiç de hořnut olmayan bakýtıyla kartýlaıtım. Zavallý Marie Philippovna bana hemen bir yer gösterdi; ne var ki B. Astley’le kartýlaıtımam beni bu kötü durumdan kurtardı, olayların zoruyla, ben de onların toplumuna katılmak zorunda kaldım.

Bu garip adamla ilk kez Prusya’da kartýlaıtım; bir kompartýmında kartýlýklý oturuyorduk; arkadaşlarımızın yanına gidiyordum; sonra onu Fransýz sýnırında, sonra da Ýsviçre’de gene gördüm: Demek ki on beř günde iki kez, iıte ııimdi de Roulettenbourg’da onu yeniden bulmuıtım! Ben ömrümde onun kadar utangaç bir adam görmedim; aptallýda vardýracak derecede utangaçtır, bunu da çok iyi bilir, çünkü hiç de aptal deđildir. Zaten son derece sakin huylu ve pek sevimlidir. Prus-ya’daki ilk kartýlaıtımamýzda onu konuıtırtmuıtım. Bana o yaz Kuzey Burnu’nu gezdiđini ve Nijni-Novgorod fuarını görmeyi pek arzu ettiđini söylemiıtı. Generalle nasýl iliři kurduđunu bilmiyorum; Paulinc’e deliler gibi âıık olduđunu sanýyorum. Paýýline içeri girince adam pancar gibi kýpkýrmızı oldu. Sofrada benim yanımda oturmaktan pek memnun ve öyle sanýyorum ki daha ııimdiden beni yakın bir dostu gibi görüyor.

Yemek sýrasýnda küçük Fransýz aıtın derecede kasýlıp kurumlandı. Herkese kartý horgörüyle ve saygýsızca davranýyor. Çok iyi anýmsarým, Moskova’da göz boyamaktan pek hořlanýrdý. Rus maliyesi ve siyasası üzerine bitmez tükenme/, konuıtımlar yaptı. General bir-iki kez ona kartý çýkmaya yel-

(1) Oyyılchitel: Evlerde eskiden gençleri yetiıtiren öğretmen ve eğitici. (Çeviren)

tendi ama, onun gözündeki saygınlığını büsbütün yitirmemek için pek çekinerek ve belli belirsiz bir biçimde.

Çok garip bir ruh durumu içinde bulunuyordum. Söylemeye gerek yok: Daha yemeğin ortasına varmadan kendi kendime tu alıtlımlı ve ezeli soruyu sormuğtum bile: 'Tu generalin peşinden ne diye sürüklenip duruyorum, kuzum? Bit hayli zaman var ki onlardan ayrılmı olmalıydım!' Arada sırada Pauline Alexandrovna'ya bir göz atıyordum; onun benimle zerre kadar ilgilendiği yoktu. En sonunda, sabrım tağtı, tepemin tası attı, bir saygısızlık yapmaya karar verdim.

Önce, pat, diye tepeden inme bir biçimde, bana soru yöneltilmeden, avaz avaz konuşarak söyletiye katıldım. Özellikle de küçük Fransızla dalağmaya çalıtyıyordum. Generale doğru döndüm ve bir giriş yapmadan, yüksek ve anlağılı bir sesle (hatta öyle sanıyorum ki onun sözünü bile kestim), ona bu yaz Rusların hemen hemen tabldotta yemek olanağından yoksun bulduklarını belirttim. General tağkın bakıtlarını bana dikti.

'Eđer kendinize tu kadarcık saygınız varsa' diye sürdürdüm, 'kaınılmaz biçimde hakaretlere uğrarsınız, açık açık hakaretlere katlanmalısınız. Paris'te, Rhin kıyılarında ve hatta Ýsviçre'de, lokanta masalarım Polonyalılar ve tıpatıp onların benzeri olan küçük Fransızlar öylesine kapıtlıtlar ki, eđer Rıssanız, bir tek sözcük söyleme olanağını bulamazsınız bile.'

Bunları Fransızca söylemiğtim. General tağrırp kalmıtl bir durumda bana bakıyordu, kızması mı, yoksa sadece bu derece kendimden geçmi olmana tağması mı gerektiğini bilemiyordu.

'Hiç kuťkusuz, birisi size bir ders vermi olmalı!' dedi küçük Fransız horgören ve ilgisiz bir tavrıla.

'Paris'te önce bir Polonyalıyla, sonra da Polonyalıyı destekleyen bir Fransız subayıyla kavga ettim' diye yanıt ver-22

dini. ŤSonra da, bir monsignor'un kahvesine tükürmeme ramak kaldıđým anlatýnca Fransýzlarýn bir bölümü benden yana oldu.Ť

General azametli bir tařkýnlýkla:

ŤTükürmek mi?Ť diye sordu; hafta bakýtlarýn odanýn çevresinde dolařtırdý. Küçük Fransýz kuřkulu bir gözle beni süzdü.

ŤElbette yat' diye yanýt verdim. ŤKýrk sekiz saat süresince, bizim olay için belki de Roma'ya bir sýçramam gerekeceđini sandým, bu nedenle de pasaportumu vize ettirmek amacıyla Paris'teki Papalýk büyükelçiliđine gittim. Orada, sýska mý sýska, ellisine merdiven dayamýř don yađý suratlý küçük bir papaz karřýladý beni. Beni dinledikten sonra, terbiyeli ama, son derece sođuk ve sert bir sesle beklememi rica etti. Acelem vardý ama, elbette ki oturdum, cebimden "Opinýon nationale" gazetesini çýkarýp, Rusya aleyhine zehir zemberek bir eleřtiri okumaya bařladým. Bu arada, birisinin yandaki odadan monsignor'un yanýna gittiđini iřttim; benim rahibin ona kandilli temennalar yaptýđýný gördüm. Ýsteđimi yineledim; daha da sert bir sesle, bana beklememi rica etti. Bir süre sonra içeri bir ziyaretçi girdi, bu bir Avusturyalýydý; onu dinledikten sonra, hemen, hiç beklemeden yukarý götürdüler. O zaman sinirlendim; ayada kalktým, rahibe yaklařýp, itiraz götürmez bir sesle mademki monsignor gelenleri kabul ediyordu, benim de iřimi yapýverir, dedim. Bunun üzerine, rahip sonsuz bir tařkýnlýk haliyle döndü. Beř para etmez bir Rus nasýl olur da kendini monsignor'un konuklarýyla bir tutar, iřte adamýn akly bunu bir türlü almýyordu. Daha küstah bir sesle ve bana hakaret edebilmekten zevk alýyormuř gibi, beni tepeden týrnađa süzdü ve: ŤMonsignor'un sizin hatýrýnız için kahvesinden vazgeçeceđini sanmýyorsunuzdur, herhalde?Ť diye diye haykýrdý. Bunun üzerine ben de bađýrdým, hem de ondan daha da yüksek sesle: ŤBilin ki sizin monsignor'unuzun kahvesinin içine tükürürüm ben! Umrumda bile dedil! Eđer be-KUMARBAZ

23

nim pasaport içini bir an önce bitirmezseniz, onu kendim gidip görürüm!Ť

ŤNasýl! Tam da bir kardinali huzuruna kabul ettiđi anda mý!Ť diye ciyak ciyak bađýran rahip deřtetle yanýmdan uzaklařtı; hemen kapýya kořtu ve beni içeri býrakmaktansa ölmeyi yeđlediđini anlatmak için kollarýnı haç gibi iki yana açtı. O zaman ben de sapkýn mezhepli ve barbar olduđumu, bütün piskoposlarý, kardinalleri, monsignor'larý gecelik kavuđuma dinletmesini haykýrdým yüzüne karřý. Kýsacasý, boyun eđmediđimi gösterdim. Rahip bana sonsuz kin dolu bir bakýř fırlattý, pasaportumu kaptý, yukarý götürdü. Bir dakikaya kalmadan, vizemi almýřtıým. ŤŤurada, yanýmda, görmek ister misiniz?Ť

Pasaportumu çýkarýp papalýk vizesini gösterdim. ŤBununla birlikte...Ť diye bařladý general.

ŤSizi asýl kurtaran, sapkýn mezhepli ve barbar olduđunuzu söylemenizdirŤ dedi küçük Fransýz hafif bir gülmeye. ŤBu hiç de aptalca dedildi.Ť

ŤCaným, elbette ki dut yemiř bülbül gibi duran, daha da olmazsa, vatanlarýný yadsýmaya hazýr, dikilip kalan řu sizin Ruslar gibi yapmam ya. Hiç dedilse Paris'te, rahiple dalařmalarýmý kendilerine anlattýđýmda, benim oteldeki kimseler bana daha da fazla saygý gösterdiler. Otelin lokantasýnda bana karřý en sevimsiz davranan kiři, çam yarmasý Polonyalý, arka planda kayboldu. Bir Fransýz avcýsýnýn sadece tüfeđini ateřleyip kurřunlan bořaltmak amacıyla 1812'de silah çektidi bir adamý iki yýl önce gördüđümü söyledidim zaman Fransýzlar gýk bile diyemediler. Bu adam o zamanlar on yařýnda bir çocukmuř; ailesi Moskova'dan ayrýlmaya vakit bulamamýřtı.Ť

ŤOlmaz öyle řey!Ť diye patladý küçük Fransýz; Ťbir Fransýz askeri bir çocuđa ateř etmez.Ť

ŤAma, yine de böyle bir řey olduŤ diye yanýtladým, Ťbunu24

bana saygýdeder bir emekli binbaýy anlattý, yanadýndaki yara izini de kendi gözümle gördüm.t'

Fransýz adýz kalabalýdýyla konuþmaya baýladý. General onu desteklemek istedi ama, bir örnek olarak, 1812'de Fransýzlar tarafýndan tutsak edilen General Perovski'nin (1) Anýlarýný okumasýný ödütledim ona. Sonunda, Marie Philippovna konuþmayý çevirmek amacýyla baþka bir konuya geçti. General bana fena halde öfkelenmiþti, çünkü Fransýzla ben neredeyse avaz avaz baýymaya baýlýyorduk. Buna kartýlýk, kavgamýz B. Astley' in pek hoþuna gitmiþe benziyordu; sofradan kalkýnca kendisiyle birlikte bir kadeh içki içme önerisinde bulundu bana.

Gece, Pauline Alexandrovna'yla istediðim gibi on beþ dakika konuþabildim. Söyleþimizi gezinti sýrasýnda yaptýk. Herkes parktan geçerek gazinoya gitmiþti. Pauline fýskiyeinin kartýsýndaki sýraya oturdu, Nadia'nýn da gidip biraz uzakta öbür çocuklarla oyun oynamasýna izin verdi. Ben de Micha'yý havuzun yanýna gönderdim, böylece en sonunda yalnız kalabildik.

Baýlangýçta, elbette ki, iþlerden söz ettik. Kendisine topu topu yedi yüz florin verince, Pauline bir iyice kýzdý. Paris' te elmaslarýna kartýlýk en azýndan iki bin florin ödünç alabildiðime kesinlikle inanmýttý.

ÞHer ne pahasýna olursa olsun, paraya ihtiyacým var* dedi. ÞNe yapýp edip, mutlaka para bulmalý, yoksa mahvolurum.t'

Yokluðum sýrasýnda nelerin olup bittidini sordum ona.

ÞHiçbir þey olmadý, sadece Petersburg'dan iki haber aldýk: Önce, büyükannenin adýr hasta olduðunu, iki gün sonra da, belki ölmüt olduðunu. Bunlarý Timothee Petrovitch'den

(1) Dorodino savaþýndan sonra Fransýzlara tutsak düþmüþtü, Aný-hin o sýralarda Moskova'da yayınlanmýttý.

öðrendikt' diye ekledi Pauline, ÞYalan yanlýt konuþmayan bir adamdýr o. Haberin doðrulanmasýný bekliyoruz.t'

ÞDemek ki burada herkes bekleyiþ içinde?t' dedim.

ÞEvet, her þey ve herkes; altý aydan beri bundan baþka umudumuz kalmadý.t'

ÞSiz de mi bunu umuyorsunuz?t' diye sordum.

ÞOh! Ben onun akrabasý filan dedilim ki, generalin üvey kýzýyým ben. Ama, eminim, vasiyetnamesinde beni unutmaz.t'

ÞÖyle sanýyorum ki elinize büyük bir miktarda para geçecek,t' dedim destekleyici bir sesle.

ÞEvet, beni çok severdi ama, bu güvence nereden geliyor, kuzum?t'

ÞBuraya bakýnt' diye sorusunu soruyla yanýtladým. ÞBana öyle geliyor ki, markimiz sizin bütün aile gizlerinizi biliyor, ne dersiniz?t'

ÞBu sizi ilgilendiriyor mu?t' diye soran Pauline bana soðuk ve öfkeli bir halle baktý.

ÞElbette ilgilendirir; eder yanýlmýyorsam, general ondan ödünç para almanýn bir yolunu buldu bile.t'

ÞTahminleriniz doðru.t'

ÞEder büyükanne öyküsünü bilmeseydi, ona para verir miydi? Sofrada farkýna vardýnýz mý? Büyükanneden söz ederken tam üç kez ona babouinka (1) dedi. Ne sevimli bir içtenlik, ne yakýnlýk!t'

ÞEvet, hakkýnýz var. Benim de mirasa konacaðýmý öðrenir öðrenmez bana evlenme önerisinde bulunacak. Öðrenmek istediðiniz buydu, dedil mi?t'

ÞHenüz size evlenme önerisinde bulunma aþamasýnda mý? Uzun zamandan beri bu iþe aday olduðunu sanýyordum.t'

Pauline:

ÞBöyle olmadýðýný siz de pekâlâ biliyorsunuz!t' diye kar-

(1) Büyükannenin sevecen küçültülmüþü.

KUMARBAZ

tylyk verdi ofkeyle. Bir dakika suskunluktan sonra: 'Bu Yngilize neredede rastladynyz?' diye sürdürdü.

'Bu soruyu bana soracadyniza kesinlikle emindim.' B. Astley'le, yolculuk syrasynnda, daha önceki kartylaşmalarymy ona anlattym.

'Çok çekingen ve duygusaldyr, elbette ki size de deli gibi atyk.''

Pauline: 'Evet, bana atykt' diye yanıt verdi.

'Üstelik Fransyzdan da on kez daha zengin. Hem bakalym Fransyzyn gerçekten serveti var my? Bu hiç de kuşku dıtyđı dedil.'

'Kesinlikle. Bir şatosu var. General dün bunu bana doğrudadı. Eh, öyleyse, bu size yeterli mi?'

'Sizin yerinizde olsam, Yngilizle evlenirdim.'

'Neden?' diye sordu Pauline.

'Fransyz daha yaktytykly bir genç ama, soysuz kopudun biri; oysa Yngiliz dürüst bir adam, üstelik de on kez daha zengint' dedim kesin bir sesle.

'Orasý dođru ama, Fransyz marki, daha da kafalyt' diye kartylık verdi sakin sakin.

'Buna kesinlikle emin misiniz?' diye sürdürdüm ayný tonla.

'Kesinlikle eminim.'

Sorularym Pauline'in hiç hoşuna gitmiyordu, yanıtynyn tonu ve garipliğiyle beni ofkelendirmek istediğini anlyyordum; bunu hemen ona söyledim.

'Dođru, sizi kudurtmak hořuma gidiyor. Sadece bütün bu sorularý ve varsayymлары bana yöneltmekte bir sakynca görmemiř olmanýzla bana bir ödün vermeniz gerekiyor.'

'Ýtte ben de istediđim bütün sorulan size sorma hakkyný kendimde görüyorumt' diye kartylık verdim sakin sakin, 'Çünkü onlara istediđiniz fiyatý ödemeye hazýrym ve çünkü artýk kendi yařamýma hiç mi hiç önem vermiyorum.'

Pauline kahkahayla güldü:

‘Geçen gün bana, Schlangenberg’de, benim bir tek sözüm üzerine kendinizi tepetaklak ağadı atmaya hazır olduğunuzu söylediniz ve biz de böyle bir bin ayak yükseklikte bulunuyorduk. Sadece söylediklerinizi gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi görmek için, bu sözü bir gün size söyleyeceğim ve emin olun ki yürekli davranacağım. Ýtte tam da size onca şeye izin verdiğim için sizden nefret ediyorum, bir de bana kaçınılmaz derecede gerekli olduğunuz için daha da nefret ediyorum. Ama, size gene ihtiyacım var. Demek ki sizin canınızyı bağıtlamalıyım.’

Pauline ayada kalktı. Pek öfkelenmiğe benziyordu. Son zamanlarda konuşmalarımızyı hep bu öfke ve kin, yapmacıksız kin havasıyla noktalıyordu.

Durumu açıklyıda kavuğturmadan gitmemesi istediyle ona:

‘Mile. Blanche’ın kim olduğunu sormama izin verir misiniz?’ dedim.

‘Bunu pekâlâ biliyorsunuz. Yeni hiçbir şey yok. Mile. Blanche hiç kuçkusuz generalle evlenecek, elbette ki büyükannenin ölümü doğrulanırsa. Çünkü hem Mile Blanche, hem annesi, hem de kardeş torunu olduğu marki, hepsi iflâs ettiğimizi pekâlâ biliyorlar.’

‘General de ona çylyınlar gibi âtyık, değil mi?’

‘İimdi söz konusu olan o değil. Beni dinleyin ve şunu iyice aklınızyda tutun: Tu yedi yüz florini alın, gidip kumar oynayın; rulette benim için elinizden geldiğince kazanın; şimdi her ne pahasına olursa olsun bana para gerek.’

Bu sözlerden sonra, Pauline, Nadia’yı çağırdı ve bütün bizim kumpanyanın bulunduğu gazinoya gitti. Ben soldaki ilk patikaya saptım. Dalgındım, tağkınılyktan bir türlü kendimi kur-taramıyordum. Bu gidip rulet oynama buyruğu beni adeta ser-semietmiğti. Garip ama, düünecek onca konu varken, kendimi bütünüyle Pauline’e kartı olan duygularımın incelenme-30

Oyun salonuna girdiğim zaman (ömrümde ilk kez), oynamaya karar vermeden bir süre kalakaldım. Üstelik, kalabalık da beni durduruyordu. Ama, kimse olmayıp da yalnız bağıma kalsaydım bile, öyle sanıyorum ki oyuna bağlayacak yerde çekilip giderdim. Yürediğim çarpıyordu, itiraf ediyorum, soğukkanlıydım da yitirmiğtim. Uzun zamandan beri inanmığ ve karar vermiğtim ki Roulettenbourg'a geldiğim gibi oradan gitmeyecektim; yazgımda kaçınılmaz olarak kökten ve kesin bir olay meydana gelecekti. Bu gereklidir ve öyle de olacak. Rulete bağladığım bu umut ne kadar gülünç olursa olsun, kumardan herhangi bir şey beklemeyi saçma bulan o genellikle kabul edilen kanıyı daha da gülünç buluyorum. Neden kumar para bulmanın herhangi bir bağka yolundan, sözgelimi ticaretten, daha kötü, daha beter olacaktı? Yüz kiğiden birinin kazandığı bir gerçektir. Ama, bütün bunlar benim umurumda mı, kuzum!

Her ne olursa olsun, o aktım önce iyice gözleyip incelemeye, ciddi hiçbir giriğimde bulunmamaya karar vermiğtim. Eğer bir şey olursa, bu sadece rastlantıyla, ayaküstü geçerken olabilir, umduğum buydu benim. Üstelik de, asıl oyunu incelemem gerekiyordu; çünkü ruletin sayısız tanımlamalarına karđın bunları her zaman öyle büyük bir doymazlıkla okumuğumdur ki, kendi gözlerimle görmeden kullanılığından hiçbir şey anlayamazdım.

Yık anda, her şey bana pis, tinsel olarak pis ve idrenç göründü. Kumar masalarına onlarca, hatta yüzlerce saldıran o açgözlü ve kaygılı suratlardan söz etmek istemiyorum. Doğrusu ya, en kısa zamanda ve olabildiğince çok kazanma isteğinde kirliliği hiçbir şey görmüyorum. Kendisine küçük paralarla kumar oynadıklarını söyledikleri zaman: 'Bu daha da beter, çünkü bu ağadılık bir doymazlıktan gelirt' yanıtını veren o karnı tok sırtı pek ahlakçının fikrini hep aptalca bulmuğtım-dur. Sanki ağadılık doymazlıkla, üstün doymazlık tek ve aynı

şey dedilmiğ gibi! Bu bir orantı sorunudur. Rothschild'in gözünde ağadılık ve adi olan benim gözümde büyük zenginliktir, kazançlarla yitkilere gelince de, kiğilerin, sadece rulette değil ama, her yerde, bir tek nedeni vardır: Kazanmak, ya da bağkasından bir şey almak. Kazanç ve çýkarın kendisi idrenç midir? Bu da bağka bir sorun. Bunu burada çözümlenecek değilim. Ben kendim de kazanma isteğine en üstün derecede tutkun olduğumdan, bütün bu ağgözlülük, ya da isterseniz ağgözlülüğün bütün o idrençliği, alçaklığı, daha kumar salonuna adım attığım anda, denebilir ki, bana daha yakın, daha ağınaydı. Bağkalarının önünde sıkýlıp rahatsız olmadan, ağıkça ve ölçüsüzce davranmaktan daha güzel bir şey yoktur. Kendi kendini aldatmak neye yarar ki? Yıtte bu uğatıların en yararsız, en yersizidir. Bütün bu ayak takımı arasında ilk bakıttta en hođa gitmeyen şey ağırbağlılık, ciddiyet, hatta kumar masalarını çevrelemekte bütün bu insanların gösterdikleri saygıydı. Yıtte bu yüzdendir ki burada kötü türden kumarla, rabıtalı bir adam için sakıncası bulunmayan kumar arasında pek belirli bir ayrılm vardır. Yıki tür kumar vardır: Centilmenlerin kumarıyla halk tabakasının kumarı, ayak takımına yarağan ağgözlü kumar. Burada sınır çizgisi pek belirlidir, temelde o kadar da idrenç ve utanç vericidir ki! Sözgelimi, bir centilmen beđ, ya da on altın sürebilir, pek ender olarak daha fazlasını oynar; eđer çok zenginse bin franga kadar çýkabilir ama, bu sadece kumar içindir, edlenmek için, kazanç, ya da yitik sürecini izlemek içindir; asıl kazanma olgusuyla zerre kadar ilgilenmez. Eđer kazanırsa, sözgelimi, kahkahayla gülmeye, çevresinde bulunanlardan birine düğüncelerini söylemeye, ya da hatta sürülen parayı iki katına çýkararak bir kez daha oynamaya bağlayabilir ama, sadece merak ettiği için, şansları gözlemek için, hesaplar yapmak içindir, adi bir kazanma isteğiyle değil. Kıysacası, rulette, ya da otuz ve kırk'ia, bütün kumar masalarını sadece kendi keyfi için düzenlenmiğ bir edence

gibi görür. Bankonun dayandığı istekleri ve tuzakları aklına bile getirmiyordur. Hatta bütün öbür kumarbazların, bir tek florin için tirtir titreyen bütün o cebi delik insanların kendisi gibi zengin olduklarını ve sadece oyalanmak ve vakit geçirmek için oynadıklarını düşünmek onun için çok iyki olurdu. Gerçeğin bu kesin bilisizliği, insanlar konusunda bu yalnız görüşler, kuşkusuz ki en soylu görüşler ve düşünceler olurdu.

Kızlarını, on beş, on altı yaşlarında dal gibi narin, masum çocukları, öne doğru iten, elerine birkaç altın sýkýttırıp* onlara kumarın gidişini öğreten anneler görüyordum. Küçük haným kazanıyor, ya da yitiriyordu ve sevinçten etekleri zil çalarak, dudaklarında hep gülümsemeyle çekiliyordu. Bizim general sadlam gerçeklere dayanan bir güvenle kumar masasına yaklaştı; kendisine bir sandalye uzatmak için bir uşak atıldı ama, aldırtımedi; adır adır para kesesini çýkardı, içinden adır adır üç yüz frank tutarında altın alıp karanın üzerine koydu ve kazandı. Kazancını toplamadı, masada býraktı. Yeniden kara çýktı; bu kez de gene sürdürdü parayı býraktı ve üçüncü seferinde kırmızı çýkınca, bir çýrpıda bin iki yüz frank yitirdi. Kendine son derece hakim, gülümseyerek çekildi. Kesinlikle eminim ki yüredi allak bullaktı ve sürülen para iki, ya da üç katına çýkmıştı olsaydı buna dayanamaz, heyecanı belli ederdi. Zaten, benim yanımdaki bir Fransız dingin bir yüzle, kıly bile kıpýrdamadan yaklaştık otuz bin frangı önce kazandı, sonra da yitirdi. Gerçek bir centilmen bütün servetini yitirse bile, kesinlikle heyecanlanmamalıdır. Para centilmenin o kadar altında kalmalıdır ki bununla ilgilenmeyi hemen hemen düşünmez bile. Elbette ya, bütün bu ayak takımının içinde çýrpındıđı çamuru ve dekoru bilmezlikten gelmek son derece soylu bir davranıştır. Bununla birlikte, kartıt davranıt da kimi zaman onun kadar kibardır: Fark etmek, yani cep dürbününün ucuyla da olsa, bütün bu haşarata bakmak ve hatta onu incelemek ama, bütün bu kalabalığı ve bütün bu

çamuru bir çeşit edlence gibi, centilmenlerin dinlenmesi için düzenlenmişt bir temsil gibi görerek. Ýnsan kendisi de bu kalabalığda karýtabilir ama, orada bir seyirci olarak bulunduğu ve onun bileşimine zerre kadar katılmadığı kesin inancıyla çevresine bakabilir. Zaten, atırý ısrarla incelemek de uygun düşmez: Bu da gene bir centilmene yakıtımaz, çünkü her ne olursa olsun, bu gösteri sürekli bir dikkate değmez. Genellikle de, bir centilmen için fazla sürekli bir dikkate değer pek az gösteri vardır. Oysa, bana öyle geliyordu ki, taný tersine, bütün bunlar son derece ısrarlı bir dikkate değerdi, özellikle de sadece incelemek için değil de kendisi de içtenlikle ve iyi niyetle bütün bu ayak takımına katılmaya gelen bir kiři için. Benim en gizli tinsel inançlarıma gelince, sözünü ettim inançlar içinde elbette ki onların yeri yok. Kabul; bunu vicdanımı rahatlatmak için söylüyorum. Ama, şunu belirteceğim: Şu son zamanlarda, düşüncelerimle eylemlerimi herhangi bir tinsel ölçüte uydurmakta şiddetli bir isteksizlik duyuyordum. Bařka bir yöne sürükleniyorum...

Ayak takımını gerçekten de pek ahlaksız biçimde oynuyor. Hatta kumar masasının çevresinde en adi gizli küçük hírsızlıkların sýk sýk meydana geldiğini düşünmekten bile geri kalmıyorum. Masanın uçlarında oturan krupiyeler sürülen paraları gözetiyorlar ve hesaplar yapıyorlar, ezici bir çalışma içindeler. Ýtte .bunlar da eşsiz ahlaksızlardandırl! Çodunluđu Fran-sızdır bunların. Hani bu gözlemleri yapıyorsam, ruletin bir tanımlamasını vermek için değil; gelecekte nasıl davranacağımı bilmek için ortama uymaya çalışıyorum. Sözelimi, bir elin masanın üzerinden ansızın uzanıp sizin kazandıklarınızı kendine mal ettiğini görmekten daha olağan bir şeyin bulunamayacağım fark ettim. Ardından 'bir kavga çýkıyor, çodu zaman da çýđlıklar kopuyor ve... siz siz olun sakın tanık filan göstererek paranın size ait olduğunu kanıtlamaya kalkıtımayın, sonra karıtımm haa!

Başlangıçta bütün bu komedi benim için anlaşılmaz, içinden çykılmaz bir şeydi; sadece iyi kötü anladım ki, sayıların üzerine, tek ve çiftlerin üzerine, bir de renklerin üzerine para konuyordu. O akşam Pauline Alexandrovna'nın parasından alırdım yüz florini sürmeye karar verdim. Kumara kendimden başkaları için yaklaştırdım düşüncesi beni tahtına çeviriyordu. Bu son derece can sıkıcı bir duyguydu, bundan bir an önce kurtulmak istiyordum. Her an, Pauline için başlamakla kendi şansımı baltalırdım izlenimine kapılıyordum. Hemencecik boş inanç salgınlına yakalanmadan kumar masasına yaklaşmak gerçekten de olanaksız mıydı, kuzum?

İlk olarak, beş frederik, yani elli florin çıkarıp çift sayınlın üzerine koydum. Sehpa döndü ve on üç çıktı... yitirmiştim. Acıly bir duygunun pençesinde kıvrılarak, sadece bu işi bir an önce bitirip de çekilip gitmek amacıyla kırmızınlın üzerine gene beş frederik koydum. Kırmızı çıktı. On frederik koydum... Gene kırmızı çıktı. Bütün parayı bıraktım... Gene kırmızı kazandı. Kırk frederik aldım, bunlardan yirmi tanesini ne çıkardınlı bilmeden, ortadaki on iki numaranın üzerine koydum. Bana üç katınlı ödeler. Benim on frederik ansızın seksen oluvermişti. Ama, o zaman öylesine dayanılmaz garip bir duyguya kapıldım ki, hemen oradan ayrılmaya karar verdim. Kendim için oynatanı böyle oynamazdım gibi geliyordu bana. Bununla birlikte seksen frederikimi gene çift sayınlın üzerine koydum. Bu kez dört çıktı: Bana gene seksen frederik verdiler, ben de yüz almıştım frederiki cebime koyarak Pauline Alexandrovna'yı aramaya gittim.

Hepsi parkta geziniyorlardı, Pauline'i ancak akşam yemeğinde görebildim. Bu kez Fransız orada yoktu, general de rahat rahat keyfine bakabili; bu arada, beni kumar masasında görmek istemediğini bana bir kez daha belirtmeyi gerekli gördü. Ona göre, eder büyük para yitirsem saygınlı adır şekilde lekelenirdi.

‘Çok kazansaydınlız, ben gene lekelenirdim’ diye ekledi büyük bir ciddiyet havası takılarak. ‘Elbette ki, işlerinize karışmaya hakkım yok ama, kabul edin ki...’ Her zaman yaptığı gibi, tümceyi havada bıraktı.

Ona sert bir şekilde çok az param olduğunu, bu nedenle de, kumar oynamaya başlasam bile, öyle gösterili biçimde yitiremeyeceğimi söyledim. Odama, çıkarken, kazandınlı parayı Pauline'e verme fırsatınlı buldum ve bir daha onun için kumar oynamayacağım kendisine bildirdim.

Kaygılı bir sesle: ‘Neden, a canım?’ diye sordu.

Ona tahtınlıla bakarak: ‘Çünkü kendim için oynamak istiyorum’ diye kartınlı verdim, ‘Them de bu beni rahatsız ediyor.’

‘Demek ki ruletin sizin tek kurtuluş çareniz olduğunu inanmakta ayak diriyorsunuz, öyle mi?’ diye sordu alaylı bir halle.

Ben de ona büyük bir ciddiyetle, bunun gerçek olduğunu söyledim; benim kesinlikle, tahtmaz bir biçimde kazanma inancıma gelince, bunun gülünç görüneceğini kabul ediyordum, ‘Ama, beni rahat bıraksınlar, kuzum!’

Pauline Alexandrovna o günün kazancınlı benimle bölüşmek için direndi ve bu koşullar altında kumar oynamayı sürdürmemi önererek bana seksen frederik uzattı. Kesinlikle reddettim ve ona açıkça anlattım ki, başkaları için oynayamadınlı istemediğimden değil de yitireceğimden emin olduğum içindi.

‘Oysa, ben de ne kadar aptal olursam olayım, artık ruletten başka hiçbir umudum yokt’ dedi düşünceli bir halle. ‘Yıtte bu yüzden mutlaka kumarı sürdürmelisiniz, benimle ortaklaşa oynarsınlız, bunu elbette ki yapacaksınız.’

Bu sözler üzerine, itirazlarınlı dinlemeden, yanımdan ayrıldı.36

KUMARBAZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bununla birlikte, dün, kumardan bana tek söz bile etmedi. Genellikle de benimle konuşmaktan kaçındı. Bana kartınlı tutumunu değitirmedi. Kartınlıladınlı zaman hor gören ve kinci, bilmem nasıl bir şeyle karışık hep o aynı mutlak patavatsız, beni adam yerine koymayan davranış. Kıscası, bana kartınlı duyduğu tiksintiyi gizlemeye bile uğraşmıyor, bunu çok iyi görüyorum. Buna kartınlı, bana ihtiyacı olduğunu ve bilmediğim bir amaçla beni elinin altında bulundurduğunu da gizlemiyor. Aramızda garip ilişkiler kuruldu, herkese kartınlı gösterdiği kendini bedenmişlik ve hor görme göz önüne alınırsa, bu ilişkilerin çoğuna hiçbir anlam veremiyorum. Sözgelimi, kendisini çyglınlı gibi sevdiğimi çok iyi biliyor; hatta kendisine yakınlı tutkumdan söz etmeme bile izin veriyor; ona sevgimden serbestçe ve hiçbir engelsiz söz etmeme izin vermekle de beni adam yerine koymadınlı, hor gördüğünü pek güzel belli ediyordu. ‘Senin duygularına o kadar önem vermiyorum ki, bütün söylediklerin, bütün hissettiklerin umurunda bile değil der gibiydi. Eskiden de bana . işlerinden söz ederdi ama, hiçbir zaman bütünüyle açık yürekli değildi. Dahası, bana olan hor görüsüne tu türden incelikler de katardı: Sözgelimi, yaşamınlıdaki filan olaydan, ya da kendisine ciddi korkular veren bir durumdan haberim olduğunu bildirdi; eder amacına ulaşmak için beni tutsak, ya da ulak olarak kullanma gereksinimini duyarsa bu olayların bir bölümünü kendisi anlatırdı bana. Ama, bana sadece ulak gibi kullanılan bir adamınlı bilmesi gereken kadarınlı açıklıyordu, olayların bütün bağlantınlı henüz bilmiyorsam, onun sıkınlıtları ve kaygılarıyla üzülip tasalandınlı görse de dostça bir açık sözlülükle beni tamamiyle rahatlatma tenezzülünde bulunmazdı hiçbir zaman. Oysa, bana sık sık nazik ve hatta tehlikeli görev-KUMARBAZ

ler yüklediğine göre, bana kalırsa, benimle açık sözlü olmalıydı. Ama, benim duygularım, onun korku ve telaşlarına yürekten katılmanlı, onun tasa ve başarınlıtlarınlı bana belki de onunkinin üç katınlı çektirdiği kaygılar onun umurunda mıydı!

Onun rulet oynama tasarýsýný öðreneli üç hafta olmuřtu. Hatta kendi yerine oynamam gerektiđini bana bildirmiřti, çünkü bunu onun yapması uygun deđilmiřti. Sesinin tonundan sadece kumar oynama isteđi deđil de ciddi kimi kaygýları bulunduđunu fark etmiřtim. Aslında para onu hiç ilgilendirmez. Bunun içinde tahmin edebileceđim ama, henüz bilmediđim bir amaç, ayrıntýlar var. Kuřkusuz ki, beni içinde tuttuđu küçük deđme ve tutsaklık durumları ona dolaysız ve çekinmeden soru yönelme olanadıny verebilirdi (sık sık da verir). Mademki ben onun için bir tutsadıym, mademki onun gözünde bir hiçim, ne kabalıđým, ne de merakým onu incitebilir. Ama, gerçekte, ona soru sormama izin vermekle birlikte, sorularýma kartýlık vermiyor. Kimi zaman da bunlara hiç dikkat bile etmiyor! Ýtte bizim iliřkilerimiz bu durumda!

Dün, dört gün önce Petersburg'a çekilen ve kartýlıksız kalan bir telgraftan çok söz edildi. Generalin heyecanlı ve deđünceli olduđu aýıkça görölüyor. Bu hiç kuřkusuz büyükanne konusuyla ilgili. Fransız da heyecanlı. Sözelimi, dün, yemekten sonra, uzun bir süre büyük bir ciddiyetle konuřtular. Fransız bize kartý akýl almaz derecede gururlu, azametli ve umursamaz havalara takýnyyor. Hani atasözünün dediđi gibi: 'Daddan gelen, baddakini kovar.' Hatta Pauline'e kartý bile patavatsızlıđy kabalıđda kadar varýyor. Bu arada, gazinonun parkýndaki aile gezintilerine, dolaylardaki at ve kýr gezintilerine seve seve katýlyyordu. Generale Fransızý birbirine badlayan olayların bir bölümünü bir hayli zamandıyr biliyorum: Rusya'da, birlikte bir fabrika kurmaya niyetlenmiřlerdi; bu tasan yüzüstü býrakıldıy my, yoksa ondan hâlâ söz ediliyor³⁸

mu, bilmiyorum. Bundan başka, onların aile gizlerinden bir bölümünü yakaladım: Fransız gerçekten de, geçen yıl görevinden istifa ettiği zaman çar'a borçlu olduğu miktarı tamamlaması için generale otuz bin ruble ödünç vererek onu sıkıntıdan kurtarmıştı. Ve işte general onun ellerinde; ama, şimdi bütün bu oyunda baş rol Mile Blanche'da, bunu ileri sürerken yanılmadığımdan kesinlikle eminim.

Bu Mile Blanche kim? Burada, bizde, onun annesiyle yolculuk eden ve hesapsız bir servete sahip olan soylu bir Fransız hanımı olduğu söyleniyor. Bizim markinin uzak bir akrabası olduğu da biliniyor; kardeş torunları gibi bir şey hani. Anlattıklarına göre, benim Paris yolculuğumdan önce Fransızla Mile Blanche'ın ilişkileri daha törensel ve daha inceydi; oysa şimdi, dostlukları ve akrabalıkları daha dolaysız biçimde ve daha yakın ve teklifsiz gibi görünüyor. Belki de işlerimiz onlara o kadar kötü durumda görünüyordur ki, artık bundan böyle yapmacıklık olmayı ve bizlere saygılı davranmayı gereksiz buluyorlardır, kimbilir. Önceki gün, B. Astley'in Mile Blanche'la annesine bakış biçimini fark ettim. O ikisini tanıyormuş gibi geldi bana. Hatta bizim Fransızın da B. Astley'e daha önce rastlamış olduğunu anlar gibi oldum. B. Astley öylesine çekingen, utangaç ve sessizdir ki, insan ondan bir şey koparmayı hiç mi hiç umamaz: Yine tıbaç kıyılır fes içinde, kol kıyılır yen içinde' deyimince işler sürüp gidecekti. Bu arada, Fransız ona böyle bir isteksizce selam veriyor, hemen hemen yüzüne bile bakmıyordu. Demek oluyor ki ondan bir korku'su yoktu. Gene bu anlatılabilir; ama, neden Mile Blanche da onu bilmezlikten geliyor? Üstelik de marki dün kendini ele verdi: Konuşma sırasında, ansızın, şimdi anımsayamadığım bir konuda, B. Astley'in son derece zengin olduğunu, bunu çok iyi bildiğini söyleyiverdi. Mile Blanche işte o zaman B. Astley'e bakmıyordu! Sözün kısası, general kaygılı. Teyzesinin ölümünü bildiren bir telgrafın şimdi onun için ne önem taşıyacağı iyice anlatılıyor!

Pauline'in benimle bir konuşmadan bilerek kaçındığına kesinlikle emin olmakla birlikte, soğuk ve ilgisiz bir hava takındım: Ansızın gelip beni bulmaya karar verdiğini düşünüyordum. Böylece, dün ve bugün bütün dikkatimi Mile Blanche'a yönelttim. Zavallı general, gerçekten de mahvoldu demektir! İnsanın elli beş yaşında böylesine şiddetle atık olması, hiç kuşkusuz büyük bir felakettir. Bir de buna dul oluşunu, çocuklarının, iflas durumunu, borçlarının, en sonunda da tutulduğu kadını ekleyin. Mile Blanche son derece güzel. Ama,, insana korku veren o yüzlerden birine sahip dersem, bilmem ne dedimi anlatabilir miyim? Hiç değilse ben, bu tür kadınlardan hep korkmuşumdur. Yaklaşık yirmi beş yaşlarında. Uzun boylu, şahane omuzları var, görkemli bir boynu ve göğüsleri, esmer bir teni, abanoz gibi kapkara ve gür (hemen hemen iki başa yetecek kadar gür) saçları vardı. Kapkara gözleri, gözlerinin beyazı sarımtıktı, küstah bir bakışı, pırlıl pırlıl dişleri, hep boyalı dudakları var; misk kokuyor. Çarpıcı ve zengin biçimde ama, büyük bir zarafet ve zevkle giyiniyor. Elleri ve ayakları harikulade. Sesi boğuk bir kontralto. Kimi zaman bütün dişlerini göstererek kahkahayla güler ama, çoğunlukla küstah bir halle hiç değilse Pauline'le Marie Philippovna'nın yanında suskun durur. (Ortalıkta garip bir söylenti dolaıyor: Maria Philippovna Rusya'ya dönüyormuş.) Bana öyle geliyor ki, Mile Blanche hiçbir eğitim görmemiştir, hatta belki aptal da ama, buna kartıllık kuşkulu, güvensiz ve hilekârdı. Yaşamının oldukça serüvenli geçtiğini sanıyorum. Yani kısacası, belki de marki akrabası filan değildi, annesi de gerçekten annesi değildi. Ama, güya kendilerine rastladığımız Berlin'de, onun ve annesinin rabıtalı birkaç ahbabları varmış. Markiye gelince, şimdiye kadar onun markilidinden kuşkulanmış olmama kartın, bizde, sözgelimi Moskova'da olduğu40

kadar Almanya'da da yüksek sosyeteden olduđu kuřkusuz gibi görünüyor. Fransa'da durumun ne merkezde olduđunu bilmiyorum. Bir řatosu olduđu söyleniyor. Öyle sanıyorum ki řu on beř gün içinde köprülerin altýndan çok sular akacak ama, gene de Mile Blanche'la generalin kesin sözleri söyleyip söylemediklerini hâlâ tam olarak bilemiyorum. Sonunda, řimdi her řey durumumuza, yani generalin onlarýn önünde parýlatabileceđi paranýn miktarýna bađlý. Eder, sözgelimi, büyükannenin hâlâ hayatta olduđunu ödrenirlerse, hiç kuřkum yok Mile Blanche hemen ortadan yok olur. Bu kadar dedikoducu olduđuma ben bile hem řařyorum, hem de bunu pek gülünç buluyorum, dođrusu ya. Ah, bilseniz bütün bunlardan ne kadar idreniyorum! Bütün bu insanlardan ve bütün bunlardan ne büyük bir sevinçle ayrýlýrdým, bir bilseniz! Ama, Patýline' den ayrýlabilir miyim, çevresini ispiyonlamadan durabilir miyim? Ýspiyonlamak ařađýlık, idrenç bir řey hiç kuřkusuz ama, umurumda bile deđil!

Dün ve bugün, B. Astley de bana bir garip göründü. Evet, kesinlikle inanıyorum ki Pauline'e âřyk! Âřyk, çekingen ve hastalýk derecesinde utanmaç bir adamýn tam da bir sözcük, ya da bir bakýřla kendini ele vermektense yüz ayak yerin altýnda olmayý yedleyeceđi bir anda bu adamýn bakýřýnýn kimi zaman ifade ettiđi řey pek acayip ve gülünçtür. Gezintide sýk sýk B. Astley'le karřýlařıyoruz. Muhakkak ki bize katýlma isteđiyle yanıp tutuřarak, řapkasýný çýkarıyor ve yolunu sürdürüyor. Ve eder birlikte gezinmek ricasýnda bulunulursa, hemen öneriyi reddediyor. Gazinoda, konserde, ya da fýskiyenin önünde dinlenen yerlerde, hep bizim sýranýn yakýnlarýnda duruyor. Nerede olursak olalım, parkta, ormanda, Schlangenberg'in üzerinde, en yakýn patikada, ya da bir çalıyýđýn ardýnda B. Astley'in karaltýsýnýn kaçýnılmaz biçimde belirlediđini görmek için insanýn gözlerini çevresinde gezdirmesi yeterliydi. Bana öyle geliyor ki, benimle özel olarak konuřmak için fýrsat arıyor bu adam. Bu sabah karřýlařtýk ve bir iki söz konuřtuk. Kimi zaman, kesik tümcelerle konuřuyor. Daha bana günaydýn bile demeden, hemen:

řAh, Mile Blanche!..ř diye haykýrdý. řMile Blanche gibi çok kadýn gördüm!ř

Bana anlamlý bir bakýř yönelterek sustu. Bu sözlerle ne demek istiyordu, bilemiyorum, çünkü benim: řNe demek istiyorsunuz?ř diye sormam üzerine çok bilmiř bir gülümsemeyle bařýný sallayarak řunlarý ekledi:

řÝřte böyle. Mile Pauline çiçekleri çok mu sever?ř

řHiç bilmiyorumř diye karřýlık verdim.

řNasýl! Bunu bilmiyor musunuz?ř diye haykýrdý řařkýnlyktan neredeyse küçük dilini yutarak.

şHayır, hiçbir .fikrim yok, hiç dikkat etmedimş diye yineledim, gülerek.

řHýmmm! Bu aklıma bir fikir getirdi.ř

Bunun üzerine, bana bir bař řareti yapýp yolunu sürdürdü. Zaten pek hořnut bir hali vardý. Ýkimiz de berbat bir Fransýzca konuřuyoruz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

O gün pek gülünç, rezil ve saçmaydı. Akřamýn saat on biri. Küçük odamda oturmuř, anýlarýmý düzene sokmaya çalıřıyorum. Her řey bu sabah bařladı: Pauline Alexandrovna adýna oynamak üzere rulete gitmem gerekti. Onun yüz altmýř frederikini aldým ama, iki kořulla: Birincisi, yarý yarýya, ortaklařa oynamayı kabul etmiyordum, böylece de eder kazanýrsam kendim için hiçbir řey almayacaktým; ikincisi de, akřama,

Pauline neden kazanmaya bu kadar ihtiyacı olduğunu ve tam ne kadar para gerektiğini bana anlatacaktı. Bunun sadece para için olduğunu düşünemedim. Ývedi bir ihtiyacı olduğu açıkça belliydi ama, hangi amaçla olduğunu bilmiyordum. Açıklama yapacağına söz verdi, ben de gittim.

Kumar salonlarında herkes birbirini çidniyordu. Hepsi de ne kadar küstah ve açgözlü! Kalabalığı yardım ve krupiyenin yanma yerlettim. Sonra da, her seferinde sadece iki üç altın sürerek, çekine çekine başladım. Bu sırada inceliyordum ve gözlemlerde bulunuyordum. Bana öyle geliyor ki, bütün bu hesapların pek bir anlamı yok, pek çok kumarbazın onlara verdiği önemden de yoksundurlar. Orada oturmuşlar, ellerinde sayılarla kaplı kâğıtlar, notlar alıyorlar, hesaplıyorlar, şansları kestirmeye çalışıyorlar, son bir işlem daha yapıp en sonunda paralarını sürüyorlar... ve yitiriyorlardı tıpkı hiçbir hesap yapmadan oynayan fani kullar gibi. Buna kartılyık, doğruya benzeyen bir sonuç elde ettim: Gerçekten de, beklenmedik şansların ard arda gelişinde bir sistem dedilse de bir çeşit düzen var; bu elbette ki çok garip. Sözelimi, ortadaki on iki sayıdan sonra son on iki sayının çyktığı oluyordu; diyelim ki, iki kez bu son on iki sayı çykıyor ve ilk on ikiye geçiyor. İlk on ikinin üzerine düttükten sonra, yeniden ortadaki on ikiye dönüyor; üç, dört kez üst üste ortadaki sayılar çykıyor, sonra yeniden son on iki çykıyor; iki turdan sonra, yeniden ilk sayılara dönölüyor, bunlar sadece bir kez çykıyorlar, ortadakiler ise üç kez üst üste çykıyor. Bu böylece bir buçuk, iki saat kadar sürüyor. Bir, üç ve iki; bir, üç ve iki. Çok garip bir şey. Falan ödle sonrasında, ya da filan sabah, siyah hemen hemen düzensiz bir biçimde ve her an kırmızıyla nöbetle geliyor; her renk üst üste sadece iki, ya da üç kez çykar. Ertesi gün, ya da akşam, sözelimi, üst üste yirmiye kadar sadece kırmızı çykar ve bu böylece bir süre, kimi zaman bütün gün boyu sürer gider. Bu gözlemlerin önemli bir

bölümünü, öğle kadar bütün zamanını hiç para sürmeden kumar masalarının yanında geçiren B. Astley'e borçluyum.

Bana gelince, hepsini son metelide kadar ve pek kısa bir zamanda yitirdim. Önce çift sayıya yirmi frederik koydum ve kazandım; bunları yeniden koydum ve gene kazandım, bu böylece iki üç kez sürdü. Öyle sanıyorum ki elimdeki paramın miktarı bir beş dakikanın içinde dört yüz frederike yükseldi. İşte o anda gitmem gerekirdi ama, içinde garip bir duygu uyandı: Yazgıya meydan okumak, ona bir çimdik atmak, dilimi çykarmak, nanik yapmak isteği kabardı. Ýzin verilen en yüksek parayı sürdüm: Dört bin florin ve yitirdim. Sonra da iyice coşarak, elimde kalanın hepsini çykardım, bir önceki gibi yerletirdim ve yeniden yitirdim. Bunun üzerine, adeta sersemlemiş bir halde masadan ayrıldım. Batıma geleni anlayamıyordum bile, talihsizliğimi ancak yemekten önce Pauline Alexandrovna'ya bildirdim. O zamana kadar parkta dolayıp durdum.

Yemekte, gene üç gün önceki gibi coşmuştum. Fransızla Mile Blanche gene bizimle yemek yiyorlardı. O sabah Mile Blanche da gazinodaydı ve benim gösterilerimi seyretmişti. Bu kez, daha saygılı bir biçimde konuştu benimle. Fransız daha bir kestirmeden giderek yitirdiğimin kendi param olup olmadığını sordu. Galiba Pauline'den kuşkuluyor. Kısacası, için içinde it vardı. Hemen bir yalan uydurdum ve bunun kendi param olduğunu söyledim.

General son derece şatırmyttı: Bu kadar parayı nereden bulmuştum? On frederikle başladığıymı, altı yedi kez üst üste iki katına çykararak beş, altı bin florine kadar yükseldiğimi ve hepsini iki elde yitirdiğimi anlattım.

Elbette ki bütün bunlar akla yakındı. Bu açıklamayı yaparken Pauline'e bakıyordum ama, yüzünden hiçbir şey oku-yamadım. Bununla birlikte, hiç sözümü kesmedi, ben de konuşmamı sürdürdüm. Bundan, yalan söylemem ve onun adına

oynadýđymý gizlemem gerektiđi sonucunu çýkardým. Her ne olursa olsun, diyordum içinden, bu sabah söz verdiđi açýklamayý mutlaka yapmalı.

Öyle sanýyorum ki, general biraz bana çýkýtaçaktý ama, sesini çýkarmadı. Ama, ben gene de yüzünden onun heyecanlı ve kaygýlý olduđunu anladým. Belki de şu içinde bulunduđu sýkántýlý durumda oldukça hatýrý sayýlýr bir altýn yýđnýn, kađla göz arasýnda, benim gibi böylesine ihtiyatsız bir sersemin elinden akýp gittiđini iđitmek onu üzüyordu.

Galiba dün akşam Fransýzla oldukça tiddetli bir adýz dalađý yaptýlar. Uzun zaman hararetili hararetili konuđtular; kapýyy da kilitlemiđlerdi. Fransýz çýktyđýnda pek öfkeliydi; bu sabah erkenden gelip generali buldu... hiç kuđkusuz dünkü konuđmayý sürdürmek için.

Kumarda yitirdiđimi ödrenince, Fransýz alayçý bir sesle, birazcýk da kötü yüreklilikle, daha makul davranmam gerektiđini belirtti. Ardýndan da bilmem neden, Ruslarýn genellikle kumarbaz olmakla birlikte, onun görüđüne göre, kumar oynama yetenedinden bile yoksun, olduklarýný ekledi.

‘Bana kalýrsa, rulet özellikle Ruslar için icat edildi’ diye kartýlýk verdim. Fransýzdan hor gören küçük bir kahkaha yükselince, gerçeđin muhakkak ki benden yana olduđunu belirttim, çünkü Ruslarýn kumarbaz olduklarýný söylerken onlarý övmekten daha da çok yeriordum; demek ki sözüme inanýlabilirdi.

‘Düđüncenizi neye dayandýrýyorsunuz?’ diye sordu Fransýz.

‘Şuna dayandýrýyorum ki, tarih boyunca anamal edinme özgürlüdü uygar Batýlý insanýn erdem ve saygýnlýk kutsal kitabýna girmiştir; hatta belki de bunun en önemli bölümünü oluşturur. Oysa Rus sadece anamal edinme yetenedinden yoksun olmakla kalmaz, aynı zamanda da eline geçeni düđüncesizce geliđigüzel çarçur eder. Her ne olursa olsun, biz Ruslarýn da paraya ihtiyacı vardýr’ diye ekledim. ‘Böylece de, çalıđmadan, iki saat içinde ansýzýn büyük servetler kazamla-bilen rulet gibi yöntemlere susamýđýzdýr. Bu bizi hayran eder, kendimizi zora sokmadan, geliđigüzel oynadýđýmýz için de, yitiriyoruz!’

‘Kýsmen dođrut’ diye kabul etti Fransýz kendini bedenmiđ bir tavýrıyla.

‘Hayýr, yanlýt, ülkeniz hakkýnda böyle konuđtuđunuz için utanmalýsýnýz’ diye çýktyđý general öfkeli ve kasýntýlý bir ciddiyetle.

Ben de ona: ‘Ýzin verirsiniz’ diye kartýlýk verdim, ‘Kuđlarýn yakýtýksýz davranýđları mı, yoksa dürüst bir çalıđmayla düđüm üstüne düđüm atýp para biriktirmekten ibaret olan Alman sisteminin mi daha idreñ olduđu henüz söylenemez.’

‘Ne yakýtýksýz bir düđünce!’ diye haykýrdý general.

‘Ne kadar da tam Ruslara yaratýr düđünce!’ diye haykýrdý Fransýz da.

Gülüydüm; onlarý idnelemek için yanýp tutuđuyordum.

‘Alman tanrýsýna tapmaktansa, bütün ömrümce bir Kırgýz çadırynda göçebe yađamý sürmeyi yeđlerim!’ diye bađýrdým.

‘Ne tanrýsýymýđ o?’ diye bađýran general bu kez ciddi alarak öfkelenmeye bađlýyordu.

‘Almanlarýn servet biriktirme biçimi. Buraya geledi pek oldu ama, yapmak ve dođrulamak zamanýný bulduđum gözlemler benim Tatar kanýmý isyan ettiriyor. Vallahi, böyle er-iemleri istemem ben! Dün, çevrede on verst kadar doladıđım. Týpký o resimli küçük Alman ahlak kitapları gibi: Burada, her evin korkunç derecede erdemli ve olađanüstü biçimde namuslu Váter’ý var. O kadar namuslu ki, insan yaklađmaya korkuyor. Ýnsanýn yaklađmaya korktuđu namuslu kiđilere dayanmam ben. Her Váter’im bir ailesi var, akşam olunca da hepsi yüksek sesle eđitici kitaplar okuyorlar. Minik evin üye-46

rinde karaadaçlar ve kestane adaçları hıyırıyor. Güneşin ba* tıy, damın üstünde bir leylek... Bütün bunlar son derece şiirsel ve dokunaklı... Öfkelenmeyin general, izin verin de acıklı biçimde konuşayım. Ölmüş babamın, aktamları küçük bahçemizin yhlamur adaçları altında annemle bana buna benzer kitaplar okuduğunu anımsıyorum. Demek ki bu konuda ne dediğimi bilecek durumdayım. Burada, her aile tamamıyla Va-ier'in kulu kölesi. Hepsi öküzlük gibi çalışıyorlar, Yahudiler gibi de para biriktiriyorlar. Diyelim ki baba bir miktar para biriktirdi de, mesleğini, ya da toprağın büyük oğluna devretmek istiyor: Çeyiz parası vermeyeceği için kız evlenemez. Küçük oğlanı uçak, ya da asker olarak satarlar, parayı da baba malına katarlar. Bu gerçek, burada yapılagelir; sorup öğrendim. Bütün bunların bir tek kaynağı var: Dürüstlük, atıy derecede vadrılan bir dürüstlük, öyle ki, satılan küçük oğlan, kendisini dürüstlük udruna sattıklarına kesinlikle inanıyor. Ytte ideal bu, kurban bile kendisini sunada götürdükleri için seviliyor! Peki, sonra? Eh, ne olsun, büyük oğlanın da yaşamı pek öyle güllük gülistanlık deil: Orada bir Amalchen'i, gönlünün bir arkadaşı var ama, onunla evlenemez ki, çünkü henüz yeteri kadar florin biriktiremediler. Onlar da, erdemle, içtenlikle beklerler ve gülümseyerek sunada giderler. Amalchen'in yanakları çukurlaşıy, kız kurur kalır. En sonunda, yirmi yıldan sonra, varlıkları artar, florinler namuslu ve erdemli biçimde biriktirir... Väter kırkına merdiven dayamış büyük oğlunu kutsar, otuz beş yaşını süren Amalchen'in de gödsü pörsümüştür, burnu kıpkırmızıdır... Yaşlı adam bu fırsatla adlar, ahlak dersi verir ve ölür. Bu kez de büyük oğlan erdemli Väter'o, dönüştür ve öykü yeniden başlar. Elli ya da yetmiş yıl sonra, ilk Väter'm torunu gerçekten de önemli bir anamal gerçekleştirir, onu oğluna, o da kendi oğluna bırakır, beş altı kuşak sonra da Rothschild baronu, ya da Hoppe ve Ört., ya da teytan bilir kim ortaya çı-

kar. Bu gerçekten de görkemli bir gösteri deil mi? Yki, üç yüzyıllık çaba, sabır, emek, zekâ, dürüstlük, enerji, metanet, ileri görüşlük, damın üstünde leylek! Daha fazla ne istersiniz? Bundan daha yüce bir şey olamaz: Bu bakış açısından, bütün dünyayı yargılamaya ve suçlularını, yani az buçuk onlardan farklı olanları cezalandırmaya başlarlar. Ytte böyle: Ben Rus yönteminde sefahata dalmayı, ya da rulette servet kazanmayı yedim! Beş kuşak sonra Hoppe ve Ört. olmaya hiç de niyetim yok! Kendim için paraya ihtiyacım var, kendimi hiçbir anamala badlı hissetmiyorum. Bir sürü saçmalıklar söyledimi biliyorum ama, bana ne. Benim inançlarım bu.t

Şöylediklerinizde büyük bir gerçek payı var mı bilmem amat' dedi general düğünceli bir halle, İkesinlikle bildim bir şey var, o da başınızy biraz boş bıraktılar mıydı, dayanılmaz derecede kurumlanıyorsunuz...t

Her zamanki alıtkanlııyla, gene tümcesini tamamlamadı. Bizim general alelade konuşmanın sınırlarını birazcık aşan bir konuya yaklaştığı zaman tümcelerini hiç tamamlamaz. Fransız gözlerini faitaşı gibi açarak, gevtek bir duruğla dinliyordu. Pauline azametli bir ilgisizlik havası takınmıştı. Bu kez sofrada konuşulanlardan hiçbir şey itmemiş gibi görünüyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Pauline her zamankinden daha dalgındı ama, sofradan kalkar kalkmaz, gezintiye kendisiyle birlikte gelmemi söyledi. Çocukları aldı, parkta fıskiye yönüne gittik.

Ben özellikle pek heyecanlı olduğumdan, damdan düter—

cesine, aptalca ve pek kaba bir biçimde neden bizim Değ Grioux Markisi küçük Fransızın artık onunla dýтары çýkmadýđýný ve günler boyunca bir tek söz söylemediğini sordum. Pauline de bana garip bir sesle: 'Kaba adamın biri de ondan!' diye kartýlýk verdi. Onun Değ Grioux'den bu biçimde söz ettiğini şimdiye kadar hiç iþitmemiştim, bu öfkeyi anlama korkusuyla, sustum.

'Bugün generale hiç anlaşamýyor, fark ettiniz mi?' Pauline kuru bir sesle, öfkeyle:

'Neyin söz konusu olduğunu öğrenmek istiyorsunuz?' diye kartýlýk verdi. 'Biliyorsunuz ki, bütün varlıđýnýn ipotekine kartýlýk generale borç para verdi; eder büyükanne ölmezse, Fransız hemen bütün rehinlerin sahibi olacak.'

'Her şeyin ipotek edildiği doğru mu, kuzum? Söylemişlerdi ama, bu kadar kesin olduğunu bilmiyordum.' 'Elbette ya!'

'Öyleyse, elveda Mile Blanche!' dedim. 'General eþi olamayacak! Biliyor musunuz, general o kadar âþýk ki, eder Mile Blanche onu bırakýrsa canýna kıyar gibi geliyor bana. Onun yatýnda böylesine çýlgýnca tutulmak tehlikelidir.' Pauline Alexandrovna da dalgın bir halle: 'Ben de batýna bir şeyler geleceğini sanýyorum' dedi. 'Ne harikulade, dedil mi?' diye haykýrdým. 'Onunla para için evlenmeye razý oldu bundan daha çarpýcý bir biçimde gösterilemezdi. Kurallara bile uyulmadý, törenlerden büsbütün vazgeçildi. Harikulade! Büyükanne konusuna gelince, 'Öldü mü? Gerçekten öldü mü?' diye sormak için telgraf üstüne telgraf çekilmesi kadar gülünç ve aþadýlýk bir şey olabilir mi? Evet, bu konuda siz ne düþünüyorsunuz, Pauline Alexandrovna?'

'Bütün bunlar saçma şeyler' dedi sözümü keserek nefretle. 'Ben asýl sizin pek neþeli olmanýza taþýyorum. Sizi

bu kadar sevindiren nedir kuzum? Belki de benim paramý yitirmiş olmanýz?'

'Yitirmem için neden paranýzý bana verdiniz? Baþkalarının adına kumar oynamayacađýmý söyledim size, özellikle de sizin adýnýza. Her ne olursa olsun bütün buyruklarýnýza uyuyorum; ama, sonuç benim elimde deðil. Yararlı hiçbir şey olamayacađýný ben size haber vermiştim. Buraya bakın, bu kadar para yitirmek sizi sarstý mı? Kazanmýt olsaydým, ne işinize yarayacaktý bu?'

'Neden bütün bu sorular?' -

'Ýyi ama, bana anlatacađýnýzý söz vermiştiniz ya... Bakın dinleyin: Kendi adýma oynamaya baþladýđým zaman (on iki frederikim var) kazanacađýma kesinlikle inanýyorum. Böylece, size istediğiniz kadar para veririm.'

Küçümseyerek dudak büktü.

'Caným,' diye sürdürdüm, 'size böyle bir öneride bulduğum için bana hemen kızmayın. Sizin gözünüzde bir hiç olduğum bilinci içime öylesine kök salmýttýr ki, benden para bile kabul edebilirsiniz. Size bir armađan versen güceýyemez-siniz. Üstelik de sizin paranýzý yitirdim.'

Çabucak bana bir göz attý, alaycý bir sesle ve öfkeyle konuştuđumu fark edince, konuþmanın konusunu bir kez daha dediþtirdi.

'Benim işlerimde sizi ilgilendirecek hiçbir şey yok. Eder öğrenmek istiyorsanız, söyleyeyim: Borcum var. Borç para aldým, bunu ödemek istiyordum. Burada kumarda kazanacađýný fikrine kapýldým, çýlgýnca ve pek garip bir düþünceydi bu. Neden böyle düþündüm? Hiç bilmiyorum ama, buna inanýyordum. Kimbilir, belki de hiçbir seçeneđim bulunmadýđýndan ve bunun son þansým olduğundan bu umuda yapýttým.'

'Ya da her ne pahasýna olursa olsun, mutlaka kazanmanýz GEREKÝYORDU. Týpký denize düþenin yýlana sarýldýđý

gibi. Kabul edin ki, eđer bođulmak üzere bulunmasaydı, ađaç kökü diye yýlana sarýlmazdı.t'

Pauline řatýrdý:

řNasýl?t' diye sordu. řSiz de ayný umudu beslemiyor musunuz? On beř gün önce bana burada rulette kazanacađýnýza kesinlikle inandýđýnýzy uzun uzun anlattýnýz ve size deli gözüyle bakmamamý rica ettiniz benden. O zaman řaka mý yapıyordunuz yani? Oysa, çok iyi anýmsýyorum, o kadar ciddi konuřuyordunuz ki, bunun řaka olduđuna dünyada kimse inanmazdı.t'

řDođru' diye kartýlýk verdim dalgýn dalgýn. řGene bugün de kazanacađýma kesinlikle inanýyorum. Hatta size řunu itiraf edeyim ki, řimdi kendi kendime řu soruyu yönelme zorunda býraktýnýz beni: Neden bugünkü o aptalca, rezil yitiđim, ruhuma kuřku dütürmedi? Kendi hesabýma oynarsam mutlaka kazanacađýma kesinlikle inanýyorum.t'

şNeden bundan o kadar eminsiniz?t'

řÖđrenmek istiyorsanız söyleyeyim: Ben de bilmiyorum. Sadece kesinlikle kazanmamý GEREKTÝĐÝNÝ, benim için de tek kurtuluř yolunun bu olduđunu biliyorum. Belki de bunun için kesin olarak kazanmam gerektiđi duygusuna kapýlýyorum.t'

řřu halde siz de her ne pahasýna olursa olsun kazanmalýsýnýz, bu kadar körü körüne bir inancýnýz olduđuna göre!t'

şBahse girerim ki benim böylesine ciddi bir zorunluluk duyabileceğimden şüphe ediyorsunuz.t'

Pauline sakin ve ilgisiz bir sesle:

řBütün bunlar umurumda bile dedilt' yanýtýný verdi. řMademki sordunuz, evet, herhangi bir řeyin sizi atýrý derecede kaygýlandýrabileceđinden kuřku duyuyorum. Üzülebilirsiniz ama, pek öyle ciddi řekilde dedil. Siz düzensiz ve kararsýz bir adamsýnýz. Paraya neden ihtiyacýnýz var? Geçen gün bana gösterdiđiniz bütün nedenlerde ben önemli hiçbir řey göremedim.t'

řDurun bakayým't' diye sözünü kestim, řsöylediniz de aklýma geldi, bir borcu ödemek zorunda olduđunuzu söylemiřtiniz bana. Çok önemli bir borç olmalı bu, bana öyle geliyor! Fransýza, dedil mi?t'

řNe demek oluyor bu? Bakýyorum da bugün pek küstahsýnýz! Ýçtiniz mi yoksa?t'

řBilirsiniz ki ben her řeyi söylerim, hatta kimi zaman da dolambaçsýz, pat diye sorular sorarým. Bir kez daha yineliyorum, sizin tutsađýnýzýn! ben; bir tutsak sizi řatýrtamaz, bir tutsak incitemez, onurunuzu kıramaz.t'

řNedir bütün bu saçmalýklar, kuzum! Sizin řu "tutsaklýk" kuramýnýza dayanamýyorum ben.t'

řDikkat ederseniz, sizin tutsađýnýz olmayý istediđim için tutsaklýđýmдан söz ediyor dedilim, sadece istencimin tamamıyla dýtýnda bir olgu olarak söz ediyorum ondan.t'

řřimdi bana açıkça söyleyin: Neden paraya ihtiyacýnýz var?t'

şPeki, ya siz, neden bunu öğrenmek istiyorsunuz?t'

řCanýnýz isterse't' diye kartýlýk verdi azamet dolu bir bař hareketiyle.

řTutsaklýk kuramýna dayanamýyorsunuz ama, insaný tutsađýnýz olmaya zorluyorsunuz: "Tartýřmadan yanýt verin!" Pekâlâ, öyle olsun. Neden paraya ihtiyacým olduđunu soruyorsunuz bana. Ne soru! Para... Her řey demektir!t'

řAnlýyorum ama, bunu isterken insan böyle bir çýlgýnlyđa dütmemeli! Çünkü siz iři kendinden geçmeye kadar, yazgýcýlyđa kadar vardýrýyorsunuz. Burada bir iř var, kesin bir amaç var. Kem küm etmeden, açık açık konuřun, öyle istiyorum.t'

Sanýrsýnýz ki öfkelenmeye bařlıyordu. Hiddetli bir sesle bana sorular sormayý sürdürmesi beni pek sevindiriyordu.

řElbette ki bir amacým var,t' dedim, řama, bunun ne olduđunu size anlatamam. Sadece řu var ki, parayla ben büs-52

KUMARBAZ

bütün başka bir adam olacđým, hatta sizin gözünüzde bile, böylece de tutsak olmaktan kurtulacđým.t'

ŤPeki, nasýl? Bunu nasýl bařaracaksýnýz?t'

ŤNasýl mý bařaracđým? Beni bir tutsaktan başka türlü görebileceđiniz bir duruma ulařabileceđimi bile anlayamýyorsunuz! Ýtte benim asýl hiç istemediđim de bu, bu řařkınlýklarý ve bu anlayıřsýzlarý istemiyorum artýk.t'

ŤBu tutsaklýđın size büyük zevk verdiđini söylüyordunuz. Ben de bunun böyle olduđunu sanýyordum.t'

Garip bir zevkle:

ŤSanýyordunuz' diye haykýrdým. ŤNe saflýk bu böyle!, Pekâlâ, evet, sizin uđrunuza katlandýđým tutsaklýk benim için bir zevktir. Alçalmanýn ve küçük düřmenin en son derecesinde insan büyük bir tat bulur!t' diye saçmalamayý sürdürdüm. ŤKimbilir, topuz uçlu kýrbaç da sýrtýnýza inip etinizi parçaladýđý zaman da belki bu zevki duyuyordur insan... Ama, ben belki de başka zevkler duymak istiyorum. Demin, sofrada, general sizin önünüzde belki de hiçbir zaman alamayacđým yýllýk yedi yüz ruble için beni azarladý. Deř Griex Markisini sizin önünüzde burnundan yakalamak için řiddetli bir istek duyuyorum, kim bilir?t'

ŤToy delikanlý zýrvalarý! Bizim durumumuzda insan onurlu davranabilir. Savařým yüceltir, alçaltmaz.t'

ŤÖz deyiřlerle konuřuyorsunuz! Siz sadece benim saygýnlýk göstermesini bilmediđimi sanýyorsunuz. Saygýn bir kiři olmakla birlikte saygýnlýkla davranmasýný bilmediđimi sanýyorsunuz. Böyle olabileceđini anlyor musunuz? Ama, bütün Ruslar böyledir, nedenini biliyor musunuz? Çünkü Ruslar, kendilerine uyan bir biçimi çabucak bulabilmek için pek bol ve pek dediřik yeteneklere sahiptirler. Burada, önemli olan biçimdir. Biz Ruslar çođunlukla öyle bol yeteneklere sahibiz ki, kendimize uygun bir biçim bulabilmemiz için deha gerektir. Çođu zaman da dehadan yoksunuzdur, çünkü bu genellikle pek

ender rastlanan bir şeydir. Fransızlarda, belki de daha başka kimi Avrupalılarda biçim o kadar iyi belirlenmiştir ki, insan dünyanın en alçak adamı olduğu halde son derece saygınlıkları olabilir. İşte bu nedenle biçim onlar için son derece önemlidir. Bir Fransız bir hakarete, derin ve gerçek bir hakarete katlanır da, kabul edilen görgü ve terbiye kurallarına ve geleneksel biçime uymadığı için burnunun üzerine küçük bir fiskeye katlanamaz. Fransız erkeklerinin kızlarımızın yanında o kadar ağır sadımlarının nedeni, güzel bir biçimleri olmasıdır. Bana gelince, ben zaten bunda hiçbir biçim görmüyorum, sadece bir horoz, galya horozu görüyorum. Aslında ben bunu anlayamam, kadını dedim ki. Kim bilir, belki horozların da iyi yanları vardır. Aman canım, ben de tutmuş bir yığın saçmalar söylüyorum, beni durdurmuyorsunuz. Beni daha sık durdurun, sizinle konuşurken, içimde ukde olan ne varsa hepsini, hepsini söylemek istiyorum. Biçimi filan yitiriyorum. Sadece biçimin olmadığı değil, her türlü değerden de yoksun olduğumu kabul ediyorum. Bunu size açıkça bildiriyorum. Hatta hiçbir değer umurumda bile değil. Tımdı, bende her şey çakılıp kaldı, kıymıdamaz halde. Bunun nedenini biliyorsunuz. Kafamda artık bir tek düşünce var. Uzun zamandan beri dünyada, Rusya'da da, burada da, neler olup bittinden haberim yok. Sözgelimi, bakın, Dresden'den geçtim ama, bu kentin neye benzediğini unuttum gitti bile. Kafamı neyin kurcaladığını biliyorsunuz. Sizin gözünüzde bir hiç olduğumdan ve hiçbir umudum da olmadığından, açık açık konuşuyorum: Her yanda sizi görüyorum, geri kalanı umurumda bile değil. Sizi neden ve nasıl sevdiğimi bilmiyorum. Biliyor musunuz, belki de hiç güzel değilsiniz? Düşünün bir kere, sadece yüzünüzün bile güzel olup olmadığını bilmiyorum. Yürediniz kuşkusuz kötüdür, ruhunuz büyük bir olasılıkla soyluluktan yoksundur.†

†Belki de benim soyluluğuma inanmadığınız için beni parayla satın almayı tasarlıyorsunuz?†54

‘Sizi satın almayı ne zaman tasarladım ki?’ diye haykırdım.

‘Taşkırdınız ve ipin ucunu kaçırdınız. Beni dedilse bile sevgimi, saygıyı satın almayı umuyorsunuz.’

‘Hayır, tam olarak bu değil. Ne demek istediğimi anlatmanın çok zor olduğunu söylemiştim size. Beni eziyorsunuz. Gevezeliğime kızmayın. Bana neden kızmamak gerektiğini anlıyorsunuz: Deliyim ben, sadece. Aslına bakarsanız umurumda bile değil ya, canınız istiyorsa kızın. Yukarıda, o küçük odamda parmaklarımı ısırmaya hazır olmam için elbisenizin fıstırtısını anımsamam, ya da düğünmem yetiyor bana. Bana neden kızıyorsunuz? Tutsadıңыз olduğumu söyledim için mi? Yararlanın, tutsaklığımdan yararlanın! Bir gün sizi öldüreceğimi biliyor musunuz? Kıskançlıktan değil, artık sizi sevmeyeceğim için de değil; hayır, sadece sizi çıtır çıtır yemek istediğim günler var da onun için sizi öldüreceğim. Güliyorsunuz...’

‘Hayır, hiç de gülmüyorum’ dedi öfkeli bir sesle. ‘Size susmanızı emrediyorum.’

Öfkeden boğularak sustu. Tanrı tanrıdıdır ki güzel mi değil mi, bilmem ama, kartımda böyle durduğu zaman ona bakmaktan çok hoğlanıyorum, ipte bu yüzden de onun öfkesini kıtkırtmaktan zevk alıyorum. Kimbilir, belki o da bunun farkına varmıttı da bile bile kızmıttı. Bunu ona söyledim.

‘Ne alçaklık bu böyle!’ diye haykırdı nefretle.

‘Hiç önemi yok,’ diye sürdürdüm. ‘Bir de şunu bilin ki, birlikte gezinmemiz tehlikeli: Sık sık sizi dövmek, yüzünüzü gözünüzü parçalamak, yırtladıңыз sıkılamak için kartı konulmaz bir istek duyuyorum. Bunun oraya kadar varmayacağı sanıyorsunuz, değil mi? Beni kudurtuyorsunuz. Kuşkusuz bir rezalet çıkarmaktan çekinirim, değil mi? Sizin hiddetiniz mi? Ama, sizin öfkeniz zerre kadar umurumda değil!’

Sizi umutsuz bir aklı seviyorum, bundan sonra da sizi bin kez daha fazla seveceğimi biliyorum. Eder bir gün sizi öldürürsem kendimi de öldürmem gerekir; pekâlâ ama, bu dayanılmaz acıyı siz olmadan hissetmek amacıyla kendimi olabildiğince geç öldürürüm! Size inanılmaz bir şey söyleyeyim mi? Sizi her gün daha fazla seviyorum, oysa bu hemen hemen olanaksız bir şey. Bundan sonra da yazgı olmaz mıyım ben! Anımsıyor musunuz: Önceki gün, Schlangenberg’in üzerinde, beni kıtkırttığınız zaman size alçak sesle: ‘Bana bir tek sözcük söyleyin, kendimi uçuruma atayım’ dedim. O söz-j cüdü söyleseydiniz, atlardım. Buna inanıyorsunuz, değil mi?’ ‘Ne saçma sapan gevezelik!’ diye haykırdı. ‘Saçma olup olmaması umurumda bile değil!’ diye haykırdım ben de. ‘Bildim bir tek şey var, siz burada olduğunuz zaman konuşmak, konuşmak, konuşmak ihtiyacını duyuyorum... ve konuşuyorum. Kartınızda bütün özsaygıyı yitiriyorum, butta da metelik bile vermiyorum!’

Pauline soğuk ve özellikle kıryıcı bir sesle: ‘Neden sizi Schlangenberg’in tepesinden atlamaya zor-layacakmıttım?’ dedi. ‘Tamanıyla yararsız bu.’

‘Mükemmel!’ diye haykırdım. ‘Tu harikulade “yararsız” sözcüğünü sırf beni mahvetmek için kullandıңыз. Yüzünüzü anladım şimdi. Yararsız dediniz, değil mi? Ama, zevk her zaman yararlıdır ve şınırsız, mutlak bir etki, bir sinek üzerinde bile olsa, bir çeşit zevktir. İnsan, yaradılıştan zorbadır: Acı çektirmeyi sever. Bunu siz her şeyden fazla seviyorsunuz.’ Beni özel bir dikkatle incelediğini çok iyi anımsıyorum. Yüzüm o anda hiç kuşkusuz duyduğum bütün o akıl almaz, ipe sapa gelmez hisleri yansıttıyordu. Şimdi çok iyi anımsıyo-irum, konuşmamız hemen hemen şu anlattığım sözcüklerle geç-ti. Gözlerim kan çanağı gibiydi. Dudaklarımdan köpükler salgılıyordu. Schlangenberg konusuna gelince, şu anda bile na-56

muşum üzerine yemin ederim ki, eđer o anda kendimi aţadı atmamý emretseydi, hemen atardým! Hatta hakaretle, suratýma tükürerek,  aka olsun diye de söyleseydi, gene atlardým!

‘Yo, neden, kuzum? Size inanýyorum’ dedi. Ama, bunu ancak onun yapabileceđi öyle bir tonla, öyle bir hor görme ve kötülükle, öyle bir k stahlykla söyledi ki, Tanrı bilir onu o anda  ld rebilirdim. Böyle bir tehlikeyle burun burunaydý. V  bunu ona söylerken hiç de yalan söylememiřtim.

Ans zýn bana:

‘Korkak dedil misiniz siz?’ diye sordu.

‘Bilmem, belki de öyleyimdir, bilmiyorum... Uzun zaman var ki bu soruyu kendime y nelmedim.’

‘Size: ‘‘Tu adamý öldürün!’’ desem...  ld r r müydünüz onu?’’

‘Kimi?’

‘Kimi istersem.’

‘Frans zý mý?’

‘Bana soru sormayın da yanıt verin. Kimi gösterirsem. Demin söylediklerinizin ciddi olup olmadığını  drenmek istiyorum.’

Yanıtımı  yle bir ciddiyet ve sabırsızlykla bekliyordu ki bana garip göründü bu.

‘Sonunda burada neler olup bittiđini s leyecek misiniz bana, kuzum!’ diye haykırdým. ‘Yoksa benden korkuyor musunuz? Y inde  yrpýndýđınız bütün s k ntýları görüyorum. Y flas etmiř,  ylg n, řu iblisin... Blanche’ m tutkusuyla mahvolmuř bir adamın üvey k zýsýnız; sonra sizin üzerinizdeki o gizemli etkisiyle Fransız da var; en sonunda da, řu anda bana bu soruyu soruyorsunuz. Hiç dedilse bileyim, yoksa řimdi he- ‘ men  yldýracadým ve beklenmedik herhangi bir davranýtta bulunacadým. Belki de a yks zl l d n zle beni onurlandýrmaktan utanýyorsunuzdur? Aman caným, benim kartýmda utana-fmazsýnız.’

‘Ben hiç de size bundan söz etmiyorum. Size bir soru sorduğın ve yanıtını bekliyorum.’

‘Elbette’ diye haykırdým, ‘Bana göstereceđiniz kimse-lyi öldürürüm ama, acaba siz bunu yapabilir misiniz... böyle bir řeyi bana emredebilir misiniz?’

‘Sizi böyle bir řeyden sakýnacadýmı sanmazsýnız, inřal-Slah? Size bir emir vereceđim ve ben bir kenarda kalacadým. Buna katlanabilir misiniz? Yok caným, ama, sonra da sizi bir cinayet iřlemeye gönderme cüretinde bulunduđum için gelip beni  ld r d n z.’

Bu sözler üzerine beynime bir balyoz yemiř gibi oldum. Elbette ki o zaman bile sorusunu yarý řaka, yarý k tk rtma Solarak kabul etmiřtim, oysa Pauline çok ciddi konuřmuřtu. Bu řekilde konuřmuř olmasına, üzerimde böyle bir hak id-idiasında bulunmuř olmasına, böyle bir güce sahip olduđunu sanıp bana a ykça: ‘Git kendini mahvet, ben kenarda kala-ıcadým’ demiř olmasına řařýyordum. Bu sözcüklerde öyle bir hayasızlyk, öyle a yks zl l k vardý ki, benim görüřüme göre, Pauline  l y  ařýyordu. Peki, ondan sonra bana kartý na-isyl davranacaktý acaba? Tutsaklyđın ve alçalmanın bütün s -Inýrlarını ařýyordu bu. Bu görüř tarzý beni onun düzeyine kadar yükseltiyordu. Konuřmamızın bütün sa malýđına ve ina-Inýlmazlyđına kartýn, yüređim eziliyordu.

Pauline ans zýn bir kakhaha kopardý. Oynayan  ocukların karsýsında, arabaların yolcularını gazinoya giden yolun ađzına býrakmak için durdukları yerin tam kartýsında, bir sýpada oturuyorduk. Pauline:

‘‘Tu řıřman baronesi görüyor musunuz?’’ diye haykırdý. ‘Wurmerhelm Baronesi. Buraya geleli henüz    gün oldu. Kocasına bakın: Bastonunu elinde tutan řu sýska, sarsak y -58

rüyütlü Prusyalı. Önceki gün bize nasıyl bakmıyıtı, anımsıyor musunuz? Hemen baronese yetiın, ıapkanızıy çýkarıp, ona Fransızca bir şeyler söyleyin.t

ŦNeden?t

ŦSchlangenberg'in tepesinden kendinizi aıadı atacağınıza yemin ettiniz bana; size emrecek olsam, adam öldürmeye hazır okluğunuza da yemin ediyorsunuz. Bütün bu cinayetler ve trajediler yerine, canım sadece bir parça edlenmek istiyor. Kartılık vermeden söz dinleyin. Baronun sizi bastonla dövüdüünü görmek istiyorum.t

ŦBeni kıtkırtıyorsunuz; yapmayacağımı mı sanıyorsunuz?t

ŦEvet, sizi kıtkırtıyorum. Hadi, gidin, istiyorum.t

ŦPekâlâ, itte gidiyorum ama, pek garip bir heves bu, doğrusu ya. tŦnıallah bu olay generalin bağına, dolayısıyla da sizin bağınıza dert açmaz. Tanrı adına, ben kendim için kaygılanmıyorum, sizi... ve generali düünüyorum. Ne garip bir fikir gidip de bir kadına hakaret etmek!t

Pauline küçümseyerek bana:

ŦPekâlâ, gördüüme göre, sadece gezezenin birisiniz sizt' dedi. ŦDemin gözleriniz kan çanağı gibiydi... zaten, kimbilir, bu belki de yemekte çok içmiğ olmanızdan geliyordu. Bunun saçma ve adi bir şey olduğunu, generalin de pek kızacağını biliyorum. Ben sadece edlenmek istiyorum. Hepsi bu. Bir kadına hakaret etmenize gerek kalmaz. Daha önce size bir temiz sopa çekerler.t

Ayağa kalktım ve tek söz söylemeden görevimi yapmaya gittim. Kuşkuzuz saçma bir şeydi bu, kaçınmasıyıy becere-memiğtim ama, baronese yaklağığım sırada, bir haıarılık yapma isteğiyle sürüklendiğimi hissettim. Zaten, sarhoğ olduğum kadar da coğmuğtum.

KUMARBAZ ALTINCI BÖLÜM

59

Aradan iki gün geçti bile. Ŧu aptalca gün yok mu! Ne çıdılık, ne gürlütu, ne ıamata, ne uluorta konuğmalar! Vê bütün bu hayhuyun, bütün bu karıtıkılığın, bütün bu aptalığın ve adiliğin nedeni benim! Gerisi, hiç dedilse benim görüüme göre, zaman zaman gülünç geliyor. Neyin olup bittiğini kavrayamıyorum: Acaba atırı bir coğkunluk döneminde miyim, yoksa sadece aklıımı mı kaçırdım da beni kapatacakları ana kadar densizlikler mi yapıyorum? Kimi zaman gerçekten aklıımı kaçıır gibi oluyorum. Kimi zaman da, çocukluktan, okuldan henüz çıkmığım da, kabaca okul yaramazlıklarını yapı-yormuğum gibi geliyor bana.

Bütün suç Pauline'de, hep onun suçu. Belki de o orada olmasa çocukça haıarılıklar yapmayı aklıma bile getirmezdin. Kimbilir, belki de bütün bunları umutsuzluktan yaptım (böyle düünmenin aptalca bir şey olduğunu biliyorum yâ) ve anlıyorum, hayır, gerçekten de Pauline'in ne gibi iyi bir yanı olduğunu anlamıyorum. Güzel, daha doğrusu, ben öyle sanıyorum. Çılıgına döndürüdü de yalnız ben dedim. Uzun boylu, güzel endamlı. Ama, çok zayıf. Bana öyle geliyor ki insan onu düümleyebilir, ya da ikiye katlayabilir. Ayadınyın izi dar ve uzun... kıvrandıırıcı. Kıvrandıırıcı, bu tam deyim. Saçlarınyın kıızıl pıııltıları var. Gözlerine gelince, gerçek kedi gözleri bunlar, onlara öyle bir azamet ve küstahlık katmasıyını biliyor ki! Aıadı yukarı dört ay önce, bunların hizmetine yeni girdiğim sıralarda, salonda Değ Grioux ile uzun bir konuğma yapıyıtı; her ikisi de iyice heyecanlıydılar. Vê Pauline adama öyle bir bakıt bakıyordu ki... daha sonra yatmaya yukarı çıktığımda, adama bir tokat attığını, -az önce onu tokatladığını ve kartısına dikilip suratına baktığım düündüm... Vê itte o akıam ona atık oldum.60

KUMARBAZ

Biz gene de konumuza dönelim.

Büyük yola ulaşan patikaya saptım, büyük yolun ortasında durup baronla baronesi bekledim. Aramızda beş adımlık bir mesafe kalınca, tapkamı çıkarıp onları selamladım.

Çok iyi anımsıyorum, baronesin sırtında açık kurtuni ipekliden, tahtı olacak kadar bol, kırmalarla, bir sepet-eteklikle ve bir de kuyrukla süslenmiş, elbise vardı. Kısa boylu, çok şişmandı, dolgun ve içeri çekik, hemen hemen yanaklarıyla birleşmiş bir çenesi vardı. Kıpkırmızı bir yüzü, kötü bakışlı, küstah minicik gözleri vardı. Yürüyüşü alçakgönüllülük doluydu. Barona gelince, kupkuru, upuzun boyluydu. Yampiri suratı sayısız minicik kırışıklarla oyulmuştu: Almanya'daki alıtkanlııda uyarak, gözlük de takıyordu; kırk beş yaşındaydı. Bacakları neredeyse göğsünden bağıyordu. Soyluluk simgesi. Bir tavus kuşu kadar kendini bedenmiştir. Biraz da adırdır. Yfadesinde koyunsu bir şey ona göre derinlik yerine geçirdi.

Bütün bunları kağıt göz arasında, birkaç saniye içinde fark ettim.

Selamını ve elimdeki tapkam önce dikkatleri pek çekmedi bile. Baron hafifçe kağıtlarım çatmakla yetindi. Barones, azametli bir yürüyüşle üzerime doğru geldi.

Ben, her hecenin üzerine basarak, tane tane, yüksek ve iyice anlatılır bir sesle.

'Sayın Barones, kulunuz olmak onuruna eriştim' dedim.

Sonra, tapkamı başıma geçirdim, sevimli bir gülümsemeyle yüzüne bakarak, yanından geçtim.

Pauline tapkamı çıkarmamı buyurmuştu ama, bel kıyarak temennalarla tımarlıklar benim buluşumdu. Beni iten neydi, Tanrı bilir. Yüce bir dağın tepesinden düğüm gibi geliyordu bana.

Baron öfkeli bir tahtıyla bana doğru dönerek:

'Haaa!' diye adırdı, daha doğrusu ciyakladı.

Ben döndüm, hep gülümsemeyle ona bakarak, saygılı bir bekleyişle durdum. Ne yapacağını tartışıyor açıkça belliydi, nec plus ultra (1) kaçırdığını çatmıyordu. Yüzü gitgide kararlıyordu. Barones de fena halde öfkeli bir tartışıklık durumuyla benden yana döndü. Gelip geçenler bizi incelemeye başlamışlardı. Hatta kimisi durdu bile.

Baron bu kez iki kat daha çırlak, iki kat daha öfkeli bir sesle:

‘‘Haaa?’’ diye yeniden ciyakladı.

Ben de sözcüklerimi sürükleyerek ve hep doğruca onun gözlerinin içine bakarak:

‘‘Ja wohl!’’ (2) dedim.

‘‘Sind Sie rasend?’’ (3), diye badırdı bastonunu sallayarak. Galiba tir tir titremeye başlıyordu. Belki de onu heyecanlandıran benim giysilerimdi. Pek uygun bir biçimde, hatta yüksek sosyetenin birisi gibi, pek zarif giyinmiştim.

Ansızın bütün gücümle:

‘‘Ja wo-o-ohl!’’ diye badırdım, Berlinlilerin yaptıkları gibi ‘‘Ot’’u uzatarak. Berlinliler konuşma sırasında her an bu ‘‘Ja wohl!’’u kullanırlar, hem de şu veya bu düşünceyi, ya da duygu ayrımını belirtmek istedikleri zaman ‘‘O’’ harfini az-çok uzatırlar.

Baronla barones birdenbire arkalarını döndüler ve hemen hemen koşarak uzaklaştılar. Pek korkmuşlardı. Orada biriken halk arasında kimileri konuşmaya başladılar, daha başkaları tartışıklık bana bakıyordu. Zaten aslına bakarsanız, pek iyi anımsıyorum.

(1) Latince: ‘‘Daha ötesi olamaz, yani, son derece. (Çeviren)

(2) Vurgulanınca, evet canım, elbette anlamına gelen evet. (3) ‘‘Deli misiniz, siz?’’64

olamıyorum. Gerçekten de, defalarca Değ Grioux Markisine sert bir söz söylemek için ııdetli bir istek kapladı içimi ve... Aman canım, sürdürmek yararsız: Belki de bundan alını. Kısacası, bütün bunlar bir hastalık belirtileri. Kendisinden özür diledim zaman Wurmerhelm Baronesi bunları dikkate alı. mý bilmem ama, böyle bir niyetim var. Bu durumu göz önünde bulundurmayacak gibi geliyor bana, çünkü bildim kadarıyla şu son günlerde adliye çevresinde bu durumu sömmürmeye, kötüye kullanmaya başladılar bile: Avukatlar, adlı ceza davalarında, müvekkillerinin cinayeti itledikleri anda bilinçlerini yitirdiklerini ve bunun bir hastalık olduğunu ileri sürerek onları aklamaya çalışıyorlar. "Vurdu ama, artık hiçbir şey anımsamıyor" diyorlar. Ve düşünün general, tıp da onlarla adlı birliği ediyor... ve böyle bir hastalığın bal gibi bulunduğunu, adına geçici cinnet dediklerini ve buna yakalanan kimsenin o anda hiçbir şeyi anımsamadığını, ya da yarım yamalak anımsadığını destekliyorlar. Ne var ki, baronla barones eski kuşaktan insanlar; üstelik bunlar Prusyalı toprak adalan ve küçük kasaba soylularıdır. Adli tıptaki bu gelişmeden kuşkusuz ki haberleri yoktur, bu yüzden benim açıklamalarımı kabul etmeyeceklerdir. Siz ne dersiniz, general? General anızn, zor zaptettiği bir öfkeyle: "Yeter, efendi, yeter!" dedi. "Sizin yaramaz çocuk haylazlıklarınızdaki kesin olarak kendimi korumaya çalışacağım. Baronla baronesten özür dilemenize gerek yok. Sizinle her türlü ilişki, sadece özür dilemenizle sınırlansa bile, onlara pek yüz kızartıcı gelecektir. Benim maiyetimde olduğunuzu öğrendiği zaman baron gazinoda benimle konuştu ve size itiraf ederim ki, beni düelloya çağırmasına neredeyse ramak kaldı. Beni ne zor bir duruma soktuğunuzu, nelere zorladığınızı anlıyor musunuz, efendi? Barondan özür dilemek ve hemen bugün maiyetimden ayrılacağınıza söz vermek zorunda kaldım..."

"Özür dilerim, özür dilerim, general ama, sizin devimlinizle maiyetinizden ayrılmamı o mu istedi?"

"Hayır ama, ben bu onarımı ona sunmak zorunda hissettim kendimi ve elbette ki baron buna pek sevindi. Artık ayrılıyor, aziz Bayım. Dört frederik ve üç florin alacağını [kalıyor. İtle paranız, ve itle hesabınızı: Doğru olup olmadığını [bakabilirsiniz. Elveda; bundan böyle artık iki yabancıyız. Ba-ia hep sıkıntı ve dert getirdiniz. İimdi garsonu çağırıp yarından itibaren sizin otel harcamalarınızdan sorumlu olmadığını söyleyedeğim. Güle güle, Bayım."

Parayı, kurtukalemle hesabımın yazıldığı kâdı aldı, generali selamladım ve çok ciddi bir sesle ona:

"General, bu böyle sonuçlanmaz" dedim. "Baronun kı-ırcı eğtirileriyle kartılaşmı olmanıza çok üzldüm, beni badılayın ama, bu sizin suçunuz. Neden benim yerime barona yanıt vermeyi üstlendiniz? "Sizin maiyetinizde olmam" deyimini ne anlama geliyor? Ben çocuklarınızın öğretmeniyim, hepsi bu kadar. Ne sizin ödünüzüm, ne siz benim vasimsiniz, benim davranışlarımdan da siz sorumlu değilsiniz. Tüzel bir kişiliğim var benim. Yirmi beş yaşındayım, üniversite öğrencisiyim, soylu bir kişiyim, sizin tamamiyle yabancıyızın sadece size olan sonsuz saygım benim yerime. kartılık verme hakkını kendinize mal ettiğiniz için sizi düelloya zorlamaktan beni alıkoyuyor."

General öyle taırdı ki, kolları iki yanına düttü; sonra birdenbire Fransıza doğru döndü ve ona kısaca kendisini hemen hemen düelloya davet ettiğini anlattı. Fransız gültülü bir kahkaha kopardı.

"Ama, baron bu kadarla kurtulduğunu sanmasın" diye konuşmamı büyük bir soğukkanlılıkla sürdürdüm. B. Değ Gricyx'nün kahkahaları beni hiç de heyecanlandıırıp taırtmamıttı. "Mademki bugün baronun yakınmalarını dinlemeye razı olup, onun tarafını tutarak bir bakıma bu işe burnunuzu

soktunuz, size tınu bildirmekle onur duyarım, general: Yarından tezi yok, benimle işi olduğu halde, sanki davranışlarımyın hesabını veremezmişim, ya da buna layık değilmişim gibi, beni bilmezlikten gelip de onu bir üçüncü kişiye batıurmaya iten nedenlerin kesin bir açıklamasını kendi adıma, barondan isteyecediğim.†

Düşündüğüm gibi oldu. Bu yeni saçmalıkları işitince general korkuya kapıldığı.

†Nasığ, bu lanet işi sürdürmeye niyetli değilsiniz ya, inşallah!† diye haykırdığı. †Kendinizi çok güc durumlara sokuyorsunuz. Ah! Tanrıym! Sakın yapmayın, Bayım, sakın böyle bir şey yapmayın, yoksa, şerefim üzerine söylüyorum ki... Burada da yetkililer var ve ben... ben... kıysacası... Benim mev-kümi... baronunkini de elbette... göz önüne alarak... Kıysacası, sizi tutuklarlar ve bir rezalet çıkarmanıza engel olmak için sizi polis marifetiyle ülkeden kovarlar! Bunu iyice aklınızdada tutun, sakın demediğdi, demeyin!†

Öfkeden boğulur gibi olmasına kartın, son derecede korkuyordu.

Ynsanı çyldırtan bir soğukkanlılık ve sükunetle:

†General† diye kartılık verdim, †Bir insanın rezalet meydana gelmeden rezalet yüzünden tutuklayamazlar. Ben henüz baronla kozumu paylaşmadım, bu konuya ne şekilde ve hangi temellere dayanarak yaklaşmak niyetinde olduğumu da henüz hiç bilmiyorsunuz. Ben sadece, benim için aşadılayıcı olan, cüzi irademe baskı yapacak nitelikte bulunan bir kimsenin vesayeti altında bulunduğum varsayımıyı ortadan kaldırmak istiyorum. Siz boş yere telaşlanıp kaygılanıyorsunuz.†

†Tanrı adına, Alexis Ivanovitch, Tanrı adına, bu saçma sapan tasarıdan vazgeçin!† diye kekelemeye başlayan general, birdenbire o azametli havalarını bırakıp yalvaran bir tavır takındığı, halta ellerimi bile tuttu. †Canım, bunun ne gibi sonuçlar doğuracağını bir düşünsenize, kuzum! Başımıza yeniden

bir sürü dert açılacak! Siz de kabul edersiniz ki, ben özellikle şimdi, pek bambaşka bir biçimde davranmalıyıym!.. Ya, özellikle şimdi! Bütün durumu bilmiyorsunuz! Buradan gider gitmez sizi yeniden yanıma almaya hazırım. Ama, bugün, sadece ádet yerini bulsun diye, yani, kıysacası... Beni buna sürükleyen nedenleri anlıyorsunuz, elbette!† diye haykırdığı umutsuz bir üzüntüyle. †Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch! Lütfen!†

Yanından ayrıılırken, ona bir kez daha kaygılanmamasını ısrarla rica ettim, her şeyin yolunda gideceğine söz verdim ve alelacele odadan çıktığım.

Yabancı ülkelerde Ruslar kimi zaman aşırı derecede korkak olurlar; kendileri hakkında neler söyleneceğinden, kendilerine ne gözle bakılacağından deşetli korkarlar, muaşeret kurallarında kusur etmekten ödleri patlar! Kıysacası, sanırsınızd ki sımsıkı bir korse içindedirler, özellikle önemli kişi olma savında olanlar. Otelerde, gezintilerde, toplantılarda, yolculukta, önyargıya dayalı ve kesin olarak yerleşmiş bir biçimi körü körüne benimsemeye önemle özen gösterirler... Ama kimi durumların, kendisini şözel bir biçimde davranmayat zorladığını general adzından kaçırmıştığı. Yıtte bu yüzden ansızın ,korkuya kapılmıştı ve bana olan tavrını değiştirmişti. Bunu iyi bir işaret olarak kabul ettim. Yetkililere batıuracak kadar aptaldığı, çok sakınımlı davranmam gerekiyordu.

Aslına bakarsanız, generali kızdırmaya hiç de niyetim yoktu; şimdi asıl Pauline'i öfkelenirmek hoşuma gidecekti benim. Bana öyle acımasızca davranmıştı, öyle saçma, içinden çıkılmaz bir yola itmişti ki, durmam için bana yalvar yakar olmasını, ayaklarıma kapanmasını istiyordum. Çocukça davranışlarıım sonunda onu da lekeleyebilirdi. Üstelik de, yeni duygular, yeni istekler uyanıyordu içimde: Sözelimi, onun önünde seve seve kendimi küçültüyorsam da, hiç de başkalarının kartısında korkak davrandığım anlamına gelmezdi bu ve el-68

belle ki beni Ękırbaçlatmak' baronun haddine dütmemişti. Bütün bu insanlarla alay etmek ve bu için içinden de yüzümün akıyla çıkmak istiyordum. Görecekleri günlerini onlar. Korkulacak hiçbir şey yok! Pauline rezaletten korkup beni gc-ri çadıracaktır. Beni geri çadırmasa bile, hiç de korkak olmadığymy pekâlâ görecekti..!

Ŧatırtıcı bir haber: Marie Philippovna'nın bugün yalnız bağına akşam treniyle Carlsbad'a kuzininin yanına gittiğini merdivende rastladığym çocukların dadısından öğrendim. Ne demek oluyor bu böyle? Dadı uzun zamandan beri gitmeye niyetlendiğini söyledi; peki, nasıl oluyordu da hiç kimse bunu bilmiyordu? Zaten kimbilir, bunu bilmeyen bir bendim belki de. Dadıdan üstü kapalı biçimde öğrendiğime göre, Marie Philippovna önceki gün generale şiddetli bir ağız dalağı yapmığtı. Anladım. Hiç kuşkusuz... Mile Blanche. Evet, kesin bir şey olacağa benziyor, bir şeyler hazırlanıyor.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bu sabah garsonu çadıırıp, benim hesabımı ayrı tutmalarını söyledi. Odam korkup büsbütün otelden ayrılmamı gerektirecek kadar pahalı değildi. On altı frederikim vardı ve orada da... orada, belki, bir servet! Garip bir şey, henüz kazanmadım ama, sanki zengin birisiymişim gibi davranıyorum, hissediyorum, düünüyorum, kendimi başka türlü göremiyorum.

Vaktin çok erken olmasına kartın, hemen B. Astley'e, bizimkinin pek yakınında bulunan İngiltere Oteli'nö gitmeyi tasarlarken odama ansızın Değ Grioux giriverdi. O ana kadar

böyle bir şeyi hiç yapmamıttı, üstelik de şu son günlerde bu efendiyle ilişkilerim son derece mesafeli ve son derece gergindi. Adam sadece beni açıktan açyda küçümseyip hor görmekte kalmıyor, bunu dobra dobra herkese göstermeye de çalıştıyordu; benim de... onu sevmemek için nedenlerim var-dy. Kısacası, ondan ölesiye nefret ediyordum. Odama gelişi jeni çok taştırty. Hemen garip bir şeyler olduğunu tahmin ettim.

Pek sevimli davrandy, odam için beni kutladı. Tapkamın elimde olduğunu görünce, bu kadar erken saatte gezintiye git-Imeme taştı. Bazı işler için B. Astley'i görmeye gideceğimi söyleyince, bir süre düündü, yüzünü tasaly bir ifade bürüdü. Değ Grioux bütün Fransızlar gibiydi, yani gerektiği ve bunun kendisine yararlı olduğu zaman nazik, tatlı dilli ve neseliydi, sevimli ve neğeli olma zorunluluğu ortadan kalkınca da dayanılmaz derecede can sýkýcý. Fransız pek ender olarak ilk bakıtta sevimlidir; onun her zaman buyruk üzerine, hesaplayarak sevimli olduğu söylenebilir. Eđer her zamankinin tersine, maymun itahly, acayip görünmek zorunluluğunu duyarsa, geçici hevesin en akyl almazy, en yapmacığy onda önceden kabul edilmiş ve uzun zamandan beri alelade şeyler düzeyine getirilmiş biçimlere bürünür. Fransız doğal halinde, pozitivizmin (olguculuk) eri tutucusuna, en bayadıysına, en onursuzuna bağlıdyr. Kısacası, dünyanın en can sýkýcý yaratığıdyr. Bana kalırsa, acemiler, Hanya'yı Konya'yı bilmeyenler, özellikle de Rus kızları Fransızların büyüüne kapılabilir. Akly bağında her adam salon nezaketinin, rahat davranışların ve neğenin kesinlikle saptanan biçimlerinin bir dizi halindeki yinelenişini hemen fark eder ve nefret eder.

Değ Grioux nazik olmakla birlikte rahat bir halle: 'İçin sizi görmeye geldim' diye bađladı. 'Elci, ya da arabulucu niteliđiyle, general tarafından geldiđimi sizden gizleyecek deđilim. Rusçayý pek iyi bilmediđim için, dün hemen70

hemen hiçbir şey anlamadým ama, general bütün ayrıntýlarıyla her şeyi anlattý, itiraf ederini ki...'

'Dinleyin, Bay Deę Grioux't diye sözünü kestim, 'Yani bu olayda da da my arabulucu rolünü siz üzerinize alýyorsunuz? , Elbette ki ben olup olacađý bir "outchitel"ım, hiçbir zaman da ne bu ailenin,, ne de özellikle yakýn ahbablarınyn teklifsiz bir dostu oldum, bu nedenle bilmediđim pek çok durum vardýr ama, bir şeyi bana ađýklar mýsýnýz, lütfen: Acaba şimdi siz tamamıyla aileden sayýlabilir misiniz? Çünkü en sonunda, her şeye artýk öyle yakýn bir ilgi duyuyorsunuz ki, her yana arabulucu olarak giriyorsunuz ki...'

Sorum hiç hořuna gitmedi. Fazlasýyla saydamdý, beriki de her ne olursa olsun, kendini ele vermek istemiyordu.

Soğuk bir sesle:

'Generale kýsmen iřler nedeniyle, kýsmen de bazı özel durumlar nedeniyle yakýndan badlýyyımt' dedi sertçe. 'General beni dünkü tasarýlarınyzdan vazgeçmenizi rica etmem için gön derdi. Kuřkusuz ki bütün tasarladýklarýnýz çok ince düřünceli ama, general hiçbir sonuca ulařamayacađýnýz size bildirmemi rica etti; üstelik de... baron sizi kabul etmeyecek, bir de' her ne olursa olsun, daha sonra sizden gelecek sýkıntýlardan korunma olanaklarına sahip. Siz de kabul edin bunu. Ayak diremek neye yarar ki, söyler misiniz? General durum elverdiđi zaman sizi hemen yanýna alacađýna, o zamana kadar da aylýđýnýzý, ödeneđinizi size vereceđine söz veriyor. Olduđça kârlý, ne dersiniz?'

Son derece sakin bir sesle ona biraz yanýldýđýný, belki de baronun beni kovdurmayacađýný, tam tersine dinleyeceđini bildirdim ona. Tam olarak nasýl davranacađýmý ödrenmeye geldiđini itiraf etmesini rica ettim.

'Aman caným, mademki general bu olayla bu kadar ilgileniyor, neler yapmaya kalkýtacađýnýzý ödrenmek elbette ki hořuna gider. Bu çok dođaldýr!'

Anlatmaya badladým; bir koltuđa yýđýlmýt, batý hafifçe benden yana edilmit, gözlerinde gizlemeye gerek görmediđi bir alayla beni dinliyordu. Kýsacasý, bana pek bir kendini beđenmiřlikle davranýyordu. Elimden geldiđince bu olaya büyük bir önem verirmiř gibi yapmaya çalıřýyordum.' Baron, sanki ben generalin uđadıymýtým gibi, beni onu řikâyet etmesi, önce beni iřimden etmiřti, ikincisi de, bana davranýřlarınyn sorumluluđunu yüklenme yeteneđinden yoksun, kendisiyle konuřmaya bile gerek olmayan bir kimse muamelesi yapmýttý. Demek ki haklý olarak kendimi hakarete uđramýt kabul ediyordum; bununla birlikte, aramýzdaki yař farkýna, toplum içindeki mevkiine vb., vb... saygý duyduđumdan, yeniden bir düřüncesizliđe kalkýtmayacaktým, bařka bir deyimle, baronu ađýkça düelloya zorlamayacaktým (bunlarý söylerken gülmekten kendimi zorla alýkoyuyordum). Ama, her ne olursa olsun, kendisinden (özellikle de baronesten) pekâlâ özür dileyebileceđimi söyledim, çünkü gerçekten de, řu son zamanlarda kendimi rahatsýz ve bitkin, bir bakýma ne yapacađý belli olmayan bir kimse gibi hissediyordum vb., vb. Bu arada, asýl baron benim için o kadar küçük düřürücü olan bu giriřimde bulunup, generalin beni iřten çýkarmasý için ýsrar etmekle beni öyle bir duruma sokmuřtu ki, artýk ne ondan, ne de baronesten özür dileyebilirdim. Çünkü, hem kendisi, hem barones, hem de herkes korkudan ve yeniden iře alýnmak, isteđiyle gelip özür dilediđimi düřünürlerdi. Bütün bunların sonucu olarak, řimdi artýk barondan, önce kendisinin, en ýlymlý sözcüklerle, sözgelimi, bana asla hakaret etmek istemediđini söyleyerek benden özür dilemesini istemek zorunda kalmýttým. Baron benim isteđimi yerine getirince, ben de ellerim serbest, içtenlikle ve bütün yüređimle ondan özür dilerim. Kýsacasý, dedim son olarak, 'Benim bütün isteđiđim, baronun ellerimi çözmesi.'

'Tuh, yazýklar olsun! Ne alýnganlık, ne incelik! Peki, ne diye özür dileyeceksiniz? Hadi bakalým. Bayým... Bayým...72

KUMARBAZ

Siz bütün bunları generalin zor duruma düşürmek için düzenlediniz... kimbilir, belki de kişisel amaçlarınız bile vardır... Azizim huy... özür dilerim, adınızı unuttum, Hay Alexis, değil mi?

Yeni ama, izin verirsiniz, azizim Marki, bu neden sizi ilgilendiriyor?

Ama, general...

Generalin ne üstüne vazife, efendim? Dün bana belirli bir tutum takınmak zorunda olduğunu söyledi... pek kaygılı bir hali vardı... ama, hiçbir şey anlamadım ben.

Değ Grioux kızgınlığının gitgide kendini belli ettiği yal-varıç bir sesle kartılık verdi:

Yıtte tam da burada öze! bir durum bulunuyor. Mademoi-selle de Cominges'i tanıyor sunuz, değil mi?

Mile Blanche mı demek istiyorsunuz?

Pekâlâ, evet, Mile Blanche de Cominges... ve saygıdeğer annesi... Siz de kabul edersiniz ki general... Kısacası, general artık ve hatta... hatla düdü belki de burada olacak. Düğünün bir kez, bu fırsatla, rezaletler, dedikodular...

Bu evlilikle ilgili hiçbir rezalet, hiçbir dedikodu göremiyorum ben.

Ama, baronun öyle öfkesi burnunda ki. Prusyalı tabii, biliyorsunuz, kısacası bir Alınan kavgası çıkarır.

Artık işten çıktığıma göre, sizinle değil, benimle kavga edecek demektir. (Elimden geldince aptal görünmeye çalışıyordum.) Ama, izin verirsiniz, şu halde kesin karar verildi, Mile Blanche, generalle evleniyor, öyle mi? Peki, ne bekliyorlar, kuzum? Yani demek istiyorum ki, neden bunu gizli tutuyorlar, hiç değilse bizlerden, evin insanlarından?

Olmaz, bunu size... Zaten, henüz tamamıyla... Bununla birlikte... biliyorsunuz ki Rusya'dan haber bekliyorlar; generalin işlerini düzene koymasına gerek...

Aa, yaa! Baboulinka!

Des Grioux kin dolu bir bakış fırlattı bana.

‘Kýsacasýt’ diye sözümlü kesti, ‘Sizin zekânýza, sezginize, yaradýlýttan inceliðinize kesinlikle güveniyorum... Sizi bir akraba gibi baðrýna basan, sevip sayan bu aileye bunu mutlaka yaparsýnýz...’

‘Özür dilerim, beni kovdular! Þimdi bunun âdet yerini bulsun diye yapýldýðýný ileri sürüyorsunuz ama, kabul edin ki bu týpký: ‘Elbette caným, kulaklarýný çekmek istemiyorum ama, izin ver de âdet yerini bulsun diye onlarý çekeyim...’ demek gibi bir şey. Hepsi aynı kapýya çýkmaz mı?’

‘Eðer durum böyleyse, hiçbir rica sizi etkileyemiyorsa’ diye sürdürdü küstah bir sesle, ‘Þunu size kesinlikle söyleyebilirim ki, gerekli önlemler alýnacaktır.’ Burada da yetkililer var, bugünden tezi yok sizi kovarlar... Aman caným! Sizin gibi bir zibidi bir de kalkmýt da baron gibi önemli bir kiþiyi düelloya davet ediyor! Sanýyor musunuz ki sizi rahat býrakýrlar! Þuna iyice emin olun ki, burada hiç kimse sizden korkmuyor! Size bu ricada bulunup kendi düüncem, çünkü generali kaygýlandýrdýnýz. Baronun sizi düpedüz bir uðadýyla kovdurmayacaðýný nasýl bilebilirsiniz?’

Son derece sakin bir sesle:

‘Ýyi ama, gidip onu kendim görecek dedim ki’ diye kartýlýk verdim. ‘Yanılyyorsunuz, Bay Değ Grieux, bütün bunlar sizin sandýðýnýzdan çok daha uygun bir biçimde olacak. Bakýn, þimdi hemen B. Astley’e gidip aracyým, kýsacasý, saðdýcým olmasýný rica edeceðim. Bu adam beni sever; eminim ki reddetmez. Gidip baronu bulur, baron da onu kabul eder. Ben bir ontclýitel olabilirim, maiyette bir kimse, savunmasýz bir yaratýk görünütünde olabilirim ama, B. Astley bir lordun, gerçek bir lordun, Lord Peabroke’un yeðeni, bunu herkes biliyor, o lord da burada. Emin olun ki baron, B. Astley’e kibar davranacaktır, onu dinleyecektir. Eðer dinlemeyecek olursa, B. Astley buma kiþisel bir hakaret olarak kabul edecektir, Ýngilizlerin ne kadar dik kafaly olduklarýný bilirsiniz; arkadaþ-74

farýndan birini barona gönderir, pek çok yakýn arkadaşı da var. Tımdı görüyorsunuz ya, sonuç belki de sizin düündüünüzden başka türlü olacaktır.'t

Fransız lam olarak dehtete kapýldý; gerçekten de, bütün bunlar gerçeđe pek yakýndý, ben de sahiden bir rezalet çýkaracađa benziyordum.

Tamamiyle yalvaran bir sesle:

'Çok rica ederim' diye sürdürdü, 'Býrakýn bütün bunları! Sanki bir rezalet çýkarmak hořunuza gidecekmiř gibi davranýyorsunuz! Size gereken bir düello deđil, bir rezalet! Size söyledim, bütün bunlar pek edlenceli, hatta nükteli de olabilir, belki de bu amaca ulařýrsýnýz ama... sözün kıyasýt' diye konuřmasını sonuçlandırdý 'ıpkamý alıp ayađa kalktıđımı görünce, 'Size birisinin su pusulasýný vermek için geldim... Okuyun... Yanıtý beklememi rica ettiler de.'

Bu sözler üzerine, cebinden katlanmıř, mühürlü küçük bir pusulayı çýkarıp uzattý.

Pauline'in eli buna tınları yazmıştı:

'Söylediklerine bakýlırsa, tu öyküyü uygulamayı ta-sarlıyonnuřsunuz. Kızdýnýz ve arsız çocuk gibi davranmaya bařlıyorsunuz. Ama, özel durumlar var, bunları belki bir gün size anlatıřım; çok rica ederim, vazgeçin, aklýnýzı bařnýza toplayın. Ne saçma bütün bunlar! Siz bana gereklisiniz, bana itaat edeceđinize de söz verdiniz. Schlangenberg'i anımsayın. Sizden uysal olmanızı istiyorum, bu gerekiyor da, bunu size emrediyorum.

Sizin P.'

'H. Dün olanlar için bana kızdýnýzsa, bađıřlayın beni.'

Bu satırları okurken her şeyin döndüğünü gördüm. Dudaklarım soldu, tir tir titremeye başladım. Lanet olasıya Fransız saygılı davranış görünerek güya heyecanımy görmemek

için gözlerini çeviriyordu. Suratıma kartı kahkahalarla gülmesini yedlerdim.

'Pekâlâ' dedim, 'Küçük hanýma gönlünün rahat etmesini söyleyin. Bununla birlikte, izin verirsiniz size tını sorayım' diye sürdürdüm anızyın, 'Tbu pusulayı bana vermek için neden o kadar beklediniz? Bir sürü saçmalıklar söyleyecek yerde, iře buradan başlamanız gerekirdi gibime geliyor... eđer gerçekten de buraya bunun için geldiyseniz...'

'Oo! Ýstiyorum ki... Sözün kıyasý, bütün bu olup bitenler o kadar garip ki pek dođal olan sabýrsızlıđımı bađıřlırsýnýz. Tasarılarınızı kendi adıznyzdan bir an önce duymak istiyordum. Zaten bu pusulada yazılanları bilmiyorum ve ne zaman olsa size verebileceđimi düřünüyordum.'

'Anlıyorum, size sadece bunu başka çare kalmadığı zaman bana vermeniz, olayı konuşarak yoluna koyarsanız bundan hiç söz etmemeniz emredildi. Öyle değil mi? Bana açıkça yanıt verin, B. Deş Grioux.'

'Belki' dedi garip bir halle bana bakıp ve çok büyük bir sakýnım içinde görünerek.

'ıpkamý aldım: bana bir bař itareti yaptý, çýktý. Dudaklarımda alaycı bir gülümseme görür gibi oldum. Bařka türlü olabilir miydi?

'Daha görülecek hesabımız var, seni küçük acemi çapkın, boy ölçüteceğim seninle' diye mıryıldandım merdivenleri inerken. Hâlâ düşüncelerimi toparlayamıyordum, adeta tepeme balyoz yemiş gibiydim. Serin hava iyi geldi.

Ýki dakika sonra, biraz kafamı toparlamaya bařlayınca, iki düřünce açıkça belirdi; birincisi tıydu: Dün bir çocuđun laf olsun diye söylediđi akýl almaz birkaç tehdit, çocukça bir edlence evrensel bir korku ve telař yaratmıřtı! Ýkincisi: Bu Fransızın Pauline üzerinde ne gibi bir etkisi vardı? Adamın bir tek sözü... Ve Pauline gerekli olan her şeyi yapıyor, bir pusula yazıyor, bana rica etmeye kadar varıyor. Kuřkusuz,76

KUMARBAZ

onlarý tanýdýdým andan beri iliřkileri benim için hep bir muamma olmuřtu ama, gene de řu son günlerde Pauline’de adama kartý gerçek bir tikslenme ve hatta hor görme fark etmiřtim. Fransýza gelince, Pauline’in yüzüne bile bakmýyordu ve ona kartý sadece kaba davranýyordu. Bu da pekâlâ hiç gözümünden kaçmamýřtı. Ondan nefret ettiđini Pauline kendi adzýyla bana itiraf etmiřti; son derece anlamlý itiraflar kařýrmýřtı adzýndan... Demek ki, adam onu avuřlarýnın içinde tutuyor, Pauline onun sultasý altýnda...

SEKÝZÝNCÝ BOLUM

Burada dedikleri gibi, “gezinti”de, kestane adařlarýnın yolunda benim Ýngilize rastladým.

Beni görür görmez:

“Oh! Oh!” diye bařladı. “Ben size gidiyorum, siz de bana geliyorsunuz! Demek arkadařlarýnýzdan ayrýldýnýz, öyle mi?”

“Önce söyler misiniz, kuzum, olup bitenleri nereden öğrendiniz?” diye sordum hayretle. “Herkes biliyor demek ki?”

“Yoo! Hayır, herkes deđil, bu kadarýna deđmez, hiç kimse bundan söz etmiyor.”

“Peki, siz nereden biliyorsunuz?”

“Biliyorum, ya da daha dođrusu öđrenme fýrsatýný-buldum. Ğimdi nereye gideceksiniz? Size kartý bir sevgim var, iřte bunun için size geliyordum.”

“Siz mert bir insansýnýz, B. Astley’ dedim. Dođrusu pek řařýrmýřtým, nasýl haber almýřtı acaba? Ben henüz kahvemi içmediđime göre, siz de kuřkusuz yalan yanlýř kahvaltý etti—

đinizden, gazinoya gidelim; birer sigara içeriz, her şeyi size anlatırım... sizin de bana anlatacak bir şeyleriniz olur herhalde.†

Kahve yüz adým ötedeydi. Ismarladýmız şeyleri getirdiler, rahatça yerleřtik, ben bir sigara yaktým. B. Astley sigara içmiyordu, gözlerini bana dikmiř, söyleyeceklerimi dinlemeye hazırlanıyordu.

†Hiçbir yere gitmiyorum, burada kalıyorum† diye bařladým.

B. Astley onaylayıcı bir sesle:

†Burada kalacağınızdan emindim† dedi.

M. Astley'e giderken ona, Pauline'e olan sevgimden söz etmeye hiç de niyetim yoktu. Hatta bu konudan kaçınmak bile istiyordum. Şu son günlerde ona bundan tek sözcük bile söylememiştim. Üstelik de çok utangaçtı zaten. Pauline'in onu çok etkilediğini hemen fark etmiştim ama, adını hiç adına almıyordu. Garip şey, daha oturur oturmaz, donuk ve ısrarlı bakışlarını üzerime dikince, Tanrı bilir neden, ona her şeyi, yani bütün ayrıntılarıyla sevgimi anlatmak isteğini duydum. Tam yarım saat konuştum, bu bana çok iyi geldi: Bu konuyu ilk kez birisine açıyordum! B. Astley'in özellikle can alıcı bölümlerde heyecanlandığını fark edince, anlatımın ateşini bilerek artırdım. Pişman olduğum bir şey vardı: Belki de Fransızdan fazlasıyla söz etmiştim...

B. Astley, kýmıdamadan, tek sözcük söylemeden, bir tek ses bile çykarmadan, gözlerini bana dikmiş, kartýmda oturup beni dinliyordu. Ama, Fransıza anıttırma bulununca, beni birdenbire durdurdu ve sert bir sesle ikinci derecedeki ayrıntıdan söz etmeye hakkım olup olmadığını sordu. B. Astley'in her zaman çok garip bir soru sorma biçimi vardı.

†Haklısınız, korkarım ki hayır† diye kartılık verdim.

†Bu markiyle Bayan Pauline konusunda, basit varsayımlar dıtında, kesin hiçbir şey söyleyemez misiniz?†

‘Hayır, kesin hiçbir şey söyleyemem elbette kit’ diye kartılyık verdim.

‘Eder öyleyse, sadece bundan bana söz etmekle değil, bunu düşünmekle bile hata ettiniz.’

‘Pekâlâ, pekâlâ! Kabul ediyorum,’ diye sözünü kestim içimden çatırarak. ‘Ama, şimdi söz konusu olan bu değil.’ Bunun üzerine ona, çünkü olayı bütün ayrıntılarıyla anlattım, Pauline’in çylyınlıklaıny, baronla olan serüvenimi, kovulmamı, generalin olağanüstü korkaklığını, en sonunda da Değ Grieux’ nün ziyaretini en ince ayrıntılarına varıncaya kadar, bir bir anlattım, sonunda da. pusulayı ona gösterdim.

‘Bundan ne sonuç çykarıyorsunuz?’ diye sordum. ‘Yıtte ben tam da sizin düşünceinizi sormak için geldim. Bana gelince, o küçük acemi Fransız çapkınınyı seve seve öldürdüm, belki de bunu yaparım.’

‘Ben de aynı şeyi yapardım’ dedi B. Astley. ‘Bayan Pauline’e gelince... Bilirsiniz, insan zorunluluk kartıсында, nefret ettiği kimselerle de ilişki ‘kurar. Burada ikinci derecede ayrıntılara bağlı, sizin bilmediğiniz uygunluklar bulunabilir. Bana öyle geliyor ki, gönlünüzü rahat tutabilirsiniz... elbette, kıysmen. Çünkü davranışına gelince, çok garip doğrusu, sadece sizi baronun bastonu altına göndererek sizden kurtulmayı istemesi değil ama, baronun da baston’ elinin altında bulunduğuna göre neden ondan yararlanmadığını bir türlü anlayamıyorum ya, neyse, bu biçim bir çylyınlık onun ‘kadar fevkalâde bir genç kız için hiç de yakıtyık alır bir şey değil. Tabii ki sizin, muzip isteğini harfi harfine uygulayacağınızyı aklına getiremezdi...’

Dikkatle B. Astley’e bakarak birdenbire haykırdım:

‘Buraya bakın, bana öyle geliyor ki siz bütün bunlardan söz edildiğini daha önce itittiniz, hem de kimden biliyor musunuz? Tam da Bayan Pauline’in ağzından!’

B. Astley çatkıyn çatkıyn yüzüme baktı.

‘Gözleriniz parlıyor, onlarda kuşku ve güvensizlik okuyorum.’ dedi hemen sakinliğine kavuşarak. ‘Kuşkularınızyı göstermeye hiç hakkınızy yok. Size bu hakkı tanıyamam, sorunuzu yanıtlamayı da kesinlikle reddediyorum.’

‘Pekâlâ, geçelim! Zaten, hiç yararý yok!’ diye haykırdım. Garip şekilde heyecanlanmığın, neden bu düşünceinin kafama takıldığını da bir türlü bilemiyordum. Sonra Pauline, B. Astley’i ne zaman, nerede ve nasıl sırdat olarak seçebilirdi ki? Zaten řu son günlerde B. Astley’i biraz gözden yitirmiştim; Pauline ise benim için hep bir muamma olmuştu. O kadar ki, sözgelimi, B. Astley’e bütün ař öykümü anlatmaya kararlıyken, şimdi anlatmaya tam başlayacağını sırada, onunla olan ilişkilerim konusunda olumlu hemen hiçbir şey söyleyemeyeceğime çatıyordum. Tam tersine, her şey düşsel, garip, kararsızdı ve hiçbir şeye benzemiyordu.

‘Pekâlâ, pekâlâ; itin ucunu kaçırdım, henüz düşüncecek durumda bulunmadığım daha pek çok şey de vart’ diye kartılyık verdim adeta soluk soluda. ‘Siz zaten iyi bir insansınızy. Şimdi başka bir konuya geçelim: Sizden bir ödüt değil, düşünceinizi isteyeceğim.’

Bir süre sustum, sonra konuşmamı sürdürdüm:

‘Sizin görüşünüze göre, general neden o kadar korktu? Benim gülünç çocukluğumu neden bir facia haline getirdiler? O kadar ki, Değ Grieux bile araya girmesinin zorunlu olduğunu sanmığ (hem de en ciddi durumlarda araya girdi); beni görmeye geldi evet ya!, bana rica etti, yalvardı, o, Değ Grieux! Bir de, iyi dikkat edin, saat dokuzdan az önce geldi ve Bayan Pauline’in pusulası elindeydi bile. Bu pusula ne zaman yazılmıtytı? İnsan bunu aklına getirebilir. Belki de Bayan Paýýline’i özellikle uyandırmıtylardır? Benden özür dilediğine göre, Bayan Pauline’in onun tutsadı olduğu sonucuna vardığımdan başka, onun kişisel olarak bu itin içinde ne aradığını düşünüyorum. Neden bununla bu kadar ilgileniyor? Neden

önlere çýkan ilk barondan böylesine korktular? Generalin Mile Blanche de Cominges'le evlenmesinden ne çýkar ki? Bu durum nedeniyle özel biçimde davranýlması gerektiğini söylüyorlar ama, bu siz de kabul edersiniz ki, fazlasıyla özel. Ne dersiniz? Bu konuda da benden çok bildiğinizi gözlerinizden okuyorum.†

B. Astley gülümsedi ve batýný salladı:

†Evet, gerçekten de öyle sanıyorum ki bu konuda da sizden daha fazla şey biliyorum† dedi. †Bütün olay sadece Mile Blanche'ý ilgilendiriyor ve bunun mutlak gerçek olduğuna kesinlikle inanıyorum.†

Sabýrsýzlykla:

†Mile Blanche'ýn burada ne işi var şimdi?† diye haykýrdým. Ansýzýn Bayan Pauline konusunda bir şeyler bulacağýmı ummuştum.

†Öyle sanıyorum ki, Mile Blanche'ýn şu sırada baron ve baronesle her ne olursa olsun kartýlaştırmaktan kaçýnmakta özel bir çýkarý var; böyle olunca, sevimsiz, daha da beteri, utanç verici bir kartýlaştırmadan haydi haydi kaçýnýr.†

†Hadi caným, amma da yaptýnýz!†

†Mile Blanche iki yıl önce, mevsim sýrasýnda, gene burada, Roulettenbourg'daydı. Ben de burada bulunuyordum. O zaman adı Mile de Cominges deildi, annesi, dul Bayan Cominges de o dönemde ortada görünmüyordu. Hiç deilse söz konusu edilmiyordu. Des .Grioux de buralarda yoktu. Onlarýn akraba deil, ancak pek kısa bir zamandan beri tanýttýklarý inancýný besliyorum. Değ Grioux'nün markilidi daha pek yeni, bunu bir vesileyle örendim. Hatta Değ Grioux adým pek uzun zamandan beri tatýmadýđý da düünülebilir. Ona bir başka ad altýnda rastlamýt olan birisini tanıyorum burada.†

†Bununla birlikte, gerçekten de. sadlam temellere dayanan bir ahbap çevresi var.†

†Oo, bu hiçbir anlam tatýmaz ki. Mile Blanche'ýn bile

ahbaplarý olabilir. Ama, iki yıl önce. Mile Blanche gene bu ayný baronesin şikâyetleri üzerine polis tarafýndan kenti terk etmeye davet edildi, o da bunu hemen yerine getirdi.†

†Nasýl yani?†

†Önce burada bir Ýtalyanla, tarihsel adlý bir prensle, Bar-berini prensi, ya da ona benzer biriyle göründü, gerçek pýrlantalar ve yüzükler içinde bir adamdı. Akýllarý durduracak güzellikte bir arabayla dolatýrlardı. Mile Blanche oluz. ve kırk oynardı. Önce kazandı, sonra şansı döndü, anýmsayabildim kadarýyla. Hiç unutmam bir gece, inanılmaz miktarda yitirdi. Ama, daha da beteri şu oldu, günün birinde prensi ortadan yok oluverdi, atlar, araba, hepsi yok oldu, sanki yer yarýldý yere battýlar. Otele muazzam borcu vardı. Mile Zelma Bar-berini'den ansýzýn Mile Zelma'ya dönüüvermişti umutsuzluğun doruğundaydı. Hýçkýra hýçkýra adlýyor, bütün otelde çýđlýklar koparıyor, öfkesinin içinde giysilerini yırtıyordu. O sýralarda otelde bir Polonyalı kont vardı yolculukta bütün Polonyalılar konttur, giysilerini yırtan, o güzel ve mis kokulu elleriyle kedi gibi suratýný týrmalayan Mile Zelma, onu bir hayli etkiledi. Bir süre konuştular, akşam yemeğinde Mile Zelma avunmuştı bile. Gece, kontun kolunda gazinoda göründü. Mile Zelma, her zamanki gibi, kahkahalarla güllüyordu, hareketlerinde de biraz daha fazla kendini koyuverme gösteriyordu. Onu hemen, kumar masasına dödrü kendine yol açarken, bir yer edinmek için omzuyla bir kumarbazý iten o rulet masası müdavimi hanýmlar takýmýna yerlettirdiler. Buradaki hanýmlara özgü bir ustalýktır bu. Kuşkuz, siz de fark etmişinizdir.† ý

†Aa! Evet ya.†

†Bu kadar zahmete deđmez. Rabýtalý halkýn öfkesine kar-†m, bunlara, hiç deilse her gün bin franklýk banknotlar bozduran kadýnlara katlanıyorlar. Ama, bin franklýk banknotlarý bozduramaz oluverince, uzaklaştırmaları rica ederler kendilerin—

den. Mile Zelma binlikleri bozdurmayı sürdürdü ama, kumarda şans da kapandı. Dikkat ederseniz bu tür hanımların çoğunlukla kumarda çok şansları vardı; olağanüstü derecede kendilerine egemendirler. Zaten, benim öyküm de bitti. Günün birinde, kont da prens gibi, ortadan yok oldu. Mile Zelma aklam kumara yalnız geldi. Bu kez hiç kimse çıkmıyordu ona kolunu uzatmıyordu. Yıki gün içinde bütün elin-dekini, avcundakini yitirmişti. Son altını da sürüp yitirince, çevresine bakındı, yanındaki Wurmerhelm baronu gözüne çarptı, adam son derece öfkeli bir halle, dikkatle ona bakıyordu. Ne var ki, Mile Zelma öfkeyi fark etmedi, hiçbir kuşkuya yer bırakmayan bir gülümsemeyle barona dönerek, kendisi için kırmızının üzerine on altın koymasını rica etti. İşte bundan sonra, baronesin bir şikayetiyle, bir daha gazinoda görünmemeye davet ettiler onu. Bu kadar adaylık ve son derece uygunsuz bütün bu ayrıntıları bilmem sizi şaşırtıyorsa, şunu bilin ki bunları krabani B. Fieder'den öğrendim. B. Fieder hemen o aksam Mile Zelma'yı kendi arabasıyla Spa'ya götürür. İimdi iyice anlamışsınızdır: Mile Blanche kuşkusuz gelecekte bir daha buna benzer davetlerle kartılaşmamak için generalin eği olmak istiyor. Artık kumar oynamıyor ama, bütün belirtilere göre, şimdi buradaki kumarbazlara faizle ödünç verdiği bir anamalı var da ondan. Bu çok daha sakınlıdır. Halta zavallı generalin de onun borçları arasında olmasından kuşulanıyorum. Belki Değ Griex'nün de ona borcu vardı. Ya da onunla ortak olabilirler. Kabul edersiniz ki, hiç değilse evleninceye kadar baronla baronesin dikkatlerini üzerine çekmeyi hiç istemiyor. Sözün kısası, içinde bulunduğu durumda bir rezalet ona en büyük kötülüğü yapar. Siz onların yanındasınız, Mile Blanche, generalin, ya da Bayan Pauline'in kolunda her gün orallıkta görüldükçe, sizin davranışlarınız bir rezalete yol açabilir. İimdi durumu anladınız mı?'

'Hayır, anlamadım!' diye haykıırken masaya öyle bir şiddetle vurmuğum ki, garson korkarak koşup geldi.

Bir öfke coşkunluğuyla:

'Bana bakın, B. Astley' diye sözlerimi sürdürdüm, 'Bütün bu öyküyü daha önceden biliyordunuz ve Mile Blanche'm kim olduğundan pekâlâ haberiniz vardı da, nasıl oldu da beni, general, özellikle de, evet özellikle de Mile Blanche'in kolunda her gün burada, gazinoda halk içinde görünen Bayan Pauline'i neden uyardınız? Olacak şey mi bu?'

'Sizi uyaramadım, çünkü elinizden hiçbir şey gelmezdi, bir şey yapamazdınız ki' diye kartılık verdi B. Astley sakin sakin. 'Hem zaten sizi neye kartı uyarcaktım ki? General, Mile Blanche konusunda belki de benden daha fazlasını biliyordur ama, bu onunla ve Bayan Pauline'le gezinmesine engel olmuyor. General şanssız bir adam. Dün Mile Blanche'ý B. Değ Griex ve şu küçük Rus prensiyle birlikte şahane bir at şirtında dörtnala giderken gördüm, general de bir al atla onları izliyordu. Sabahleyin bacaklarının adrsından ya-kınmıyordu, bununla birlikte al üstünde pekâlâ duruyordu. İşte tanrı o anda, onun kesinlikle mahvolmuş bir adam olduğuna fikri birdenbire akıma geliverdi; hem zaten bütün bunlar beni ilgilendirmez, Bayan Pauline'i lamına şerefine ereli de pek az bir zaman oldu.' Bir süre sonra B. Astley ansızın: 'Size içten bir dostluk duymama kartın, daha önce de söyledim gibi, bana kimi soruları yönelme hakkını size tanıyamadım ki...'

'Burada keselim' dedim ayağa kalkarak; 'İimdi artık Bayan Pauline'in de Mile Blanche konusunda iyice fikir sahibi olduğunu ama, Fransızından ayrılamadığı için onunla dolaşmayı kabul ettiğini açıkça görüyorum. Emin olun ki başka hiçbir güç onu Mile Blanche'la gezinmeye ve barona dokun-nayınam için o pusulada bana yalvarmaya zorlayamazdı. Kartısında her şeyin boyun eğdiği o etki işte tam da burada ara-84

ya giriyor! Bununla birlikte, beni baronun üzerine o saldırt-tý! Hey Tanrým, hiçbir şey anlatýlýr gibi dedil!'

'Siz bir kere bu Bayan de Cominges'in generalin niñanlısý olduđunu, ikincisi, generalin üvey kızı olan Bayan Pauline'in generalin çocukları olan, o düřüncesizin lamamiyle yüzüstü býraktýđý ve hiç kuřkusuz beř parasýz da kalan biri kız, biri erkek iki küçük kardeři olduđunu unutuyorsunuz.'

'Evet, evet, çok dođru, o çocuklardan ayrılmak onları büsbütün yüzüstü bırak anlamýna gelir; kalmak, onların çýkarýný savunmak, belki de servetlerinden birkaç kýrýntýyý kurtarmak demektir. Evet, evet, bütün bunlar gerçek ama, gene de, gene de! Ah! Tımdı hepsinin büyükannenle neden bu kadar ilgilendiklerini çok iyi anlıyorum!'

'Kiminle?' diye sordu B. Astley.

'Bir türlü ölmeye karar veremeyen řu Moskova'deki ihtiyar büyücüyle; ölümünü -bildiren telgrafý bekliyorlar dört gözle.'

'Elbette ki, bütün ilgi onun üzerinde yođunlařmýř, çok iyi anlıyorum. Her şey mirasa bađlý. Vasiyetname açýlýnca, general evlenir; Bayan Pauline'in de elini kolunu bađlayan kal-rriaz, tam özgürlüde kavuřur, Deř Grioux de...'

'Nasýl, Deř Grioux mü?'

'Deş Grioux'nün alacakları ödenmiş olur; onun bütün beklediği bu.'

'Bütün beklediđinin bu olduđunu mu sanýyorsunuz?'

'Daha fazlasýný bilmiyorum' diye kartýlýk veren B. Astley inatçý bir suskunluđun içine kapandı.

'Ama, ben biliyorum, ben biliyorum!' diye haykırdým fena halde öfkelenerek. 'O da mirasý bekliyor, çünkü Pauline de çeyiz parasý alacak bundan, onu elde eder etmez de hemen Deř Gricux'nün boynuna atýlacak. Bütün kadýnlar bir örnektir! En gururluları en ařadılyk tutsak haline dönüřürler! Pauline ancak tutkuyla sevebilir, isle hepsi bu! Benim düřün-KUMARBAZ

85

cem bu!.. Ona bir bakýn hele, özellikle yalnız bařýna, düřünceli oturduđu zaman: Yařamýn ve tutkunun bütün idrençliklerine, bütün zulümlerine önceden hazýrlanmýř, mahkúm edilmiř, adanmýřta benzer!.. O... O... Ama, kim çadıřýyor beni?' diye haykırdým ansýzýn. 'Kim bađýřýyor? Rusça "Alexis Ivanovitch!" diye bađýrdýđýný ittim. Bir kadýn sesiydi. Bakýn, dinleyin, dinleyin!'

O sýrada otelimize yaklařýyorduk. Hemen hemen hiç farkýnda olmadan kahveden ayrılaý bir hayli zaman olmuřtu.

'Bir kadýnýn bađýrdýđýný ittim ama, kimi çadırdýđýný bilmiyorum, Rusça konuřuyordu. Tımdı bunun nereden geldiđini anlıyorum' diyen B. Astley elini uzattý. 'Seslenen bütün řu uřakların az önce taraçaya tařýdýkları kocaman bir koltukta oturan řu kadýndý. Ardýndan da bavullar tařýyorlar, demek ki tren az önce gelmiř.'

'Ýyi ama, neden beni çadıřýyor? Yeniden bađýrmaya bařladı: Bakýn,' bize iřaret ediyor.'

'Görüyorum' dedi B. Astley.

'Alexis Ivanovitch! Alexis Ivanovitch! Ah, Tanrým, ne sersem şey!' Tiz bir sesle söylenen bu haykırmalar otelin ta-raçasýndan bize kadar geliyordu.

Merdivene kadar hemen hemen kořarak gittik. Sahanlýda çýktým... Tařkýnlyktan kollarým iki yanýma düřtü, ayaklarým yere mýhlandý.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Geniř merdivenin üst sahanlýđýnda, koltuđunu tařýdýkları yerde, çevresinde uřaklar, hizmetçiler, otelin sayýlamayacak kadar kalabalık, yaltaklanýp duran, dalkavuk uřak takýmý, adam-86

lan ve sayýsýz bavulu ve sandýklarýyla böylesine gürlütülü bir biçimde otele inen bu seçkin konudu bizzat kartýlamaya gelen metrdotel... Tüm bunlarýn arasýnda BÜYÜKANNE kurulmuř otuyordu! Evet ta kendisiydi, korkunç, zengin Antonine Vassilievna Tarassevitch, yetmiř beř yařýnda, mal mülk sahibi ve Moskova'nýn soylu hanýmefendisi, baboulinka, bütün o telgraflarýn gidiř geliřlerinin konusu, öldü ölecek derken, hâlâ canlý, 'Ėsapasadlam, birdenbire, haber vermeden kalkýp kendisi gelmiř, aramýzda ortaya çýkývermiřti. Beř yýldan beri hep olduđu gibi, ayaklarýný kullanamadýđýndan, koltukla dolattýrýlýyordu ama, gene her zamanki alýtkanlıđýyla, hâlâ diri, çevik, saldýrgan, kendinden memnun, dimdik oturuyor, yüksek sesle konuřuyor, buyurgan bir sesle bađýrýyor, herkesi hařlýyordu. Kýsacasý, týpký generalin çocuklarýnýn ödretmeni olarak yanlarýna girdiđimde iki kez kendisini görme onuruna eriřtiđim zamanki gibiydi. Onun kartýsýnda tařkýnlýktan tař kesilip kalmam pek dođaldý. Koltukla kendisini çýkarýrlarken o pek keskin gözleriyle yüz adým öteden beni fark etmiř, tanýmýř, her zaman olduđu gibi, kesinlikle aklýna çakýlan adým ve soya-dýmla çađýrmýřtı.

'Öldü ölecek diye bekledikleri, mezarda görmeyi umduklarý ve mirasýna konmayý tasarladýklarý böyle bir kadýn mýydý?' diye aklýmdan geçirdim. 'Aman kuzum, o bizim hepimizi, otelin adamlarý da dahil, hepimizi gömer! Tanrým, řimdi öbürleri ne olacak, řimdi general ne yapacak? Evin altýný üstüne getirecektir!'

'Ee, azizim, nedir o, gözlerini faltařý gibi açýp da orada neden dikilip duruyorsun?' diye bana haykýrmayý sürdürüyordu büyükanne. 'Selam vermesini, hoř geldiniz demesini bilmiyor musun, hâa? Belki de böyle davranmayacak kadar gururlusun? Yoksa beni. tanýmadýn mý? Görüyor musun, Potapytch, ' dedi beyaz saçlý, fraklý ve beyaz kravatlý, tepesinin dazlaklýđý pespembe küçücük bir ihtiyara, yolculukta hep ya-KUMARBAZ

87

nýnda bulundurduđu sofracýbařsýna dönerek, 'Görüyor musun, bizi tanýmýyor! Beni çoktan gömmüřlerdi bile! "Öldü mü, daha ölmedi mi?" diye telgraf telgraf üstüne gönderiyorlardý. Çünkü ben her řeyi biliyorum! Bak, görüyorsun ya, henüz damarlarýmda kan var!'

Biraz aklýmý bařýma toplayınca, neřeli bir sesle:

'Lütfen, Antonine Vassilievna, neden sizin kötülüđünüzü isteyeyim ben?' diye kartýlýk verdim. 'Ben... sadece tařýrmýřtıým... Tařýrmamak elde mi?.. O kadar beklenmedik bir anda...'

'Bunda seni tařýrtan ne var ki? Trene bindim ve yola çýktým. Trenler pek rahat, hiç sarsýntý filan yapmýyorlar. Gezinmeye mi gitmiřtin?'

'Evet, gazinoda řöyle bir dolattým.'

'Burasý çok güzelt' dedi büyükanne çevresine bakýna-rak. 'Hava sýcak, adaçlar da göz kamattýrýcý. Ýřte ben bunu severim! Bizimkiler dairelerinde mi? Ya general?'

'Oh! General dairesinde, , bu saatte hepsi buradadırlar.'

'Ya! Demek burada da saatlerini ayarlýyorlar, pozlar takýnýyorlar. Demek herkese örnek oluyorlar. Rus senyörlerinin bir de arabalarý varmýř, bana söylediklerine bakýlýrsa! Servetlerini çarçur edip savurduktan sonra, yabancý, ülkelere sývýtýlar. Prascovia da onlarla birlikte mi?'

'Evet, Pauline Alexandrovna da burada.'

'Ya küçük Fransýz? Aman caným, hepsini kendim görürüm. Alexis Ivanovitch, beni generalin dairesine götür. Ya sen, burada rahat mýsýn?'

'şöyle böyle, Antonine Vassilievna.'

'Potapytch, sen de řu hantal garsona söyle de bana birinci katta, rahat, güzel bir daire versinler, eřýalarýmý da hemen oraya götürsünler. Ýyi ama, beni tařýmak için neden hepsi birden saldýrýyorlar? Ne var hu kadar telař edecek, ku-88

zum? Bu ne dalkavukluk, bu nasýl yaltaklanma! Yanýndaki kim?' diye sordu bana dođru dönerek.

‘B. Astley?’ diye yanýtladým.

‘Hangi B. Astley?’

‘Bir yolcu, benim yakýn bir dostum; generali de tanýyor.’

‘Bir Ýngiliz. Ýtte onun için adzýný açýp tek sözcük söylemeden, ‘gözlerini dikmiř bana bakýyor. Zaten Ýngilizleri severim. Eh, hadi bakalým, beni yukarý götürün, hemen generalin dairesine gidelim. Nereye yerleřtiler?’

Büyükanneyi yerden kaldýrdýlar. Ben öne atýlýp otelin merdivenlerini çýkmaya bařlamýttým. Bizim kafile büyük heyecan yaratýyordu. Kartýlatýđýmýz herkes durup gözlerini faltaý gibi açarak bize bakýyordu. Bizim otelimiz kentin en güzel, en pahalý, en soylu oteli olarak kabul edilir. Merdivende, koridorlarda insan her zaman güzel hanýmlara, azametli Ýngilizlere rasttar. Bunlarýn pek çođu hemen ařađý kořup metrdotelden bir teyler ödrenmeye çalyttýlar, aslýnda o da pek etkilenmiř, pek heyecanlanmýttý. Kendisine bütün soru soranlara elbette ki gelenin seçkin bir yabancý olduđunu, bir Rus, bir kontes, soylu bir hanýmefendi olduđunu, bir hafta Önce N. grandütesinin kaldýđý daireye yerleřeceđini söylüyordu. Özellikle de koltuđuna kurulan büyükannenin buyurgan ve egemen halleri dikkati çekiyordu. Birisiyle kartýlatýđýmýzýn her seferinde kýlý kırk yaran bakýtýyla hemen ölçüp biçiyor ve bana herkesle ilgili yüksek sesle sorular yöneltiyordu. Büyükannenin çok sadlam bir bünyesi vardý, artýk koltuđundan hiç kalkmamasýna kartýn, çok uzun boylu olduđu bir bakýtta anlaýlýyordu. Hiçbir zaman koltuđun arkaýđýna yaslanmadan, direk gibi dimdik dururdu. Kalýn ve belirgin çizgili, ak saçlý geniř bařýný hep dik tutardý. Size azametli, hatta kýtkýrtýcý bir biçimde bakardý; bakýtýnýn ve hareketlerinin tamamıyla dođal olduđu görüldü. Yetmiř beř yařýna kartýn, yüzü taptazeydi,

hemen hemen bütün diřleri de sapaadlam yerindeydi. Sýrtýnda siyah ipekliden bir giysi, bařýnda beyaz bařlýk vardý.

Benim yaným sýra yukarý çýkan B. Astley bana:

‘Beni son derece ilgilendirdi,’ diye mýrýldandý.

‘Telgraflardan haberi vart’ diye geçiriyordum aklýmdan.

‘Deř Grioux’yü tanýyor ama, Mile Blanche’y henüz bilmiyor gibi görünüyor.’ Düřündüklerimi hemen B. Astley’e de bildirdim.

Utanarak itiraf edeyim ki, ilk řařkýnlýk durumum geçtikten sonra, hemen řimdi generale indireceđimiz darbeden sonsuz bir sevinç duydum. Bu bende uyarýcý bir ilaç etkisi yapýyordu, büyük bir neřeyle önden yürüyordum.

Bizimkiler üçüncü kata yerleřmiřlerdi; haber vermeden, hatta kapýyý bile vurmada, kapýnýn iki kanadýný da ardýna kadar açtým, büyükanne de pek görkemli bir giriř yaptý. Sanki özellikle yapýlmýř gibi, hepsi generalin çalytma odasýnda toplanmýřlardý. Saat on .ikiydi ve görünüşte göre, kimi arabayla, kimi atla, birlikte bir gezinti tasarlýyorlardý; konuklar da vardý. General, Pauline, çocuklar ve dadýlarýndan bařka odada, Deř Grioux, gene binici giysileri içinde Mile Blanche, annesi dul Bn. Cominges, küçük prens, daha önce bir kez gene onlarýn dairesinde gördüđüm bir Alman bilgini bulunuyordu.

Büyükannenin koltuđunu odanýn ortasýna dođru, generalin üç adým, yakýnýna kadar getirdiler. Ulu Tanrým, o ifadeyi ömrüm oldukça unutamam! Biz içeri girdiđimizde general bir teyler anlatýyordu, Deř Grioux eksiklerini tamamlýyordu. řunu belirtmek gerekir ki, Mile Blanche’la Deř Gricux zavallý generalin gözünün önünde, iki üç günden beri küçük prensin çevresinde pervane gibi dönüyorlardý. Böylece topluluk belki yapma ama, neřeli, içten ve teklifsiz bir havayý benimsemiřti. Büyükanneyi görünce, general sözcüđünü tamam-layamadan, adzý bir karýt açýk kalakaldý.. Bakýřlarıyla insaný

öldüren bir masal ejderinin görünüşüyle büyülenmişcesine, gözleri yuvalarından fırlamıştı, ona bakıyordu. Büyükanne de hiçbir şey söylemeden ona bakıyordu, hiç kıymıldamıyordu ama, öyle bir utkulu, meydan okuyucu ve alaycı bakıştı vardı ki! Genel sessizlik içinde böylece bir on saniye kadar bakıştı. Değ Grioux önce çatırdı ama, hemen sonra yüzünde sonsuz bir kaygı belirdi. Mile Blanche kaşlarını kaldırmıştı, adız aralık, aptal aptal büyükanneye bakıyordu. Prensle bilgin, bu tabloyu büyük bir ilgiyle seyrediyorlardı. Pauline'in bakışlarında sonsuz bir taşkınlıkla ne yapacağını bilmezlik okunuyordu, sonra ansızın kâğıt gibi bembeyaz oldu; kısa bir süre sonra da yüzüne kan hücum etti, yanakları kıpkırmızı oldu. Evet, bu herkes için büyük bir felaketti! Ben sadece gözlerimi büyükanne'den orada bulunanlara ve onlardan büyükanneye götürüp getiriyordum. B. Astley, her zamanki gibi, vakur ve sakin, geride duruyordu.

‘Eh, işte böyle, geliverdim! Telgramın yerini ben aldım!’ diye en sonunda patlayıveren büyükanne, sessizliği bozdu. ‘Beni beklemiyordunuz, değil mi?’

‘Antonine Vassilievna... Benim iyi teyzecidim... hangi rüzgâr sizi...’ diye bir şeyler kekeleydi, zavallı general. Eder büyükanne birkaç saniye daha konuşmasaydı, belki de bir yerine inme inecekti.

‘Ne demek, hangi rüzgâr? Trene bindiğim gibi yola çıktım! Demiryolları ne işe yarıyor, kuzum? Siz hepiniz ayaklarım önde, dört kolluyla çıkıp, mirasımı size bırakacağımı düşünüyordunuz, değil mi? Çünkü, telgraf üstüne telgraf gönderdiğiniz çok iyi biliyorum. Bu sana pek pahalıya patlamıştır. Buradan oraya, ucuz olmamalı. Ama, bütün cesaretimi topladım ve işte kartınızdayım. Bu, Fransız değil mi? B. Değ Grioux’ ydu galiba?’

‘Evet, Hanımefendi’ diye yanıtladı Değ Grioux, ‘İnanın

ş kadar sevindim ki... Sadıdınız Bu bir mucize... Sizi burada görmek... Pek sevimli bir sürpriz...’

‘Sevimli olmasına, sevimli de; seni iyi tanıyorum, zirzop soytarı ve sana şu kadar bile (ve ona küçük parmağının ucunu gösterdi) inanmıyorum.’ Sonra da Mile Blanche’y göstererek: ‘Bu kim, bu?’ diye sözlerini sürdürdü. Binici giysili, elinde kamçı, gösterişli haliyle, cafcıflı Fransız onun iikkatini çekmişti besbelli. ‘Bu hanım buralardan mı?’

‘Mile de Cominges, bu da annesi Bn. de Cominges; bu otele indiler’ diye açıkladı.

‘Evlili mi bu?’ diye sordu yatlı hanımın patavatsızca.

‘Hayır, evli değil’ diye kartılık verdim elimden geldiğince saygılı davranmaya çalışarak ve bilerek sesimi alçaltarak.

‘Neşeli mi bari?’

Soruyu kavrayamadım.

‘İnsanın onunla canı sıkılır mı sıkılmaz mı? Rusça biliyor mu? Moskova’da Değ Grioux birkaç sözcük geveliyordu.’

Ona, Mile de Cominges’in Rusya’ya hiç gitmediğini anlattım.

Büyükanne bir giriş yapmadan sertçe Mile Blanche’a pat diye:

‘Günaydın!’ dedi.

‘Günaydın, efendim’ diyen Mile Blanche da tumturaklı ve özentili, hesaplı bir reveransla yerlere kadar eğildi, derin bir nezaket perdesi altından yüzünün bütün ifadesiyle, böyle bir sorudan ve bu biçim davranıştan duyduğu taşkınlığı belli etti.

‘Ah! Gözlerini indiriyor, cilveler yapıyor: İnsanın ne gibi bir kuşla kartı kartıya bulunduğunu hemen belli oluyor: Sapma kadar oyuncu, ya da ona benzer bir şey bu. Bu otele

indim, aţadı katta kalýyorum’ dedi ansýzýn generale dođru dönerek; ŤKomţu olacađýz. Buna sevindin mi, sevinmedin mi?’

ŤAh! Teyzedicim, ićen... memnunluk duygulanma inanýn,’ diye yanýt verdi general. Kendini biraz toparlamýttý bile. Vê fýrsat düřtündünde, duruma uygun düřen ciddi deyimleri bulmasýný çok iyi bildiğinden, hemen parlak sözlere bařladı: ŤRahatsýzlyđýnýzý haber alýnca o kadar telařlandýk, o kadar merak ettik ki... Öyle umutsuz telgraflar alýyorduk ki, bir de ansýzýn...’

ŤYalan söylüyorsun, yalan söylüyorsunuz’ diye hemen onun sözünü kesti büyükanne.

General de sesini yükseltip iřitemezlikten gelerek onun sözünü kesti: ŤAma, nasýl oldu da böyle bir yolculuđa karar verebilirsiniz? Siz de kabul edersiniz ki, sizin yařýnýzda ve sizin sađlık durumunuzda... hiç edilse, bütün bunlar o kadar beklenmedik řeyler ki, ne diyecediimizi bilemiyoruz, řařkýnlyđýmýz pek akla yakýn. Ama, bilmeniz ne kadar memnunum... Hepimiz (burada, duygulu bir sevinç ifadesiyle gülümsemeye bařladı) burada kaldýđýnýz sürece size en güzel. günleri geçirtmek için elimizden gelen çabayý göstereceđiz...’

ŤHadi, hadi, ‘bu kadarý yeter, yararsýz gevezelikler bütün bunlar. Sen her zamanki gibi saçma sapan řeyler söylüyorsun. Zamaný nasýl geçireceđimi ben kendim pekâlâ bilirim. Zaten size kýzğýn dedim, kinci dedim ben. Bu yolculuđa giriřmeye nasýl karar verdiğimi soruyorsun bana? En yalýn biçimde. Ne oluyor da herkes řařýyor buna? Günaydýn, Prascovia (1), ne yapıyorsun burada?’

(1) Çođu zaman Fransýz ya da Ýngiliz editimi gören çocuklara kendi adlarýna yaklařan, Fransýz, ya da ingiliz adlarý takarlar. Burada Prascovia da Pauline’e dönüřüyor.

ŤGünaydýn, Büyükanne,’ dedi Pauline yaklařarak. ŤSiz yola çýkalý çok oldu mu?’

ŤÝtte, bütün o ahlar, oh!har yerine hiç edilse, akýllýca bir soru. Pekâlâ, itte böyle, pek uzun zamandan beri yataktaydým, tedavi görüyordum. Bunun üzerine, bütün hekimleri kovdum, Saint-Nicolas’nýn papazýný getirttim. Daha önce de saman tozuyla bir kadýncađýzý ayný hastalýktan iyileřtirmiřti. Beni de rahatlattý. Ýki gün sonra, her yanýmdan dereler gibi ter döktüm ve ayada kalktým. Bunun üzerine, benim Almanlar yeniden gene kafa kafaya tartýttýlar, gözlüklerini taktýlar ve řu kararý bildirdiler: ‘Ťimdi gidip yabancý ülkelerdeki bir kaplýcada kür yaparsanız, týkanma tamamıyla geçer’ dediler. ‘Neden olmasýn?’ diye düřtündüm. Dour-Za-jiguine’ler avaz avaz kýyameti kopardýlar: ‘Oraya kadar gitmek deliliktir!’ dediler. Hadi caným! Yirmi dört saat içinde çýkýnlarýmý hazýrlattým, geçen hafta da yanýma bir oda hiz-metçisiyle. Potapytch’i, bir de Berlin’e geri gönderdiđim (çünkü ona ihtiyacým olmadýđýný, yalnýz bařýma da pekâlâ yolculuk edebileceđimi gördüm) Fedor’u aldým... Özel bir kompartyman kiradadým. Her istasyonda, yirmi köpek kartýlyđýnda sizi istediđiniz yere götüren hamallar var. Güzel bir daireniz var’ diye sözlerini tamamladı çevresine bakarak. ŤParayý nereden buluyorsun, azizim? Yanýlmýyorsam, her řeyi ipotek ettin. Sadece řu küçük Fransýza bir yýđýn borcun var! Darýlma ama, her řeyi biliyorum, her řeyi!’

ŤRařkýnlyđýn, mahcubiyetin doruđuna ulařan general:

ŤTeyzedicim’ diye bařladı, Ťřařýrdým dođrusu... Öyle sanýyorum ki, hiç kimsenin kontrolü olmaksýzýn... Zaten harcamalarým gelirimi ařmýyor ve biz burada...’

ŤGelirini geçmiyormuř, dođrusu pek de yüzüzsün ya! Öyleyse, çocuklarýnýn son meteliđine kadar hepsini ellerinden aldýn, sen, onların vasisi olan sen!’94

‘Bundan sonra, böyle sözlerden sonra...’ diye sürdürdü general öfkeyle. ‘Bilmem...’

‘Neyi bilmiyorsun? Öyle sanıyorum ki rulet masasından kalkmıyorsun! Yıce bataða saplandın!’

General utancından yerin dibine öylesine geçti ki, heyecandan az kalsın boğulacaktı.

‘Rulet masasından mı? Benim gibi önemli bir kimse!.. Kendinize gelin, teyzeciğim, henüz iyileğmemiğsiniz...’

‘Bütün bunların hepsi yalan! Bahse girerim ki seni oradan çekip alamıyorlardır! Sayıklayıp duruyorsun sen.! Bugünden tezi yok, gidip tu rulet denen şeyin ne mene bir şey olduğunu göreceğim. Prascovia, anlat bana bakayım, burada görülecek neler var? Alexis Ivanoviç beni oraya götürür. Sen de Potapytch, görüp gezilecek yerlerin listesini çıkar.’ Pauline’e dönerek: ‘Burada görülecek neler var?’ diye yineledi.

‘Çevrede, bir tatonun yıkıntılar var, bir de Schlangenberg var.’

‘Nedir bu Schlangenberg? Orman mı?’

‘Hayır, bir dağ; orada bir de zirve var...’

‘Hangi zirve?...’

‘Dağın en yüksek yeri. Orasın bir çitle çevirdiler. Etsiz bir manzarası var.’

‘Koltuğumu oraya çıkarmak mı gerekecek? Yapılabilir mi bu?’

‘Oo! Merak etmeyin, efendim, hamal bulunabilir’ diye yanıt verdim.

Bir aralık dağ Fedossia gelip büyükanneyi selamladı. Ona generalin çocuklarını getirmiğti.

‘Yoo! Kucaklayıp öpütmek yok. Çocukları öpmesini hiç sevmem. Hepsi de sümüklüdür. Burada rahat mısın, Fedossia?’

‘Burada çok iyiyiz, iyi yürekli Antonine Vassilievna’

kartıyığını verdi Fedossia. ‘Ya siz, benim sevgili Hanımcığım, siz nasılsınız? Sizi o kadar çok merak ettik kilt’

‘Biliyorum; sen hiç dedilse, saf bir cansın. Bütün bu insanlar sizin konuklarınız mı?’ diye sordu yeniden Pauline’e dönerek. ‘Tu gözlüklü sýska kim?’

Pauline alçak sesle:

‘O prens Nilski, büyükanne’ dedi.

‘Ya, Rus demek ki? Ben de onun konuttuklarımızı anlamadığını sanıyordum! Belki de itmemiğtir! B. Astley’i daha önce gördüm. Ytte gene burada’ dedi büyükanne -, onu görür görmez. ‘Günaydın!’ diye sesleniverdi B. Astley’e ansızın.

B. Astley tek söz söylemeden edildi.

‘Hadi bakalım, bana ne gibi güzel şeyler söyleyeceksiniz? Bir şeyler söyleyin. Pauline bunu ona çeviriyor.’

Pauline konuşmayı çevirdi.

Astley de ciddi bir sesle ama, ‘son derece içtenlikle:

‘Sizi büyük bir zevkle seyrettidimi, sadlığınızın yerinde olmasına pek sevindiğimi söyleyeyim’ diye kartıyık verdi.

Bu sözleri büyükanneye çevirdiler, pek hoğuna gittiği açıkça belliydi.

‘Tu İngilizler nasıl da her şeye bir yanıt bulurlar!’ dedi. ‘Neden bilmem, İngilizleri hep sevmiğimdir; Fransızlarla aralarında dağlar kadar fark vardır!’ Gene B. Astley’e: ‘Beni görmeye gelin, emi?’ dedi. ‘Sizi fazla sıkı mamaya gayret ederim. Bunu ona çeviriver ve birinci katta kaldığımı söyle. Birinci katta, anlıyor musunuz? Açıda,’ diye yineledi B. Astley’e parmağıyla dötemeyi göstererek.

B. Astley bu çadırdan pek memnun oldu.

Yağlı kadın, Pauline’i tepeden tırnağa dikkatli ve hoğnut bir bakıyla sardı.

‘Seni çok sevebilirim, Prascoviat’ dedi birdenbire. ‘Sen

iyi bir kızsın, hepsinin en iyisini ama, öyle bir huyun var ki!.. Hoş, ben de öyleyimdir ya... Dön bakayım biraz; batındakiler takma saç değil ya?'

'Hayır, büyükanne, kendi saçlarım.'

'Allahtan, yoksa bu aptalca modadan nefret ediyorum. Çok güzel bir kızsın. Eğer genç bir erkek olsam, sana âşk olurum. Neden evlenmiyorsun? Aman, artık gitmeliyim. Trende geçen o uzun günlerden sonra gezinmek istiyorum... Ee, ne haber, hâlâ kızsın mı?'

'Çok rica ederim, teyzecidim, bırakın bunları!' dedi general de gönlü rahatlayarak. 'Tabii anlıyorum, sizin yatınızda...'

'Bu kocakarı bunamıttı' diye fıslıdadı Değ Grioux.

'Burada her şeyi görmek istiyorum. Alcxis Ivanovitch'i bana bırakırsın, değil mi?'

'Oo! Lafı mı olur, istediğiniz kadar ama, ben de... Paulinc de, hatta Bay Değ Grioux de... size eşlik etmekten büyük bir zevk duyarız.'

'Aman, Hanımefendi, bu büyük bir zevktir...'

'Hımmm, bir zevki! Beni güldürüyorsun, azizim.' Sonra da generale dönerek-ansızın: 'Zaten sana para filan vermeyeceddim' diye ekledi. 'Beni daireme götürsünler, önce oraya bir göz atayım, sonra her yere gideriz. Götürün beni.'

Büyükanneyi yeniden kaldırdılar, hepimiz kafile halinde, koltuğunun ardında, merdivenden aşağı indik. General batına inen bir balyozla sersemlemiş gibi yürüyordu. Değ Grioux düşünüyordu. Mile Blanche önce kalmak istedi, sonra da bizi izlemeyi yedledi. Onun hemen ardından prens geliyordu; generalin dairesinde sadece Almanla dul Bayan Cominges kaldı.

KUMARBAZ ONUNCU BÖLÜM

97

Kaplıcalarda, büyük bir olasılıkla da bütün Avrupa'da, yöneticilerle metrdoteller bir müşteriye bir daire verirken, onun zevk ve isteklerinden çok, kendilerinin onun hakkında edindikleri kanıya göre davranırlar. Ve kabul etmek gerekir ki, bu konuda pek seyrek olarak yanılırlar. Ama, büyükanneye, Tanrı bilir neden, öyle debdebeli, şatafatlı bir daire verirler ki bu kez sının iyice aşılarlar: Görkemli eşyalarla döşenmiş banyolu dört oda, uşaklar için müstemilât, oda hizmetçisi için ayrı oda, vb., vb... Gerçekten de bu odalarda bir hafta önce bir grandüşes kalmıttı ve telaşla bunu, oraların dederini daha da artırmak amacıyla hemen yeni gelenlere bildirmekten geri kalmadılar. Büyükanneyi bütün odalara taşıdılar, daha doğrusu götürdüler, o da her yeri dikkatli ve sert bir gözle inceledi. Orta yaşlı, dazlak kafalı bir adam olan metrdotel daire gezilirken hep kibarca ona eşlik etti.

Bunların hepsi büyükanneyi kim sanıyorlardı bilmem; besbelli çok soylu ve kibar, özellikle de pek zengin birisi sanıyorlardı. Otel defterine hemen: Bayan General, Tarassevitcheva prensesi yazdılar, oysa büyükanne ömründe prenses olmamıttı. Uşaklar, özel vagon, yararsız bir yığın paket, bavullar, hatta sandıklar yaşlı hanımla birlikte gelmişti, kuşkusuz bunlar onun saygınlığına basamak oluşturmuştu. Büyükannenin koltuğu, kestirip atan tonu, sesi, tamamiyle patavatsız bir halle sorulan ve en küçük bir kartılda katlanamayan garip soruları, kısacası, büyükannenin dimdik, sert, buyurgan kişiliği ona genel sevgi ve saygıyı sadlamayı tamamladı. Dairesini denetimden geçirirken, yaşlı hanım ansızın koltuğunu durdurtuyor. herhangi bir eşyayı gösteriyor ve metrdotele beklenmedik so- rulan yöneltiyordu, o da saygılı saygılı gülümsüyordu ama, titremeye başlıyordu bile. Adama soruları Fransızca soruyordu

F. 7

98

ki bu dili iyi konuşamadığından çödü zaman söylediklerini çevirmek zorunda kalıyordum. Metrdotelin yanıtlan çödünlükle hoşuna gitmiyor ve ona yetersiz görünüyordu. Zaten her türlü anlamdan yoksun, öyle rasgele aklına esen sorular yöneltiyordu. Sözgelimi, ansızın bir tablonun kartışında duruyordu: Mitolojik konulu, ünlü aslının oldukça zayıf bir kopyası.

“Bu resim kimin?”

Metrdotel, bunun muhtemelen bir kontesin resmi olduğunu söylüyordu.

“Nasıl, bilmiyor musun? Burada yaşıyorsun da bilmiyorsun! Neden bu tablo burada? Neden kontesin gözleri çatı?”

Bütün bu sorulara metrdotel tatmin edici kartılıklar veremeyince bir hayli utandı.

“Ne sersem’ şey bu!” dedi büyükanne Rusça.

Kendisini daha uzağa götürdüler. Aynı şey küçük bir Saksonya heykelcikle yeniden meydana geldi: Yaşlı hanım bunu uzun uzun seyrettikten sonra, neden bilinmez, alıp götürmelerini buyurdu. En sonunda, metrdoteli soru yağmuruna tuttu: Yatak odasındaki halı kaç paraya mal olmuştu, bunları nerede dokuyorlardı? Metrdotel hepsini sorup ödreneceğine söz verdi.

Büyükanne: “Ne etek şeyler!” diye homurdandı ve bütün dikkatini karyolanın üzerine yoğunlaştırdı.

“Yıtte tahane bir cıbinlik tavanlıdı! Açın tınu.”

Yatağı açtılar.

“Daha, daha, hepsini açın. Yastıkları kaldırın, kılyfları, kuştüyü yatak örtüsünü kaldırın.”

Hepsinin altın üstüne getirdiler. Büyükanne dikkatle inceledi.

“Bereket versin ki tahtakurusu yok. Bütün çartaflan, çamaşırları götürün. Kendi çartaflarımı, yastıklarımı koyarlar. Zaten bütün bunlar atıry derece lüks; benim yağamda, böyle bir

daireye ne gerek var. İnsan yalnız batına sıklıyır. Alexis Ivanovitch, sık sık beni görmeye gel emi, çocukların dersini bitirir bitirmez gelirsiniz.”

“Dünden beri generalin hizmetinde değilim artıktı” diye yanıt verdim. “Otelde kendi hesabıma kalıyorum.”

“O da neden öyle?”

“Önceki gün Berlin’den seçkin bir Alman, bir baron geldi etiyile. Dün, gezintide ona, Berlin şivesini gözetmeden Almanca bir söz söyledim.”

“Ee, ne varmıtt bunda?”

“O, bunu bir terbiyesizlik, saygısızlık olarak kabul etmişt ve gidip generale yakınmıtt. O da hemen beni kovdu.”

“Ne yani, tu barona hakaret mi ettin? Öyle bir şey yapsan bile, bunda bir kötülük yok ki, dünya yıklılmaz ya!”

“Yoo, hayır! Tersine, asıl o bana bastonunu kaldırdı.”

“Sen de, sümüklü, çocukların ödretmenine bu şekilde davranılmasma izin verdin” dedi ansızın generale dönerek sert bir sesle, “Üstelik de onu kovdun! Gördüğüm kadarıyla, hiçbiriniz bir işe yaramazsınız.”

“Hiç merak etmeyin, teyzeciğim,” diye kartılık verdi general kendini beğenmişt bir teklifsizlik tonuyla, “Kendi işlerimi kendim yürütmesini bilirim. Üstelik de, Alexis Ivanovitch olayı size tam olarak anlatmadı.”

“Sen buna nasıl katlanabildin?” diye bana sordu.

Ben de dünyanın en alçakgönüllü ve en sakin haliyle:

“Baronu düelloya davet etmek istiyordum” diye kartılık verdim, “Ama, general buna engel oldu.”

“Neden?” diye sürdürdü büyükanne. Sonra da metrdotele: “Sen, azizim, hadi git, seni çağırdıkların zaman gelirsindir” dedi. “Bu Nuremberg’li patates surata dayanamıyorum!”

Beriki, elbette ki büyükannenin iltifatım anlamadan, selam verip çyktı.

General küçük bir gülüşle:

100

‘Ýzin verirseniz, teyzecidim,t’ dedi, ‘Đüellolar yapılabilir mi?’

‘Neden yapılmıŝın? Erkekler hep horozlar gibidir; dövüŝürlerdi, hepsi bu. Hepiniz korkaksınız, açıkça görölüyor, mal meydanda, ülkenizin onurunu korumaktan acizsiniz. Hadi bakalım, götürün beni! Potapytch, söyle de her zaman emrimde iki hamal bulundursunlar. Adamları tut, koşulları sapta. Ýki tane yeter. Beni sadece merdivenlerden indirip çykarmaları gerekecek; düz yolda, sokakta, beni iterler, bunu onlara anlat. Adamlara bir de avans ver, daha terbiyeli davranırlar. Sen hep benim yanımda kalacaksın, sen de Alexis Ivanovitch, gezintide bana ŝu baronu göster: Ŧu “von Baron” ne menem ŝeymiŝ hele bir göreyim. Hadi bakalım, nerede kuzum ŝu rulet?’

Ruletlerin kazino salonlarında bulunduğunu anlattım. Ardından da sorular yağmaya başladı: ‘Çok rulet var mı? Kumar oynayan çok kimse var mı? Bütün gün kumar oynanıyor mu? Nasıl şey bu?’ Ben de en iyisinin gidip hepsini kendi gözleriyle görmesi oladığını, onları anlatmanın çok zor olduğunu söyledim.

‘Pekâlâ, öyleyse beni hemen oraya götürsünler! Alexis Ivanovitch, sen öne geçip yol göster!’

General büyük bir ilgiyle üzerine titreyerek:

‘Aman teyzecidim, nasıl olur, biraz dinlenmeden mi?’ diye sordu.

Biraz heyecanlıya benziyordu; zaten, hepsi sýkıntılı görünüyordu, sürekli birbirlerine bakıyorlardı. Besbelli büyükannenle birlikte gazinoya gitmekten çekiniyorlar ve belki de utanıyorlardı: Hiç kuŝkusuz yağlı hanım, hem de bu kez herkesin içinde gene acayiplikler yapmaya kalkıŝacaktı. Bununla birlikte, ona eŝlik etmek amacıyla atıldıylar.

‘Neden dinlenecekmiŝim, kuzum? Hiç yorgun dedim ki; tam beş gündür kıymığdamadan durdum. Sonra da gidip kay—

naklarý, kaplýcalarý göreceðiz. Daha sonra da... tu... adý ne demiþtin sen Pascovia? Tu zirve'yý, hah, tamam deðil mi?'

ŤEvet, büyükanne.ť

ŤHadi zirve olsun. Burada daha baþka ne var?ť

ŤPek çok þey var, büyükanne,ť dedi Pauline sýkýntýyla.

ŤÝyi, iyi, senin pek bir þey bildiðin yok! Marthe, sen de benimle gel,ť dedi oda hizmetçisine.

General ansýzýn kaygýlanarak:

ŤOnu neden götürmek istiyorsunuz, teyzeciðim?ť dedi. ŤOlanaksýz bir þey bu; hatta Polaptych'in bile gazinonun içine girmesine izin vereceklerini sanmýyorum.ť

ŤSaçma! Yani bu bir hizmetçi olduðu için dýþarda mý býrakacaklar! Oysa o da canlý bir yaratýk; tam bir haftadýr yollarda sürtüyoruz, onun da caný elbette bir þeyler görmek isler. Benimle olmazsa, kiminle gidebilir ki? Yalnız baþýna sokakta bir adým atmaya bile cesaret edemez o.ť

ŤAma, büyükanne..ť

ŤBelki de benimle gelmekten utanýyorsundur? Öyleyse kal burada, senden bir þey isteyen yok ki. Bir general, aman sevsinler! Ben de general karýþýým. Hem zaten bütün bu kafileyi peþimde taþýmaya hiç de gerek yok! Her þeyi Alexis Ivanovitch'le görürüm...ť

Ama, Deþ Grioux herkesin sefere katýlmasýnda ayak di- i'edi, onunla birlikte gitmenin zevkini öyle bir ballandýra ballandýra övdü ki, herkes yürüyüþe geçti. Deþ Grioux, generale:

ŤBunamýs zavallýť diye yineledi. ŤYalnız gitse, kimbilir ne saçmalýklar yapar...ť Ben daha fazlasýný iþitemedim ama, hiç kuþkusuz kafasýnda bir düþünce vardý, hatta belki de yeniden umuda bile kapýlmýþtır.

Gazinoya kadar yaklaþýk beþ yüz metre vardý. Kestane adaçlý yoldan çevresinde bir tur attýðýmýz alana kadar gitlik, doðruca gazinoya girdik. Generalin gönlü biraz rahatlamýþtı,102

çünkü bizim kafile, oldukça acayip olmakla, hiç de saygınlıktan yoksun dedildi. Hasta, zayıf, bacaklarını kullanamayan bir kimsenin kaplıcalara gelmesinde taşıyacak hiçbir şey yoktu. Ama, açıkça görülüyordu ki, general gazinodan korkuyordu; sakat, üstelik de yatlı bir kadının neden rulete gidiyordu? Pauline'le Mile Blanche tekerlekli koltuğun iki yanında yürüyorlardı. Mile Blanche gülüyor, çekingen bir neşe gösteriyor, hatta arada sırada, büyükanneyle takacı bir iki sözcük konuşuyordu, o kadar ki, yatlı kadının sonunda ona övücü sözler söyledi. Öbür yandaki Pauline, yatlı kadının bitip tükenmek bilmeyen sayısız sorularına yanıt vermek zorundaydı. Sözelimi: 'Demince yanımızdan geçen kimdi? Arabadaki şu kadının kim? Kent büyük mü? Bahçe geniş mi? Bunlar ne adanlar? Şu adanların adı ne? Buralarda kartal var mı? Ne garip çatı bu böyle!' Yanımızda yürüyen B. Astley bugünden çok şey umduğunu fısıldadı bana.

Potapytch'le Marthe arkada, hemen koltuktan sonra yürüyorlardı. Potapytch fraklı ve beyaz kravatlıydı ama, başında kasket vardı, kırk yaşlarında al yanaklı, kıvrık saçlı bir kız olan Marthe'ın da başında başlık, sırtında alacalı basmadan entari, ayaklarında gücürdayan odlak derisi pabuçlar vardı. Büyükanne onlara bir şeyler söylemek için sık sık arkasına dönüyordu. Değ Griefux ile general biraz geride kalmışlar, hararetili hararetili konuşuyorlardı. General bitkindi; Değ Griefux kararlı bir halle konuşuyordu. Belki de arkadaşının cesaretlendirmeye çalışıyordu; ona ödütler verdi açıkça belli oluyordu. Ama', büyükanne o uduzsuz tümceyi söylemişti bir kere: 'Sana para vermeyeceğim.' Bu haber belki de Değ Griefux'ye inanılmaz gibi görünüyordu ama, general, teyzesini iyi tanırdı. Bu arada Değ Griefux ile Mile Blanche'ın birbirlerine göz kırpmış durduklarını fark ettim. Yolun ta ucunda prensle Alman gözüme ilişti: Bizi öne geçirmişlerdi, kendileri başka bir yöne gittiler.

Gazinoya görkemli bir giriş yaptık. İsviçreli kapıcıyla uçaklar da oteldeki uçak takımıyla aynı candan yakınlıyı gösterdiler. Bununla birlikte bize merakla bakıyorlardı. Büyükanne önce kendisine salonları gezdirmelerini buyurdu. Kimi zaman iltifat ediyordu, kimi zaman ilgisiz kalıyordu ama, her şeyi sorup öğreniyordu. En sonunda, kumar salonuna ulaştık. Kapalı kapının önünde nöbet tutan uçak, sanki taşıyıp kalmış gibi, hemen iki kanadı birden ardına kadar açtı.

Büyükannenin rulet salonunda belirtili kalabalığın üzerinde derin bir etki yarattı. Rulet masalarında ve otuz ve kırk masasının bulunduğu salonun öbür ucunda, birçok sıra halinde, yüz elli, iki yüz kadar kumarbaz yığılıydı. Masaya kadar sokulmayı başaranlar, her zaman olduğu gibi, durumlarını zerre kadar bozmuyorlardı ve ancak bütün paralarını yitirdikten sonra yerlerinden kıymıldaşıp ayrılıyorlardı. Çünkü orada sadece seyirci olarak kalmaya ve bir oyuncunun yerini bedavadan işgal etmeye izin verilmiyordu. Masanın çevresinde sandalyeler bulunmasına karşın, oturan pek azdı, özellikle de kalabalık yodunlaştığı zaman, çünkü ayakta durunca insan daha az yer kaplar, sonra da para sürmek için böylesi daha rahattır. İkinci, üçüncü sıralarda bulunanlar sıralarını bekleyerek, ilk sıradakilerin arkasına yığılırlar. Ama, kimi zaman kumarbazların arasından ellerini kaydırıp paralarını ortaya sürerler. Üçüncü sırada mizaları yeşil cuhaya ulaştırmak için de aynı biçimde paralanırlar. Bu yüzden her on, ya da hatta beş dakikada bir masanın bir ucundan bir itiraz yükselirdi. Gazinonun güvenliği zaten oldukça iyi düzenlenmişti. Elbette ki itip kakıymayı, hay huyu önleyemezler ama, kalabalık üttüdü zaman memnun olurlar, çünkü bundan onlar kazançlı çıkar; ama, masanın çevresinde oturan sekiz krupiye, mizaları büyük bir dikkatle gözlerler; ödeyen onlardır ve bir anlaşmazlık çıktığı zaman bunu çözümlen de onlardır. Aşırı durumlarda, polis çağırılır, olay da o anda ka-104

panýr. Güvenlik görevlileri sivil olarak salonda, halk arasýndadýr, öyle ki onlarý hiç kimse tanýyamaz. Bunlar özellikle küçük hýrsýzlarla, hünerlerinin uygulanmasý özellikle pek kolay olan rulette çok rastlanan profesyonel hýrsýzlarý gözetlerler. Gerçekten de, her yerde, cepleri karýttýrmak, ya da kilitleri kýrmak gerekir, bařarý sađlanamadýđý zaman da, bu insanýn bařýna dert açar. Oysa burada sadece rulete yaklařmak, kumara bařlamak yeterlidir. Sonra da ansýzýn, saklanýp gizlenmeden, herkesin gözleri önünde bir bařkasýnýn kazancýna el koyup bunu cebe indirmek iřten bile dedildir; bir tartýtma çýktýđý zaman hýrsýz yüksek ve anlařlýr bir sesle bu paranýn kendine ait olduđunu haykýrýr. Eđer darbe ustaca indirildiy-se, tanýklar da kararsýzlykla duraksýyorsa, hýrsýz, çođu zaman parayý alýkoymayý bařarýr. Bütün bunlar elbette ki para pek önemli miktarda dedilse yürür, yoksa büyük bir parayý krupiyeler, ya da bir bařka kumarbaz fark etmiř olabilir. Eđer miktar pek yüksek dedilse, paranýn gerçek sahibi kimi zaman kavgayý sürdürmekten kendiliđinden vazgeçer ve bir rezalet korkusuyla çekilir. Ama, eđer hýrsýzýn kimliđi ortaya çýkarýlırsa, hiç gözünün yařına bakmadan hemen kovarlar.

Büyükanne bütün bunlarý uzaktan, doymak bilmeyen bir açgözlülükle seyretti. Bir hýrsýz kovulduđu zaman pek seviniyordu. Otuz ve kýrk onun pek merakýný çekmedi; rulet hořuna gitmiřti, özellikle de bilye döndüđu zaman. En sonunda oyunu daha yakýndan görmek istedi. Bilmem nasýl oldu ama, garsonlarla yaltaklanan birkaç kiři (çođu zaman, kumarda kazananlara ve bütün yabancýlara hizmetlerini sunan kumarda iflas etmiř Polonyalýlar) masanýn ortasýna dođru, birinci krupiyenin yanýnda çabucak ona bir yer açýlar ve kalabalýda kartýn koltuđunu oraya sürdüler. Oynamayýp da sadece bakan (özellikle aileleriyle gelmiř Ýngilizler) kalabalýk bir ziyaretçi topluluđu kumarbazlarýn arkasýndan büyükanneyi seyretmek amacýyla masaya dođru üřtüler. Krupiyeler umuda kapýldý-

lar: Bu kadar garip bir kumarbaz kadýn elbette ki olađanüstü bir řeyler vaat ediyordu. Yetmiř beř yařýnda, sakat bir kadýn kumar oynamak istiyordu... Bu öyle her gün rastlanan bir olay dedildi. Ben de ne yapýp edip masanýn yanýna süzöldüm ve büyükanenin yanýna yerleřtim. Potapytch'le Marthe bir kenarda, kalabalýđýn içinde kaldýlar. General, Pauline, Deř Grioux, Mile Blanche da seyircilere katýldýlar.

Büyükanne, önce çevresindeki oyuncularý seyretti. Alçak sesle bana çabucak sorular yöneltiyordu: 'řu adam kim? Bu kadýn kim?' Masanýn ucunda bulunan, büyük kumar oynayan, binlerce frank süren gencecik bir adam özellikle ilgisini çekti. Genç adam yanýmýzdakilerin fýsýldařtýklarýna göre yaklařık kýrk bin frank kazanmýřtı, bunlar altýn ve banknot yýđýnlarý halinde önünde duruyordu. Yüzü sapsarıydý; gözleri parlýyor, elleri titriyordu; paralan avuç avuç alarak hiç hesaplamadan ortaya koyuyordu, bununla birlikte de durmadan kazanýyordu, önündeki altýn yýđýný kabardýkça kabarıyordu. Garsonlar çevresinde pervane gibi dönüyorlar, ona bir koltuk getiriyorlar, daha geniř bir yeri olmasý ve halkýn kendisini sýkýttýrmamasý için yanýndakileri uzaklařtırýyorlardý. Bütün bunlar elbette ki yüklü bir bařtiř umuduyla yapýlıyordu. Kazanan kimi kumarbazlar arada sýrada parayý avuçlarýyla ceplerinden çýkararak hiç hesaplamadan onlara verirler. Genç adamýn yanýna bir Polonyalý yerleřmiřti bile, yerinde duramýyordu, saygýlý bir halle her an kuladýna bir řeyler söylüyordu, hiç kuřkusuz ona ödüt veriyor ve oyununu yönetiyordu: Bütün bunlar elbette ki bir bařtiř koparmak içindi. Ama, kumarbaz ona hemen hemen hiç aldýrýř etmiyordu, geliřgüzel, rasgele para koyuyor ve durmadan önündeki altýn yýđýnýný kabartýyordu. Besbelli aklýný kaçýrnyřtı.

Büyükanne bir süre onu inceledi.

Ansýzýn telařlanarak dirdedimi dürttü ve:

'řSöyle ona da býraksýn artýkt' dedi. 'řÇabucak parasýný106

toplasyń ve sývýtýsýn. Yitirecek, bir saniye içinde hepsini yitirecekt' diye kaygýlandý adeta heyecandan bođularak. ŤPotapytch nerede? Ona Potapytch'i göndersinler! Caným, söylesene şuna,t' diyordu habire böđrümü dirsekleyerek. ŤPotapytch nerede, kuzum? Çýkýn! Çýkýn!t' diye genç adama bađýrmaya bađladı. Kendisine dođru eđildim ve buyurgan bir sesle, yavařça, burada böyle bađýrmanýn uygun olmadýđýný, hatta yüksek sesle dedil de, sadece alçak sesle konuřmaya izin verildiđini söyledim; çýnkü hesaplarýný engelliyordu, böyle sürerse bizi çýkaracaklarýný da ekledim.

ŤÇok yazýk! Bu adam mahvoldu! Hiç kuřkusuz böyle olmasýný istiyor... Ýçim altüst oldu, ona bakamýyorum. Ne sersem şey!t'

Ve büyükanne hemen başka bir yana döndü.

Orada, solda, kumarbazlar arasýnda, yanýnda bir çeřit cüce bulunan genç bir haným görünüyordu. Bu cüce kimdi, bilmiyorum: Kadýnýn bir akrabasý mıydý, yoksa ilgi uyandırmak için mi getirmiřti? Bu genç kadýný daha önce de fark etmiřtim; her gün, ödleden sonra saat birde gazinoya geliyor, tam ikide gidiyordu. Her gün bir saat süresince oynuyordu. Onu tanýyor ve kendisine hemen bir koltuk getiriyorlardý. Kadýn cebinden birkaç altýnla binlik birkaç banknot çýkardý, acele etmeden, heyecanlanmadan, sođukkanlýlýkla ortaya para sürmeye bađladı, bir yandan da bir kâđýdýn üzerine numaralan yazýyor, řanslarýn belirli bir anda toplanmasýný sadlayan sistemi keřfetmeye çalyřýyordu. Büyük paralarý tehlikeye atýyordu. Her gün en fazla bin, iki bin, üç bin frank kazanýyordu, daha fazla dedil, bunlarý kazanýr kazanmaz da hemen oyundan kalkýyordu. Büyükanne uzun bir süre onu inceledi.

ŤBak söyleyeyim, bu kadýn yitirmeyecek! Bu kadýn yitirmeyecek! Kim, biliyor musun?t'

ŤBir Fransýz, besbelli o biçimlerden birit' diye fýsýldadým kuladına.

ŤYa! Kuř, uçutundan bellidir! Keskin pençeleri olduđu görülüyor. Her turun ne anlama geldiđini ve nasýl para sürüleceđini anlat bakayým şimdi bana.t'

Ortaya konan paranýn sayýsýz bileřimlerinin anlamýný elimden geldiđince büyükanneye anlattým: Kýrýnýzý ve kara, tek ve çift, eksik ve pas, en sonunda numaralar sisteminin kimi ayrıntýlarýný açýkladým. Yatlý haným beni dikkatle dinliyor, aklýnda tutuyor, yeni sorular yöneliyor ve ödreniyordu. Ona her para sürme sisteminden oracýkta bir örnek gösterilebilirdi, böylelikle de ders daha kolay akýlda kalýyordu. Büyükanne pek sevindi.

ŤPeki, sýfýr ne anlama geliyor? Ťradaki, hani kývýrcýk saçlý krupiye sýfýr diye bađýrdý. Ve masanýn üzerindeki hepsini neden topladı? O yýđýnla parayý kendine aldı! Ne demek oluyor bu?t'

ŤBüyükanne, sýfýr bankonun kârý. Eđer bilye sýfýrýn üzerine düterse, masanýn üzerindeki hepsi, ayrım gözetmeden, bankoya aittir. Gerçeđi söylemek gerekirse, ödeřmek için bir tur daha yapýlýr ama, banko hiçbir şey ödemez.t'

ŤAa, olur şey dedil, dođrusu! Ve ben bir şey almýyorum!t'

ŤHayýr; eđer daha önce sýfýrýn üzerine para koydunuz da çýktýysa, size koyduđunuzun otuz beř katýný veriyorlar.t'

ŤNasýl, otuz beř katýný mı! Peki, sýk sýk çýkar mı bu? Öyleyse neden bu sersemler sýfýra para koymuyorlar?t'

ŤÇýnkü otuz altý kartý řans var da ondan, büyükanne.t'

ŤNe saçma şeyler! Pütapytch! Potapytch! Dur bakayým, yanýmda para var... Ýşte, ite!t' Cebinden tiřkin bir kese çýkardý, içinden bir frederik aldı. ŤAl, bunu hemen sýfýrýn üstüne koy.t'

ŤBüyükanne, sýfýr az önce çýktýt' dedim, Ťonun için uzun zaman çýkmaz artýk. Ařın tehlikeye atýlýyorsunuz: Biraz bekleyin.t'

ŤHayýr, saçmalýyorsun, koy şunu!t'108

ŤÖzür dilerim ama, bin kez de koysanız, belki akıtma kadar çıkmaz; çok görülmüştür bu.Ť

ŤSaçma, saçma bütün bunlar, kurttan korkan ormana gitmez. Ne? Vitirdin mi? Gene koy!Ť

Ťİkinci frederiki de yitirdik; bir üçüncüsünü koyduk. Büyükanne yerinde duramıyordu; dönen tablanın bölmeleri arasında zıplayan bilyeyi parlak gözleriyle yiyecek gibi bakıyordu. Üçüncü frederiki de yitirdik. Büyükanne kendinden geçmişti; bir türlü rahat duramıyordu, hatta krupiye beklenen .Ť-fır yerine otuz altı'yı bildirince yumruğuyla masaya vurdu.

ŤEh, hadi bakalım!Ť diye kızdı büyükanne, Ťtu lanet olasıca sıfır yakında çıkacak mı, çıkmayacak mı? Eder sıfır çıkıncaya kadar buradan Kalkarsam öleyim daha iyi. Bütün kabahat tu kıvırcık saçlı krupiye düzenbazında, onunla, hiç çıkmıyor bu sıfır! Alexis Ývanovitch iki altın birden koy! O kadar az para koyuyorsun ki, sıfır çıksa hiçbir şey kazanamayacağız.Ť

ŤBüyükanne!Ť

ŤKoy dedim, koy! Senin paran değil ya.Ť

Ťİki frederik koydum. Bilye tablanın üzerinde uzun zaman yuvarlandı ve en sonunda bölmelerin üstünden zıplamaya başladı. Büyükanne kendinden geçerek kolumu sıkıyordu ve ansızın tok!

ŤSıfır!Ť diye bildirdi krupiye.

ŤGördün mü, bak gördün mü!Ť dedi büyükanne hızla bana doğru dönerek. ŤBen sana söylemişim, ben sana söylemişim! İki altın koymayı bana Tanrı esinlendirdi! Ťİmdi ne kadar alacağım? Neden parayı ödemiyorlar? Potapytch, Marthe, nerede bunlar, kuzum? Ya bütün bizinkiler, nereye gittiler? Potapytch, Potapytch!Ť

ŤDaha sonra, büyükanne, birazdanŤ diye fıslıdadım. ŤPo-lapytch kapıda, onu buraya geçirmezler. Bakın, büyükanne, paranızı ödüyorlar, alın!Ť

Büyükanneye, koyu mavi kâdıdın içine sarılı, damgalı, elli frederiklik adır bir deste attılar, bir de kâdıda sarılmamış yirmi frederik saydılar. Ben de bir kürekle hepsini büyükanne'nin önüne çektim.

ŤOyun başlıyor, baylar! Oyun başlıyor, baylar!Ť diye bağıran krupiye para koymaya davet ederek bilyeyi atmaya hazırlandı.

ŤTanrım, geç kaldık! Hemen başlayacaklar! Koy, koy!Ť diye çırpındı büyükanne, Ťçabuk, zaman yitirmeŤ dedi, kendinden geçip bödrüme şiddetli dirsekler vurarak.

Ťİyi ama, nereye, büyükanne?Ť

ŤSıfırın üstüne! Sıfırın üstüne! Gene sıfırın üstüne! Olabildiğince çok koy! Topu* topu kaç paramız var? Yetmiş frederik mi? Cimrilik etmenin yaran yok, bir çırpıda yirmi tane koy!Ť

ŤMakul olun, büyükanne! Kimi zaman tam iki yüz tur geçer de gene çıkmaz! Yalvarırım size, varınızyı, yodunuzu burada bırakacaksınız!Ť

ŤSaçma, saçma, çabuk koy paraları! İşte, çekiş indi! Ne yaptığımı biliyorum bentŤ diyen büyükanne sinirden tirtir titriyordu.

ŤKurallar/ sıfır üzerine on iki frederikten fazlasının konmasını yasaklıyor. İşte ben de onları koydum.Ť

ŤO da ne demek öyle? Doğru mu bu?Ť Sol yanında oturan ve bilyeyi atmaya hazırlanan krupiyeyi dirdediyle iterek: ŤMüsü! Müsü!Ť dedi. ŤSıfır kaç tane? On iki? On iki?Ť

Ben atılıp hemen aceleyle soruyu Fransızca anlattım. Krupiye de:

ŤEvet, HanımefendiŤ diye yanıtladı terbiyeli terbiyeli. Son- 'ra da bilgi vermek amacıyla: ŤKişisel hiçbir miza da dört bin florini atmamalıdır; kural böyleŤ diye ekledi.

ŤPekâlâ, yapacak bir şey yok, öyleyse, on. iki koyalım.Ť

nabileceđini söylemiřti, dedił mi? Hadi bakayım, al da řu dđrt bini kırmızynın üzerine koy!ť diye karar verdi.

Onu kararından döndürmeye çalışmak yararsızdı. Sehpa dönmeye başladı.

ř.Kırnızyn!ť diye bađırdı krupiye.

Yeniden dđrt bin florin daha kazanmıştı, böylece hepsi sekiz bin florin olmuştu.

řDđrt binini burada bana býrak, geri kalanını gene kırmızynın üzerine koy!ť diye buyurdu büyükanne.

Bir kez daha dđrt bin florini tehlikeye attım.

ř.Kırnızyn!ť diye yeniden bildirdi krupiye.

řToplam on iki! Hepsini ver bana. Altınları kesemin içine dök, banknotları topl. Bu kadarı yeter! Hadi gidelim! Koltuđumu itin.ť

ON BÝRÝNCÝ BÖLÜM

Koltuđu salonun öbür ucundaki kapıya doğru sürdüler. Büyükanne sevinçten uçuyordu. Bütün bizinkiler, onu kutlamak için hemen çevresine üştüler. Büyükannenin davranışı ne kadar garip olursa olsun, başarıyı pek çok řeyi örtüyordu, general de böylesine garip bir kadının akrabalığıyla kendini halk içinde lekelemekten artık korkmuyordu. Alçakgönüllü bir gülümsemeyle ve teklifsiz bir neşeyle büyükanneyi kutladı, tıpkı bir çocuğu edlendirirken yapıldığı gibi. Zaten o da, bütün öbür seyirciler gibi, açıktan açııda heyecanlanmıştı. Olay yorumlanıyordu, herkes büyükanneyi birbirine gösteriyordu. Pek Çok kimse, onu daha yakından görebilmek için yanından geçiyordu. B. Astley bir kenarda arkadaşlarından iki Ýngilizle on-116

de hořa gitmeye uđrařmasýný bilen kibirli Pauline'in tam tersine, řuhludunun bütün çekiciliklerini kullanacaktır. Ama, řimdi, büyükanne rulette böyle bařarıları gerçekleřtirdi řu sýrada, kiřilidi (inatçý, otoriter ve buýýamýř bir ihtiyar kadýn) kartýlarında böyle bir belirlilikte ortaya çýktýđý řu anda belki de her řey yitirilmitti. Çünkü her řeyle bütün bađlarıný koparmýř bir kolej öđrencisi gibi mutluýdu ve kumarda kaçýnılmaz olarak yolunacaktır. Tanrým! diye düřünüyordum (Tanrý beni bađýřlasýn, kötü bir sevinçle!) Tanrým! Demin büyükannenin tehlikeye attýđý her frederik altýný generalin yüredini deliyordu, Deř Grioux'yü kudurtuyor, dolu kařýđýn burnunun ucundan geçtiđini gören Mile de Cominges'i çýlgýna döndürüyordu! Bir bařka olgu: Kazanmýř olmanýn sevinciyle büyükanne herkese para dađýřırken, gelip geçen herkesi dilenci sanýp eline bir řeyler sýkýřtırýrken bile generale: 'Ama, sana zýrnýk, bile vermeyeceđim!' demekten kendini alamamýřtı'. Demek oluyor ki, bu fikirde kesin kararlıýdý, bunda direniyor, bunu kendi kendine söz vermiřti; bu tehlikeliydi, tehlikeli!..

Büyükanneden ayrýlıp řatafatlı merdivenden en üst kattaki küçük odama çýkarken bütün bu düřünceler kafamda kaynařýyordu. Bütün bunlar beni son derece ilgilendiriyordu; gözümün önündeki aktörleri birbirine bađlayan en sađlam ipleri önceden talimin edebilmeme kartýn, bu oyunun gizli nedenlerini ve gizlerini bilmiyordum. Pauline hiçbir zaman bana tam bir güven göstermemiřti. Kimi zaman, gerçekten de, adeta elinde olmadan, bana yüredini açmýřtı ama, çođu zaman ve halta hemen hemen, her zaman, bu iç dökmelerden sonra, ya bütün söyledikleriyle alay ediyordu, ya da her řeyi karýřtırýyor ve her řeyi bile bile yanlıř bir ýřyk altýna tutuyordu! Oh! Pe'k çok řeyi benden saklıyordu! Her ne olursa olsun, bütün hu gizemli ve gergin durumun son perdesinin yaklařtıđýný seziyordum. Bir darbe daha ve her řey bitecek, maskeler düřecekti. Benim yazgýma gelince, o da bütün bunlarla ilgi-liydi biliyorum ama, onu hemen hemen hiç dert edinmiyordum.

Garip bir ruh hali benimki de: Cebimde olsun ölsün sadece yirmi frederik; iřsiz güçsüz, geçim olanaklarından yoksun, umutsuz, tasarýsýz, vb. ülkemden pek uzaklardaydým... Ama, hiç umursamýyordum! Pauline'i düřünmesem, kendimi sadece pek yakýndaki sonucun gülünç ilginçlidine býrakýr, kahkahalarla gülerdim. Ama, Pauline beni heyecanlandýrýyor; onun yazgýsý kararlařtırýlacak bunu çok iyi hissediyorum, bununla birlikte itiraf edeyim ki, beni düřündüren hiç de bu deđil. Onun bütün gizlerini öđrenmek isterdim; bana gelip de: 'Seni sevdiđimi pekâlâ biliyorsun' demesini isterdim, yoksa, bu delilik gerçekteçmeyecekse... o zaman neyi istemeli? Neyi istediđimi biliyor muyum ben? Çýlgýn gibiyim; bütün istediđim, ;onsuza dek, bütün ömrümce onun yanýnda kalmak, onun ay-jlasýnda, pýrýltýsýnda kalmak. Bařka hiçbir řey biliniyorum! On-jdan uzaklařabilir miyim?

Üçüncü katta, onların koridorunda aniden bir řey hissettim. Döndüm ve yirmi adým ötede, koridora çýkan Pauline'i gördüm. Beni bekliyor, beni gözctliyor muřa benziyordu, bana hemen yaklařmamý řaret etti.

'Pauline Alexandrovna...'

'Daha yavaş!' diye tembih etli.

'Düřünün kit' dedim alçak sesle, 'řbir saniye önce sanki böđrümce bir darbe inmiř gibi geldi bana: Döndüm, sizdiniz! Sanki sizden bir akým yayılmýř gibi!'

Pauline kaygýlı ve düřünceli bir halle:

'řu mektubu alýnt' dedi, kuřkusuz ne dediđimi iyi iřit-emiřti, 'řhemen elden onu B. Astley'in kendisine verin. Eli-izi çabuk tutun, rica ederim. Yanýř beklenmeyecek. O...'

Sözlerini tamamlamadý. Ben hayretle:

'B. Astley'e mi?' diye yineledim. Ama, Pauline gözden kaybolmuştu bile.112

KUMARBAZ

dan söz ediyordu. Gösterişli iki haným azametli bir hayretle ona bakýyordu, acayip bir şeymiş gibi. Deę Grioux kutlama ve gülücükler saçýyordu. 'Ne zafer!' dedi.

'Aman, Hanýmefehdicidim, harikulade bir şey bu!' diye ekledi Mile Blanche büyüleyici bir gülümsemeyle.

, 'Evet ya, bir iki demeden, kağla göz arasında on iki bin florin kazandým! On iki bin ne demek, bir de altın paralar var! Hepsi birden yaklağık on üç bin florin ediyor. Rubleye çevirirsek, ne eder? Altı bin filan mı?'

Ben de ona yedi binden fazla ettiğini, hatta güncel kurla belki de sekiz bin bile ettiğini bildirdim.

'Sekiz bin mi, řaka mı ediyorsun! Nedir o' öyle, hepiniz cini köpek heykelcikleri gibi kakýlıp duruyorsunuz! Potapytch, Marthe, gördünüz mü?'

'Ah, benim iyi yürekli hanýmcyđým, nasýl yaptýnýz bunu böyle? Sekiz bin ruble!' diye haykýrdý Marthe yaltaklanarak. 'Alın, bakayım, her birinize beęer altın, alın hadi!' Polapytch'le Marthe ellerini öpmek için atýldýlar.'

'Hamallarýn her birine birer frederik verilsin. Her birine bir frederik ver, Alexis Ivanovitch. Ne oluyor bu garsona da böyle kandilli temennalar yapıyor yere kapanýrcasýna, ya öteki? Beni kutlamak için mi bunlar? Onlara da birer frederik ve-river.'

'Sayın prenses... zavallý yoksul bir sürgün... sürekli felaket... Rus prensleri öyle cömerttir ki...' diye yalvar yakar dileniyordu koltuđun hemen yaný baęında yýpranmýř, havý dökülmüř redingotu, alacalı yekeleli, býyyıklý, aęadılyk bir gülümsemeyle kasketini kalkýk tutan birisi.

'Ver řuna da bir frederik. Hayýr, ona iki tane ver; tamam, artýk yeter, yoksa bunun sonunu dünyada alamayız. Kaldýrýn beni, götürün beni! Prascoviat' dedi Pauline Alexandrovna'ya, 'Yarýn sana bir elbise alacađým, Mile... neydi onun

adý caným, Mile Blanche, dedil mi? Ona da elbise alacak bir şeyler vereceđim. Bunu ona çevir, Prascovia!t

ŤTeşekkür ederim, Hanýmefendi,t dedi Mile Blanche derin bir reverans yapıp Değ Grioux'den ve generalden yana alaycý bir gülümsemeyle. General biraz sýkılmýttý, yola ulařtıđımız zaman büyük bir rahatlama duydu.

ŤYa Fedossia, Fedossia! Kulaklarına inanamayacak!t dedi büyükanne ansýzýn çocukların dadýsýný anýmsayarak. ŤOna bir elbise alacak bir şeyler vermeli. Hey, Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch, tu dilenciye bir şey ver.t

Bize bakarak, yýrtýk pýrtýk giyinmiř, sýrtý kamburlařmýř biri geçiyordu yoldan.

ŤBelki bir dilenci dedil, hařarýnýn biridir, büyükanne.t

ŤVer! Ver! Bir florin ver ona!t

Adama yaklařıp parayý uzattým. Ťařkýn ařkýn suratýma baktý ama, hiç sesini cýkarmadan parayý aldı. Ťarap kokuyordu.

ŤYa sen Alexis Ivanovitch, henüz řansýný denemedin mi?t

ŤHenüz denemedim, büyükanne.t

ŤGözlerin parlıyordu, gördüm.t

ŤHiç kuşkusuz deneyeceğim, büyükanne ama, daha sonra.t

ŤVe hiç korkmadan sýfýrýn üzerine koy. Bak göreceksin! Ne kadar paran var?t

ŤYirmi frederik, büyükanne.t

ŤPek fazla dedil. Eđer istersen, sana elli frederik borç veririm. Hadi al bakayým tu desteyi... Sana gelince, azizim, sakýn düřlere kapýlma, sana zýrnýk bile vermeyeceđim!t dedi sert bir sesle generale.

Beriki allak bullak olmuř göründü ama, sustu. Değ Grioux kařlarını cıttý.

ŤTüh, Allah kahretsin, korkunç bir ihtiyar bu!t diye fýsýldadı generale diřlerinin arasýndan.

ŤBir dilenci, bit dilenci, bir dilenci daha!t diye haykýrdý

büyükanne. ĤAlexis Ivanovitch, şu adama da bir florin ver.t

Bu kez ak saçlý, bir bacadý tahtadan, sýrtýnda lacivert. bir çeřit uzun pelerin, elinde kocaman bir sopayla yařlý bir adam bize dođru geliyordu. Yařlý bir askere benziyordu. Ona bir florini uzatýnca geriye dođru çekildi, korkutucu bir halle yüzüme baktý:

ĤWas ist's, der Teýýfel!t (1) diye bađýrdý buna bir dizi de küfürü ekleyerek.

ĤNe sersem tey!t diye haykýran büyükanne eliyle ona hor gören bir iřaret yaptı. ĤBeni daha uzađa götürün! Açlýktan ölüyorum! Hemen yemek yiyeceđim, sonra biraz dinlenip gene oraya döneceđim.t

ĤGene mi oynamak istiyorsunuz, büyükanne?t diye haykýrdým.

ĤNe sanýyordun ya? Siz burada dur,up çürüyorsunuz diye, benim de sizi seyretmem mi gerekiyor yani?t

Deş Grioux yaklaşarak:

ĤAma, Hanýmefendi!t dedi, Ĥřanslar dönebilir, bir tek kötü řans, her teyi yitirirsiniz, özellikle de sizin oyununuzla... Korkunçtu!t

Ĥ.Mutlaka yitirirsinizt dedi yayvan yayvan Mile Blanche.

ĤSizin ne üstünüze vazife, kuzum? Yitireceđim sizin paranýz deđil, benim param! Ýyi ama, B. Astley nerede?t diye sordu bana.

ĤGazinoda kaldý, büyükanne.t

ĤYazýk, gerçeekte çok iyi bir çocuk o.t

Otele döndüđümüzde, büyükanne merdivende metrdotele rastlayýnca, yanma çađýrdý, kazancýyla övündü; sonra Fedossia' yi çađýrttı, ona üç frederik verip kendisine yemek getirmesini buyurdu. Fedossia'yla Marthe bütün yemek boyunca sevinç çýđlýkları kopardýlar.

(1) Almanca: ĤHay teytan! Nedir bu böyle?t

ĤHep gözüm sizdeydi, sevgili hanýmcýđým t diyordu Marthe, Ĥve Potapytch'e: "Bizim haným ne yapmak istiyor, kuzum?" diyordum. Masanýn üzerinde ne kadar da çok para vardý! Ey cennetin melekleri! Ben ömrümde o kadar çok parayý bir arada görmemiřtim! .Ve çepeçevre beyefendiler, sadece beyefendiler! "Bütün bu beyefendiler nereden geliyor ki, Potapytch?" diyordum. "Ulu Tanrým, ona yardým eder inřallah!" diye düřünüyordum. Hep sizin için dua ediyordum, hanýmcýđým; yüređim duruyordu adeta, týpký kuru bir yaprak gibi titriyordum. "Tanrým, ona yardým et!" diyordum hep, eh iřte, Tanrý da sizi korudu! Hâlâ elim ayadým tirtir titriyor, sevgili hanýmcýđým, hâlâ tirtir titriyorum!t

ĤAlexis Ivanovitch, yemekten sonra, hazýrlan. Saat dörde dođru gene oraya gideceđiz. O zamana kadar, hořçakal ve řu doktor haytalarýndan birini bana göndermeyi unutmta sakýn; kaplýcalara da gitmem gerek. Unutabilirdin.t

Büyükannenin yanýndan sersemlemiř gibi ayrýldým. Bütün bizimkilerin ne olacađýný ve iřlerinin hangi řekle gireceđini gözümün önüne getirmeye çalyřýyordum. Açýkça görüyordum ki, daha ilk etkiden bile kurtulamamýřlardý (özellikle de general). Her saat beklenen ve ölümünü (dolayýsýyla vasiyetnamesinin açýlýřýný) bildiren telgraf yerine büyükannenin çýkagelmesi, kurdukları bütün tasarý ve kararları öyle bir sýfýra indirmiřti ki, yařlý hanýmýn daha sonraki ruletteki bařarılarını gerçek bir řařkınlýkla izliyorlardý. Bununla birlikte, bu ikinci olgu belki de birincisinden daha da önemliydi, çünkü büyükanne her ne kadar generale zýrnýk bile vermeyeceđini iki kez bildirdiyse de, kimbilir, belli olmaz ki, henüz bütün umudu yitirmemeliydiler. Generalin bütün iřlerine karýřtan Deř Grioux, muhakkak ki vazgeçmiyordu. Eminim ki bu iřlerle pek ilgili olan Mile Blanche da (nasýl olmasýn, hem general eři olacaktý, hem de güzel bir miras elde edecekti!) umudunu yitirmeyecekti ve büyükanneyi etkilemek için, ne boyun eđmesini, ner

Ťu iŤe bakýn hele siz, demek ki mektuplaŤýyorlar! Elbette ki, ben hemen B. Astley'i aramaya koŤtum. Őnce otele gittim, orada yoktu, sonra gazinoya koŤup bŤtŤn salonlarý dolatým, yoktu. En sonunda kýzgýn, hemen hemen ŤzgŤn otele dŤnerken, bir rastlantý sonucu, kadýnlý erkekli Ýngiliz atlýlarýnýn arasýnda onu gŤrdŤm. Ona iŤaret ettim; durdu, ben de mektubu verdim. Birbirimize bir gŤz atmaya bile vakit bulamadýk. Ama, Ťyle sanýyorum ki B. Astley bile bile atýný hýzlandýrdý.

Kýskançlýk mý kývrandýrýyordu beni? Tamamiyle bitkin haldeydim. MektuplaŤmalarýnýn konusunu Ťdrenmek bile istemiyordum. Demek bŤyle, onun gŤvendiđi adam oydu! Dostu, Ťyleydi, bu açýkça belliydi (acaba ne zamandan beri?) ama, acaba iŤin iŤinde atk var mýydý bakalým? ŤElbette ki hayýr! diyordu mantýđým. Ama, bŤyle bir durum kartýsýnda sadece mantýk pek adýr basmaz. Ne olursa olsun, bu iŤi aydýnlatmam gerekiyordu. Durum tatsýz biŤimde karmaŤýklaŤýyordu.

Otele adýmýmý atar atmaz beni kartýlamaya gelen kapýcýyla metrdotel, beni istediklerini, beni aradýklarýný, Ťç kez gelip nerede olduđumu sorduklarýný, en kýsa zamanda generalin dairesine gitmemi rica ettiklerini bildirdiler. Suratýmdan dŤŤten bin parçaydý. Generali alıŤma odasýnda DeŤ Grioux ve Mile Blanche'la birlikte buldum. Mile Blanche yalnýzdý, annesi yoktu. Dedim ya, bu anne yararlý roller oynuyordu ve sadece gŤsteriŤ iŤin, mostra olarak kullanýlýyordu; gerçek bir iŤ sŤz konusu olduđu zaman Mile Blanche yalnýz alıŤýyordu. Hatta o kadýnýn sŤzŤm ona kýzýnýn iŤlerinden haberdar olduđundan bile kuŤkulum.

ŤŤçŤ baŤbaŤa vermiŤ ateŤli ateŤli tartýŤýyorlardý, hatta alıŤma odasýnýn kapýsý kilitlenmiŤti, bu da hiç yapýlmayan bir Ťeydi. YaklaŤýnca, "bađýrýtmalar, DeŤ Grioux'nŤn kŤstah ve alaycý sesini, Mile Blanche'ýn Ťfkeli ve kaba ýđlýklarýný, gŤrŤnŤŤte gŤre kendini aklamaya alıŤan generalin adlamaklý sesi-KUMARBAZ

119

ni iŤittim. Ben iŤeri girince, kendilerini toparladýlar, davranýŤlarýný dŤzelttiler. DeŤ Grioux saým dŤzeltti, gŤlŤmseyan bir yŤz takýndý: Nefret ettiđim o kibar ve resmi Fransýz gŤlŤmsemesi. Bitkin, periŤan bir halde olan general dođrudu ama. hemen hemen bilinçsiz bir biŤimde. Sadece Mile Blanche Ťfkeli ifadesini, hemen hemen dediŤtirmede ve sabýrsýz bakýŤlarýný bana dikerek sustu. Ťunu belirtmek isterim ki, Ťimdiye kadar bana kartý inanýlmaz bir aldýrmazlýkla davranýrdý, selamlanma kartýlýk bile vermezdi, kýsacasý beni bilmezlikten gelirdi.

General sevecen bir ýkýŤma tonuyla:

ŤAlexis Ivanovitch! diye baŤladý, Ťizin verirseniz Ťunu belirtirim ki garip, son derece garip... kýsacasý, sizin bana ve aileme kartý davranýŤýnýz... tek sŤzcŤkle, son derece garip.Ť

ŤEh! Bu da dediŤ! diye onun sŤzŤnŤ hor gŤren bir Ťfkeyle kesen DeŤ Grioux (dedim ya, her yere burnunu sokuyor!) konuŤmasýný ŤŤyle sŤrdŤrdŤ: 'ŤAziz Beyim, sevgili generalimiz bu tonla konuŤmakla yanýlýyor, demek istiyor ki... yani sizi uyarmak, ya da daha dođrusu, kendisini mahvetmemenizi sizden ýsrarla rica ediyor, evet, kendisini mahvetmemenizi! Bu deyimini kesinlikle kullanýyorum...Ť

ŤÝyi ama, nasýl, nasýl yani?Ť diye onun sŤzŤnŤ kestim.

ŤÝzin verin, Ťu yaŤlý hanýmýn, Ťu zavallý korkunç ihtiyaýn kýlavuzluđunu Ťstlendiniz! diye ne diyecediini bilemeden kekeleyip duruyordu DeŤ Grioux, Ťama, ihtiyaý yitirecek, son meteliđine kadar yitirecek! Nasýl oynadýđýný kendi gŤzlerinizle gŤrdŤnŤz, tanýk oldunuz!- Eder yitirmeye baŤlarsa, inattan, Ťfkeden kumar masasýndan dŤnyada kalkmaz, her Ťeyini oynar, her Ťeyini oynar! Bu durumda da, dŤnyada açýk kapanmaz, o zaman da... o zaman da...Ť

ŤO zaman daŤ diye destekledi general, Ťo zaman da bŤtŤn aileyi mahvedersiniz! Ailem ve ben onun varisleriyiz, bizden daha yakýn akrabasý yok. Bakýn, size açýkça sŤylŤyorum:120

KUMARBAZ

Ýŧlerim bozuk, son derece bozuk. Bunlarý kýsmeden biliyorsunuz... Eder büyük bir para yitirirse, ya da hatta bütün servetini yitirirse (Tanrı korusun!t, çocuklarýmın geleceđi ne olur! (general, Deđ Grioux'ye bir göz attý), benim halim ne olur! (küçümseyerek bađým çeviren Mile Blanche'a baktý). Alexis Ivanovitch, kurtarýn bizi!t

ŧÝyi ama, general, nasýl, bunu nasýl yapabileceđimi söyleyin bana... Onun yanýnda benim ne saygýnlýđým var ki?t

ŧReddedin, reddedin, ayrýlým ondan!t

ŧO zaman bađkasý bulunur!t diye haykýrdým.

ŧHay Allahým cezasý, o deđil, o deđil!t diye yeniden konuŧmayý kesti Deđ Grioux. ŧHayýr, ondan ayrýlmayým ama, hiç deđilse, onu tetvik edin, öđüt verin ona, onu döndürün... Kýsacasý, fazla yitirmesine izin vermeyin, herhangi bir ŧekilde oyalayým onu.t

ŧÝyi ama, bunu nasýl yapabilirim? Bu iŧi siz üzerinize alsanız ya, Bay Deđ Grioux?t diye ekledim en saf halimle.

, Burada, Mile Blanche'ým Deđ Grioux'ye hýzlý, yakýcý, soruŧturan bir bakýtýný yakaladým. Adamým yüzü bir saniye için gizleyemediđi garip, içtenlikli bir ifadeye büründü.

ŧŧimdi artýk beni kabul etmez ki, bütün felaket iŧte burada!t diye haykýrdý Deđ Grioux eliyle bir güçsüzlük hareketi yaparak. ŧEđer... Daha sonra...t

Deđ Grioux, Jvllle Blanche'a anlamlý bir bakýt fýrlattý.

ŧAh, azizim Bay Alexis, ne olur bir iyilik edint dedi Mile Blanche kendiliđinden, büyüleyici bir gülümsemeyle bana dođru gelerek. Ýki elimi tuttu, avuçlarýmın içinde sýktý. Hay Allah! Bu ŧeytansý surat bir an içinde deđiŧmesini biliyordu. O anda çocuksu, hatta-muzip bir gülümsemeyle öyle yalva-rýcý, öyle zarif bir hal aldý ki! Tümçenin sonunda, gizlice, bana çapkýnca bir göz kýrptý: Hemen o anda beni fethetmek mi istiyordu, nedir? Hiç de kötü davranmýyordu ama, yöntem fazlasýyla kabaydý!

General onun arkasýndan fýrladý (fýrladý, tam deýimi):

ŤAlexis Ivanovitch, az önce öyle konuştudum için beni badýtlayýn, tam olarak öyle demek istemiyordum... Rica ederim, yalvarýrým, önünüzde Rus yöntemince bel kýrar, edilirim; sadece siz, sadece siz bizi kurtarabilirsiniz! Bayan de Cominges ve ben, size yalvarýyoruz; anlýyorsunuz, anlýyorsunuz, dedil mi?' diye yalvarýyordu gözüyle bana Mile Blanche'y göstererek. Gerçekten acýnacak haldeydi.

Tam o sýrada, kapýdan hafif ve saygýlý üç vuruş iřitildi. Kanat açýldý, kat garsonuydu; onun . arkasýnda, birkaç adým geride, Potapytch duruyordu. Onlarý büyükanne göndermiřti. Onlara beni aramalarýný ve hemen kendisine getirmelerini bu-‘ yurmuřtu.

ŤKýzyort' diye belirtti Potapytch.

ŤAma, saat daha üç buçuk!'

ŤUyuyamadý, sađa sola dönüp durdu, sonra birdenbire kalktý, benden koltuđunu istedi, bizi de sizi aramaya gönderdi. Merdivenin bařýna vardý bile.'

ŤNe cadý!'

Gerçekten de, büyükanneyi benim yokluđuma öfkelenmiř Alarak, sahanlýkta buldum. Saat dörde kadar dayanamamýřtý.

ŤHadi bakalým, götürün beni!'

ON ÝKÝNCÝ BÖLÜM

Büyükanne sinirli, öfkeliydi; kafasýna ruletin saplandýđý belliydi. Artýk hiçbir řeye önem vermiyor, genellikle çok dalgýn görünüyordu. Sözelimi, yol boyunca, sabahleyin yaptýđý gibi sorular sormuyordu. Önümüzden hýzla geçen řahane bir

arabay görünce, eliyle şöyle bir harekette bulundu ve bana sahibini sordu ama, yanıtıymı itmedi bile. Dalgınlıdy sürekli olarak kesik, sabırsız el hareketleriyle, sert çykıtlarla bölünüyordu. Gazinoya yaklaırken, ona uzaktan Wurmerhelm baron ve baronesini gösterdiğim zaman, onlara dalgın ve tamamiyle ilgisiz gözlerle baktı ve: 'Ya!' diyerek hemen biraz geriden gelen Potapytch'le Marthe'a dönüp, onlara:

'Ee, ne diye etedime yapıyorsunuz böyle? Her seferinde sizi de götürecektim ya! Çabuk geri dönün!' Öbürleri selam verip aceleyle geriye çark ettikleri zaman da bana dönüp: 'Sen bana yetersin' diye ekledi.

Gazinoda büyükanneyi bekliyorlardı bile. Ona hemen krupiyenin yanındaki aynı yeri ayırdılar. Her zaman pek rabıtalı olan, bankonun kazanmasıyla yitirmesini umursamayan basit görevliler gibi görünen krupiyeler hiç de bankonun yaz-gıısıyla ilgisiz dedillermi gibi geliyor bana. Kuşkusuz kumarbazları çekmek ve vergi dairesinin çykarlarını gözetmek için yönerge almışlardı, bu da onlara prim ve ikramiye sağlıyordun Hiç değilse, büyükanneye bir kurban gözükle bakıyorlardı bile.

Ardından, bizimkilerin tahmin ettikleri oldu. Bakın nasıl:

Büyükanne hemen sıfıra göz dikti ve oraya on iki frederik birden koymamı buyurdu. Bir kez, iki kez, üç kez koyduk... Sıfır çykıyordu. 'Devam et! Devam et!' diye yineliyordu büyükanne, sabırsızlıkla beni dırseyle iterek. Söz dinledim.

En sonunda, öfkeden dişlerini gıcırdatarak bana:

'Kaç kez oynadık?' diye sordu.

'On iki kez, büyükanne. Yüz kırk dört frederik yitirdik. Size yineliyorum, belki de akıtama kadar...'

'Kes sesini!' diye-sözümü kesti. 'Sıfır'a koy, kırmızın üzerine hemen bin florin koy. Al, işte bin banknot.'

Kýrmýzý çýktý ama, sýfýr gene bu kez de çýkmadý; bin florin aldým.

ŤGördün mü, bak gördün mü!t' dedi büyükanne alçak sesle, ŤThemen hemen hepsini geri aldýk. Gene sýfýr 'm üzerine koy; on tur daha, sonra gideriz.t'

Ama, beřinci turda yařlý haným usandý.

ŤGönder cehennemine dibine řu lanet olasýca sýfýr 'ý. Al, kýrmýzýya dört bin florin koy!t' diye buyurdu.

ŤBüyükanne! Bu kadarý çoktur, ' ya bir de kýrmýzý çýkmazsa?t' diye yalvardým; ama umurunda bile deđildi, az kalsýn beni dövecekti. Zaten indirdiđi dirsekler řiddetli yumruklar gibiydi. Yapýlacak hiçbir řey yoktu. Sabahleyin kazanýlan dört bin florini kýrmýzýnýn üzerine koydum. Sehpa dönmeye bařladı. Büyükanne sakindi, kazanacađýndan emin, gururlu bir halle dikiliyordu.

ŤSýfýr!t' diye bađýrmaz mý krupiye.

Büyükanne önce anlamadı ama, krupiyenin masanýn üstünde bulunanlarýn hepsiyle birlikte kendi dört bin florinini de kürekle çektiđini görüp de, o kadar uzun zaman çýkmayan ve üzerine iki yüz florine yakýn para koyduđumuz sýfýr ' in inadýna yapar gibi, tam da ona hakaret edip býraktýđý anda çýktýđýný ödrenince, bir çýđlýk kopardı, gürültüyle ellerini birbirine vurmaya bařladı. Çevresindekiler gülüřtüler.

ŤHey Ulu Tanrým! Durdu durdu da, namussuz, řimdi çýktý!t' diye ciyak ciyak bađýrýyordu büyükanne. ŤAh! Alçak sefil! Senin kabahatin! Bütün bunlar, senin kabahatin!t' diyerek öfkeyle üzerime atýlýp beni yumrukladý. ŤBeni ondan sen, sen caydırdýn.t'

ŤBüyükanne, ben sizi mantýklý olmaya davet etmek istiyordum, her řansa da ben kefil olamam ya.t'

Ťřansý gösteririm ben sanat' diye homurdandý tehdit edici bir sesle. ŤDefol!t'124

‘Elveda, büyükanne!’ dedim ve gidecekti gibi, arkamı döndüm.

‘Alexis Ivanovitch, Alexis Ivanovitch, dur, gitme! Nereye gidiyorsun? Hadi, hadi! İşte şimdi de kızıyor! Sersem! Dur, dur, yanımda biraz daha dur, hemen kızma canım, asıl aptal benim! Söyle bakalım bana, şimdi ne yapmamız gerekiyor?’

‘Size artık ödüt vermek istemiyorum, büyükanne, sonra bana kızarsınız. Kendiniz bildiniz gibi oynayın, siz söyleyin, ben parayı koyarım.’

‘Pekâlâ, pekâlâ: Gene kırmızının üzerine dört bin florin koy! Al, işte cüzdanım.’ Cebimden cüzdanını çıkardı, bana uzattı. ‘Çabuk ol, orada yirmi bin ruble var.’

‘Büyükanne,’ diye mırıldandım, ‘bu kadar büyük paralar...’

‘Eder zararımı çıkarmazsam, beni assınlar. Koy dedim!’ Koyduk ve yitirdik.

‘Gene, gene! Bir çırpıda sekiz bin koy!’

‘Olanaksız, büyükanne, en yüksek miza dört bin!’

‘Öyleyse dört bin koy!’

Bu kez kazandık. Büyükanne cesaretlendi.

‘Bak, gördün mü, gördün mü!’ dedi gene beni dırseyle iterek. ‘Gene dört bin koy!’

Koyduk... ve yitirdik; yeniden koyduk... ve yeniden yitirdik.

‘Büyükanne, on iki bin florin gittit’ diye haber verdim ona.

‘Gittiklerini pekâlâ görüyorum’ diye kartılık verdi bana deyim yerindeyse adeta duygusuz, katı bir çetir öfkeyle. ‘Pekâlâ görüyorum, azizim, görüyorum’ diye mırıldandı gözlerini kırpmadan ve sanki bir şeyler düşünmü gibi. ‘Hey! Ölsün çekilmem, umurumda bile değil! Gene dört bin florin koy!’

‘Hiç paramız kalmadı, büyükanne; cüzdanınızda sadece

125

yüzde beş faizli Rus tahvilleriyle birkaç da poliçe var ama, para yok.’

‘Peki, ya para kesemde?’

‘Biraz bozuk para var, büyükanne.’

‘Sarraf yok mu burada? Bizim bütün tahvillerimizi bozabileceklerini söylemişlerdi bana’ diye sordu büyükanne kararlı bir tonla.

‘Oo, elbette, istediğiniz kadar bozarlar! Ama, bu işte siz zararlı çıkarsınız... Bir Yahudi bile bundan ürperirdi!’

‘Saçma şeyler bunlar! Paramı geri almak istiyorum ben. Götüre beni. Çadır bakayım bana şu namussuzlar!’

Koltuğu yürüttüm, hamallar yanıma geldi ve gazinodan ayrıldık.

‘Daha çabuk, daha çabuk, daha çabuk!’ diye emrediyordu büyükanne. ‘Sen yolu göster bana, Alexis Ivanovitch, en yakın olanına gidelim... Çok uzak mı?’

‘Yıki adım ötede, büyükanne.’

Ama, dönemekte, alandan ayrılp da adaçlı yola saparken, bizim bütün kumpanyayla kartıllaştık: General, Değ Grioux, Mile Blanche ve annesi. Pauline Alexandrovna onlarla birlikte dedildi, B. Astley de yoktu.

‘Hadi, hadi! Durmayalım!’ diye haykırdı büyükanne. ‘Ne istiyorsunuz? Sizinle uğraşacak vaktim yok!’

Ben arkadan yürüyordum. Değ Grioux yanıma geldi.

‘Bu sabah kazandıklarının hepsini yitirdi, on iki bin florinden fazla. Yüzde beş faizli tahvillerini bozdurmaya gidiyo-azt’ dedim çabucak alçak sesle.

Değ Grioux ayadını yere vurdu, koşup haberi generale bildirdi. Biz hep büyükannenin koltuğunu itiyorduk.

ŤTutun onu! Tutun onu!ť diye öfkeyle fıysıldadı general.

ŤKendiniz denesenize!ť diye yanıt verdim ben de.

ŤTeyzucidimť dedi general yaklařarak, Ťbenim iyi teyzucidim... řimdi... řimdi... (titreyen sesi kıysılıverdi) at kiralayıp126

kýrlarda bir gezinti yapacađız... harikulade bir görünüm... Zirve... Biz de sizi almaya geliyorduk!'

ŤCehennem ol bađýmđan sen zirve'nle!' dedi büyükanne sabýrsýz bir el hareketiyle onu iterek.

General bu kez iyice umutsuz, yeniden sürdürdü:

ŤOrada bir köy var... Çay içeriz...'

ŤYemyeđil çayýrlarýn üzerinde taze süt içeriz.' diye ekledi Deđ Grioux de korkunç derecede düđmanca bir tonla.

Taze süt, yemyeđil çayýrlar, bir Paris kentsoylusu için bundan daha güzel bir kýr yađamý olamazdı; onun, bilindiđ.] gibi, bütün doda ve gerçek anlayýtý ve görüđü ile buydu.

ŤUmurumda bile deđil senin sütün. Onu sen kendin iç bol bol, benim midemi ađrýtýr. Ne diye ýsrar ediyorsunuz, kuzum? Zamaným olmadýđýný söylüyorum size!'

ŤÝtte geldik, büyükanne!' diye haykýrdým. ŤBurasý.'

Sarraf dükkânýnýn bulunduđu eve kadar büyükanneyi ittik. Tahvili bozdurmak için ben gittim: Büyükanne kapýnýn yanýnda kalýp beni bekledi. Deđ Gricux, general, Mile Blanche ne yapacaklarýný bilemeden, geride duruyorlardý. Büyükanne öfkeli bir gözle onlara bakýnca, dönüp gazinonun yolunu tuttular.

Tahvilleri öylesine zararýna bozmaya kalkýttýlar ki, danýtmak için büyükannenin yanma döndüm.

ŤAh, haydutlar!' diye bađýrdý ellerini birbirine vurarak. ŤOlsun varsýn, ne yapalım, kabul et! dedi buyurgan bir sesle. ŤDur, dur, sarrafý çađýr bana!'

ŤDaha doğrusu kâtiplerden birini, büyükanne!'

ŤHadi, kâtip olsun, bana göre hepsi bir. Ah, haydutlar!'

Görevli, kendisini çađýranýn halsiz, sakat yađlý bir kontes olduđunu öđrenince dýđarý çýkmaya razý oldu. Büyükanne öfkeyle, kendisinin bir dolandırycý olduđunu söyleyerek, sýký bir pazarlýda girdi, uzun uzun konuđu; istediklerini Rusça, Ýngilizce ve Almanca karýtýmýyla anlattý, ben de tercümanlýk

görevini yüklenmiđtim. Sert yüzlü görevli her ikimize bakýyor, hiç sesini çýkarmadan bađým sallýyordu. Hatta terbiyesizliđe varan ýsrarlı bir merakla büyükanneyi süzüyordu; en sonunda gülümsemeye bađladı.

ŤPekâlâ, pekâlâ, defol kartýmđan!' diye bađýrdý büyükanne. ŤParam seni bođsun, inđallah! Bunda bozdur, Alexis Ivanovitch, vaktimiz yok, yoksa bađka sarrafa gitmemiz gerekecek...'

ŤÖbür sarraflarýn daha da az vereceklerini söylüyor.'

Tahvilleri kađa bozdurduđumuzu ÷imdi anýmsamýyorum ama, felaket bir ÷eydi. Altýn ve banknot olarak on iki bin florin verdiler, makbuzu da aldým, .hepsini getirip büyükanneye verdim.

ŤPekâlâ, pekâlâ! Saymaya gerek yok!' dedi kollarýný sallayarak. ŤÇabuk, çabuk!'

ŤO lanet olasýca sýfýrýn üzerine de, kırmýzýnýn üzerine de bir daha dünyada para koymam' diye mýrýldanıyordu gazinoya yaklađırken.

Bu kez olabildiđince küçük paralar koymaya onu ikna etmek için bütün gücümlle çýrpýndým, eđer ÷ans dönerse, ne zaman olsa büyük para kazanabileceđine inandırmaya çalıttýyordum onu. Ne var ki, çok sabýrsýzdy ve önce söylediklerime hak vermekle birlikte, oyun sýrasýnda onu tutamadým. On, yirmi frederik kazanmaya bađlar bađlamaz, bana dirsek vurmaya bađladı.

ŤGördün mü, bak gördün mü!' diyordu, Ťkazandıđ itte. On yerine dört bin florin koymuđ olsaydıđ, dört bin kazanacaktýđ, oysa ÷imdi! Hep senin kabahatin!'

Onun oynamasýný gördükçe içimi kaplayan öfkeye kartýn en sonunda susup ona hiçbir öđütte bulunmamaya karar verdim.

Ansýzýn Deđ Grioux çýkageldi. Her üçü de o yakýnlarda bulunuyorlardý. Mile Blanche, annesiyle birlikte biraz geride

duruyor, küçük prene cilveler yapıyordu. Generalin gözden düttüdü açıkça görülüyordu, hemen hemen onu sürgün etmişlerdi. General çevresinde pervane gibi dönmesine kartın, Mile Blanclye ona bakmak bile istemiyordu. Zavallı general! Sararıyor, kızarıyor, ürperiyor, büyükannenin oyununu bile artık gözleyemiyordu. En sonunda Mile Blanclye'la küçük prens dıtarı çıktı; general de peşlerinden koştı.

Değ Grioux tatlı bir sesle büyükannenin kulağına:

“Hanımefendi, Hanımefendi...’ diye fısıldadı. “Hammefcn-dicidim, bu miza olmaz... hayır, hayır, olanaksız...’ diyordu berbat bir Rusçayla, “Hayır.”

“Öyleyse, nasıl olacak? Ne yapmak gerektiğini söyle bana!’ dedi büyükanne.

Değ Grieyx adız dolusu, coşkuyla Fransızca konuşmaya başladı; ödütlere veriyor, çırpınıyor, şansın gelmesini beklemek gerektiğini söylüyordu, hesaplar yapıyordu... Büyükanne hiçbir şey anlamıyordu. Beriki her an bana doğru dönüyordu sözleri çevirmem için; büyükanneye göstermek için parmağın masaya doğru uzatıyordu; en sonunda kalemi alıp kâğıdın üzerine sayılar yazdı. Büyükannenin sabrı tükendi.

“Hadi bakalım, defol, defol! Zırvalayıp duruyorsun sen. “Hanımefendi, Hanımefendi!” dediklerinden sen bile bir şey anlamıyorsun. Git hadi!”

Değ Grioux yeniden gösterip anlatmaya başlayarak:

“Ama, Hanımefendi’ diye kekeledi. Fena halde gücenmişti.

“Pekâlâ, pekâlâ, bir kez de onun dediği, gibi koy bakalım’ diye buyurdu büyükanne. “Belki de başarılı olur.”

Değ Grioux sadece onun büyük oynamasına engel olmak istiyordu: Seri halinde ve ayrı sayılar üzerine oynamasını öneriyordu. Onun ödütlere üzerine ilk on ikinin içinde bir dizi tek sayı üzerine birer frederik koydum, beş frederik de on ikiden on sekize, on sekizden yirmi dörde kadar bir sayılar topluluğuna koydum: Toplam olarak on altı frederiki tehlikeye atmıştık. Sehpa dönmeye başladı.

“Sıfır!’ diye bağırdı krupiye. Hepsini yitirmiştik:

“Ne sersem şey!’ diye bağıran büyükanne, Değ Grioux’ ye doğru döndü. “Pis küçük Fransız seni! Tu ecit bütü şey kalkmı da bir de bize ödüt veriyor! Defol, defol! Hiçbir şeyden anladığı yok, bir de kalkmı burnunu sokuyor her yere!”

Fena halde kıyılan Değ Grioux omuzlarının silkti, büyükanneye küçümseyen bir bakış fırlattı ve çekilip gitti. Onunla görüşmekten utanıyordu, ne var ki kendini tutamamıştı.

Bir saat sonra, umutsuz çabalara kartın, her şeyi yitirmiştik.

“Dönelim!’ diye haykırdı büyükanne.

Adaçlı yola kadar tek sözcük söylemedi. Adaçlı yola sapınca, tam otele yaklaşıırken, çılgınlık koparmaya başladı.

“Kaz kafalı! Sersem! Koca aptal, sen de, koca aptal!”

Dairesine girer girmez, bağırdı:

“Çay getirin! Ondan sonra da hemen hazırlanalım! Gidiyoruz!”

“Nereye gitmek istiyorsunuz, hanımcıydım?’ diye korkarak sordu Marthe.

“Senin üstüne vazife mi? Sen kendi işlerine bak! Potapytch, bütün eşyaları hazırla. Moskova’ya dönüyoruz! On beş bin gümüş ruble yitirdim!”

“On beş bin mi, hanımcıydım! Ulu Tanrım!’ diye haykıran Potapytch, besbelli hanımına, yaranacağı sanarak, sızlanan bir halle ellerini birbirine vurmaya başladı.

“Hadi, hadi, sersem sen de! İşte şimdi de zırlamaya başladı! Sus bakayım! Hazırlık yap! Hesabımı en kısa zamanda Çıkarıp getirsinler bana!”

Ben de onun öfkesini yatıttırmak amacıyla:

“İlk tren saat dokuz buçukta kalkıyor, büyükanne’ de-I dim.

Çabucak Moskova'mıza dönelim! Bizim oralarda nemiz eksik, ne yok ki bizde? Bahçe, çiçek dersin, burada bile görülmeyenler var, hava, özsuyu yürüyen elma adaçlan, açýklýk, nemiz eksik... Hayýr... Ýlle de el memleketlerine gidilecek! Ah! Ah! Ah!'

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzensiz ama, şiddetli duygularýn etkisiyle bařlamýř olduđum notlara, hemen hemen bir aydýr hiç el sürmedim. Yaklařýđýný önceden sezdim felaket geldi ama, benim düřündüđümün yüz kez daha şiddetli ve daha ani bir biçimde. Bütün bunlar, hiç dedilse beni ilgilendiren konularda, garip, utanç verici ve hatta feci oldu. Bařýma hemen hemen mucizevi birçok serüven geldi; daha dođrusu, bir bařka görüř açýsýndan ye özellikle de o zaman içinde sürüklendim kasýrga düřünülecek olursa bunlarýn olađanüstü olmasýna karřýn, ben onlarý öyle görüyorum. Ama, benim için mucize, o olaylarýn ortasýnda benim davranýř biçinýimdi. Kendimi hâlâ anlamýyorum! Ve bütün bunlar, hatta ařkým bile, bir düř gibi geçti; oysa tutkum güçlü ve içtenlikliydi ama... O řimdi ne oldu? Gerçekten de, arada sýrada aklýma ansýzýn bir düřünce geliyor: 'Acaba o zaman deli miydim ben? Bütün o zamaný acaba bir akýl hastanesinde mi geçirdim? Belki de hâlâ oradayým, belki de bütün bunlar sadece bir görünüřtü, belki hâlâ da öyledir...'

Notlarýmý bir araya getirip yeniden okudum, kimbilir, belki de onlarý bir akýl hastanesinde yazmadýđýma kendimi inandýrmak için. řimdi, dünyada yapayalnýzým. Sonbahar yaklařýyor, yapraklar sararýyor. Bu ađlamýř suratlý küçük kentte—

yim, ah! Bilmeniz küçük Alman kentleri ne kadar yürek karartıcı olabilirler! Ben de geleceği düşünecek yerde, henüz belli belirsiz silinen duyguların, izlenimlerin, pek yeni anıların etkisi altında, çevrintisinde bir süre beni sürükleyip sonra da atan daha pek yakın bütün o fırtınanın etkisi altında yaşıyorum. Zaman zaman gene o kasırgaya kapıldım, fırtınanın patlayacağını, geçerken beni kanadına alacağını ve ‘dengeyi, ölçü bilincini yitirip, ben de dönmeye, dönmeye, dönmeye, başlayacağımı sanıyorum...

Zaten eder bu ay bütün olup bitenleri olabildiğince doğru ve kesin bir özetini yapabilirsem, belki dururum ve dönmeyi bırakırım. Yeniden kalemi elime almak istiyorum; kimi zaman akışmaları yapacak hiçbir şeyim olmuyor. Garip bir şey, oyalanmak için buranın pek cılız olan kitaplarından hiç sevmedim Paul de Kock’un Almancaya çevrilmiş kitaplarını alıyorum; ama, bunları okuyorum ve kendim de buna taşıyorum: Sanki ciddi bir okumayla, ya da bir. işle dağılacak bir sihiri bozmaktan korkuyor gibiydim. Sanki bu tutarsız düş ve bende bıraktığı bütün izlenimler benim için pek de-derliymiş de, duman olup dağılacakları korkusuyla her türlü yeni temastan çekiniyordu m! Bütün bunlar bu kadar mı içime işlemişti, kuzum? Evet, elbette ya; bunları belki kırk yıl sonra da anımsayacağım...

Şte böylece, yeniden kalemi elime aldım. Zaten, şimdi artık bütün bu olup bitenler kısaca anlatılabilir: Duygularım artık hiç de aynı değil...

Her şeyden önce büyükannenin öyküsünü bitirelim. Ertesi gün, her şeyi yitirmişti. Bunun böyle olması gerekiyordu: Onun’gibi, o yola sapan bir kimse sanki karlı bir dağın tepesinden kızakla kayıyormuş gibi, gitgide daha hızla aşağı iner. Akşamın sekizine kadar, bütün gün boyu oynadı; ben orada yoktum, bütün bildiklerim de ortalarda dolağan söylentilerden derlenmedir.130

“Peki, şimdi saat kaç?”

“Yedi buçuk.”

“Ne fena! Aman, ne yapayım! Alexis Ivanovitch, tek “metelidim kalmadı. Al, işte iki tahvil daha, oraya koştur bunları bana bozdurur. Yoksa, dönmek için yol param bile kalmayacak.”

Çıktım. Yarım saat sonra geri döndüğümde, dostlarımızın büyükannenin dairesinde buldum. Büyükannenin Moskova’ya kesin dönüş haberi onların kumardaki kayıplarından çok daha fazla etkilemişti benziyordu. Bu gidişin servetini kurtardığımız kabul etsek bile, general ne olacaktı? Değ Grioux’ye olan borçları kim ödeyecekti? Mile Blanche, büyükannenin ölümünü beklemeyecek ve hiç kuşkusuz küçük prensle, ya da bir batkasıyla kaçacaktı. Orada öyle durmuş, büyükanneyi avutmaya ve ikna etmeye çalışıyorlardı. Pauline hâlâ ortalarda yoktu. Büyükanne hepsine kaba kaba sövüp sayıyordu.

“Yıkılın kartımdan, iblisler! Siz ne karıştırıyorsunuz, kuzum? Bu teke sakallı ne diye gelip bana sürünüyor?” diye bağırdı Değ Grioux’ye. “Ya sen, çalçene geveze, sen ne istiyorsun?” diye haykırdı Mile Blanche’a. “Ne diye tepiniyor duruyorsun?”

“Vay canına!” diye mırıldandı gözlerinde öfke timsikleri çakan Mile Blanche;’ ama, ansızın bir kahkaha koparak odadan çıktı.

Kapının eşiğinden generale:

“Yüz yıl yaşar bu!” diye bağırdı.

“Ya! Demek ki sen benim ölümüne güveniyorsun, ha?” diye ciyak ciyak bağırdı büyükanne generale dönerek. “Defol! . Alexis Ivanovitch, tınların hepsini kapı dırtarı at! Sizin ne üstünüze vazife? Yitirdim kendi param, sizinki dedil!”

General omuzlarını silkti, belini kırdı ve çıktı. Değ Grioux onun peşinden gitti.

Büyükanne, Marthe’a:

“Prascovia’yı çağır!” diye buyurdu. Beş dakika sonra, Marthe, Pauline’le birlikte döndü. Bütün bu süre içinde Pauline çocuklarla birlikte odasında kalmıştı (kuşkusuz, bile bile bütün gün dırtarı çıkmamaya karar vermişti). Üzgün ve tasalı görünüyordu.

Büyükanne:

“Prascovia’ diye söze başladı, “demin dolaylı olarak öğrendiklerim doğru mu? Senin serserim üvey baban şu fırdakla, şu Fransız kadınıyla, bir aktris, ya da daha beteri olan şu kadınla evleniyormuş? Söyle, doğru mu bu?”

“Kesin hiçbir şey bilmiyorum, büyükanne” diye yanıt verdi Pauline, “ama, gizlemekte artık hiçbir yarar görmeyen Mile Blanche’ın sözlerinden, öyle anlıyorum ki...”

Büyükanne enerjik bir sesle onun sözünü kesti:

“Yeter! Her şeyi anlıyorum! Bu adamın böyle bir sonuca ulaşacağını hep düşünmüştüm ve onu dünyanın en boş, en havai insanı olarak görmüştüm. General rütbesiyle övünüyor, onu da albay olarak emekliye ayrılırken yükselttiler, bir de kalkmış büyük büyük havalar takınıyor. Ama, ben her şeyi biliyorum, güzelim, Moskova’ya telgraf telgraf üstüne gönderdiğiniz biliyorum. “Yhtiyar büyükanne yakında öbür yana atlayacak mı?” İşte onların anlamı buydu. Mirasımı bekliyordunuz; o para olmazsa, bu yaratık (neydi adı onun: de Cominges’di galiba?) onu o takma dişleriyle kapısına uçak bile’ almazdı. Faizle borç verdi bir yığın parası olduğunu söylüyorlar, kendisine bir anamal edinmiş. Ben seni suçlamıyorum, Prascovia, telgrafları sen yolladın ki, zaten geçmişte dönmek istemiyordum. Kötü huylu olduğunu bilirim... Akrep gibisindir! Soktuğun zaman tıtır! Ama, sana acıyorum, çünkü ölmüş annen Catherine’i çok severdim. Bak dinle beni, eder istersen, bütün bunlardan ayrıl, benimle gel. Gidecek hiçbir yerin yok, şimdi de onların yanında kalman ‘hiç yakıtık almaz. Dur, bekle!’ diye haykırdı büyükanne bir kartlık ver-132

KUMARBAZ

meye hazýrlanan Pauline'e. ŤDaha bilirmedim. Senden hiçbir Őey istemiyorum. Moskova'daki evimi biliyorsun, bir saray gibi. Eđer istersen bütün bir katý sana veririm, huyumdan hoŐlanmýyorsan, haftalarca gelip beni görmeyebilirsin. Kabul ediyor musun, etmiyor musun?ť

Ťnce izin verirseniz size bir Őey sormak istiyorum: Gerçekten de hemen gitmek istiyor musunuz?ť

ŤYavrucuđum, Őaka edermiŐ gibi bir halim var nýy benini? Gideceđimi söyledim ve gidiyorum. Üç kere lanet olasýca ruletinizde bugün tam on beŐ bin ruble yitirdim! BeŐ yıl önce, Moskova'daki malikânemin yakýnlarýndaki aŐtap kiliseyi yeniden taŐtan yaptýrmak için adakta bulunmuŐtum, burada kumarda her Őeyimi yitirdim. ÝŐte Őimdi, güzelim, kilisemi inŐa etmeye gidiyorum.ť

ŤYa kaplýcalar, büyükanne? Kaplýcalar için gelmiŐtiniz ya!ť

ŤRahat býrak beni o kaplýcalarla! fkelenirme beni, Prascovia; bilerek mi yapýyorsun? Daha bakalým, geliyor musun, gelmiyor musun?ť

ŤBüyükanne, bana önerdiđiniz barýnak için size çok, çok minnettarýmť diye söze baŐlayan Pauline pek heyecanlıydý. ŤDurumumu kýsmen tahmin ettiniz. Size o kadar minnettarým ki, inanýn bana, belki de pek yakýnda gelip sizi bulacađým; ama, Őimdilik ciddi... nedenlerim var... hemen karar veremem. Siz hiĐ dediŐse on beŐ gün kalabilseydiniz...ť

ŤDemek ki, istemiyorsun?ť

ŤYapamam. Üstelik de, kardeŐlerimden ayrýlamam, yalnız kalabilecekleri için de... Eđer beni çocuklarla birlikte kabul etseydiniz, büyükanne, elbette size gelirdim ve inanýn, buna layýk olmasýný bilirdim!ť diye ekledi coŐkun bir iĐtenlikle. ŤAma, çocuklar olmazsa, yapamam, büyükanne.ť

ŤPekâla, pekâla, pýrlama! (Pauline zýrlamayý aklýna bile getirmiyordu, zaten o bir damla gzyaŐý dkmezdi ki.) Civ—

civlere de bir yer buluruz: Kümes nasýl olsa yeteri kadar büyük. Üstelik de, okula başlamalarını zamanı geldi. Demek, şimdi gitmiyorsun, öyle mi? Dikkatli ol, Prascovia! Senin iyiliğini istiyorum, şimdi neden gitmediğini de biliyorum! Her şeyi biliyorum, Prascovia! O berbat küçük Fransızdan sana hiçbir iyilik gelmez.†

Pauline kypkymyzy oldu. Ben ürperdim. (Hepsi biliyorlardy! Bilmeyen bir bendim!)

†Hadi, hadi, surat asma. Bu konuda fazla açılmayacagyny. Ama, dikkat et de batyna bir felaket gelmesin... Dedidimi anlyyor musun? Akylly bir kyzsyn; buna çok üzülürüm. Hadi bakalym, bu kadar y yeter. Sizi bir daha gözüm görmesin. Elveda!†

†Sizi geçiririm, büyükanne †dedi Pauline.

†Yarary yok, beni rahatsyz edersin, hem de hepinizden pek byktym, burama geldi artyk.†

Pauline, büyükannenin elini öptü ama, beriki elini çekti, genç kyzyn yanadyny öptü.

Pauline, önümden geçerken hýzla bana bir göz atty ve hemen bakýtlarýny çevirdi.

†Sana da elveda diyorum, Alexis Ivanovitch! Trenin kalkmasyna sadece bir saat kaldy. Senin de benden usandýdny sanýrym. Al tu elli frederiki, al.†

†Size çok teşekkür ederim, büyükanne ama, cesaret edemem...†

†Pekâlâ, pekâlâ!† diye badýrdy büyükanne, sesi' öyle sert ve korkutucuydu ki reddetmeye cesaret edemedim, parayý aldým.

†Eder Moskova'da işsiz kalýrsan, gel beni bul. Sana tavsiye mektuplary veririm. Hadi, git artyk!†

Odama çykyp, yatađyma uzandým. Kollarým batýmyn arkasýnda kavuřturup, sýrtüstü yaklađyk yarým saat kadar yatmýř olmalyyým. Felaket patlak vermiřti, düşünmeye dedirdi. Ertesi gün Paulinc'le ciddi řekilde konuřmaya karar verdim.134

KUMARBAZ

Hey, küçük Fransız! Demek doğruydu ha? Ama, neler geçmiş olabilirdi? Pauline ve Değ Grioux! Ulu Tanrım, ne yakınlaşma, ne koçutluk!

Bütün bunlar tam anlamıyla inanılmaz şeylerdi. Kendim den geçerek, ansızın ayda kalkarak, hemen koçup B. Astley'i aramaya ve her ne pahasına olursa olsun onu konuşturmaya karar verdim. Bu konuda da, hiç kuçkusuz, benden daha fazlasını biliyordu. B. Astley mi? İşte bir muamma daha!

Ama, ansızın kapım vuruldu. Gidip baktım: Potapytch'ti.

İAlexis Ivanovitch, iyi yürekli beycidim, Hanımefendi sizi istiyor.t'

İNe oldu? Gidiyor mu? Tren saatine daha yirmi dakika var.t'

İÇok heyecanlı, beycidim, yerinde duramıyor: "Çabuk! Çabuk!" diyor. Sizi istiyor. Tanrı atkına, sakın gecikmeyin!t'

Hemen atadı indim. Büyükanneyi koridora çykarmışlardı bile. Para cüzdanı elindeydi.

İAlexis Ivanovitch, sen önden yürü, oraya gidiyoruz!t'

İNereye, büyükanne?t'

İÖlsem bile, paramı geri alacaktım! Hadi bakalım, yürü, soru sormak yok! Gece yarısına kadar kumar oynanıyor, dedil mi?t'

Tağ kesilmiş gibi donakaldım, düündüm, hemen bir karara vardım.

İSiz nasıl isterseniz, Antonine Vassilievna ama, ben gitmem.t'

İO da neden öyle? Gene ne oldu? Ne oluyor hepinize birden böyle?t'

İSiz nasıl isterseniz öyle yapın. Sonra ilerde ben kendi kendimi suçlarım, istemiyorum! Ne tanık olmak istiyorum, ne de ortak: Beni mazur görün, Antonine Vassilievna. İşte elli frederikiniz de,j elveda!t' Ve büyükannenin koltuğunun hemen

yanýnda bulunan sehpanýn úzerine altýn destesini býrakarak selam verip gittim.

‘Ne sersemlik!’ diye arkamdan bađýrdý büyükanne. ‘Canýn isterse, sen gelmezsen gelme, ben pekâlâ kendi bađýma yolu bulurum. Potapytch, yanýmdan ayrýlma. Hadi bakalým, götür beni!’

B. Astley’i bulamadým ve otele döndüm. Geç vakit, sabahýn birine dođru, büyükannenin gününün nasýl sona erdidini Potapytch’den öđrendim. Onun adýna bozdurduklarýmýn hepsini, yani yirmi bin ruble daha yitirmiđti. Ýki frederik verdiđi o Polonyalý onun peđine takýlýp hep oyununu yönetmiđti. Büyükanne önce Potapytch’e bađvurmuđtu ama, onu hemen geri göndermiđti; iđe o zaman Polonyalý ortaya çýkmýđtı. Sanki bilerekmiđ gibi, Rusça anlýyordu, iyi kötü üç dili birbirine karýttýrarak bađým gözünü yara yara konuđuyordu, böylece de sonunda anlađabiliyorlardý. Beriki, ‘Thanýmýn ayaklarýnýn dibinde süründüđü halde’ büyükanne hiç acýmadan ona hep sert davranmýđtı.

‘Sizinle onun arasýnda dađlar kadar fark vardý, Alexis Ivanovitch’ diyordu Potapytch. ‘Size bir beyefendi gibi davranýyordu, oysa öbürü, þurada Tanrý’nýn gazabýna uđraya-yým ki, kendi gözlerimle gördüm! hanýmýn gözünün içine baka baka parasýný çalyordu. Hatta bir iki kez haným onu suçüstü yakaladý ve her türlü adý yüzüne söyleyerek ona hakaret etti; hatta adamýn saçlarýný bile çekti. Dođruyu söylüyorum, yalaným varsa Tanrý çarpsýn, bu da herkesi güldürdü. Ah, beyciđim, haným hepsini yitirdi: Ne kadar parasý varsa, bütün sizin bozdurduklarýnýzý da yitirdi. Sevgili hanýmcyđýmý buraya getirdik. Sadece bir bardak su istedi, istavroz çýkardý ve gidip yattý. Besbelli iyice yorulmuđ, tükenmiđti, çünkü bađýný yastýda koyar koymaz uyudu. Tanrý ona meleksi düđler göndersin! Ah! El memleketleri!’ diye sürdürdü Potapytch, ‘Þbundan yararlý hiçbir þey. çýkmayacađnýn ona pekâlâ söylemiđtim ben!’ 138

Potapytch bütün gün gazinoda onun yanında nöbet tutar. Büyükanneyi yöneten Polonyalılar defalarca yer dediştirirler. Önce, saçını çektiği o bir gün önceki Polonyalıyı yanından kovar, bir başkasını alır ama, bu ikincisi ilkinden daha da baskın çıkar. Bunu savdıktan sonra gene ilkinin alır, zaten o da oralardan ayrılmamış, bütün gözden düştüğü sürece, her an omuzunun üzerinden başını uzatarak, koltuğunun arkasında dolanıp durur. En sonunda, büyükanne gerçek bir umutsuzluğa kapılır. İkinci Polonyalı da dünyada yerinden kıpırdamak istemez: Böylece, biri yanlış hanımın adına, öbürü de soluna yerleşir. Ortaya konan paralar ve oyunun gidişi konusunda durmadan kavga edip birbirlerine küfür ederler, birbirlerine adıyla alınmaz iltifatlarda bulunurlar, sonra barışçılar ve parayı geliştiren atarlar. Kavga ettikleri zaman, her biri kendi keyfince para koyuyordu, sözgelimi, biri kırmızının üzerine, öbürü karanın üzerine koyuyordu. En sonunda, büyükannenin öyle aklını başından alırlar ki, neredeyse gözlerinden yaşlar boğanarak yanlış bir krupiyeden kendini korumasını ve Polonyalıları kovmasını ister. Berikilerin başırtmalanna ve itirazlarına karşı, bunu hemen yerine getirirler. Her ikisi, de, büyükannenin kendilerine borçlu olduğunu, kendilerini aldattığını, onlara çok ahlaksızca davrandığını iddia ederek avaz avaz başırtırlar. Zavallı. Potapytch bütün bunları adlayarak hemen o akşam anlatmıştı bana ve berikilerin ceplerini doldurduklarını, utanmadan para atıyor bunları ceplerine taktıklarını gözleriyle gördüğünü söyleyerek itiraz ediyordu. İçlerinden biri, sözgelimi, büyükanneden zahmetine karşılık beş frederik istiyordu ve bunları büyükannenin mizasının yanına koyuyordu. Eğer büyükanne kazanırsa, adam kendisinin kazandığını ve onun yitirdiğini söylüyordu avaz avaz başırtarak. Polonyalıları kovarlarken, Potapytch araya girip ceplerini altınlarla dolu olduğunu bildirir. Büyükanne önlem alması için hemen krupiyeye rica eder ve

Polonyalıların keskin çığlıklarına kartın, polis gelir, adamların cepleri büyükanne yararına boğaltılır. Parası olduğu sürece yatlı hanım gerek krupiyelerden, gerek gazino yönetiminden büyük saygı görür. Yavağ yavağ ünü bütün kente yayılır. Bütün ülkelerden kaplıcaya gelenler, en basitinden en ünlüsüne kadar şimdiye kadar 'milyonlar' yitiren 'bunamıt' yatlı bir Rus kontesinin' görmek için akın akın koçup gelirler.

Ama, büyükanne, Polonyalılardan kurtulmakla pek, pek az kazançlı çıkar. Bir üçüncüsü atılır hemen onların yerine ona hizmetlerini sunar: Bu üçüncü Polonyalı çok güzel Rusça konuşuyordu, bir uğada benzemesine kartın, centilmenler gibi giyinmişti; kocaman bir bıyıldı ve pek çok özsaygısı vardı. O da hanımefendinin 'ayaklarının izini öpüyordut' ve 'ayaklarının dibinde sürünüyordut' ama, çevrede bulunan herkese küstağa davranıyor, herkese bir zorba gibi buyruklar veriyordu. Kıssacası, adam ortalarda uçak gibi dedil de büyükannenin efendisi gibi salınıyordu. Her an, her oyundan sonra, büyükanneye doğru . dönüyor, en korkunç yeminleri ederek namuslu bir insan olduğunu, onun bir tek meteliğini bile almayacağına ant içiyordu. Bu güvenceleri öyle sık sık yinelemeye bağlar ki, büyükanne gerçekten korkmaya bağlar. Ne var ki, bağlangıçta bu efendi oyununu düzeltir ve kazanır gibi görüldüğünden, büyükanne onu bağından atmaya bir türlü karar veremez. Bir saat sonra, gazinodan kovulan iki Polonyalı, büyükannenin koltuğunun arkasında belirip ona yeniden hizmetlerini sunarlar, hatta ufak tefek işlerini de göreceklerini bildirirler. Potapytch o namuslu efendinin berikilerle kaç göz işareti yaptığını, hatta elden ele onlara bir 'şey geçirdiğini de yemin billah ederek bana söyledi. Büyükanne yemek yemediğinden, koltuğundan da hemen hemen hiç kalkmadığından, Polonyalılardan biri gerçekten yararlı olabilirdi: Gazinonun büfesine koçup ona bir kâse et suyu, sonra da140

çay getirir. Zaten oraya da ikisi birden koşarlar. Ama, akşama doğru, büyükannenin son banknotunu yitirdiğini herkesin görebildiği bir sırada, koltuğunun arkasında daha önce hiç kimsenin görmediği tam altı kadar Polonyalı vardı. Büyükanne son paralarını da yitirdiğinde, berikiler onun söylediklerini dinlemedikleri gibi, artık ona kulak da asmıyorlardı bile, omuzunun üzerinden masaya doğru ediliyorlar, paraları topluyorlar, buyruklar veriyorlar, para sürüyorlar, kavgaya tutuğuyorlar, namuslu efendiye teklifsizce, laubali bir şekilde sesleniyorlardı. Ona gelince, o .büyükannenin varlığını unutmıştı bile. Ve büyükanne her şeyini iyice batırdıktan sonra, akşamın saat sekizine doğru otele' döndüğünde, üç dört Polonyalı bir türlü onun yanından ayrılamıyorlardı; büyükannenin kendilerini aldattığını, kendilerine borcu olduğunu avaz avaz bağırarak kanıtlamaya çalışarak, koltuğunun yanında koşuyorlardı. Otele işte bu şekilde dönerler, orada onları tekme tokat, zor bela kovarlar.

Potapytch'in hesabına göre, büyükanne o gün, bir gün önce yitirdiğinden başka, seksen altı bin ruble yitirmişti. Yanındaki yüzde beş faizli bütün devlet tahvillerini birbiri ardından bozdurmuştu. Onun yedi sekiz saat süreyle, masanın bağından ayrılmadan koltuğunda oturmasına taştıyordum ama, Potapytçlı bana onun iki üç kez gerçekten büyük kazançlar elde etmeye başladığını anlattı. Yeniden umuda kapılarak, çekilip gitmeye cesaret edememişti. Zaten, kumarbazlar bir adamın yirmi dört saat boyunca, elinde iskambil, gözlerini sada sola bile oynatmadan aynı yerde oturabileceklerini çok iyi bilirler.

Bununla birlikte, o gün, bizim otelde de kesin sonuca götüren olaylar meydana geliyordu. Sabahleyin, saat on birden önce, büyükanne daha dairesindeyken, bizimkiler, yani general, Deş Grioux, son bir girişimde bulunmaya karar verirler. Büyükannenin gitmek şöyle dursun, tam tersine, yeniden gazinoya döneceğini öğrenince, onunla kesin olarak ve içtenlikle görüşmek üzere topluca (Pauline'in dışında) gelirler. Kendisi için bundan çykacak korkunç sonuçları düşünerek tir tir titreyen ve adeta baygınlıklar geçiren general dozu artırış bile: Yarım saat rica ve yalvarmalardan sonra, hatta Mile Blanche'a olan tutkusunu bile itiraf ettikten sonra (tamamiyle aklını yitirmişti), general ansızın tehdit edici bir tonla, ayadığını yere vurarak bağırıp çadırmaya bile başlar; avaz avaz bağırarak bütün ailenin şerefini lekelediğini, bütün kentte bir rezalet konusu olduğunu ve en sonunda... en sonunda da: 'Siz Rus sözcüğünü kirletiyorsunuz, Hanımefendi!' diye bağırır. 'Bunun için güvenlik örgütü vardır!' En sonunda da büyükanne (sözcüğün tam anlamıyla) onu bastonla döverek kapı dışarı eder.

Generalle Deř Gricýx ödleye kadar bir iki kez daha görüşürler. Özellikle de gerçekten polise başvurup vuramayacak-lanını düşünüyorlardı. Bunamış, zavallı ama, saygıdeğer yaşlı bir hanımın kumarda bütün parasını yitireceğini vb., söyleyerek, şöyle ya da böyle bir gözetim, ya da bir yasaklama elde edemezler miydi acaba? Ama, Deř Grioux omuzlarını silker ve generale açıkça alay eder, o da ne söyleyeceğini, ne yapadığını bilemeden çalışma odasında bir ağadı bir yukarı gidip gelir. En sonunda, Deř Grioux eliyle hor gören bir hareket yapar, bir daha da onu görmez. Akşam, Mile Blanche'ia kesin ve gizemli bir konuşma yaptıktan sonra otelden büsbütün ayrıldığını öğrenirler. Mile Blanche'a gelince, o daha sabahtan kesin önlemler almıştı: Generali kesin olarak bağından savmıştı, onu kartışında görmeye bile dayanamıştı. General peşinden gazinoya koşup da onu küçük prensin kolunda görünce, ne kendisi, ne de dul Bayan Cominges onu tanırlar. Küçük prens bile ona selam vermez... Bütün gün Mile Blanche, duygularını en sonunda kesinlikle açıda vurması için küçük prensin nabzını yoklar, manevralar çevirir.142

Ama, ne yazık ki, Mile Blanche hesaplarında korkunç şekilde yanılıyordu. Bu küçük felaket ancak akşam üzeri patlak verdi; ansızın küçük prensin beş parasız bir dilenci gibi yoksul olduğunun ve rulet oynamak için emre muharrer bir senet kartıylığında borç para almayı düşündüğünün farkına varırlar. Mile Blanche öfkeyle onu kovar ve odasına kapanır. Aynı gün sabahı, B. Astley'e gittim, ya da daha doğrusu B. Astley'i aradım ama, ne yazık ki bulamadım. Ne odasında, ne gazinoda, ne de parktaydı. Bu kez otelde yemek yememişti. Saat beşte, onu birdenbire istasyondan İngiltere Oteli'ne giderken gördüm. Acelesi vardı, yüzünden ka— fasıynı kurcalayan düşünce, ya da herhangi bir sıkıntı belirtisi okumak olanaksız olmasına kartın, kaygılıya benziyordu. O her zamanki haykırışıyla: 'Ah!' diyerek bana içtenlikle elini uzattı ama, durmadı ve hızlı adımlarla yoluna devam etti. Hemen peşinden yetiştim, ne çare ki bana öyle bir kartıylık verdi ki, ona herhangi bir şey sormaya vakit bulamadım. Üstelik de konuşmayı Pauline'e getirmekte korkunç derecede bir güçlük çekiyordum. B. Astley onu da merak etmedi. Ben ona, büyükannenin başına gelenleri anlattım: Beni dikkat ve ciddiyetle dinledi, sonra omuzlarının silkti. Ben, ona: 'Hepsini yitirecek!' dedim.

'Evet, ya!' diye kartıylık verdi. 'Ben giderken o kumara başlamıştı bile, yitireceğinden emindim. Vakit bulursam, bir ara gazinoya uğrayıp, onu görürüm, çünkü çok ilginç bir şey...'

Soruyu henüz kendisine yöneltmediğime kendim de şaşarak:

'Siz nereye gittiniz, kuzum?' diye haykırdım.

'Frankfurt'a.'

'Yı için mi?'

'Evet.'

Ona daha fazla ne sorabilirdim ki? Zaten, ben hep onun yanından yürüyordum ama, o ansızın yol üstünde bulunan Quatre-Saisons Oteli'ne doğru kıvrıldı, başıyla beni selamlayıp gözden kayboldu. Dönerken yavaş yavaş bir kesinlikle ulaştım: Onunla iki saat boyunca konuşmuş olsaydım bile; hiçbir şey öğrenemezdim, çünkü... ona soracak hiçbir şeyim yoktu! Evet, tam da böyleydi işte! Hiçbir şekilde ona sorumu yönel-temezdim.

Pauline'bütün gün çocuklar ve dadılarıyla parkta gezin di, ya da içerde kaldı. Bir hayli zamandan beri generalden kaçıyor, pek önemli şeyler dığında da onunla hemen hemen artık hiç konuşmuyordu. Bir süreden beri bunun farkındaydım.

Ama, generalin bugün ne durumda, bulunduğunu bildiğinden, genç kızdan kaçınmadığını, başka bir deyişle, aralarında mutlaka önemli ailevi tartışmalar geçtiğini düşünmüştüm. Bununla birlikte, B. Astley'le yaptığım konuşmadan sonra otele döndüğüm zaman, Pauline'le çocuklara rastladım. Genç kızın yüzünde derin bir sakinlik ve huzur okunuyordu, sanki aile fırtınaları sadece onu esirgemiş gibi. Selamına bir baş hareketiyle kartıylık verdi. Öfkeyle odama çıktım.

Elbette ki, onunla konuşmaktan kaçındım, Wurmerhelm olayından beri onunla bir kez bile kartılaşmamıştım: Bunu bir onur.konusu yapıyordum. Ama, zaman geçtikçe, içimdeki öfke daha çok kabarıyordu. Beni hiç sevmese bile, duygularımı ayaklar altına alamazdı, itiraflarımı böyle bir hor görmeye kartılayamazdı. Kendisini gerçekten sevdiğimi biliyordu; onunla öyle konuşmama katlanmıştı, buna izin vermişti! Bunun, aramızda pek garip bir biçimde başladığı bir gerçektir. Bir süre önce (bir hayli oldu bile, tam iki ay!) onun benimle dost olmak, bana içini dökmek istediğini ve hatta bu yönde girişimlerde bulunduğunu fark etmiştim. Ne var ki, bu başarıyla olmadı; onun yerine, acayip ilişkiler sürdürdük;

İşte bu yüzden onunla o şekilde konuşmaya başladım. İyi ama, mademki sevgimden hoşlanmıyordu, neden kendisine ondan söz etmeme düpedüz engel olmuyordu?

Oysa, bu konuda hiçbir şey yapmıyordu; h'atta kimi zaman beni konuşmam için kışkırtıyordu bile... elbette benimle alay etmek içindi bu. Bundan kesinlikle eminim, çünkü bunu çok iyi hissettim: Beni dinledikten ve acı çektiresiye kadar beni çileden çıkardıktan sonra, apaçık herhangi bir hor görme, ya da ilgisizlik belirtisiyle. Ansızın keyfimi kaçırmaktan pek hoşlanıyordu. Bununla birlikte onsuz yaşayamayacağımı da çok iyi biliyor. Böylece, baron olayı geceli üç gün oldu, ayrılığımıza artık dayanamıyorum. Demin gazinonun yakınlarında ona rastladığım zaman, yüreğim öyle şiddetle çarpmaya başladı ki, yüzüm sapsarı kesildi. Aslına bakarsanız, o da bensiz yaşayamaz! Ben, onun için zorunluyum... Beni sadece soytarı olarak düünebilmesi olası mıdır?

Onun bir gizi var... Açıkça belli oluyor bu! Büyükanneyle aralarında geçen konuşma yüreğimi parçaladı. Çünkü ona benimle açık yürekli ve açsözlü olmasını bin kez rica ettim, onun uğruna gerçekten canımı vermeye hazır olduğumu çok iyi biliyor. Ama, beni hep hor görerek uzaklaştırdı, ya da kendisine sunduğum yaşamımın feda edilmesi yerine beni, geçen gün baronla olduğu gibi, ipe sapa gelmez, deli saçması eylemlere zorladı. Yısan ettirici dedil midir bu? O zibidi Fransızın onun için her şey olmasını akıl alır mıydı? Ya B. Astley? Doğrusu işte burada olay içinden çıkılmaz hale geliyordu ve bununla birlikte... Tanrım, ne içkenceler çekiyordum!

Odama dönünce, bir öfke nöbetine kapılarak, hemen kalemi yakaladım ve şu satırları karaladım:

Pauline Alexandrovna, bunun pek yaklaştığını açıkça görüyorum; bunun ucu elbette ki size de dokunacaktır. Size son kez yineliyorum: Yaşamıma gereksinim duyuyor musunuz? Herhangi bir şeye yararım, beni kullanın: Tımdilik adamdayım, hiç dedilse, çodu zaman oradayım; hiçbir yere gitmişim yok. Gerekirse, bana bir iki satır yazın, ya da beni çağırın.

Pusulayı nühürlüdim ve elden vermek emriyle kat hiz-nyetçisiyle gönderdim. Yanıt beklemiyordum ama, üç dakika sonra garson döndü ve bana Teşekkür ettiklerini bildirdi.

Saat yediye doğru beni generalin yanına çağırıldı.

Çalışma odasında ve sanki dıtarı çıkmaya hazırlanıyor mu gibi giyinmişti. Tapkasıyla bastonu divanın üzerindeydi. Yeri girince, onu odanın ortasında bacaları ayrılmış, batı anüne edik, kendi kendine konuşur halde görür gibi oldum. Beni fark edince adeta bir çöğlük koparak üzerime atıldı: ilimde olmadan geriye doğru bir adım altım ve odadan çıkmak istedim ama, general iki elimi yakaladı ve beni divana loğru çekti. Kendisi oraya oturdu, beni de tam kartısındaki coltuğa oturttu ve ellerimi bırakmadan, gözlerinde yağlar parlarken, dudakları titreyerek, yalvaran bir sesle bana şunları söyledi: ‘

Alexis Ivanovitch, kurtarın beni, kurtarın beni, acıyın jana!

Uzun bir süre hiçbir şey anlayamadım; general hiç durmadan konuşuyor, her dakika da: Bana acıyın! diye yine-liyordu. En sonunda benden ödüt gibi bir şeyler beklediğini, ya da daha doğrusu herkes tarafından terk edilince, kaygı ve umutsuzluğun pençesinde kıvrılırken beni anımsadığını ve sadece konuşmak, konuşmak, konuşmak için beni çağırıldığını tahmin ettim.

Artık akli batında dedildi, ya da en azından iyice soğukkanlılığım yitirmişti. Ellerini kavuşturuyordu, neredeyse ayaklarıma kapanacaktı (ne için hem de bilir misiniz?) hemen

Mile Blanche'a gidip, ona yalvarmam, kendisine geri dönüp evlenmeye ikna etmem için.

‘Özür dilerim, general ama,’ diye haykırdım, ‘Mile Blanche beni bugüne kadar belki fark etmedi bile? Ben ne yapabilirim ki?’

‘Tiraz etmek yararsızdı, kendisine söylenenleri anlamıyordu bile. Tutarsız sözler söyleyerek büyükanne konusunda da konuşmaya başladı; polise başvurma fikrinden bir türlü vazgeçmiyordu.

‘Bizde, bizde’ diye başladı ansızın öfkeyle köpürerek, ‘Kıyası... bizde, yetkililerin bulunduğu iyi düzenlenmiş bir Devlette, bu tür ihtiyar kadınları da vesayet altına alırlardı! Evet, azizim, evet’ diye sürdürdü ansızın ayağa kalkıp odayı artırarak. Bilgiç bir sesle konuşuyordu: ‘Siz daha bunu bilmiyordunuz, azizim’ diyordu bir kötedeki hayali bir muhabata seslenerek, ‘Öyleyse ödrenin ki... evet... bizde, bu tür yaşlı kadınları büklerler, büklerler... ta ki dize getirinceye kadar... evet, Bayım... Ah! Nedir başıma gelen felaket!’

Kendini yeniden divana attı ve bir saniye sonra, hemen hemen hıçkırıklarla adlayarak, soluk soluda. Mile Blanche'ın kendisiyle evlenmek istemediğini anlattı: ‘Çünkü telgrafın yerine büyükanne çykagelmişti -ve şimdi artık mirasa konamayacağı da açıkça ortaya çıkmıştı. Henüz bunlardan hiç haberim olmadığınızı sanıyordu. Ona Değ Grioux'den söz etmek istedim ama, bir el hareketiyle beni durdurdu.

‘O gitti! Bütün mal varlığım, ona rehinli, bir solucan gibi çırçırplak kaldım! Sizin getirdiğiniz şu para var ya... Hani şu para... Zaten ne kadar olduğunu bilmiyorum, galiba yedi yüz frank, işte elimde avucumda kalan hepsi o kadar, şimdi de, bilmiyorum, bilmiyorum!..’

‘Otelin hesabınızı nasıl ödeyeceksiniz?’ diye haykırdım dehtle, ‘Ya... sonra?’

General düğünceli bir halle bana baktı ama, besbelli sözlerimden hiçbir şey anlamamıştı, söylediklerimi iyi duyamamıştı bile. Konuşmaya Pauline Alexandrovna'yla çocuklara getirmeye çalıştım, bana acele acele: ‘Evet, evet!’ diye kartlık verdi ama, gene Mile Blanche'la gitmeye hazırlanan, presten söz etmeye başladı hemen ve o zaman... ve o zaman...

‘Benim halim ne olacak, Alexis Ivanovitch?’ dedi ansızın bana doğru dönerek; ‘Tanrı adına, benim halim ne olacak? Söylesenize, nankörlük değil mi bu, nankörlük değil mi, ne dersiniz?’

En sonunda da kanlı gözyaşlarıyla adlamaya koyuldu.

Böyle bir adama yapılacak hiçbir şey yoktu. Onu yalnız bırakmak da bir o kadar tehlikeliydi: Başına bir şey gelebilirdi. İyi kötü onu başımdan savdım ama, ne halde olduğuna bakmak için arada sırada uğramasını da dadıya tembih ettim; ayrıca, çok akıllı bir delikanlı olan kat garsonuyla da konuştum, o da göz kulak olacağına söz verdi bana.

Generalin yanından henüz ayrılmıştım ki Potapytch gelip, büyükannenin dairesine gitmemi rica etti. Saat sekizdi ,ve büyükanne son meteliğine kadar yitirdiği gazinodan henüz dönmüştü. Aşadım indim: Yaşlı hanın yorgun, bitkin, görünüşte göre hasta, koltuğunda oturuyordu. Marthe ona neredeyse zorla içirdiği bir fincan çay getirdi. Büyükannenin sesi de, tonu da açıkça dedimişti.

‘Günaydın, sevgili Alexis Ivanovitch,’ dedi adır adır ve ciddi bir halle başını ederek. ‘Sizi bir kez daha rahatsız ettim için başımlayın ama, yaşlı bir kadını hoş görürsünüz. Dostum, her şeyi orada bıraktım, yaklaşıp yüz bin ruble. Dün benimle gelmemekte haklıymışsın. Şimdi artık hiçbir şeyim yok, meteliksiz kaldım. Bir saniye bile -gecikmek istemiyorum, saat dokuz buçukta gidiyorum. Senin İngiliz, Astley'di galiba, çadırıttım; bir hafta için ondan üç bin frank ödünç almak istiyorum. Aklına bir şeyler esip de beni reddetmemesini söyle!’

ona. Ben hâlâ oldukça zengin bir kadýným, azizim, üç köyüm, iki evim var, daha param da var, hepsini getirmemiřtim. Bütün bunları kaygılanmamasý için söylüyorum... Aa! Ýşte geldi! Mert bir insan olduđu belli.’

B. Astley, büyükannenin ilk çadrýsýna hemen kořup gelmiřti. Hiç duraksamadan, lüzumsuz konuşmalara kalkýtmadan, büyükannenin imzaladýđý bir kâđýt kartýlýđýnda hemen onun avucuna üç bin frangý řıp diye sayýverdi. Bu iş bittikten sonra, selam verip çýktý.

‘Şimdi artýk beni yalnız býrak, Alexis Ivanovitch, bir saatten biraz fazla zamaným var: Biraz uzanacađým, kemiklerim sýzlyyor. Sakýn bana kýzma, ihtiyar bdr aptalým ben. Şimdi artýk gençleri hafiflikle suçlamayacađým. Hatta řu sizin zavallý generali kýnamaya çekineceđim. Ama, hiç kusura bakmasýn, ona beř para bile vermeyeceđim, çünkü görüřüme göre, son derece kaz kafalı bir adam, hoř bende, sersem tavuk, ondan daha akýllý dedim ya, neyse. Aslýna bakarsan, Tanrý kendini bedenmiřliđi er geç cezalandýrýyor. Eh, hadi bakalým, elveda. Marthe, kaldýr beni!’

Oysa büyükanneyi udurlamaya niyetleniyordum. Bundan bařka da, bekleyiř içindeydim; her an bir řey olacaktýđ gibi geliyordu bana. Odamda duramadým. Koridora çýktým, gidip bir süre adaçlý yolda gezindim. Pauline’e yazdýđým mektup açýk ve kesindi, varolan felaket de kesindi. Otelde Deř Grioux’ nün gidiřinden söz edildiđini iřittim. Kýsacasý, Pauline beni dost olarak geri itse bile, belki de uřak olarak kabul ederdi. Çünkü ona gereklıyim, iřlerini görmek ‘için bile olsa! Evet, bana ihtiyacı var, bu besbelli!

Trenin hareket saatinde istasyona kořtum ve büyükanneyi kompartýmana yerleřtirdim. Hepsi özel kompartýmana yerleřtiler.

‘Çýkar gütmeyen yakýnlýđýn için sana teřekkür ederim, dos—

tüm,t' dedi veda ederken. 'Dün ona söylediklerimi Prascovia' ya yinele. Onu bekleyeceğim.t'

Odama döndüm. Generalin dairesinin önünden geçerken, dadıyla 'kartılaştım, ona efendisini sordum.

'Fena dedil, Bcycidim't diye kartılık verdi üzgün bir 'halle.

Bununla birlikte içeri girdim ama, çalytma odasının kapısında, taýrarak durdum. Mile Blanche'la general kahkahalarla gülüyorlardý. Dul bayan Cominges de oradaydý, divanda oturuyordu. Görünüşe göre, sevinçten çýlgýna dönen general bir sürü saçýna sapan teyler söylüyordu, yüzünü bin bir kýrýtýkla buruþturan ve gözlerini kapatan sinirli ve .uzun kahkahalarla gülüyordu.

Olanlarý daha sonra bizzat Mile Blancýe'ýn adýndan öðrendim: Prens kovduktan sonra generalin umutsuz üzüntüsünü ' öðrenince, onu avutmak istemiþ ve gelip ona küçük bir ziyarette bulunmuþtu. Ama, zavallý general o anda yazgýsýnýn kesinleþtiðinden ve Mile Blanche'ýn ertesi sabah ilk trenle Paris'e gitmek üzere eþyalarýný toplamaya bile başladýðýndan habersizdi.

Çalytma odasının eþidinde bir dakika durduktan sonra, içeri girmekten vazgeçtim ve görünmeden çekilip gittim. Odama çýktým. Kapýyy açýnca, alacakaranlıkta, pencerenin yanýnda, bir köþede iskemlede oturan bir karaltý gözüme çarptý. Ben içeri girince karaltý ayada kalktý. Çabucak yaklaþıp baktým ve... .soluðum kesildi: Pauline'di bu!

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Adýmndan bir çýðlık kaçtý. Pauline, bana: 'Ne o, neniz var?' diye sordu garip bir sesle. Yüzü sapsarıydý ve üzüntülü görünüyordu.150

‘Neyim mi var? Siz! Burada, benim odamda!’

‘Ben gelirim, toptan gelirim. Bu benim huyumdur. Bunu hemen göreceksiniz; bir mum yakın,’ dedi. ‘Yıtaat ettim. Pauline ayağa kalktı, masaya yaklaştı, önüme açılmı, bir mektup koydu.’

‘Okuyun!’ diye de buyurdu.

‘Değ Grioux’nün yazıs bu!’ diye haykırdım mektubu. alırken. Ellerim titriyordu, satırlar gözlerimin önünde dans ediyordu. Mektuptaki sözleri tam olarak unuttum ama, sözcük sözcük dedilse de,- en azından düğünce olarak şöyleydi:

‘Küçük hamın’ diye yazmıttı Değ Grioux, ‘pek üzücü olaylar beni hemen gitmek zorunda bıraktı. Kuşkusuz siz de fark etmişsinizdir ki, her şey iyice aydınlanmadan sizinle kesin bir açıklamadan bilerek kaçındım. Akrabanız olan o yağlı hanımın geli, akıl almaz davranıtı duraksamalarına son verdi. Benim kendi iplerimin düzensizliidi elbette ki, bir süreden beri kendimi kaptırdım tatlı umutlar beslemekten beni engelliyor. Olanlara üzülüyorum ama, davranıtımda bir centilmene ve dürüst bir adama yakıtmayan hiçbir şey bulmayacağınız umarım. Hemen hemen bütün paramı üvey babanızın borçlarım ödemek için yitirdiğinden, elimde kalanları kullanmak zorunda kaldım. Bana rehin edilen malların satıtına hiç gecikmeden girişmelerini Petersboýrg’daki dostlarıma bildirdim bile. Bununla birlikte, sizin düğünce, uçarı üvey babanızın bütün servetinizi har vurup harman savurduğunu bildiğinden, ona elli bin frank bağıtlamaya karar verdim ve bu miktar tutarındaki senetlerin bir bölümünü ona geri veriyorum; böylece şimdi malınızın hukuk yoluyla geri verilmesini isteyerek yitirdiklerinizi yeniden elde edebilirsiniz. İtlerinizin bugünkü durumuyla girişimin size yararlı olacağını umarım. Bu davranıtla da şerefi bir adamın görevlerini yerine getirdiğimi umarım. Emin olun ki anınız ebediyen kalbimde kazılı kalacak.’

‘Pekâlâ, her şey açıt’ dedim Pauline’e doğru dönerek. ‘Gerçekten de başka bir şey mi bekliyordunuz?’ diye sürdürdüm öfkeyle.

Pauline de görünüşte sakin bir halle:

‘Hiçbir şey beklemiyordum’ diye kartılık verdi ama, sesinde belli belirsiz bir titreme vardı. ‘Uzun zamandan beri ne düğünceğimi biliyordum: Düğünceğini okuyordum onun. O aradığımı... ısrar edeceğimi... sanıyordu...’ Durdu ve tümcesinin ortasında dudaklarını ısrarak sustu. ‘Ona kartı bilerek hor görmemi ve nefretimi artırdım’ diye sürdürdü; ‘ne yapacağını bekliyordum. Telgraf gelseydi, o sersemim (üvey babamın) ona borçlu oldu parayı kafasına fırlatıp onu kovacaktım! Bir hayli, oh! Bir hayli zamandan beri ona tahammül edemiyordum. Ah! Eskiden bambaşka bir adamdı, bambaşka! İmdiye, imdi!.. O elli bin frangı, üstelik de yüzüne tükürerek, ne büyük bir sevinçle imdi kafasına fırlatırdım!’

‘Ama, o kâğıt, geri verdiidi o elli bin franklık senet generalin elinde dedil mi? Onu alıp Değ Grioux’ye geri gönderin.’

‘Oo! Bu aynı şey dedil ki! Aynı şey dedil!’

‘Evet, doğru! İmdi general ne işe yarar ki?’ diye bağırdım ansızın.

Pauline dalgın ve sabırsız bir halle yüzüme baktı.

‘Neden büyükanne?’ dedi öfkeyle. ‘Onun evine gidemem... Hiç kimseden de özür dilemek istemiyorum’ diye ekledi hiddetli bir sesle.

‘Ne yapabiliriz?’ diye haykırdım. ‘Ama, Değ Grioux’yü nasıl, nasıl sevebildiniz! Alacağın biri, alacağın! Onu düelloda öldürmemi ister misiniz? Nerede imdi?’

KUMARBAZ

“Frankfurt’ ta, orada üç gün kalacak.”

“Siz bir tek söz söyleyin, yarın ilk trenle giderim!” dedim aptal bir coşkuyla.

Gülmeye başladı.

“Evet ve belki de size: “Önce bana elli bin frangý geri verin” der.-Sonra da ne diye düello etsin? Ne aptallýk!” .

“Ýyi ama, tu elli bin frangý nereden bulmalı, nereden?” diye yineleyip duruyordum diřlerini gýcýrdatarak, sanki o parayý ansýzýn yerden toplamak olasýymýř gibi. “Bana bakýn, ya B. Astley?” diye ona sordum: Tam .o sýrada aklýma garip bir fikir gelmiřti.

Pauline’in gözleri parlamaya başladı.

“Demek ki tu Ýngiliz için senden ayrýlmamý istiyorsun, öyle mi?” dedi acý bir gülümsemeyle, iře iřleyen bakýřlarýný bana dikerek. Ýlk kez bana ‘sen’ diyordu.

Hiç kuřkusuz o anda heyecandan bařý döndü: Birdenbire divana oturdu. Bütün gücü tükenmiře benziyordu.

Sanki bir řimřek çakmýř gibi gözlerim kamařtı; gözlerime ve kulaklarýma inanamadan, orada öylece dikilip duruyordum! Demek beni seviyordu! B. Astley’e dedi, bana gelmiřti! O, bir genç kýz, bir bařýna otelde, benim odama gelmiřti. Böylece herkesin gözünde kendini lekeliyordu, ben de orada öyle kartýsýnda hiçbir řey anlamadan kazýk gibi dikilmiř duruyordum!

Beynimde çýlgýn, bir fikir parladı.

“Pauline! Bana sadece bir saat izin ver! Sadece bir saat burada bekle ve... hemen döneceğim! Bu... bu zorunlu! Bak göreceksin! Dur burada, dur bekle!”

Ve kořarak odadan çýktým, soruřturan bakýřlarýna yanýt bile vermedim. Arkamdan bir řeyler bađýrdý ama, ben geri dönmedim.

Evet, kimi zaman en çýlgýn, görünüřte en olanaksýz düřünce kafamýza öyle kuvvetle saplanýr ki, en sonunda onun ger—

çekledebileceđine inanýrýz... Dahasý: Eđer bu düřünce řiddetli, tutkulu bir istekle bađlantýlýysa, en sonunda onu kaçýnýlmaz, zorunlu, önceden saptanmýř, alnýmýza yazýlmýř bir řey gibi, var olmamasý, oluřamamasý olanaksýz bir řey gibi kabul ederiz! Belki burada daha fazla bir řey vardýr: Bir önseziler bileřimi, istencin olađanüstü bir çabasý, inceleme yetisiyle bir kendi kendini zehirleme, ya da daha bařka bir řey vardýr, kimbilir... Ne olduđunu bilmem ama, o akřam (p akřamý ömrüm olduđa unutamam) bařýma mucizevi bir serüven geldi. Her ne kadar aritmetikle mükemmelen açýklanabilirse de, benim gözümde gene de mucizedir o serüven. Peki, bu kesin güven o kadar uzun zamandan beri neden bu -kadar derin, bu kadar sadlam biçimde, o kadar kök saldý bende? Çünkü, size bir kez daha söylüyorum, olasý bir ihtimal gibi (dolayýsýyla da belirsiz) dedil de, bařýma gelmemezlik edemez bir řey gibi düřünüyordum bunu!

Saat onu çeyrek geçiyordu; gazinoya sarsýlmaz bir umutla, ayný zamanda da o ana kadar hiç hissetmedidim bir heyecanla girdim; Sabahkinden iki kat daha az olmakla birlikte oyun salonlarýnda hâlâ kalabalýk vardý.

Saat on birde masalarýn çevresinde sadece gerçek kumarbazlar kalýr, kendileri için kaplýcada ruletten bařka bir řey bulunmayan kařarlanmýř kumarbazlar kalýr. Onlar buraya salt rulet için gelmiřlerdir, çevrelerinde olup bitenleri fark etmezler bile ve bütün mevsim boyunca kumardan bařka hiçbir řeyle ilgilenmezler; sabahtan akřama kadar kumar oynarlar, eđer olanak bulabilseler, bütün gece tafak sökünceye kadar da oynarlardý. Bunlar, gece yarýsý olup da gazino kapandýđý zaman hep istemeye istemeye, ayaklan geri geri giderek dađýlýrlar. Vê krupiyelerin en kýdemlisi kapanýřtan önce, yani gece yarýsýndan az önce: 'Son üç oyun, Beyler!' diye bildirdidinde kimi zaman bunlar ceplerindeki hepsini bu son üç oyunda ortaya sürmeye hazýrdýrlar, gerçekten de154

en büyük paralar bu saatte yitilir. Doğruca büyükannenin oturmuş olduğu masaya yöneldim. Pek fazla kalabalık yoktu, onun için az sonra masanın yanında, kendime ayakta bir yer bulabildim. Tam önümde, yeşil çuhanın üzerinde: Pas sözcüdü çizilmişti.

Pas.se, on dokuzdan otuz altıya kadar bir sayılar dizisidir. Birden on sekize olan ilk dizinin adı Manque'tır; ama, umurumda mı benim? Ben hesap kitap yapmıyordum, çykan son numarayı bile itmemiştim; en sakınmıyız kumarbazın yapacağı gibi, başlarken bunu sorup öğrenmedim bile. Yirmi frederikimi çykarıp pas'm üzerine attım. Krupiye: 'Yirmi iki!' diye bağırdı.

Kazanmıyıtım. Yeniden hepsini sürdüm: Hem ilk mizamı, hem de kazancımı.

'Otuz bir!' diye haykırdı krupiye.

Yine kazanmıyıtım! Böylece toplam seksen frederik ediyordu! Hepsini ortadaki on iki sayının üzerine koydum (üç kat kazanç ama, iki kartıt şans); sehpa dönmeye başladı ve yirmi dört çyktı. Bana elli frederiklik üç desteyle on da altın verdiler; şimdi toptan iki yüz frederikim olmuştu.

Adeta 'ateşli bir kendimden geçmeyle, bütün bu parayı kırmızının üzerine ittim... ve ansızın, aklıma bağıma geldi! Bütün gece boyunca korkunun beni dondurduğu bu tek seferde çilerim, ayaklarım tir tir titiyordu. Bir bilinç şimşedi içinde, o anda yitirmenin benim için ne anlam taşıyacadıny deşetle hissettim! Söz konusu olan bütün yaşamımdı! ,

Krupiye: 'Kırmızı!' diye bağırdı. Geniş bir soluk aldım: Bütün vücudumda kızgın karıncalar dolağıyordu. Bana banknotla ödeme yaptılar; bu kez dört bin florin ve yirmi frederik olmuştu (hâlâ hesaplayabiliyordum).

Ondan sonra, ortadaki on iki sayının üzerine iki bin florin koyup yitirdiğimi anımsıyorum; altınymla seksen frederikimi oynadım ve yitirdim. Yçimi öfke kapladı: Kalan iki bin

florini aldım ve ilk on iki sayının üzerine koydum... Öyle, rastlantıyla, kararlardan, hesaplardan! Zaten bir bekleme anı, belki de, Bn. Blanchard'ın (1), Paris'te balonundan yere fırlatıldığı zaman duyduğuna benzer bir heyecan oldu. 'Dört!' diye bağırdı krupiye.

Bir önceki mizayla birlikte, peniden altı bin florinim oldu. Muzaffer havaları takınmaya başlamıyıtım bile ve artık hiçbir şeyden korkum kalmamıyıtı. Karanın üzerine dört bin florin attım. On kadar oyuncu aceleyle benim gibi karanın üzerine para koydular. Krupiyeler bakıyıtılar ve aralarında konuştular. Çepeçevre herkes konuşuyor ve bekliyordu.

Kara çyktı. O andan sonra, artık ne, ne kadar kazandığımı, ne de sürdüğüm paraların miktarını anımsıyorum. Sadece, adeta 'düşte gibi, yaklağık on altı bin florin kazandığımı anımsıyorum. Ansızın, şanssız üç oyun bana on iki bin yi-irrti; bunun üzerine, son dört bini passe'ın üzerine koydum ma, o anda hiçbir şey hissetmedim; hiçbir şey düşünmeden, bilinçsizce bekliyordum. Yeniden kazandım, dört oyun üst üs:-e kazandım. Sadece florinleri binlerle topladığımı anımsıyo-um; bir de pek bağlandığım o ortadaki sayıların daha sık çyktığını anımsıyorum. Düzenli olarak, hep üç dört kez üst üste çykıyorlardı, sonra iki tur için ortadan siliniyorlardı, sonra gene üç dört kez peşpeşe, geliyorlardı. Bu tağılacak düzenlilik zaman zaman rastlanır, kalem elde, hesap kitap yapan profesyonel kumarbazların kafalarının karıyıtıran da işte budur. Burada yazgının nasıl korkunç cilveleri ortaya çykamaz ki?

Gazinoya geldiğimden beri galiba yarım saatten fazla olmuştu. Ansızın, krupiye bana otuz bin florin kazandığımı, bankonun bir seansta sadece bu kadarını kartıladığını ve böy-

(1) Paraütün mucidi havacının karısı olan Bn. Blanchard, 1819'da havai fişedi attığı balon patlayınca Paris'te öldü.156

lece ruleti yarın sabaha kadar kapatacaklarını söyledi. Bütün altınımı aldım, ceplerime tıktım, banknotlarımı aldım ve hemen bir başka rulet bulunan bir başka salona gittim; kalabalık peşimden koştuttu. Orada, bana hemen bir yer açtılar, ben de yeniden hesaplamadan, kararlamasına, geliştigüzel para sürmeye başladım. Beni neyin kurtardığını bir türlü anlayamıyorum!

Zaten arada sırada hesaplama fikri aklıma geliyordu. Kimi sayılara, kimi şanslara bağlanıyordum ama, az sonra onları bırakıyordum ve gene hemen hemen bilinçsiz biçimde oynamaya başlıyordum. Kuşkusuz çok dalgındım; krupiyelerin birçok defa oyunumu düzelttiklerini çok iyi anımsıyorum. Akıl almaz hatalar yapıyordum. Takaklarım nemlenmişti, ellerim titriyordu. Polonyalılar hemen koşup bana hizmetlerini sundular ama, benim kimseyi dinlemediğim yoktu. Şans beni bırakmıyordu! Ansızın, çevremde haykırımlar ve kahkahalar yükseldi. 'Bravo, bravo!' diye bağırtıyorlardı; hatta birkaç kişi alkışladı bile. Ben yeniden otuz bin florini cebe indirmiştik ve bankoyu - yarın sabaha kadar kapatıyorlardı.

Sad yanımdan biri: 'Gidin, gidin!' diye fıslıdadı bana. Frankfurt'lu bir Yahudiydi bu; yanımdan hiç ayrılmamıştı ve galiba bir iki kez de bana yardım etmişti.

'Tanrı atkına, gidin!' diye fıslıdadı bu kez de başka bir ses sol kulağıma. Çabucak bir göz attım. Mütevazı ama, rabıtalı biçimde giyinmiş, otuz yaşlarında kadar bir hanımdı bu; yorgun yüzü, hastalıklı soluklu gene de vaktiyle son derece güzel olduğunu belli ediyordu. O sırada ben banknotları buruşturarak ceplerime dolduruyordum ve masanın üzerinde kalan altınları topluyordum. Elli frederiklik son desteyi aldım ve hiç kimseye belli etmeden, soluk yüzlü hanımın avucuna sıkıttırdım. Bunu yapmayı tiddetle istemiştik, onun ince uzun parmaklarının, büyük bir minnetle elimi sıkıttığını anımsıyorum. Bütün bunlar ancak bir saniyenin içinde olup bitmişti.

Hepsini topladıktan sonra, hemen-otuz ve kırk'a gittim.

Otuz ve kırk'a soylu kişiler sık gider. Bu artık rulet değil, bir iskambil oyunudur. Orada, banko yüz bin taleri kartılar. En büyük miza burada da dört bin florindir. Oyunun nasıl bir şey olduğunu hiç bilmiyordum, gene burada da bulunan kırmızı ve karanın dıtında hemen hemen hiçbir mizayı bilmiyordum. Onun için, ben de onlara bağlandım. Bütün gazino çevreme toplanmıştı. Bütün o gece süresince Pauline'i bir tek kez olsun düşündüm hiç anımsamıyorum. Önüme yığılan banknotları yakalamaktan, kendime çekmekten korkunç ve kartıkonulmaz bir zevk hissediyordum.

Gerçekten de yazgının beni ittiği söylenebilir. Sanki bile bile yapılmış gibi, gene bu kez de, kumarda sık sık yeniden meydana gelen bir durum belirdi. Şans, sözgelimi, kırmızıya yapıyor ve on, hatta on beş tur boyunca onu bırakmaz. Önceki gün, kırmızının bir hafta önce peş peşe tam yirmi iki kez çıktığını itmişti; buna benzer bir olayı rulette hiç kimse anımsamıyordu ve herkes hayretle bundan söz ediyordu. Elbette ki, herkes hemen kırmızıyı bırakıyor, sözgelimi, on turdan sonra hiç kimse onun üzerine para koymaya cesaret edemiyor. Ama, o zaman deneyimli hiçbir kumarbaz, kırmızının kartıyı karaya oynamayacaktır. Altkın bir kumarbaz Trastlantının kaprisinin ne anlama geldiğini bilir. Sözgelimi, sanılabilir ki on altı oyundan sonra, on yedinci kaçınılmaz biçimde karanın üzerine düşecektir. Acemiler sürü gibi bu şansın üzerine atılırlar, mizalarını iki katına, üç katına çıkarırlar ve korkunç yitkilere uğurlar.

Tersine, garip bir kaprisle, kırmızının yedi kez üst üste çıktığını görünce, ben ona bağlandım. Bunda yarı yarıya özsaygının rol oynadığını kesinlikle eminim; akıl almaz bir tehlikeye girerek seyircileri taştırılmak istiyordum ve (garip duy-158

gu!) ansýzýn, özsaygýnýn hiçbir dürtüsü olmaksýzýn, tehlikenin susuzluđuna kapýldýđýmý belirli bir biçimde anýmsýyorum. Belki de, ruh o kadar çok sayýda duygudan geçtikten sonra doymuyor da sadece bundan sinirleniyor ve ta ki kesin bitkinliđe varýncaya kadar gitgide artan tiddette yeni duygular istiyor. Vê gerçekten de, yalan söylemiyorum, eđer yönetmelik bir seferde elli bin florin sürmeme izin verseydi, onlarý tehlikeye atardým. Çevremde, bunun mantýksýz bir şey olduđu, kırmýzýnýn tam on dördüncü kez çýktýđýný bađýrýp duruyorlardý!

Yanýmda biri:

‘Beyefendi .şimdiye kadar yüz bin florin kazandýt’ dedi.

Ansýzýn uyamverdim. Nasýl? Bir gecede yüz bin florin kazanmýttým! Ama, daha fazlasýna ihtiyacým yoktu ki! Hemen banknotlarýn üzerine atýldým, ‘bunlarý saymadan geliřigüzel ceplerime týtým, hepsi deste halindeki altýnlarýmý aldým ve aceleyle gazinodan dýtarý fırladým. Adzýna kadar doldudundan açık duran ceplerim ve altýnýn adýrlýđý yüzünden dengesiz yürüyüümle kumar salonlarýndan geçtiđimi gören herkes halime gülüyordu. Galiba üzerimdeki yük sekiz kilodan fazlaydı. Bana dođru birkaç el uzandı; parayý elimin alabilidince, avuç avuç dađýttým. Çýkýt kapýsýnýn yakýnýnda iki Yahudi beni durdurdu. Bana:

‘Cüretlisiniz, çok cüretlisiniz!’ dediler. Ama, yarýn sabah, olabilidince erken saatte gidin, yoksa hepsini yitirirsiniz...’

Onlarý dinlemedim bile. Ađađlý yol o kadar karanlýktý ki burnumun ucunu göremiyordum. Otele kadar da yarýný verst kadar mesafe vardý. Çocukluđumda bile hiçbir zaman ne hýrsýzlardan, ne de haydutlardan korkardým; o anda da bundan kaygýlanmadým. Zaten yol boyu ne düündüđümü de anýmsamýyordum; kafam bombořtu. Sadece tiddetli bir zevk duyuyordum, bařarýnýn, utkunun, güçlü olmanýn zevkini, nasýl anlatacađýmý bilemiyorum. Pauline’in hayali gözlerimin önün-KUMARBAZ

159

den geçiyordu, onun yanýna gideceđimi, sürekli olarak onu bulacađýmý, olup bitenleri ona anlatacađýmý, ona paramý göstereceđimi düülyordum... Ama, demin bana söylediklerini, gazinoya gidiđimin nedenini, belli belirsiz anýmsýyordum ve ancak bir buçuk saat önce duyulan bütün o taptaze duygular gelmiř geçmiř, hatta artýk hiç anýttýrmada bulunmayacađýmýz bir geçmiře aitmiř gibi geliyordu bana, çünkü her şey yeniden bařlayacaktý. Ancak hemen hemen ađađlý yolun ucuna geldiđim zaman içimi bir korku kapladı: ‘Ya şimdi beni öldürüp de paramý çalarlarsa!’ Her adýmda .korkum daha da artýyordu. Kořuyordum adeta. .Ansýzýn yolun ucunda, bizim otelin bin bir ýtkla parýldayan önyüzü ýtýl ýtý! beliriverdi. Tanrý‘ya tükürler olsun,, gelmiřtim!

Merdivenleri dörder dörder atlayarak benim kata çýktým, birdenbire kapýyy açtým. Pauline ellerini kavuřturmuř, yanan mumun kacťsýnda, divanýn üzerinde oturuyordu. Hayretle yüzüme baktý, kuřkusuz o anda pek garip bir suratým olmalýydý. Onun kartťsýnda durdum ve bütün paramý masanýtý üzerine attým. .

ON BEŤÝNCÝ BÖLÜM

Hiç kıymýldamadan, otururunu bile deđiřtirmeden, gözleđini bana dikmiř, bakýyordu.

Cebimden son altýn destesini de çýkararak, ona:

‘Şýki yüz bin frank kazandým!’ diye bađýrdým.

Bir yýđýn banknot ve altýn para bütün masayý kaplıyordu. Gözlerimi oradan ayýramýyordum;, zaman zaman Pauline’i tamamiyle unutuyordum. Kimi zaman tomar halinde bir araya160

getirerek banknotları düzene koymaya başlıyordum, kimi zaman altınları ayrı bir yana yığıyordum, kimi zaman da hepsini dağıtıp saçıyor ve derin derin kendi düşüncelerime dalarak, hızlı adıyla odayı arđınlamaya başlıyordum; -yahut da ansızın masaya geri dönüp paramı saymaya başlıyordum. Bir ara aklıma batıma gelince, birdenbire kapıya atılıp anahtar kilitte iki kez çevirdim. Daha sonra kararsız bir halde, küçük bavulumun önünde durdum.

Birden Pauline'in varlığını anımsayıp ansızın ona doğru dönerek:

‘Acaba yarın sabaha kadar bavula mı koysam bunları?’ diye sordum.

Pauline hiç kıpırdamadan hep aynı yerde oturuyordu ama, gözlerini de benden ayırmıyordu. Hiç de hoğuma gitmeyen garip bir ifadesi vardı. Orada kin okunduğunu söylersem hiç de yanılmığ olmam.

Çabucak ona yaklağtım:

‘Pauline, içe yirmi beş bin florin, bu elli bin frank, hatta daha da fazla eder. Onları alın ve yarın gidip onun suratına atın.’

Hiç kartılık vermedi.

‘Eğer isterseniz, yarın sabah ben kendim götürürüm ona. Olur mu?’

Pauline birden gülmeye başladı. Uzun bir süre güldü.

Üzüntülü bir tağkınlıkla ona bakıyordum. Bu gülüş benim en ateşli atk ilanlarımı sık sık (ve daha pek yakında) kartıladığı o alaycı gülüşe pek benziyordu. En sonunda gülmeyi kesti ve kağlarını çattı. Bana sert sert bir yan bakış fırlattı.

‘Sizin paranızı almam’ dedi küçümseyerek.

‘Nası! Ne oldu ki?’ diye haykırdım. ‘Pauline, bu da ne demek oluyor?’

‘Kartılıksız para kabul etmem.’

‘Bunu size bir arkadaş olarak veriyorum, size canımı ve-İririm.’

Sanki ruhumu okumak istermiş gibi, arağtırıcı gözlerle bana uzun uzun baktı. Küçük bir gülüşle:

‘Çok cömertsiniz’ dedi. ‘Değ Griex'nün metresi elli bin frank etmez.’

‘Pauline, benimle nasıl böyle konuşabilirsiniz?’ diye ba-| girdim çykılarak. ‘Ben Değ Griex dedim!’

‘Sizden nefret ediyorum! Evet... Evet!.. Sizi de, Değ Griex'yi sevdiğimden fazla sevmiyorum!’ diye bağırdı, ve gözlerinde tımteklar çakmaya başladı.

Yüzünü ellerinin arasına gizledi ve bir sinir krizi geçirdi. Ben, ona doğru atıldım.

Benim yokluğumda batından bir şeyler geçtiğini anladım. Aklı tam olarak yerinde değilmiş gibiydi.

‘Beni satın al, ister misin? Ýster misin? Değ Griex gibi, elli bin franga, ha?’ diye haykırdı meydan okurcasına sarsın-ıtılı hıçkırıklar arasından.

Pauline'i kucakladım, ellerini, ayaklarını öptüm, kartı-jsında diz çöktüm.

Sinir krizi geçiyordu. Ellerini omuzlarıma koyup beni dikkatle seyretti. Sanki yüzümden bir şey okumak istermiş gibiydi. Beni dinliyordu ama, görünüşe göre söylediklerimi itmiyordu bile. Yüzünde tasalı, düşünceli bir ifade belirdi. Ben kaygılıydım; doğrusu ya, onun çıldırdığını sanıyordum. Beni usulca kendine doğru çekti, dudaklarında güven dolu bir gülümseme dolağıyordu; sonra, ansızın beni geri itiyor ve ka-ıranlık bir ifadeyle yüzümü incelemeye başlıyordu. Birdenbire beni kucakladı:

‘Beni seviyorsun, değil mi, beni seviyor musun?’ di-‘ yordu. ‘Mademki... Mademki... benim uğruma baronla düello etmek istiyordun!’

Sonra ansýzýn, sanki gülünç ve, hoş bir aný aklýna gelmiř gibi, bir kahkaha attý. Hem gülüyor, hem de adlýyordu.

Ne yapabilirdim ki, elimden ne gelirdi? Ben de ateřliydim. Benimle konuřmaya bařladıđýný çok iyi anýmsýyorum... Ama, hemen hemen hiçbir řey anlayamadým, bu bir çeřit sayýklama gibi bir řeydi: Sanki çabuk çabuk bana bir řeyler anlatmak istermiřçesine kekeleyip duruyordu; bu sayýklama arada sýrada, beni iyiden iyiye korkutmaya bařlayan neřeli bir kahkahayla kesiliyordu.

řHayýr, hayýr, kibarsýn, naziksin!ř diye yineliyordu, řSen benim sadýk dostumsun!ř

Ve yeniden ellerini omuzlanma koyup gene beni seyretmeye koyuluyordu, bir yandan da durmadan: şBeni seviyorsun... Beni seviyorsun... Beni sevecek misin?ř diye yineliyordu.

Gözlerimi ondan ayýrmýyordum; onu řimdiye kadar böyle sevecenlik ve atk tařkýnlýklarý içinde hiç görmemiřtim; bunlarýn sayýklama olduđu bir gerçeđi ama... benim tutkulu bakýřýmý görür görmez, dudaklarýnda kötü bir gülümseme belirdi; damdan düřercesine, B. Astley'den söz etmeye bařladı.

Zaten, konuřmayý durmadan B. Astley üzerine getiriyordu (özellikle de demin, bana bir řeyler anlatmaya çalyřtıđý sýrada) ama, bunun ne anlama geldiđini bir türlü kavrayamý-yorduýn. Hatta onunla alay ettiđini sanýyorum. Her dakika onun beklediđini... belki de pencerenin altýnda beklediđini bilmediđimi yineliyordu.

řEvet, evet, pencerenin altýnda, aç da bak, bak, orada!ř

Beni pencereye dođru itiyordu ama, ben oraya gitmek için bir hareket yapar yapmaz, çýlgýnca bir kahkaha koparý-yordu, ben de onun yanýndan ayrýlamýyordum; o zaman, üzerime atýlýyor, beni kollarýnýn arasýnda sýkýyordu.

řGidecek miyiz? Yarýn, gider miyiz?...ř

Bu düřünce ansýzýn onu kaygýlandýrmýřta benziyordu.

řVe (düřünceli bir hal alýyordu) büyükanneye yetiřiriz, ne dersin? Onu Berlin'de yakalayacađýmýřý sanýyorum. Ona yetiřip de bizi kartýsýnda görünce ne der acaba, sen ne düřünüyorsun bu konuda? Ya B. Astley?.. Bak o Schlangenberg' in tepesinden kendini ařadı atmazdý, deđil mi?ř Bir kahkaha altý. řBak dinle: Gelecek yaz nereye gidecek biliyor musun? Bilimsel arařtıřmalar yapmak için Kuzey Kutbu'na gidecek, beni de davet etti... Hah! Halý! Hay! Avrupalýlar olmasa biz Ruslarýn hiçbir řey bilmeyeceđimizi ve hiçbir iře yaramadıđýmýřý söylüyor... Ama, bak o da iyidir! Biliyor musun, general i hoş görüyor, bađýřlýyor; Blanche'ýn... tutkunun... Her neyse, bilmiyorum, bilmiyorumř diye yineledi, sanki řařırmýř da ne diyeceđini bilemezmiř gibi. řZavallýlar, onlara o kadar acýyorum ki, büyükanneye de acýyorum... Bak, bak dinle. Deř Gricux'yü nasýl öldürebilirdin? Ama, sen baronu bile öldüremezdin!ř diye ekledi yeniden gülmeye bařlayarak. řGeçen gün, baronla, o kadar gülünçtün ki! Oturduđum sýradan ikinize de bakýyordum; seni yolladıđým zaman oraya gitmek sana ne kadar da zor geliyordu! O kadar güldüm, o kadar güldüm ki!ř diye ekledi yeniden kahkahalar kopararak.

Yeniden beni kucaklayýp gödsünde sýkmaya, tutkulu bir sevecenlikle yüzümü yüzüne bastýrmaya bařladı. Artýk hiçbir řey düřünmüyordum, hiçbir řey duymuyordum, bařým dönüyordu...

Aklýmý bařýma toparladıđýmda saat sabahýn yedisi olmalıydý; güneř odayý aydýnlatýyordu. Pauline yanýma oturmuř, garip bir halle gözlerini çevrede dolatýřýyordu sanki karanlýktan çýkmýř da, anýlarýný toparlýyormuř gibi. O da uyanmýř ve gözlerini masaya ve paraya dikmiřti. Bařým kurtun gibi ađýr ve sancýlýydý. Pauline'in elini tutmak istedim: Beni itip birdenbire divandan kalktý. Bařlayan gün karanlýktý; řafaktan az önce yađmur yađmýřtı. Pauline pencereye yaklařtı, kanadı açtý, yarý beline kadar ařadı sarktý ve dirseklerini peý-

vaza dayayarak, dönüp bana bakmadan, kendisine söylediklerimi dinlemeden, birkaç dakika öylece kaldı. Aklıma korkunç bir düşünce geldi: Țimdi ne olacaktı, bütün bunlar nasıl sonuçlanacaktı? Pauline ansızın pencereden ayrıлып masaya geri geldi ve sonsuz bir kin ifadesiyle bana baktı ve dudakları öfkeden titreyerek:

ȚEh, hadi bakalım, Țimdi elli bin frangımı ver bana!t dedi.

ȚPauline, yeniden mi bađlıyorsun!t dedim. ȚYoksa fikir mi dediřtirdin? Hah! Hah! Hay! Belki piřman bile olmuřsundur?ť

Bir gün önce sayılan yirmi beş bin florin masanın üzerinde duruyordu: Onları alıp ona uzattım.

ȚYani, Țimdi bunlar benim mi? Öyle mi? Öyle mi?ť diye sordu hırçın bir sesle parayı eline alarak. ȚOnlar hâlâ senint dedi ben de.

ȚYyi, pekâlâ, al bakalım, elli bin frangını!ť Kolunu kaldırıp paralan suratıma fırlattı. Suratıma çarpan tomar dötemeye saçıldı. Ondan sonra da Pauline koşarak odadan çıktı. O anda bilincinin tam olarak yerinde olmadığını biliyorum ama, gene de bu geçici çılgınlığı bir türlü anlayamıyorum. Hâlâ hasta olduğu bir gerçek ve aradan da henüz bir ay geçti. Bununla birlikte, bu halin nedeni neydi, özellikle de o çıkıtın nedeni neydi? Hiç anlayamıyorum. Gururu mu yaranmıştı? Yoksa gelip beni bulmaya karar vermesi mi onu bu umutsuz üzüntüye itmişti? Ben de mutluluğumla böbürlenmişe, tıpkı Deř Grioux gibi, eline elli bin frank vererek bağımdan savmışta benzememiş miydim? Oysa, açıkça söylemek gerekirse, hiç de öyle dedildi. Öyle sanıyorum ki, kabahatin bir bölümü onun boř gururundaydı; bütün bunlar, kuşkusuz, ona , pek bulanık biçimde görünmüş olmasına kartın, bana güvenmemesine ve beni kırmasına onun o boř gururu neden oldu. Bu durumda, ben elbette ki Deř Grieu'un cezasını çektim

belki de, benim pek fazla suçum olmamakla birlikte suçlu durumda kaldım. Doğruyu söylemek gerekirse, bütün bunlar sadece sayıklamaydı, benim de onun sayıkladığını bildim ve... benim de bu ayrıntıya dikkat etmediim bir gerçektir. Belki le Țimdi bu hatamı bağıtlamayacaktır? Evet ama, bu Țimdi, ya geçen gün, geçen gün? Sayıklaması ve hastalığı, Deş Grioux' nün mektubuyla gelip beni bulurken ne yaptığını unutturacak kadar Țiddetli dedil miydi? Demek ki, ne yaptığını pekâlâ biliyordu.

Bütün banknotlarımı ve yığınla altınımı, çabucak, gelişigüzel yatağımın içine tıktım, üzerine de örtüyü çekip, Pauline* len yaklağık on dakika sonra, odadan çıktım. Kendi odasına 'saçtığından kesinlikle emindim, onun için sessizce onların dairesine süzölüp sofada, dadıdan Küçük hanımın sadlığını sormak istiyordum. Merdivende rastladığım dadı, Pauline'in he-lüz dönmediini, onu benim odamda aramaya gittiini söyle-iidi zaman ne kadar şatırdığımı bilemezsiniz.

ȚAz önce ayrıldıt dedim, Țon dakika ya oldu ya olmadı, bereye gitmiř olabilir acaba?ť

Dadı kınayan bir gözle bana baktı.

Bu arada, öykü bütün otele yayılmıştı bile. Kapıcının bölmesinden metrodotele kadar Fraulein'in sabahın saat altısında, yağmur altında koşarak çıktığı ve İngiltere Oteli'ne doğru gittiini anlatılıyordu alçak sesle. Konuşmalarından ve anıttırmalarından, bütün geceyi benim odamda geçirdiini çoktan öğrendiklerini anladım. Zaten, generalin ailesi üzerine öyküler düzmeye başlamışlardı bile; generalin bir gün önce aklını oynattığını ve bütün otelden itilecek biçimde hıçkırı hıçkırı adladığını biliyorlardı. Bu fırsatla, büyükannenin onun annesi olduğunu, oğunun Mile de Cominges'le evlenmesine engel olmak ve söz dinlemedii takdirde onu mirasından çıkarmak için özel olarak Rusya'dan geldiini anlatıyorlardı. General boyun edmeyi reddettedi için de kontes, onun gözleri-166

nin önünde, ona hiçbir şey bırakmamak için, kasten roulette varını yitirmişti. 'Diese Russen!' (1) diye yineliyordu metrdotel öfkeyle, başını sallayarak. Öbürleri gülüyorlardı. Metrdotel hesabı hazırlıyordu. Benim kumarda kazandığımı öğrenmişlerdi bile: Kari, benim katın garsonu, beni ilk kutlayanlardandı. Ama, benim aklım başka yerdeydi. İngiltere Ote-li'ne koştum.

Vakit henüz erkendi; B. Astley hiç kimseyi kabul etmiyordu. Bununla birlikte gelenin ben olduğunu öğrenince, beni kartılamak üzere koridora çıktı ve ne söyleyeceğimi bekleyerek, donuk bakışını bana dikerek, kartımda dikilip kaldı. Ona hemen Pauline'in nasıl olduğunu sordum.

'Rahatsız' diye kartılık verdi B. Astley hep dosdoğru gözlerimin içine bakarak.

'Demek ki gerçeklen de sizin yanınızda?'

'Evet, burada.' ,

'Peki, ya siz, onu alıkoyma niyetinde misiniz?'

'Evet.'

'B. Astley, bu bir rezalete neden olur; olmaz öyle şey. Üstelik, ağır hasta, bunu belki fark etmediniz.'

'Yoo! Fark ettim, hasta olduğunu daha önce size söylemiştim. Hasta olmasa, geceyi odanızda geçirmezdi.'

'Ya, bunu da mı biliyorsunuz?'

'Evet. Dün bana gelecekti, onu akrabalarımın bir hanımın yanına götürecektim ama, hasta olduğu için ıtırıldı ve size gitti.'

'Tu işe bakın siz! Eh, pekâlâ,-B. Astley, sizi candan kutlarım. Sahi, dediniz de aklıma geldi: Bütün geceyi pencereimin altında geçirmediniz mi? Bayan Pauline her an pencereyi aç-

(1) Almanca: 'Ah! Tu Ruslar!'

mamı ve sizin orada olup olmadığınızı bakmamı söylüyordu; bu, onu pek güldürüyordu.'

'Olacak şey mi hiç? Hayır, pencerenin altında dedim; ama, koridorda bekliyordum, oralarda gidip geliyordum.'

'Onu tedavi etmek gerek, B. Astley.'

'Evet, bir doktor çağırttım bile. Eder ölürse, ölümünün hesabını vereceksiniz bana.'

ıtırıldı kaldım.

'Rica ederim, B. Astley, ne demek istiyorsunuz siz?'

'Dün kumarda iki yüz bin taler -kazandığınızı gerçek mi?'

'Sadece yüz bin florin.'

'Bakın, gördünüz mü? Ve az sonra Paris'e gideceksiniz,

dedi mi?'

'Neden?'

'Bütün Ruslar, ceplerine para doldurdular mıydı, soluğu Paris'te alırlar' diye açıkladı B. Astley, bu sözleri sanki bir kitapta okumuğ gibi söylüyordu.

'İmdi bu Allanın yazında Paris'te ne yapayım? B. Astley, onu seviyorum! Bunu siz de biliyorsunuz!'

'Gerçekten mi? Ben tersine inanıyordum. Üstelik, burada kalırsanız, elinizdeki, avucunuzdakinin hepsini kesinlikle yitirirsiniz ve Paris'e gidecek paranız kalmaz. Hadi, güle güle, bugünden tezi yok, gideceğinize kesinlikle inanıyorum.'

'Pekâlâ, elveda ama, gitmeyeceğim. B. Astley, neler olup biteceğini siz düşünün!.. Kısacası, general... İmdi de Bayan Pauline'le bu olay... Bütün kent adzına dıtecek.'

'Evet, bütün kent bundan söz edecektir ama, generalin buna pek kulak astığı yok gibime geliyor, onun dıtecek çok daha başka şeyleri

var. Ayrýca, Bayan Pauline istediđi yerde oturma hakkýna kesinlikle sahiptir. Ailesi konusuna gelince, haklý olarak, artýk ailesi bulunmadýđý sýylenebilir.†

Oradan uzaklađýrken, Paris'e gideceđimi ileri süren řu

Ýngilizin garip güvenine güliüyordum. Bununla birlikte, eđer Bayan Pauline ölecek olursa, bu beni düelloda öldürmek istiyor, diye düştünüyordum, bu da gene bir şey! Yemin ederim ki Pauline'e acıyordum ama, garip şey, dün kumar masasına yaklaştıyđım ve banknot destelerini toplamaya başladıyđım o belirli andan beri, aţkıym bir bakıma ikinci plana düştümüştü. Bunu şimdi söylüyorum; o anda bunu kesin olarak hissetmemiştim. Ben gerçekten de kumarbaz mıydım? Pauline'i bu kadar... garip biçimde mi seviyordum, kuzum? Hayır. Tanrı tanıyđımdır ki onu hâlâ seviyorum! B. Astley'in dairesinden ayrıldıyđım zaman gerçekten acı çekiyordum, odama dönerken de her şeyden kendimi suçluyordum. Ama... o zaman baţıma dünyanın eri garip ve en aptal serüveni geldi.

Acele acele generalin dairesine giderken, ansızın onların dairesinin hemen yakınında bir kapı açıldı ve birisi bana seslendi. Dul Bn. Cominges'di bu. Mile Blanche'ın emri üzerine beni çağırmıyıtı. Genç kadının dairesine girdim.

Ýki odalı küçük bir daireleri vardı. Yatak odasında Mile Blanche'ın kahkahaları ve yüksek sesle konuşmaları iitiliyordu. Yataktan kalkıyordu.

ÝYa, o mu! Gel buraya, koca sersem! Dađ gibi altınla gümüşt kazandıyđın doğru mu? Ben altın yedlerim.ı Evet, kazandıymı dedim gülererek. Ne kadar?ı Yüz-bin florin.ı

Ben de ne aptalım ya! Girsene içeri, hiçbir şey iitmiyorum. Bol bol yiyip bir iyice edleniriz, dedil mi?ı

Girdim. Yuvarlak, esmer harikulade omuzlarını a yıkta bırakan pembe atlastan bir  artafın altında yatıyordu: Ancak dü te görülebilen, yanık tenini  atırtacak derecede ortaya koyan göz 'kamaştırıcı beyazlıktaki dantellerle süslü patiska bir geceliğin hafifçe örttüğü omuzlar.

ı.Oğlum, yürekli misin?ı (1) diye haykırdı beni görünce l ve ardından da bir kahkaha attı. Hep ne eyle, hatta kimi za-I man da açık yürekle gülerdi.

ıBabamdan başka biri...ı diye başladım Corneille'i sür-dürerek.

ıBak gördün mü, gördün mü?ı diye gevezeliğe başladı; j Önce git  oraplarımy getir ve onları giymeme-yardıym et; sonra da, eğer pek fazla aptal dedilsen, seni Paris'e göttürürüm. Biliyorsun ki hemen gidiyorum.ı

ıHemen mi?ı

ıYarım saat sonra.ı

Gerçekten de, her şey paketlenmişti. Etyalar hazırdı. Kah-jvaltı çoktan bitmişti.

ıÝtte, böyle, eđer istersen, Paris'i görürsün. Buraya bak,  outchitel nedir, kuzum? Sen autchitel'keyı pek aptaldın!  o-jraplarıym nerede? Giydir şunları ayađıma, caným!ı

Gerçekten tapılacak kadar güzel küçük bir ayak uzattı: i Esmer, minicik, potinlerin içinde o kadar sevimli görünen hemen hemen bütün o küçük ayaklar gibi asla biçimsizleşme-miş bir ayak. Gülmeye başladım ve ipek çorabı bacağında iyice gerdim. Bu arada, Mile Blanche, yatağında oturmuş, ge-Jvezelik ediyordu.

ıSöyle bakalım, .seni yanıma alırsam, ne yaparsın? Önce, ben elli bin frank isterim. Onları bana Frankfurt'ta verirsin, j Paris'e gideriz; orada birlikte ya arız ve gün ortasında sana yıldızlar gösteririm. Ömründe hiç görmedim türden kadınlar (gösteririm sana. Dinle...ı

ıDur hele! Sana elli bin frank veririm, bana ne kalır?ı

ıPeki, ya unuttuğun yüz elli bin frank? Üstelik de,  e-

(1) Ünlü Fransız trajedi yazarı Corneille'in (XVII. yy.) yapıtı Le Cid'in kahramanı Cid'ın babasının bit sorusu. (Çeviren)

ninle, ne bileyim, bir iki ay yaşamaya razý oluyorum! Elbette ki, o iki ayda bu yüz elli bin frangý yer bitiririz. Görüyor musun, iyi insaným, sana haber veriyorum; ama, yýldýzlar göreceksin!t

ŤNasý! Hepsi iki ayda mý?t

ŤNe? Seni korkutuyor mu bu! Ah! Sefil tutsak! Ama, biliyor musun ki bu yaşamýn bir ayý senin bütün ömründen daha iyidir? Bir ay... ve sonra, tufan! Ama, sen bunu anlayamazsýn ki, caným! Hadi, hadi, sen buna layýk dedilsin! Ayy, ne yapýyorsun?t

Onun öbür çorabýný giydirmeye çalıttýyordum ama, kendimi tutamadým ve ayadýný öptüm. Hemen çekti ve ayadýnýn ucuyla yüzüme vurmaya başladı. En sonunda beni savdı.

ŤÝtte böyle, ontchitel'im, eder istersen, seni bekliyorum; bir çeyrek saat sonra gidiyorum! t diye haykýrdý arkamdan.

Odama döndüümde, adeta baým dönüyordu. Eh, ne yani, Bayan Pauline banknot tomarlarını suratýma atýp da, hemen o akşam B. Astley'i yedlediyse, benim suçum dedildi ya! Dötemenin üzerinde hâlâ birkaç banknot sürünüyordu. Onları yerden aldým. Tam o sırada, kapý açıldı ve (daha önce yüzüme bile bakmak istemeyen) metrdotel içeri girdi ve beni ađada, V... Kontu'nun çýktýđý tahane daireye yerletmeye davet etti.

Bir süre düündükten sonra:

ŤHesabýmý verin!t diye haykýrdým, Ťon dakika sonra Paris'e gidiyorum. ŤHaydi, Paris olsun! dedim içimden. ŤHiç kuçkusuz, yazgýmda bu da vardı!t

Bir çeyrek saat sonra, gerçekten de üçümüz bir aile kompartýmanýnda oturuyorduk: Mile Blanche, dul Bayan Cominges ve ben. Mile Blanche bana bakarak kahkahalarla gülüyordu. Dul Bayan Cominges de ona katýlyyordu. Neçeli olduđumu söyleyemem. Yaşamým ikiye parçalanýyordu ama, bir gün önceden beri, bir kâđt üzerine oynamaya alýtmýttým. Belki de paraya dayanamadýđýný ve aklýmýn baýmıdan gittiđi bir gerçektir. Belki de canýma minnetti, benim de istediđim buydu, kimbilir. Bana öyle geliyordu ki, bir an için ama, sadece bir an için, dekor dediđimti. ŤAma, bir ay sonra dönmüđ olacađým, o zaman... ve o zaman, B. Astley'le benim gene paylaçacak kozumuz olacak!t Evet, anýmsayabiliđim kadarýyla, bu Blanche sersemiyle kahkahalarla gülerken korkunç derecede üzgündüm.

Blanche gülmeyi kesip beni ciddi şekilde azarlamaya başlayarak:

ŤÝyi ama, ne istiyorsun? Ne kadar aptal çeysin!t diye bađýrýyordu. ŤAh, ne kadar da aptalsýn! Evet, evet, iki yüz bin frangý harcayacađýz ama, sen küçük bir kral kadar mutlu olacaksýn; kravatlarını ben kendi elimle bađlayacađým ve seni Hortense'la tanýttýracađým. Bütün paramýzý har vurup harman savurduktan sonra, sen gene buraya gelirsin, yeniden bankolarý iflas ettirirsin. Ne dedi Yahudiler sana? Önemli olan cürettir, o da sende var, daha defalarca Paris'e bana para getireceksin sen. Bana gelince, ben elli bin franklýk bir gelir istiyorum ve o zaman...t

ŤPeki, ya general?t diye sordum.

ŤGeneral mi? Biliyorsun ki, her gün bu saatte bana çiçek almaya gider. Bu kez ona mahsustan en nadir çiçeklerden almasýný söyledim. Zavallýcýk, döndüünde bir de bakacak ki, kuç uçmuđ! Peşimizden koçacaktır, bak görürsün. Hah! Hah! Hay! Pek sevinedim. Paris'te çok içime yarayacaktır; B. Astley burada onun cezasýný çekecek...t

Ve içte Paris'e böyle gittim...

Paris, onun için ne diyebilirim?

Bütün bunlar, elbette ki, saçmalık, çalgınlık. Orada üç haftadan fazla kalmadım, bu sürenin sonunda, yüz bin frangım uçup gitmişti. Sadece yüz bin frank diyorum; öbür yüz bin frangı Mile Blanche'ın hesabına aktardım: Elli binini Frankfurt'ta, üç gün sonra, Paris'te de, zaten onun bir hafta içinde paraya çevirdi emre muharrer senet halinde elli bin frank daha verdim.

Elimizde kalan yüz bin frangı da benimle birlikte yiyeceksin, outchitel'im! Bana hep bu adı veriyordu.

Kendi paralarının ilgilendiren konularda, Mile Blanche türünden insanlardan daha kuşkulu, daha güvensiz, daha cimri, daha pinti bir şey düşünmek zordur. Benim yüz bin franga gelince, daha sonra, Paris'te ev açıp yerleşmek için bu paraya ihtiyacı olduğunu bana açıkça söyledi.

Yıtte şimdi artık kesin olarak lüks bir şekilde yerleştim, uzun zaman kimse beni buradan koparamaz; hiç dedirse gerekli önlemleri aldım diye ekledi.

Zaten, o yüz bin frangın rengini bile görmedim: Kesenin adını onun elindeydi, her gün denetledi para cüzdanımda hiçbir zaman yüz franktan fazla olmazdı, hemen hemen hep daha azdı. En saf haliyle:

Paraya ne ihtiyacı var? diyordu bana kimi zaman, ben de tartıyordum.

Buna kartlık, o parayla çok güzel bir apartmana yerleşti ve beni yeni konutuna götürdüğüde, orayı gezdirirken, bana:

En küçük olanaklarla bile tutumluluk ve ince zevk bak neler yapabiliyor dedi.

Bu önemsiz olanak, net olarak tam elli bin frank ediyordu. Geriye kalan elli bin frankla kendine arabayla atlar aldı; sonra iki balo verdik, yani pek çok bakımdan ünlü, üstelik de iyi kızlar olan Hortense'ın, Lisette'in ve Cleopâtre'ın da katıldıkları iki suare. Bu iki suare boyunca ben o saçma evin efendisi rolünü oynamak, yeni zengin tüccarların o son derece dar görüşlü, görgüsüz eğerlerini, dayanılmaz derecede bilgisiz ve kaba küçük rütbeli askerleri, son moda giysilerle, gıcır gıcır eldivenlerle, bizim oralarda, Petersbourg'da kimsenin aklının ucuna bile gelmeyen, bu da hani, az şey dedir-, bir kendini bedenmişlik ve kasımayla gelen içler acısı kötü yazarları, dedersiz gazetecileri kabul etmek ve konuşmak zorunda kaldım. Hatta bunların aklına benimle alay etmek bile geldi ama, ben tampanyayla iyice sarhoş olarak, gidip yandaki odada bir güzel uyudum. Bütün bunlar beni son derece idrendiriyordu.

Bir outchitel' diyordu Mile Blanche, kumarda iki yüz bin frank kazandı, ben olmasam onları nasıl harcayacağını bilemezdi. Daha sonra, yeniden mesleğine dönecek; boş bir yerden söz edildiğini iteniniz var mı aranızda? Onun için bir şeyler yapmalıyız.

Tampanyaya çok sık başvuruyordum, çünkü hep üzgündüm, korkunç derecede de canım sıkılıyordu. Dünyanın en bayad, en paragöz ortamında yaşıyordum, orada her metelik hesaplanıp tartılıyordu. İlk on beş günde Blanche benden nefret etti, bunu pekâlâ fark ettim; beni çok sık giydirdi, kravatımı her gün kendi elleriyle badladı gerçektir ama, aslında beni bütün gücüyle hor görüyordu. Ben buna zerre kadar aldırış etmiyordum. Üzgün ve tasalı, sokağa çıkmaya başladım; çoğunlukla Château de Fleurs'e gidiyordum, orada her akşam düzenli biçimde sarhoş oluyor ve son derece açık saçık biçimde oynadıkları kankan dansını öğreniyordum, daha sonraları bu türde bir üne bile kavuştum. En sonunda Blanche kiminle iti olduğunu anladı: Bütün ilişki-174

miz süresince, ben elimde kalem kâdıyla, ne harcadyđny, benden ne çaldyđny, daha ne harcayacadyňy, ya da benden daha ne çalacadyňy hesaplayarak peşinden gideceđimi düđünmüđtü. Her frangy benden bođuđu almamak zorunda kalacadyňa emindi. Varsaydyđy saldýrýlarýmyn her biri için bir kartýlyk hazýrlamýđty; ben saldýryya geçmedim için, önden davranmak istedi. Kimi zaman küplere biniyor, dalařmaya bařlyyordu ama, benim sustuđumu görüncü, çođunlukla tezlöngün üzerine yýđýlyyor ve gözlerini tavana dikerek, sonunda kendi de řařyp kalýyordu. Bařlangýçta benim sadece bir sersem, bir outchitel olduđumu sanýyordu ve besbelli: ř Aman caným, sersem bir, eđer kendiliđinden anlamazsa, řimdi oturup da kuladyňa kar suyu kařýrmanýn hiç geređi yok ř diye düđünerek, ačýklamalarýny yarıda kesmekle yetiniyordu. Kimi ,zaman, sokađa çýkyyor, on dakika sonra dönüyordu, bu en çýlgýn harcamalarý, olanaklarýmýzýn elvermediđi harcamalarý yaptýđy zaman oluyordu: Sözelimi, atlarýny on altý bin frank deđerindeki bir çift atla dediřtirdiđinde öyle yapmýđty.

řEe, nonoř, kýzmadýn, deđil mi? ř dedi bana yaklařarak: řYoo! Haa-yýyr! Can-nýmý sýkyyorsun! ř dedim elimle onu iterek. Ama, bu ona o-kadar ilginç göründü ki, hemen yanýma oturuverdi.

řBak caným, onlarý o kadar pahalýya satýn almaya karar verdim, çünkü bu bir fýrsattý. Satmaya kalksak, su içinde yirmi bin frank ederler. ř

řSana inanýyorum, inanýyorum; gerçekten çok güzel atlar, iřte řimdi artýk řahane bir arabayla atlarýn var. Bu sana çok yararly olacaktýr, artýk bunun sözünü etmeyelim. ř

řDemek ki, kýzmadýn, öyle mi? ř

řNeden kýzacakmýđým ki? Sana zorunlu olanlarý edinmekte çok haklýsýn. Bütün bunlar daha sonra sana çok yararly olacak. Gerçekten, lüks içinde yerleřmenin senin için gerekli olduđunu görüyorum; yoksa dünyada milyona eriře-KUMARBAZ

175

mezsin. Bizim yüz bin frangýmýz burada sadece bir bařlangýç, umman içinde bir damla su. ř

Bu tür düđüncelerden bařka her řeyi, daha dođrusu bađýrmalarý ve çýkýřmalarý bekleyen Blanche, řařkýnlýktan donup kaldý.

řÝřte... Ýřte, sen böylesin iřte! Ama, anlamak için aklýn var senin! Bak, biliyor musun, ođlum, outchitel olmana kartýn, sen prens dođmuř olmalýsýn! Demek ki, paramýzýn bu kadar çabuk uçup gitmesine üzölmüyorsun, öyle mi? ř

řHayýr caným, paranýn caný cehenneme, istediđi kadar çabuk uçup gitsin. ř

řAma... Biliyor musun ki... Ama, buraya baksana sen, yoksa zengin misin sen? Ama, biliyor musun, sen parayý fazlasýyla hor görüyorsun. Sonra ne yapacaksýn, söyler misin, kuzum? ř

řBen mi? Sonra Hombourg'a giderim, orada gene yüz bin frank kazanýrým. ř

řEvet, evet, çok dođru, harikulade bir řey bu! Kazanacadyňa ve parayý buraya bana getireceđine yüzde yüz eminim. Buraya bak, öyle davranacaksýn ki, en sonunda seni gerçekten seveceđim! Pekâlâ, mademki sen böylesin, bütün bu süre içinde ben de seni severim, bir kez bile seni aldatmam. řu son günlerde seni sevmiyordum, çünkü senin sadece bir outchitel olduđunu sanýyordum (uřak gibi bir řey bu, deđil mi?) ama, gene de sana sadýk kaldým, çünkü ben iyi yürekli bir kýzým. ř

řGecelik külahýma anlat sen onu! Ya Albert'le, hani řu küçük zenci subayý, geçen sefer görmedin mi sanýyorsun? ř

şOo! Oo! Ama, sen... ř

řYalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun ama, bunun beni kýzdyrdýđny düđünmeye kalkma sakýn. Umurumda bile deđil; gençliđin de sýrasýny savması gerek. řimdi, elbette ki tutup

176

onu kovacak dedilsin, çünkü benden önce vardý, çünkü de sen onu seviyorsun, yalnız sakýn ona para verme, anladýn mı?'

‘Yani. buna da mı kıymadýn sen şimdi? Ama, biliyor musun, sen gerçek bir filozofsun! Gerçek bir filozof!’ diye haykırdý coşkuyla. ‘Eh, pekâlâ, seni seveceđim, seni seveceđim... Bak görürsün, memnun olacaksýn!’

Ve gerçekten de, o günden sonra bir bakýma bana bađlandı, bana yakýnlık bile gösterdi; son on günümüz işte böyle geçti. Söz verdiđi ‘Yıldızlar!’ görmedim ama, kimi konularda sözünü tuttu. Üstelik, beni Hortense’la, kendi türünde son derece ilginç bir kadýn olan ve bizim çevrede Filozof Therese adý verilen Hortense’la tanıttýrdý.

Hem zaten, bunun üzerinde uzun uzun durmaya gerek yok; bütün bunlar bu öyküye vermek istemediđim özel bir renklilikte ayrı bir öykünün konusu olabilir. Gerçek şu ki, bütün bunların en kısa zamanda sona ermesini bütün gücümle istiyordum. Ama, daha yukarda da söylediđim gibi, bizim yüz bin frank hemen hemen bir ay dayandı, buna ben de içtenlikle pek şaşırdım; Blanche en azýndan seksen bin franklık alıřveriř yapmýştý; biz topu topu yirmi bin frank harcamýştık ve... bu da yeterliydi. Sonlarına dođru benimle gerçekten açýksözlü davranan (ya da daha dođrusu, tamamen yalan söylemiyordu) Blanche, her ne olursa olsun, yapmak zorunda kaldýđý borçları kartýlamak zorunda kalmayacađýmý kabul etti. Bana:

‘Sana imzalamam için ne fatura verdim, ne de bonof dedi, ‘Çünkü acýdým sana; benim yerimde bir başkasý olsa, bunu mutlaka yapardı ve seni cezaevine gönderirdi. Görüyor musun, görüyor musun bak, seni ne kadar sevdim, ne kadar da iyi yürekliyim! Sadece bu Allahın cezasý evlenme bana korkunç bir paraya patlayacak!’

Gerçekten de bir düđün yapıldý, birlikte geçirdiđimiz ayın ta sonunda oldu bu iş ve öyle sanýyorum ki, benim yüz bin

frangın son kıyıntıları da böyle uçup gitti. Öykü, yani demek istiyorum ki, ortak yařamýmız böyle sona erdi; ondan sonra ben resmen emekliye ayrıldým.

İşler şu şekilde gelişti: Paris’e yerleşmemizden sekiz gün sonra general çıkg geldi. Trenden iner inmez doğruca Blanche’a geldi ve daha ilk ziyarette, az kalsın oraya yerleşecekti.

Dođruyu söylemek gerekirse, bir yerlerde küçük bir dairesi vardý. Blanche onu çýđlıklar gibi kahkahalarla, neşeyle kartýladı, hatta boynuna bile sarýldý; işler o hale geldi ki Blanche, generali alýkoydu. General her yere onunla gitmek zorunda kaldý: Bulvarlara, gezintilere, tiyatrolara, arkadařların evine. General bu için hâlâ üstesinden gelebilecek durumdaydı; gerektiđi gibi heybetli, uzun boyluydu, boyalı bıyýkları ve yan sakalları (zýrhly süvari alayında hizmet yapmýştý), biraz yıpranmýř olmakla birlikte, güzel bir yüzü vardý. Davranýřları, nezaketi kusursuzdu. Her giydiđini pek yakýttýrdý. Paris’te madalyalarını takardı. Böyle bir erkekle bulvarlarda gezinmek sadece olası deđil, aynı zamanda da, deyim yerindeyse, salık da verilebilirdi.

Saf ve ahmak generalin ayakları yere basmýyordu artık; Paris’e geldiđi zaman, evimizin kapýsýnı çaldýđında bu kadarını hiç ummuyordu. Blanche’ın çýđlıklar kopararak kendisini kapý dýřarı edeceđini sanarak, adeta korkudan titreyerek gelmiřti. Olayların aldýđı řekil onu pek sevindirdi ve bütün o ayı mutlu bir kendinden geçme içinde geçirdi. Ondan ayrıldýđýmda aynı durumdaydı. Biz asýzın Roulettenbourg’dan ayrıldýktan sonra, hemen o sabah onun bir kriz geçirdiđini ancak buraya geldikten sonra öđrendim. Kendini kaybederek düřmüřtü; bütün bir hafta, adeta deli gibi olmuř, ipe sapa gelmez, saçma sapan řeyler söylemiř. Onu tedavi ediyorlarmýř ama, birdenbire her řeyi orada yüzüstü bırakýp trene atladýđı gibi dođruca Paris’e kařmýřtı. Söylemeye hiç gerek yok: Blanche’ın onu kartýlayýř biçimi ona en iyi ilaç yerine geçmiřti. Ama,

bu mutlu ruhsal duruma kartýn hastalyđýnyn belirtileri uzun zaman varlyđýny sürdürdü. Bundan böyle düřünmek, ya da biraz ciddi bir konuřmayý bile izlemek yeteneđinden yoksundu; böyle hallerde her sözcükte sadece: 'Humm!' diye eklemek ve bařýny sallamakla yetiniyordu. Ancak böylelikle iřin içinden çýkabiliyordu. Sýk sýk gülüyordu ama, kesik, sinirli, hastalykly bir gülüřle gülüyordu. Kimi zaman, kalyn kařlarýny çatarak, zifiri bir gece gibi kapkaranlyk, saatlerce öyle oturuyordu. Tamamiyle unuttuđu pek çok řey vardý. Saygýsýzlyđa varacak kadar dalgýnlařtı ve kendi kendine konuřma alyřkanlyđýny edindi. Sadece Blanche, onu yařama döndürebiliyordu; bir köřeye oturduđu zamanki huysuzluđu, neřesizliđi sadece ya Blanche'y uzun zamandýr görmediđindendi, ya da Blanche, onu da götürmeden sokađa çýktýđýndandý, yahut da gitmeden önce onu okřamayý unuttuđu içindi. Böyle anlarda ne istediđini söylemesini bilemezdi, üzgün ve tasaly olduđunu kendi bilmiyordu ki. Bir, iki saat hiç kýmýldamadan oturunca (Blanche hiç kuřkusuz Albert'le buluřmaya gittiđi zamanlarda, bunu birkaç kez gözledim), birdenbire çevresine bakýnmaya, kýpýrdanmaya, sađa sola dönmeye bařlyyordu, bir řeyi anýmsamaya, birisini bulmak istermiře benziyordu; ama, hiç kimseyi göremeyince, neyi sormak istediđini anýmsayamayınca, Blanche kahkahalarla gülerak, iki dirhem, bir çekirdek, neřeli, canly geri . dönünceye kadar yeniden uyutukluđuna gömülüyordu. Blanche hemen ona kořuyor, onu azarlyyor, ona bu lütfü pek ender göstermesine kartýn, boynuna sarýlyp öpüyordu bile. Bir keresinde general, onu görünce o kadar mutlu oldu ki, hüngür hüngür adlamaya bařladı; buna řařyp kaldým.

Blanche, general gelir gelmez, davasýny savunmaya bařladı. Hatta büyük büyük sözler etti, benim yüzümden ona ihanet ettiđini, hemen hemen onunla niřanlı olduđunu, ona söz verdiđini, generalin kendisi uđruna ailesini býraktýđým, en sonunda da onun hizmetinde olduđumu ve anlayıř göstermem

gerektiğini anımsattı... Vicdan azabı da mı çekmiyordum... filan falan... O bir yığın ęey söylerken, ben adzımı bile ağmıyordum. En sonunda bir kahkaha kopardım, her ęey de orada kaldı, yani önce beni bir sersem sandı, benim mert, iyi huylu bir ocuk olduğum fikrinde karar kıldı. Kısacası, sonuna doğru bu saygıdeğer kızın (ünkü, gerçekten de Blanche iyi bir kızdı... kendi türünde elbette ki! Bağlangıta onun değerini tam olarak anlayamamığtığım) bütün teveccühünü kazanmığtığım. Sonuna doğru, bana:

‘Sen akıllı ve iyi yreklisin’ diyordu, ‘ve... ve... bu kadar aptal olmak çok yazık! Gerçek bir Rus, bir Kalmuk!’

Kpedine hava aldırması için uğadığı göndereceği gibi, beni birkaç kez generali gezdirmeye gönderdi. Ben de onu tiyatroya, Bal Mabille’c, lokantalara götürüyordum. Generalin parası olmasına ve herkesin içinde cüzdanını ykarmaktan pek hoğlanmasına kartın, bu gezintiler için Blanche, bana para veriyordu. Bir gün, generalin Palais-Royal’de görüp beğendiği ve her ne pahasına olursa olsun, Blane’a armağan etmek istediği yedi yüz franklık bir idneyi almasına engel ol-mak için adeta zor kullanmam gerekti. Yedi yüz franklık bir idne Blanche için neydi ki? Generalin olup olacağı sadece bin frangı vardı. Bunun ona nereden geldiğini bir türlü drenemedim. Öyle sanıyorum ki, bunu ona B. Astley vermiğti, üstelik otel hesaplarını da o demiğti.

Bütün bu süre içinde bana gösterdiği ilgiye gelince, öyle sanıyorum ki, general, Blanche’la iliğkilerimi anlamadı bile. Kumarda bir servet kazandığımdan söz edildiğini öyle belli belirsiz iğitmiğti ama, Blane’m yanında kukusuz özel sekreter, hatta belki de uçak sıfatıyla bulunduğumu sanıyordu. Hiç değilse bana emir verircesine, yüksekte alarak konuğmayı sürdürüyordu, hatta arada sırada beni azarlamakta bile sakınca görmüyordu. Bir sabah kahvaltı yaparken, Blanche’la beni pek eğlendirdi. Alıngan değildi; benim varlığım birden-180

bire neden onu incitti acaba? Bunu hâlâ bilmiyorum. Kuşkusuz kendisi de nedenini bilmiyordu. Sözü. kıyası, dereden tepeden konuşarak, bağı sonu olmayan bir söyleve girdi, benim haylaz bir sokak çocuğu olduğumu, bana yaşamasını öğreteceğini... bana dünyanın kaç bucak olduğunu... vb., vb., öğreteceğini söyledi avaz avaz bağıarak. Ama, sözlerinden hiç kimse bir şey anlamadı. Blanche gülmekten katılyordu; en sonunda generali iyi kötü yatıttırdık, sokağa çıkarıp biraz gezdirdik. Birçok defalar üzüntüye kapıldığını, birini, ya da bir şeyi özlediğini, Blanche'ın varlığına karşın birisinin eksikliğini hissettiğini fark ettim. Bir iki kez bana içini döktü ama, ondan hiçbir zaman kesin bir şey öğrenemedim: Askerlikten, ölüme etinden, malikânesinden, servetinden söz ediyordu bana. Hoşuna giden bir sözcüde rastladığı zaman, duygularını ve düşüncelerini yansıtmamasına karşın, onu günde yüz kez yineliyordu. Konuşmayı çocuklarına getirmek istiyordum ama, o zaman da, tıpkı eskiden yaptığı gibi, adız kalabalığına getiriyor ve hemen konuyu değitiriyordu.

‘Evet, evet, çocuklar, haklısınız, çocuklar ya!’ Yalnız, bir kez tiyatroya giderken duygulandı:

‘Bahtsız çocuklar, onlar’ diye başladı ansızın, ‘Evet, Bayım, evet, bahtsız çocuklar!’ O aktam artık defalarca: ‘Bahtsız çocuklar!’ diye yineledi.

Pauline'den söz etmek istediğim zaman fena halde öfkeleni.

‘Nankör bir kız o!’ diye bağırdı. ‘Kötü yürekli ve nankör bir kız! Ailemizi lekeledi! Burada da yasalar olsa, ben onu yola -getirirdim! Evet, evet!’

Değ Grioux'ye gelince, onun adının anıldığını içime bile dayanamıyordu:

‘O, beni mahvetti’ dedi, ‘beni soydu soğana çevirdi, varımı yodumu elimden aldı, yırtıdı kesti! Tam iki yıl boyunca benim karabasanım oldu! Aylarca düğlerime girdi o adam! O... O adam... Yoo, sakın bana ondan söz etmeyin!’

Bu ikisinin arasında bir ilişki bulunduğunu görüyordum ama, her zamanki alıtkanlığıyla, susuyordum. Olup bitenleri ilk olarak Blanche'tan öğrendim: Ayrılmamızdan tam bir hafta önceydi.

‘Talihi varmış’ diye ötüp duruyordu; ‘B. babuğa gerçekten hasta ve her an ölebilir. B. Astley bize bir telgraf gönderdi; sen de kabul edersin ki, her şeye karşın onun varisi. Olmasa bile, hiçbir konuda beni rahatsız etmezdi. Önce, emekli maatı var, sonra da son derece mutlu olacağı o arka odada-oturacak. Ben general eği olacadıım. Yüksek sosyeteye rahatça girebileceğim (Blanche'ın en büyük düğüdü bu), sonra da, bir Rus toprak adası olacadıım, bir tatom, mujiklerim olacak, daha sonra da nasıl olsa milyonumu elde ederim!’

‘Ya kıskançlığda, huysuzluğda başlarsa... Tanrı bilir neleri... ille de tuturmaya başlarsa?.. Anladın mı ne dedimi?’

‘O mu? Aa, yoo! O olmaz! Buna cesaret edemez! Ben önlemlerimi aldım, sen hiç merak etme! Albert adına ona birçok nama muharrer senetler imzalattım bile. En ufak bir karardan dönmede... Hemen cezalanacak... Ama, buna cesaret edemez!’

‘Öyleyse, evlen onunla...’

Özel törenlere kalkıtmadan, aile arasında sade bir düğün yapıldı. Albert'le birkaç yakın dost çağırılmıttı. Hortense, Cleopâtre ve öbürleri kesinlikle uzaklağtırıldı. Damat adayı durumunu pek ciddiye alıyordu. Blanche, onun kravatını kendi elleriyle bağladı, saçlarına pomatlar sürdü; frak ve beyaz yelekle gerçekten, pek rabıtaly bir hali vardı.

Sanki bu fikir onu tatırtıyormuşcasına: ‘Doğrusu, pek rabıtaly’ dedi. Blanche, generalin odasından çıkınca.

Ayrıntılara girmedim ve bütün bunlara sadece ilgisiz bir seyirci gibi katıldığım için, o zaman olup bitenlerin pek

çodunu unuttum bile. Sadece, Blanche'ın soyadının Cominges dedi, du Placet oldu, dul Bayan Cominges'in de annesi olmadı aklımda kaldı. Neden o ikisi o güne kadar o adı almışlardı... hiç bilmiyorum. Ama, general bundan pek memnun göründü, hatta du Placet adı de Cominges'den daha çok hoşuna gitti. Dünün sabahı, giyinip kuşanmış, hem salonu artıyor, hem de son derece ciddi bir halle, durmadan: 'Mademoiselle Blanche du Placet! Blanche du Placet! Du Placet! Mademoiselle Placette!' diye yineleyip duruyordu ve yüzünde belirli bir kendini beğenmişlik parlıyordu. Kilisede, belediyede ve evdeki yemek sırasında, sadece mutlu değil, aynı zamanda da gururlu göründü. Blanche da saygı havalara takılmaya başladı.

Büyük bir ciddiyetle, bana:

'İmdi artık tamamıyla başka türlü davranmalıyım' dedi. 'Ama, biliyor musun, daha önce hiç aklıma bile gelmeyen pek sevimsiz bir şey var: Düşün bir kere, yeni soyadımı bir türlü anımsamayı başaramıyorum! Zagorianski, Zagorianski, Sayın Bayan General de Sago... Sago... şu kahrolasıca Rus adları yok mu! Her neyse, on dört sessiz harfli Sayın Bayan General! Ne kadar hoş, değil mi?'

En sonunda, ayrıldık ve hatta Blanche, o Blanche aptal, veda ederken birkaç damla gözyağı bile döktü.

Burnunu çeke çeke adlayarak:

'Yi bir insandın' dedi. 'Seni aptal sanıyordum, senin de öyle bir halin vardı ama, bu sana yakıyor.'

Elimi son bir kez daha sıktıktan sonra, birdenbire: 'Dur, bekle!' diye haykırdı. Hemen küçük salonuna koştu, bir dakika sonra bin franklık iki banknotla döndü. Böyle bir şey yapacağını dünyada sanmazdım!

'Al, bu senin işine yarar; bir outchitel olarak belki çok bilgilisin ama, erkek olarak, çok aptalsın. Sana daha fazlasını vermiyorum, çünkü nasıl olsa yitireceksin. Hadi, hoşça kal!'

Hep iyi dost olarak kalacağız; eder gene kazanırsan, mutlaka beni görmeye gel, mutlu olursun!t

Cebimde daha beş yüz franga yakın para vardı; ayrıca bin frank kadar eden çok güzel bir saatimle pýrlanta kol düdmelerim var; demek ki hiç kaygılanmadan, hiçbir şeye kulak asmadan oldukça uzun bir süre yaşayabilirim. Düşüncelerimi bir araya getirmek, özellikle de B. Astley'i beklemek için bu berbat küçük kente yerleğtim. Buradan mutlaka geçeceğini ve iç için yirmi dört saat kalacağını güvenilir bir kaynaktan öğrendim. Böylece, her şeyi öğrenebileceğim... sonra da... sonra da dosdoğru Hombourg'a gideceğim. Roulettenbourd'a dönmeyeceğim, hiç değilse gelecek yıldan önce değil. Aynı masada şansý iki kez aramanın kötü bir hesap olduğunu söylüyorlar, Hombourg'da da, gerçekten kumar oynanıyor.

ON YEDÝNCÝ BÖLÜM

Bu notlara bakmayalı tam yirmi ay oldu. Ancak bugün, kaygılarımdan ve üzüntümden kendimi avutabilmek için onları yeniden okumak aklıma geldi. Hombourg'a gidişimde kalmıştım. Ulu Tanrım! Kartıllaştırarak söylersek, son satırları ne kadar da gönül rahatlığıyla yazmıştım! Ya da, gönül rahatlığıyla değilse bile, ne kendini beğenmişlikle, ne sarsılmaz umutla! Tu kadar olsun kendimden kuşku ediyor muydum? Şimdi on sekiz aydan fazla geçti ve kendi görüşüme göre, dilenciden daha beter bir durumdayım! Peki, neden bir dilenci? Dilencilik umurumda bile değil! Ben düpedüz kendimi yitirdim, mahvoldum! Zaten bu hemen hemen hiçbir şeyle kartıllaştırılmaz, oturup da kendime ahlak dersi verecek de184

dedilim! Böyle bir durumda ahlak dersinden daha saçma, daha mantıksız bir şey olamaz! Ah! O kendinden memnun insanlar! Bu çalçeneler nasıl da böbürlenmiş bir kendini bedenmişlikle cevherlerini yumurtlamaya hazırdırlar! İçinde bulunduğum durumun berbatlığının ne derece bilincinde olduğumu bilseler, bana ders vermek için söz bulamazlardı. Zaten benim bilmediğim yeni neyi söyleyebilirler ki bana? İşte asıl söz konusu olan bu! Kesin olan bir şey varsa o da... bir tekerlek dönüşüyle her şey dedilebilir ve o aynı ahlak hocaları o zaman dostça şakalaşarak beni kutlamaya ilk koştanlar olacaktır, bundan kesinlikle eminim. O zaman şimdi yaptıkları gibi, beni görünce artık arkalarını dönmezler. Ama, ben bütün bu insanların kafasına tükürüyorum! Ben şimdi neyim? Bir sıfır. Yarın ne olabilirim? Ölüleri diriltip, yeniden yaşamaya başlayabilirim! Bütün kaybolmadan önce, içindeki insanı bulabilirim!

Gerçekten de Hombourg'a gittim ama... daha sonra Roulettenbourg'a da, Spa'ya da gittim, hatta, burada efendim olan bir alcağın, meclis üyesi Hinze'nin, uşağı olarak Baden'e de gittim. Evet, tam beş ay uşaklık ettim! Bu, cezaevinden hemen sonra oldu. Çünkü Roulettenbourg'daki borçlarım için hapse de girdim. Bir yabancı benim yerime borçlarımı ödedi. Kimdi bu? B. Astley mi? Pauline mi? Bilmiyorum ama, borcum ödendi: Topu topu iki yüz talerdi, sonra beni salıverdiler. Nereye gidebilirdim ki? İşte o zaman Hinze'nin hizmetine girdim. Tembellik etmesini seven genç düşüncesizin biridir, ben de üç dilden okuyup yazmasını biliyorum. Başlangıçta otuz florin aylıkla sekreter gibi bir şeydim; ama sonunda, gerçekten onun uşağı oldum: Bir sekreter tutacak olanadı yoktu artık bu yüzden maaşımı azalttı; benim de gidecek hiçbir yerim yoktu, onun için kaldım ve böylece kendi kendimi uşak olarak edittirdim. Onun yanında doyasıya ne yiyebiliyor, ne de içebiliyordum ama, buna kartıllık beş ayda

yetmiş florin biriktirdim. Baden’de, bir akşam ondan ayrılmak istediğimi bildirdim. Ve hemen o akşam rulete gittim. Ah! Bilmeniz yüredim nasıl çarpıyordu! Hayır, paraya önem verdim yoktu. Ben sadece ertesi günden tezi yok, Baden’deki bütün bu Hinze’lerin, bütün bu metrdotellerin, bütün bu güzel hanımların benden söz etmesini, öykümü anlatmasını, beni kutlamasını Ve kumardaki yeni şansım kartısında yerlere kadar edilmesini istiyordum. Bunlar hep çocukça düğler ve düğüncelerdi ama... kimbilir? Belki Pauline’e de rastlardım, ona serüvenlerimi anlatırdım ve bütün bu saçma’yazgı’, oyunlarının üzerinde olduğumu görürdü... Yoo! Hayır! Benim paraya önem verdim yoktu! Kesinlikle inanıyorum ki, parayı ka-zansam gene har vurup harman savurması için herhangi bir Blanche’a verirdim ve on altı bin franga satılan alınan bir çift atın çektiği arabada, yeniden tam üç hafta Paris’te boy gösterirdim. Cimri olmadığımı çok iyi biliyorum; hatta eli açık, savurgan bir insan olduğumu bile sanıyorum... Bununla birlikte, krupiyenin bildirilerine ne heyecanla, ne yürek daral-malarıyla kulak kabarttığımı bir bilmeniz: Otuz bir, kırmızı, tek ve pas, ya da: Dört, kara, çift ve eksik! Krupiyenin küreği altında kor gibi parıldayan yıldınlar halinde çöken üst üste yıldızlı altın paraların, lui altınlarının, frederiklerin ve talerlerin saçıldığını kumar masasına, ya da uzun gümüş tomamlarının çevrelediği sehpaaya nasıl bir doymazlıkla baktığımı bilmeniz. Daha kumar salonuna bile ulaşmadan, altın ve gümüş paraların tıkradadığını itir itirmez, adeta baygınlıklar geçiriyorum. Kumar masasına yetmiş florinimi götürdüğüm gece gerçekten harikulade oldu. Pas’m üzerine koyduğum on florinle başladım. Pas için benim olumlu bir önyargım vardı. Yitirdim. Gümüş para olarak altmış florinim kalmıttı. Düşündüm... Sı-fır’a göz koydum. Sıfır üzerine bir-kerede beş florin koyuyordum; üçüncü oyunda sıfır çıktı. Yüz yetmiş beş florini alırken sevinçten öleceğimi sandım; yüz bin florin kazandım186

zaman bu kadar mutlu olmamıyıtım. Hemen kırmızı'nın üzerine yüz florin koydum... ve kazandım; kırmızı'nın üzerine iki yüz florin... Kazandım; kara'mn üzerine dört yüz florin... kazandım, eksik üzerine sekiz yüz florin... kazandım. Toplam bin yedi yüz florinim vardı... Ve bütün bunlar beş dakikadan daha kısa bir zamanda gerçekleşmişti! Böyle anlarda insan bütün geçmiş başarılarıyla unutuluyor! Çünkü yaşamımdan fazlasını tehlikeye atarak bunu elde etmişim, bir tehlikeyi göze almaya cesaret etmişim ve... işte gene insan sırasına girmişim!

Bir otele oda tuttum, kapımı anahtarla kilitleyip içeri kapandım ve tam saat üçe kadar paramı saydım. Uyandırdımda artık uşak dedildim. Hemen o gün Hombourg'a gitmeye karar verdim: Orada ne kimsenin hizmetinde çalışmıyıtım, ne de hapishanede yatmıyıtım. Trenin hareketinden yarım saat önce, yeniden gidip kumar oynadım, sadece iki oyun, daha fazla dedil ve bin beş yüz florin yitirdim. Gene de Hombourg'a gittim, iki aydan beri de oradayım.

Sürekli bir yürek sıkıntısı ve korku içinde yaşıyorum; az para sürerek oynuyorum ve bekliyorum, hesaplar yapıyorum; günlerce kumar masasının yanında gözlemler yapıyorum, düğünlerde bile kumar görüyorum... Ama, bu arada kaşarlanmıyıtım, çirkefe bulanmıyıtım gibi geliyor bana. B. Astley'le kartılaşmamın bende yaptıdığı etkiden bu sonucu çıkardım. Çoktandır birbirimizi görmemiştik, bir rastlantıyla kartılaştık. Bakın nasıl oldu: Bahçede yürüyordum ve hemen hemen beş parasız olduğumu, sadece elli florinim kaldığı hesaplıyordum, üstelik de kaldığım küçük otel odasının hesabını da iki gün önce ödemiştik. Demek ki gidip rulette bir el daha oynayacak olanada sahiptim; eder kazanırsam, kumarı sürdürebilirdim; yitirirsem... Beni öğretmen olarak hemen yanına alacak bir Rus ailesi bulamazsam, yeniden birinin yanına uşak olmam gerekecekti... Bütün bu düşünceleri kafamda evirip çevirip KUMARBAZ

187

virerek komşu eyalette, park ve ormanda her günkü gezintimi yapmaya gidiyordum. Kimi zaman böyle tam dört saat yürüyordum ve Hombourg'a yorgun ve aç dönüyordum. Tam parka girdiğim anda, ansızın bir sıranın üstünde oturan B. Astley gözümü açtı. O da beni görmüştü, bana seslendi. Yanına oturdum. Yüzünü oldukça ciddi görünce, ben de hemen neşemi azalttım; onu gördüme pek sevinmişim.

Demek, buradasınız siz de? Sizinle kartılaşacağımı düşünmüştüm dedi. Olup bitenleri bana anlatma zahmetine katlanmayın, biliyorum, hepsini biliyorum. Tu son yirmi ay içindeki bütün yaşamınızı biliyorum.

Ya! Bakın hele! Demek ki eski dostlarınız böyle gözetliyorsunuz! diye kartılık verdim ben de. Bu size onun kazandığı, dostlarınız unutmuyorsunuz... Durun bakayım, aklıma bir şey getirdiniz: Yki yüz florinlik bir borç yüzünden girdiğim Roulettenbourg cezaevinden beni çıkaran siz dedil miydiniz? Bilinmeyen biri borcumu ödedi.

Hayır, hayır, ben dedilim ama, borç yüzünden Roulettenbourg'da hapse girdiğinizi biliyorum.

Öyleyse beni kurtaranı da biliyorsunuzdur?

Hayır, bildiğimi söyleyemem.

Çok garip, doğrusu; buradaki Rusların hiçbirini tanıyıyorum, zaten tanısam da bana böyle bir iyilikte bulunmazlardı; bizim oralarda, Rusya'da, ancak Ortodokslar kardeşlerini kurtarırlar. Onun için ben, tuhafılık olsun diye, bunun herhangi acayip bir İngiliz olduğunu düşünmüştüm.

B. Astley beni az çok bir şakınlıkla dinliyordu. Hiç kuşkusuz beni üzgün ve bitkin bulacağını düşünmüştü.

Her neyse, sizi bütün fikir özgürlüğünüzle ve hatta neşenizle yeniden gördüme çok sevindim dedi oldukça hırçın bir halle.

Yani demek oluyor ki, beni bitkin ve mahcup olmuş

göremediniz için içten içe öfkeden. kuduruyorsunuz' dedim gülerek.

Sözlerimi hemen kavrayamadı ama, anladığı zaman gülümsemeye başladı.

‘Elettirileriniz hoşuma gidiyor. Bu sözlerde geçmiş günlerdeki coşkulu, akıllı ve aynı zamanda da edepsiz eski dostumu buluyorum. Bunca çelişkiyi ancak Ruslar aynı zamanda kendilerinde toplayabilirler. Kişinin en iyi dostunun önünde mahcup olduğunu görmekten hoşlandığı bir gerçektir: Dostluk çoğu zaman işte bu mahcubiyetin üzerine oturur; bütün akıllı kişilerin bildiği çok eski bir gerçektir bu. Ama, şu içinde bulunduğumuz durumda, size kesinlikle söyleyeyim ki, sizi bitkin görmediğime içtenlikle memnunum. Buraya baksanız, kumardan vazgeçmeye hiç niyetiniz yok mu?’

‘Oo! Kumarın canı cehenneme! Hiç düşünmeden hemen bırakırdım eder...’

‘Eder şimdi paranızı yeniden kazansaydınız, değil mi? Ben de aynen böyle düşünmüştüm, sonunu getirmeyin... biliyorum... bunu hiç düşünmeden söylediniz... Öyleyse gerçeği söylediniz. Bana bakın, kumardan başka bir şeyle ilgilenmiyor musunuz?’

‘Hayır...’

Beni bir sınavdan geçirdi. Hiçbir şey bilmiyordum, şu son günlerde ancak gazetelere şöyle bir göz atmıştım, bir tek kitabın kapağını bile açmamıştım.

‘Katılaşmışsınız’ diye belirtti, ‘sadece yaşamdan, kendi kişisel çıkarlarınızdan ve toplumunkilerden, insanlık ve yurttaşlık görevlerinizden, dostlarınızdan (çünkü, dostlarınız vardı) uzaklaşmamışsınız, sadece kazanç dâvasında her türlü amaçtan uzaklaşmamışsınız, siz aynı zamanda kendi anılarınızdan da uzaklaşmışsınız... Ben sizi yaşamınızın tutkulu ve yodun bir zamanında anımsıyorum ama, kesinlikle eminim ki siz o dönemdeki bütün en iyi izlenimlerinizi, duygularınızı unut-KUMARBAZ

189

muşsunuzdur; düşleriniz, günlük istekleriniz şimdi artık çift ve tek, kırmızı, kara, ortadaki on iki sayı, vb., vb., ileri git-miyordur. Buna kesinlikle inanıyorum.’

‘Yeter, B. Astley, rica ederim, rica ederim, bana geçmişten söz etmeyin!’ diye haykırdım kızgınlıkla, adeta öfkeyle. ‘Şunu iyi bilin ki, ben hiçbir şeyi unutmuş değilim; ama, bir süre için bütün bunları, hatta anılarımı bile kafamdan kovdum... ta ki durumumu iyice düzeltinceye kadar, İşte o zaman... o zaman, göreceksiniz, ölüleri dirilteceğim!’

‘On yıl sonra da siz burada olacaksınız’ dedi. ‘Bahse girerim ki, eder yaşırsam, size bunu yine bu sıranın üzerinde anımsatırım.’

‘Pekâlâ, pekâlâ, bu kadarı yeter’ diye sözünü festim sabırsızlıkla. ‘Pek de o kadar unutkan olmadığımı size kanıtlamak için, izin verin de Bayan Pauline’in şimdi nerede olduğunu sorayım size? Borçlarımı ödeyen siz dedilseniz, mutlaka odur. Ondan hiç haber alamadım.’

‘Hayır, yoo, hayır! Borçlarınızı ödeyenin o olduğunu hiç sanmıyorum. Şimdi ‘Sviçre’de bulunuyor, Bayan Pauline üzerine soru sormamakla da beni pek memnun edersiniz’ dedi buyurgan ve hatta öfkeli bir sesle.

‘Demek ki sizi de son derece yaraladı,, öyle mi?’ dedim elimde olmadan gülmeye başlayarak.

‘Bayan Pauline dünyanın en saygın kişilerinin en iyisidir ama, size bir kez daha söylüyorum, onun hakkında soru sormayı kesmekle beni çok memnun edersiniz. Siz, onu hiç tanımadınız, onun adını sizin adınızdan itince, bunu kendi ahlak anlayışına bir hakaret olarak kabul ediyorum.’

‘Sahi mi? Hata ediyorsunuz; çünkü bir düşünsenize, sizinle başka neden söz edebilirim ki? Bütün anılarımız hep onunla ilişkili. Hiç korkmayın, sizin mahrem öykülerinizi öğrenmeye hiç de meraklı değilim. Ben, eder deyim yerindeyse, sadece Bayan Pauline’in dâvasıyla, şimdi içinde bulun-

düdü dýt koşullarla ilgileniyorum. Bu da iki sözcükle anlatýlabilir.t'

ŤPekâlâ, öyle olsun; ama, bu iki sözcükten sonra kesmek koşuluyla. Bayan Pauline uzun zaman hasta yattý, Ťimdi de hasta sayýlýr. Bir süre, Ýngiltere'nin kuzeyinde, annemle kýz-kardeřimin yanýnda kaldý. Altý ay önce, büyükannesi (anýmsarsýnýz, hani Ťu tamamıyla aklýný kaçıran yatly kadýn), sýrf Bayan Pauline'in kendisine yedi bin lira býrakarak öldü. Ťimdi de 'Bayan Pauline evlenen kýzkardeřimle birlikte yolculuk yapıyor. Büyükannenin vasiyetnamesi kýzkardeřiyle erkek kardeřinin geleceđini de güvence altına alýyor, onlar da Londra'da okuyorlar. Generale, üvey babasýna gelince, bir ay önce beyin kanamasýndan Paris'te öldü. Mile Blanche ona çok iyi baktý ama, büyükannenin generale býraktýklarýnýn hepsini üzerine çe-virtmeyi bařardý. Sanýrým hepsi bu kadar.t'

ŤPeki, ya Deř Grieu*? O da Ýsviçre'de yolculuk yapıyor mu?'

ŤHayýr, Deř Grioux Ýsviçre'de yolculuk yapıyor, nerede olduđunu da bilmiyorum. Üstelik de, bir daha böyle anýttýrmalar ve yaklařtırmalar yapmamanýzý kesinlikle öneririm, yoksa vay halinize, elimden çekeceđiniz var demektir.t'

ŤNasýl? Kýrk yýllýk dostluđumuza kartýn mý?'

ŤEvet...t'

ŤBin kez özür dilerim, B. Astley. Ama, bununla birlikte izin verirseniz Ťunu belirtelim: Bunda kýrýcý, ya da yersiz hiçbir Ťey yok ki. Bayan Pauline'i hiçbir Ťeyle suçlamýyorum ki ben. Bundan bařka da... Genel olarak ele alýrsak, bir Fransýzla bir Rus küçük hanýmý, bu ne sizin, ne de benim ne aydýnlatabileceđimiz, ne de iyice anlayabileceđimiz bir yakýnlařmadýr.t'

ŤDeř Grioux'nün adýný bir bařka adla birlikte anmasay-dýnýz, 'bir küçük Fransýzla bir Rus küçük hanýmý deyimiyile ne anlatmak istediđinizi sorardým size. Burada ne gibi bir

‘Tyaklaýmı’ var? Neden tam da bir Fransızla bir Rus küçük hanýmı?’

‘Bakın, gördünüz mü, bu sizi ilgilendiriyor. Ama, bu uzun bir öyküdür, B. Astley. Daha önce bilinmesi gereken pek çok şey var. Zaten, bu önemli bir sorundur, o kadar da gülünç ki daha ilk bakıtta göze’ çarpıyor. B. Astley, Fransız eksiksiz ve zarif bir biçimdir. Bir İngiliz olarak siz belki aynı kanıda dedilsiniz; bir Rus olarak, ben de aynı kanıda dedim, kıskançlık nedeniyle olsa bile. Ama, bizim Rus kızları belki de başka türlü düşünüyorlardır. Siz Racine’i yapmacık, özentili, mis kokulu bulabilirsiniz, belki onu elinize alıp okumazsınız bile. Ben de onu yapmacık, özentili, mis kokulu, hatta belirli bir bakıt açısından gülünç bile bulurum. Ama, Racine gene de sevimlidir, B. Astley, özellikle de, biz istesek de istemesek de, büyük bir şairdir. Fransızın, yani Parislinin ulusal biçimi, biz daha ayıkken zarif bir kalıba döküldü. Fransız Devrimi soyluluğa varis oldu. Bugün, küçük Fransızların en adisinde bile, girişiminin, ruhunun, ya da yüreğinin en ufak bir katkısı olmaksızın son derece zarif tavırlar, davranışlar, ifadeler ve hatta düşünceler bulunabilir. Bütün bunlar miras yoluyla ona geçmiştir. Kendileri kişisel olarak dünyanın en boğ, en adi, en ağalıyık yaratıkları olabilirler. Balem, B. Astley, size bir şey söyleyeyim mi, dünya yüzünde iyi yürekli, akıllı ve fazla yapmacık olmayan bir Rus kızından daha güvenen ve daha açık bir yaratık olamaz. Herhangi bir rolde bir maske altında beliriveren bir Değ Grioux inanılmaz bir kolaylıkla onun gönlünü fethedebilir; zarif bir şekli vardır, B. Astley, küçük hanım da bu şekli kalıtım yoluyla ona geçen bir giysi gibi değil de, onun ruhu, ruhunun ve yüreğinin doğal şekli sanır. Hiç hoşunuza gitmese de, size şunu itiraf etmek zorundayım ki, İngilizler çödünlükle, süküçy biçimde düzenli ve zarafetten yoksundurlar. Oysa, Ruslar güzelliği içgüdüyle ayırdetmesini bilirler ve buna susamışlardır. Ama, ruh güzel-192

İgini ve kişilidini özgünlüklerini ayırt etmek için bizim kadınlarımızda, haydi haydi genç kızlarımızda bulunandan çok daha fazla badımsızlık ve özgürlük, özellikle de çok daha fazla deneyim gerektir. Bayan Pauline, (özür dilerim, adı adızmdan kaçtı), sizi bir Değ Grioux alçadına yedlemeye karar vermek için daha çok zaman bekleyecektir. Size çok saygısı var, arkadaşınız olur, size bütün yüredini açar; ama, bu yürekte gene de o nefret edilen alçak hüküm .sürecektir, o Değ Grioux adındaki ağadılık ve adi tefeci egemen olacaktır... Hatta bu inattan, bir bakıma da, özsaygıdan 'sürüp gidecektir, çünkü o aynı Değ Grioux bir gün ona, zarif bir marki, düğ kıryıklığına uğramıt bir liberal, ailesine ve bu düñüncesiz generale yardım etmek istediği, için, sözümona mahvolmuş biri olarak ortaya çıktı. Bütün düzenler sonradan ortaya çıktı. Ama, it iten geçmişti artık, şimdi hiçbir şey umurunda dedi: Ona eski günlerin Değ Grioux'sünü geri verin, bütün istediği ite bu! Bugünün Değ Grioux'sünden nefret ettiği oranda, sadece onun hayalinde yağamıt olmasına kartın, eskisini özlüyor. Arıtımevi sahibisiniz, dedi mi, B. Astley?'

ĖEvet, büyük Lowel ve Ört. arıtımevinin ortağıyım.Ė ĖYa, gördünüz mü, B. Astley. Bir yanda, bir arıtımevi sahibi... Öbür yanda Belvedere'in Apollon'u; ikisi birlikte gitmez. Ya ben, ben bir arıtımevi sahibi bile dedim: Sadece küçük bir rulet oyuncusuyum, uğaklık bile yaptım, kuşkusuz Bayan Pauline'in bundan da haberi vardır, çünkü iyi kurulmuş bir polisi var gibi görünüyor.Ė

ĖHırcın olmuştunuz, ite bunun için bütün bu saçmalıkları söylüyorsunuz' dedi B. Astley soğukça, bir süre düñündükten sonra. ĖÜstelik sözleriniz özgünlükten de yoksun.Ė

ĖBunu kabul ediyorum! Ve ite asıl korkunç olanı da şu ki, benim soylu dostum, benim suçlamalarıım ne kadar yürürlükten dütmüğ, yavan ve vodillere yaratır türden olursa

olsunlar, gene de gerçektirler! Bakýn gördünüz, siz ve ben hiçbir şey elde edemedik!'

ŤÇok idrenç ve aptalca bir şey bu... Çünkü... çünkü... şunu iyi bilin kit' diye haykýran B. Astley'in sesi titriyor, gözleri parlıyordu, Ťşunu iyi bilin ki, nankör, kötü, dedersiz ve zavallý adam, Hombourg'a onun emriyle, sizi görüp, sizinle açık yürekle uzun uzun konuşmak ve bütün... duygularýnýzý, düřüncelerinizi, umutlarýnýzý ve... anýlarýnýzý ona anlatmak için geldim!'

ŤOlur şey dedil! Olur şey dedil!'

 diye haykýrdým ve gözlerimden yaşlar bořandı Onları tutamamýřtıým ve öyle sanýyorum ki ömrümde ilk kez böyle bir şey bařýma geliyordu.

ŤEvet, zavallý adam, sizi seviyordu, mahvolmuř bir adam olduđunuza göre bunu size açıklayabilirim! Dahasý da var, sizi hâlâ sevdiđini söylesem bile, siz... gene de burada kalýrsýnýz! Evet, kendi kendinizi mahvettiniz. Kimi yetenekleriniz, canlý bir yaratýlýřýnýz vardý, hiç de kötü bir insan dedildiniz; hatta, insana onca gereksinimi olan ülkenize yararlı bile olabilirdiniz ama... siz burada kalacaksýnýz, sizin yařamýnýz bitti. Sizi suçlamýyorum. Düřünceme göre, bütün Ruslar böyledir, ya da böyle olma edilimindedirler. Rulet olmazsa ona yakýn başka bir şey olur. Ayrýklýklar (istisnalar) çok ender. Çalıřmanın, emeđin deđerini bilmeyen ilk siz dedilsiniz (sizin milletinizden söz etmiyorum). Rulet özellikle bir Rus kumarýdır. Ťimdiye kadar dürüst ve namuslu kaldýnýz, çalmaktansa uřaklýđý yedlediniz... Ama, gelecekte neler olabileceđini düřündükçe tir tir titriyorum. Eh, bu kadarý yeter, elveda! Paraya ihtiyacýnýz vardýr, elbette dedil mi? Ýtte alýn, size on lui altýný. Daha fazlasýný vermiyorum, çünkü nasýl olsa yitireceksiniz. Alýn şunu ve elveda! Alsanýza caným!'

ŤHayýr, B. Astley, bütün o söylediklerinizden sonra...'

ŤA-lýn!'

 diye haykýrdý. ŤSizin hâlâ soylu bir kiři olduF. 13194

nuza kesinlikle inanıyorum ve bu parayı size bir dostun gerçek bk dostu verebileceği gibi veriyorum. Kumardan ve Hombourg'dan vazgeçip de ülkenize geri döneceğinize emin olabilseydim, yepyeni bk mesleğe başlamanız için size şimdi hemen bin İngiliz lirası vermeye hazırım. Ama, bin İngiliz lirası yerine sadece on altın veriyorum, çünkü sizin için bugün artık bin lirayla on altının pek bir farkı yok: Onları yitireceksiniz. Alın ve hoşça kalın.'

'Eğer sizi kucaklamama izin verirseniz, kabul ederim.'

'Memnuniyetle!'

'Çıtenlikle kucaklaştık ve B. Astley gitti.

Hayır, yanılıyorum! Pauline'le Değ Grioux konusunda sert ve ahmakça konuştuydum, o da Ruslar konusunda sert ve ahmakça konuştu. Beni ilgilendiren konuya gelince, ben bir şey demiyorum. Zaten... zaten, şu anda söz konusu olan hiç de bu değil: Bütün bunlar sadece söz, söz ve söz, oysa eylem gerek! Önemli olan şimdi İsviçre! Yarından tezi yok... Ah! Hemen yarın gidebilseydim! Yeniden doğmak, dirilmek! Onlara kanıtlamak gerek... Benim hâlâ bir erkek olabileceğimi Pauline mutlaka bilmeli. Yeter ki... Zaten şimdi artık çok geç ama. yarın... Ah! Çıme doğuyor, başka türlü olamaz! Şimdi on beş lui altınım, on beş florinle başlamıştım! İnsan sakınımla başlarsa... Minicik bir çocuk muyum ben? Mahvolmuş bir adam olduğumu anlamıyor muyum yani ben? Evet! Ömrümde bir kez, sakınımlı ve sabırlı olmam'yeter... Ve hepsi bu kadar işte! Bir kez olsun karakter sahibi olmam yeter, bir saatte bütün yazgımı değiştirebilirim. Önemli olan karakterdir. Sadece, yedi ay önce, Roulettenbourg'da kesinlikle mahvolmadan önce, başıma neler geldiğini bir anımsamam yeter. Oo! Olağanüstü bir kararlılık örneği olmuştu bu: Her şeyi yitirmiştim, her şeyi... Gazinodan çıktım, bakındım... Yelemin cebinde hâlâ bir florin doluyordu: 'Aa! Yemek yiyecek param varmış hâlâ!'

195

tikten sonra, kararımı değiştirip geri döndüm. O bir tek florini manque'm üzerine koydum (bu kez, manque üzerine koymuştum) ve, gerçekten de, insan yabancı bir ülkede, yapayalnız, vatanından, dostlarından uzakta, o gün ne yiyeceğini bile bilmeden, son, son, en son florinini tehlikeye atıldığı zaman özel bir duyguya kapılır! Kazandım ve yirmi dakika sonra, cebimde yüz yetmiş florinle gazinodan çıktım. Bu bir oğudur! İşte kimi zaman son florin bu anlama gelir! Ya ben umutsuzluğa kapılsaydım, bir türlü karar verme cesaretini gös-teremeseydim?..

Yarın, yarın, her şey bitecek!..KUMARBAZDostoievski

Kumarbaz

Çeviren: Nesrin ALTINOVA

2. Basým

BEYAZIT DEVLE T KÜTÜPHANESÝ

Tasnif No. Demirbağ No.

891.733 327855

Remzi Kitabevi

Ankara Caddesi, 93 istanbulMICHEL BUTOR'UN ÖNSÖZÜ

2. Basým: Temmuz 1993

ISBN975-14-0399-5 KTB 93.34.Y.0030.0600

Remzi Kitabevi A.Ŧ.

Selvili Mescit S.3 Cağalodlu